

PROLETARË TË TË GJITHA VENDEVE, BASHKOHUNI!

ENVER H. HOXHA
NË SHKËRTIM TË VEPRAVE
TË SHKËRTIM TË VEPRAVE
TË SHKËRTIM TË VEPRAVE

ENVER HOXHA

VEPRA

PROIEKT I E ORTIV VENDORI KASHORIT
BOTOHET ME VENDIM TË KOMITETIT
QENDROR TË PARTISË SË PUNËS TË
SHQIPËRISË

ENVER HOXHA

ALPHAV

ENVER HOXHA

INSTITUTI I STUDIMEVE MARKSISTE-LENINISTE
PRANE KQ TË PPSH

ENVER HOXHA

VELLIMI

52

KORRIK 1973 – QERSHOR 1974

PARATHËNIE PËR VËLLIMIN E 52-TË

Vëllimi i 52-të i Veprave të shokut Enver Hoxha përmbledh materiale të periudhës korrik 1973-qershor 1974, pjesa më e madhe e të cilave botohen për herë të parë.

Shkrimet e kësaj periudhe hedhin dritë në zhvillimin politik, ekonomik e kulturor të jetës së vendit në atë kohë, në luftën e komunistëve e të mbarë punonjësve për të vënë në jetë vendimet dhe direktivat e Partisë e veçanërisht për zbatimin e orientimeve që dha Plenumi i 4-t i Komitetit Qendror, i mbajtur në qershor 1973.

Në luftë dhe në përpjekje për të vënë në jetë orientimet e Kongresit të 6-të të Partisë, masat punonjëse, të bashkuara grusht rreth Partisë, në bazë të mësimëve të shokut Enver Hoxha, shtuan më tej mobilizimin në punë dhe forcuan disiplinën proletare për realizimin e detyrave të planit të pestë pesëvjeçar. Partia edhe një herë u bëri të qartë komunistëve dhe masave se në çdo fushë të jetës zhvillohet luftë e ashpër klasore dhe çdo shmangie prej saj përbën rrezik për fatet e socializmit në Shqipëri. Shprehje e kësaj lufte ishin edhe shfaqjet e huaja dhe qëndrimet liberale që mbaheshin ndaj tyre. Edhe në dokumentet e këtij vëllimi pasqyrohet kujdesi i Partisë dhe i shokut

Enver Hoxha për ta zhvilluar drejt luftën e klasave në të gjitha fushat dhe, në të njëjtën kohë, miratimi nga masat e popullit i orientimeve të Partisë për domosdoshmërinë e zhvillimit të kësaj lufte. Të bindura në drejtësinë e vijës e të fjalës së Partisë, masat punonjëse, krahas përpjekjeve për plotësimin e detyrave ekonomike, rritjen shkallën e qëndrimit revolucionar dhe luftën e vendosur kundër shfaqjeve të burokratizmit, të liberalizmit, kundër gjithçkaje që i kundërvihet ideologjisë dhe shoqërisë sonë socialiste.

Këtë luftë, Partia jonë e ka parë kurdoherë të lidhur ngushtë edhe me situatat ndërkombëtare. Siç theksohet në vëllim, situata kërkonte fuqizimin e pareshur të ekonomisë, shtimin e pandërprerë të prodhimit industrial e bujqësor, rritjen e rendimenteve, për të garantuar mirëqenien e popullit dhe ngritjen e vazhdueshme të saj. Në të njëjtën kohë, lidhur ngushtë me situatën, Partia jonë marksiste-leniniste shihte detyrën e lartë për forcimin e vazhdueshëm të fuqisë mbrojtëse të atdheut, rritjen e gatishmërisë luftarake dhe të përgatitjes ushtarake të mbarë popullit në bazë të vijës ushtarake të Partisë dhe të traditave të lavdishme të Luftës Antifashiste Nacionalçlirimtare.

Një problem tjetër që trajtohet në materialet e kësaj periudhe është kujdesi i vazhdueshëm i Partisë për rritjen, trajtimin dhe kalitjen e brezit të ri si vazhdues i denjë e besnik i revolucionit dhe i ndërtimit të socializmit në Shqipëri. Problemi i edukimit të brezit të ri, thekson shoku Enver Hoxha, është nga më të rëndësishmit, sepse lidhet me të ardhmen dhe me fatet e revolucionit në vendin tonë. Por në këtë fushë tërhiqet

vëmendja për të mbajtur një qëndrim të matur marksist-leninist, për të mos qenë as të lëshuar, as të ngurtë me rininë, për të rritur besimin e shoqërisë të rinia, por edhe besimin e kësaj në forcat e veta. Partia ka punuar dhe punon për të edukuar një rini të fortë, revolucionare, të kalitur e optimiste, një rini që të dojë popullin dhe atdheun, që të punojë e të luftojë për të mbrojtur fitoret e arritura, që, po të jetë nevoja, të mos kursejë as gjakun për t'i mbrojtur ato.

Ecuria e këtij problemi, vihet në dukje në vëllim, ka edhe një përbërës mjaft të rëndësishëm, që është harmonizimi i interesave dhe lidhja midis brezave, që shoku Enver Hoxha e trajton në mënyrë marksiste-leniniste. Armiqtë e Partisë u munduan t'ia kundërvënë rininë brezit të moshuar, duke nxitur në mënyrë artificiale kontradikta të pagena. Por Partia dhe shoku Enver Hoxha ua prenë duart këtyre armiqve. Në vëllim theksohet puna që ka bërë Partia për të farkëtuar unitetin revolucionar midis brezave, për të forcuar besimin e gjithë komunistëve dhe të popullit te brezi i ri, si vazhdues i vendosur dhe i devotshëm i detyrave të revolucionit në Shqipëri, ashtu si edhe brezi i ri ka besim dhe ushqen respekt e nderim për veprën e paraardhësve të tij.

Disa materiale të këtij vëllimi trajtojnë probleme të traditave e të vlerave kulturore të popullit tonë. Folklori, ky krijim i mrekullueshëm i gjeniut popull, thekson shoku Enver Hoxha, është pasqyrë e jetës dhe e shpirtit të popullit, e luftërave, e dëshirave dhe e aspiratave, si dhe pasqyrë e talentit të tij, e forcës së tij krijuese artistike. Këtëj, porosit ai, duhet të mësojnë e

të marrin shembull gjithë krijuesit tanë për të dhënë në çdo gjini vepra të denja, duke luftuar qëndrimet përçmuese dhe denigruese ndaj folklorit, të cilat janë në kundërshtim të hapët me politikën e Partisë për këtë problem.

Me interes të veçantë është në këtë vëllim trajtimi marksist-leninist që i bëhet problemit të minoritetit grek në Shqipëri. Shoku Enver Hoxha vë në dukje se Partia e Punës kurdoherë ka ndjekur dhe ndjek një politikë të drejtë, të bazuar në mësimet marksiste-leniniste për çështjen kombëtare. Është pikërisht ky qëndrim që i ka siguruar popullit të minoritetit grek në Shqipëri «të gjitha të mirat e të drejtat, pa as më të voglin diskriminim njëlloj me gjithë vëllezërit shqiptarë». Me vëmendje e kujdes të posaçëm ndalet udhëheqësi i madh i Partisë në çështjen e gjuhës amtare të pakicës kombëtare greke.

Problemet e zhvillimit të situatave në botë, të gjendjes ndërkombëtare e të tendencave të zhvillimit të tyre, gjejnë pasqyrim në disa materiale të këtij vëllimi. Në to shprehet qartë qëndrimi i vendosur marksist-leninist i Partisë sonë në mbrojtje të forcave liridashëse dhe të luftës çlirimtare të popujve, analizohet qartë, saktë dhe me argumente shkencore qëndrimi hegjemonist e luftënxitës i imperializmit amerikan dhe i socialimperializmit sovjetik. Në vëllim theksohet se, pavarësisht nga rivaliteti apo nga bashkëpunimi, të dy këta armiq janë njëlloj të rrezikshëm për popujt, për lirinë dhe për lëvizjen marksiste-leniniste në botë. Shoku Enver Hoxha nënvizon se forcat marksiste-leniniste, kudo që janë, nuk duhet të ushqejnë asnjë iluzion për ta.

Materialet e këtij vëllimi, si të gjitha veprat e udhëheqësit të dashur e të paharruar të Partisë e të popullit tonë, shokut Enver Hoxha, do të frymëzojnë akoma më shumë masat punonjëse për të vënë në jetë direktivat e Partisë për ndërtimin e plotë të socializmit në Shqipëri.

Vëllimi është i pajisur me tregues.

**MBANI KURDOHERË LART
FLAMUJT LUFTARAKË, QËNDRONI VIGJILENTË,
TË GATSHËM, TË VENDOSUR E TË BASHKUAR**

*Përshëndetje ushtarëve dhe oficerëve me rastin
e 30-vjetorit të themelimit të Ushtrisë Popullore*

9 korrik 1973

Të dashur shokë ushtarë e oficerë,

Në këtë ditë të shënuar të 30-vjetorit të themelimit të Ushtrisë sonë Popullore, në emër të Komitetit Qendror të Partisë e të Këshillit të Ministrave, përshëndes efektivin e ushtrisë, punëtorët, fshatarët, inteligjencien popullore dhe gjithë rininë tonë heroike, që, duke punuar në frontet e ndërtimit socialist të vendit dhe duke mësuar në bankat e shkollës, qëndrojnë vigjilentë e të gatshëm për të mbrojtur atdheun me pushkë në dorë.

Duke festuar 10 Korrikun, të gjithë ne së bashku kujtojmë ato ditë heroike dhe legjendare kur lindi ushtria jonë e lavdishme, në flamujt e së cilës janë shkruar me gjak fitorja mbi armiqtë barbarë nazifashistë dhe çlirimi i Shqipërisë. Ne kujtojmë plot krenari Luftën viganë Nacionalçlirimtare të popullit tonë, veprën e pa-

vdekshme të partizanëve trima, që hodhën themelet e patundshme të Republikës Popullore të Shqipërisë, të pushtetit popullor, të jetës së re që gëzojmë sot.

Mendjet dhe zemrat tona u drejtohen sot me nderim dhe me mirënjohje të thellë heronjve dhe heroinave që dhanë jetën e tyre të re për lirinë dhe për pavarësinë e atdheut, që Shqipëria të shpëtonte një herë e mirë nga të huajt, nga tregtarët e bejlerët, që të zhdukeshin përgjithmonë uria dhe skamja.

Lindja dhe forcimi i Ushtrisë Popullore, gjithë rruga e saj 30-vjeçare, që nga njësitet e para guerile deri tek armatosja e gjithë popullit, janë vepër e Partisë sonë të lavdishme. Asaj i përket merita e madhe historike në hartimin e programit të revolucionit popullor, në përpunimin e bazave teorike dhe të parimeve themelore të ndërtimit, të edukimit e të përgatitjes së ushtrisë, në përcaktimin e rrugëve për forcimin e fuqisë mbrojtëse të vendit, në hedhjen e themeleve dhe në zhvillimin e shkencës sonë ushtarake popullore.

Ushtria Popullore u krijua në bazë të mësimëve të marksizëm-leninizmit dhe, mbi traditat shumë të pasura të luftërave të gjata të popullit tonë për liri e pavarësi, u krijua si armë në duart e popullit për çlirimin e atdheut, për vendosjen e pushtetit popullor dhe për ruajtjen e fitoreve të revolucionit.

Këto qëllime të mëdha e fisnike përcaktuan edhe karakterin e saj thellësisht popullor, klasor e revolucionar. Në luftë me armiqtë dhe me vështirësitë e panumërta, e frymëzuar nga idealet e mëdha të Partisë sonë dhe nën udhëheqjen e drejtpërdrejtë të saj, ajo u formua e u kalit si një ushtri e fortë revolucionare. Me

heroizmin e pashoq të Ushtrisë Nacionalçlirimtare, me gjakun e bijave dhe të bijve më të mirë të Shqipërisë u shkrua epopeja e Luftës legjendare Nacionalçlirimtare, luftës më të përgjakshme e më të madhe që ka bërë populli ynë gjatë gjithë historisë së tij, por që i solli edhe fitoren e lavdishme më të madhe në historinë e tij shumëshekullore.

Forcimi dhe modernizimi i vazhdueshëm i Ushtrisë sonë Popullore kanë qenë dhe mbeten në qendër të vëmendjes së Partisë dhe të pushtetit popullor. Ata e kanë parë këtë detyrë kurdoherë si një faktor vendimtar për mbrojtjen e atdheut dhe të revolucionit, si pjesë përbërëse të ndërtimit socialist të vendit.

Në kushtet e reja të pasluftës ushtria jonë duhej të organizohej dhe të armatosej sa më mirë, të përgatitej politikisht dhe ushtarakisht, të bëhej plotësisht e ndërgjegjshme dhe e gatshme për të përballuar e për të thyer me sukses çdo agresion ngado që të vinte.

Partisë iu desh që në fillim të hidhte poshtë jo vetëm pikëpamjet borgjeze mbi ndërtimin e ushtrisë, por të luftonte me vendosmëri edhe kundër teorizimeve oportuniste të revizionistëve modernë e ndërhyrjeve të tyre si në të gjitha çështjet e tjera, edhe në fushën e ushtrisë. Në kundërshtim me tezat e tyre që e bënin gati të panevojshme ekzistencën e ushtrisë sonë dhe që pretendonin se ajo duhej të ndërtohej vetëm sipas modeleve të huaja dhe jo në përshtatje me detyrat dhe me kushtet e vendit tonë, Partia, me urtësinë dhe me largpamësinë e saj, zbatoi një politikë konsekuente dhe mori një varg masash konkrete për forcimin e gjithanshëm të ushtrisë, për pajisjen e saj me armë moderne,

për përsosjen e ndërtimit të saj strukturor, për përgatitjen e saj luftarake e teknike, për forcimin e drejtimit të Partisë në të dhe të edukimit ideopolitik, duke u mbështetur si në artin modern të luftës ashtu edhe në eksperiencën e pasur të Luftës Nacionalçlirimtare. Në këtë rrugë u hodhën bazat dhe u përpunuan në mënyrë shkencore parimet e Artit tonë Usharak Popullor — bazë e patundur për organizimin e mbrojtjes së pa thyeshme të vendit tonë.

Eksperienca e gjithë këtyre viteve vërtetoi plotësisht drejtësinë e kësaj vije marksiste-leniniste të Partisë. Shqipëria socialiste u ka qëndruar dhe u qëndron si shkëmb graniti të gjitha rrebesheve që janë vërsulur mbi të gjatë kësaj periudhe, ajo u ka rezistuar me guxim presioneve, kërcënimeve dhe shantazheve të ujqve imperialistë e revizionistë, ka mbrojtur ballëhapur lirinë dhe pavarësinë, punën e vet paqësore.

Ushtria jonë është e fortë dhe e pathyeshme pasi ajo, duke ndjekur mësimet e Partisë, ka qenë e ndërgjegjshme se fuqia e saj nuk qëndron vetëm tek armët dhe organizimi i saj, por edhe te siguri i përhershëm i udhëheqjes së Partisë, te lidhjet e çeliktat të saj me masat, te bindjet e ndërgjegjshme të të gjithë efektivit për detyrat e larta që i janë ngarkuar, qëndron, më në fund, në potencialin ekonomik e kulturor të vendit tonë.

Me këtë shpjegohen shkrirja e interesave të ushtrisë me interesat e gjithë popullit, puna e përbashkët për mbrojtjen dhe për ndërtimin e socializmit, fakti që populli është i gjithë ushtar dhe ushtria është me të vërtetë e popullit.

I madh e i vogël te ne e kanë bërë të tyre parullën luftarake të Partisë «Të ndërtojmë socializmin duke mbajtur në njërin dorë kazmën dhe në tjetrën pushkën». Problemi i mbrojtjes së atdheut është bërë çështje e masave të gjera të popullit, ashtu si përgatitja e tyre ushtarake është bërë pjesë e pandarë e ndërtimit të socializmit. Sot ushtria jonë heroike, kjo armë e dashur dhe besnike e popullit, mbrojtëse e fuqishme e diktaturës së proletariatit, përfshin në radhët e veta gjithë popullin tonë trim, punëtor e patriot.

Përvjetori i tridhjetë i gjen efektivin e forcave tonë të armatosura, mbarë popullin shqiptar, të përfshirë në një atmosferë entuziazmi, mobilizimi e vrulli revolucionar për të vënë në jetë vendimet historike të Kongresit të 6-të të Partisë, për të realizuar me sukses detyrat e mëdha të vitit të tretë të planit të pestë pesëvjeçar. Populli ynë e feston këtë datë të shënuar i angazhuar në luftën e madhe për revolucionarizimin e mëtejshëm të të gjithë jetës së vendit, për forcimin gjithnjë e më shumë të vigjilencës revolucionare, për përgatitjen dhe për gatishmërinë luftarake.

Situata e vendit tonë është sot më e shëndoshë se kurrë. Pozita ndërkombëtare e Shqipërisë socialiste është forcuar shumë. Atdheu ynë ka një autoritet të merituar dhe gëzon respekt të madh kudo në botë. Kanë kaluar një herë e përgjithmonë ato kohë kur Shqipërinë e merrnin nëpër këmbë dhe flisnin me të nga pozitë e forcës. Vendi ynë sot ka miq të shumtë, besnikë e të fortë në të gjithë botën.

Me ne janë gjithë popujt revolucionarë të botës. Por në të njëjtën kohë Partia, populli dhe ushtria

jonë janë të ndërgjegjshëm për kërcënimin dhe për rrezikun e madh e të vazhdueshëm që i vjen vendit tonë nga rrethimi imperialist e revizionist. Pavarësisht nga disfatat e shumta, nga krizat e thella dhe nga kontradiktat që i brejnë nga brenda fuqitë imperialisto-revizioniste, politika agresive, synimet dhe veprimet e tyre armiqësore mbeten të pandryshueshme. Të dyja superfuqitë, Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe Bashkimi Sovjetik, thurin plane për vatra të reja lufte, kombinonë komplete politike e prapaskena të pabesa, përgatitin tradhti dhe provokacione të reja, nënshkruajnë marrëveshje për ndërhyrje në punët e brendshme të popujve, për agresione të armatosura. Ato zgjerojnë bashkëpunimin e tyre në dëm të vendeve të tjera dhe kërkojnë hapësira të reja për të shtrirë ndikimin dhe hegjemoninë e tyre.

Rrethimi imperialisto-revizionist i vendit tonë, si i vetmi vend në Evropë që mban lart e mbron me besnikëri flamurin ngadhënjimtar të marksizëm-leninizmit, nuk sjell vetëm rrezikun e agresionit të hapët të armatosur. Ai ushtron ndaj nesh edhe një presion të vazhdueshëm, një diversion ideologjik, kulturor e psikologjik të pandërprerë. Në këtë rrugë armiqë kërkojnë të helmatisin dhe të atrofizojnë jetën dhe mendjen e popullit, të çoroditin dhe të neutralizojnë aktivitetin dhe frymën revolucionare të masave, të liberalizojnë e të dobësojnë diktaturën e proletariatit. Në llogaritë e imperialistëve dhe të revizionistëve agresioni ideologjik e kulturor paraprin e parapërgatit agresionin e armatosur, ai spastron rrugën dhe u hap shtigje topave, tankeve dhe avionëve të tyre.

Prandaj Partia i ka mësuar dhe i mëson vazhdimisht popullin dhe ushtrinë që ta kuptojnë politikisht dhe ideologjikisht këtë rrethim të vendit tonë, ta vlerësojnë drejt e realisht, për t'i parë dhe për t'i njohur rreziqet imediate e ato të ardhshme, me qëllim që të merren të gjitha masat e nevojshme politike, ideologjike, ekonomike dhe ushtarake për të luftuar e për të fituar mbi të.

Vendimet e Plenumit të 4-t të Komitetit Qendror të Partisë, që iu kushtua thellimit të luftës ideologjike kundër shfaqjeve të huaja e qëndrimeve liberale ndaj tyre, janë një armë e fuqishme në duart e Partisë dhe të mbarë masave punonjëse për ngritjen e mëtejshme të nivelit ideologjik e politik të njerëzve tanë, për forcimin e vigjilencës revolucionare dhe të luftës kundër presioneve dhe ndikimeve të huaja, ngado që të vijnë. Ato do ta ndihmojnë për ta çuar edhe më përpara jetën e vendit, ndërtimin e socializmit, për të forcuar figurën morale dhe frymën luftarake të masave punonjëse, për të forcuar disiplinën proletare dhe përgatitjen luftarake të ushtrisë dhe të popullit, për të fuqizuar edhe më shumë mbrojtjen e atdheut. Garanci e forcës së paqyeshme të ushtrisë sonë, e besnikërisë së saj të patundur ndaj popullit dhe çështjes së socializmit, e fitoreve të saj, sot e në të ardhmen ka qenë dhe mbetet udhëheqja e Partisë.

Masat e rëndësishme që ka marrë Partia vitet e fundit për revolucionarizimin e mëtejshëm të forcave të armatosura, kanë vërtetuar plotësisht në praktikë drejtësinë e tyre, kanë pasur një efekt të madh në fuqizimin e mbrojtjes së atdheut. Por në këtë rrugë ne duhet

të ecim përpara pa u ndalur. Duhet punuar pa u lodhur për edukimin revolucionar të të gjithë efektivit të forcave të armatosura me veti të larta morale dhe disiplinë të hekurt proletare. Është e nevojshme të ngrihet në një shkallë më të lartë gjithë puna që bëhet për stërvitjen luftarake të ushtrisë dhe të mbarë popullit, duke ngulur këmbë që ajo të arrijë plotësisht objektivat e caktuar. Më shumë se kudo në stërvitjen ushtarake nuk mund të lejohen formalizmi, liberalizmi dhe konformizmi.

Ashtu si dhe deri më sot, respektimi i disiplinës së çeliktë proletare, zbatimi me rreptësi nga të gjithë, që nga oficeri më i lartë e deri tek ushtari i thjeshtë, i rregulloreve ushtarake dhe i urdhrave të komandave, ruajtja gjithnjë e pastër e figurës morale të ushtarit të popullit, janë ligje të shenjta për ushtrinë tonë dhe, si të tilla, duhen vënë në jetë me fanatizmin më të madh.

Partia ka besim se ushtarët e oficerët, vullnetarët e vullnetaret, nxënësit e studentët, të bashkuar rreth Partisë dhe Komitetit të saj Qendror, do t'i karakterizojnë si kurdoherë lufta dhe përpjekjet për t'i kryer sa më mirë detyrat e shërbimit, gatishmëria e përhershme luftarake, puna e palodhur krijuese, lufta këmbëngulëse dhe guximi për kapërcimin e vështirësive, bindja e thellë në drejtësinë e vijës së Partisë dhe besimi në fitore.

Shokë ushtarë dhe oficerë,

Mbani kurdoherë lart flamujt tuaj luftarakë, flamujt e betejave legjendare të luftës së lavdishme për çlirimin e Shqipërisë, qëndroni kurdoherë vigjilentë e të disiplinuar, përvetësoni me ngulm artin ushtarak dhe bëhuni mjeshtër të luftimit, jini kurdoherë të gat-

shëm, të vendosur e të bashkuar për të mbrojtur punën ndërtimtare të njerëzve tanë, për të luftuar me trimëri dhe për të fituar kundër çdo armiku që do të guxonte të prekte atdheun tonë socialist!

Rroftë populli ynë besnik!

Rroftë Partia trime e Punës, krijuesja dhe udhëheqësja e forcave tona të armatosura!

Rroftë Ushtria jonë Popullore!

Lavdi marksizëm-leninizmit!

Sekretari i Parë i KQ të PPSH
dhe Komandant Suprem i Forcave
të Armatosura të RPSH

Enver Hoxha

Botuar për herë të parë në
gazetën «Zëri i popullit»,
nr. 163 (7769), 10 korrik 1973

Botohet sipas librit:
Enver Hoxha, «Letra të zgjedhura», vëll. 1, f. 277

PROBLEMET POLITIKE QARTËSOHEN EDHE NËPËRMJET SHKËMBIMIT TË MENDIMEVE ME MIQTË

Nga biseda me një delegacion ushtarak të RP të Kinës

13 korrik 1973

Pasi u uroi mirëseardhjen dhe i pyeti për përshtypjet nga vizitat nëpër Shqipëri, shoku Enver Hoxha vazhdoi:

Kur të ktheheni në Kinë, shokët do t'ju pyesin për vendin tonë dhe, sido që nuk ndenjëti sa duhet, mos harroni t'u flisni atyre për zhvillimin e gjithanshëm të Shqipërisë. Te ne, krahas përpjekjeve për forcimin e vazhdueshëm të aftësisë mbrojtëse të atdheut, bëhen përpjekje të mëdha që të forcohet e të zhvillohet më tej edhe ekonomia e vendit. Ju nuk patët rast të shikonit mirë zhvillimin e industrisë dhe të bujqësisë, luftën e madhe që bëjnë populli dhe Partia në këto drejtime, nga të cilat nuk mund të themi se s'kemi rezultate. I them këto se çështja e mbrojtjes së vendit lidhet ngushtë me zhvillimin e ekonomisë, sepse, për të pasur një ushtri të fortë, është e domosdoshme të kesh edhe një prapavijë të fortë.

Deri tani bujqësia, sidomos gruri, këtë vit, duket disi mirë. Por prodhimi, veçanërisht për bimët pranverore, si misri, pambuku, panxhari etj. varet, në një pjesë, edhe nga kushtet klimaterike. Megjithatë këto nuk janë përcaktuese, prandaj po bëhen shumë përpjekje nga punonjësit tanë që, pavarësisht nga klima, planet të realizohen.

Situata në industri është më e konsoliduar. Planet në këtë degë të ekonomisë realizohen me sukses, sepse ajo është më e organizuar, në të punon klasa punëtore, që e ka si duhet gjendjen në dorë, dhe, veç kësaj, faktorët atmosferikë në industri nuk ndikojnë si në bujqësi. Megjithatë edhe këtu ne kemi vështirësi, pengesa, dobësi e të meta.

Ne jemi në dijeni dhe gëzohemi që në Republikën Popullore të Kinës industria dhe bujqësia po ecin përpara. Ju keni një potencial të madh, keni lëndë të para, uzina e fabrika të mëdha, keni një vend me territor të madh, me klimë dhe toka të ndryshme që e favorizojnë bujqësinë. Kurse ne jemi një vend me territor të vogël dhe shpeshherë me thatësi ose lagështirë.

Ju jeni një shtet i madh, ndikimi i të cilit ndihet në botë, prandaj imperialistët amerikanë dhe socialimperialistët sovjetikë janë drejtuar kundër Kinës. Fakt është se tani ju keni marrëdhënie diplomatike me shumë vende të botës dhe jeni në korent të situatës ndërkombëtare, prandaj për ne shqiptarët shkëmbimi i mendimeve me ju ka rëndësi.

Kur na vijnë shokë nga Kina, ne përfitojmë nga rasti për të këmbyer me ta mendime për situatën ndërkombëtare. Këtë e bëjmë sepse marksizëm-leninizmi na

mëson se çdo shtet, qoftë i vogël apo i madh, duhet t'i ketë të qarta problemet politike, gjë që arrihet edhe nëpërmjet shkëmbimit të mendimeve me miqtë.

Ne mendojmë se është momenti më i favorshëm për Kinën, për Shqipërinë dhe për gjithë popujt që kanë në zemër lirinë, që të zhvillojnë me sukses luftën kundër atyre që duan të skllavërojnë popujt, domethënë kundër Shteteve të Bashkuara të Amerikës dhe Bashkimit Sovjetik. Këto dy fuqi imperialiste e kanë konkretizuar aleancën midis tyre në Uashington e në Moskë dhe së bashku po zhvillojnë një veprimtari të rrezikshme në dëm të interesave të të gjithë popujve dhe të të gjitha shteteve. Prandaj lufta kundër tyre nga ana jonë duhet vazhduar energjikisht. Kjo është pikëpamja jonë.

Shtetet e tjera jo vetëm nuk i aprovojnë, por janë katërcipërisht kundër tratativave që zhvillojnë me njëra-tjetrën këto dy fuqi imperialiste. Ne shikojmë që edhe vetë pjesëtarët e traktateve të NATO-s dhe të Varshavës, përkatësisht aleatë të Shteteve të Bashkuara të Amerikës dhe të Bashkimit Sovjetik, janë të zemëruar nga aleanca sovjeto-amerikane, kanë humbur besimin te sovjetikët e tek amerikanët. Amerikanët përpiqen të bëjnë presion ekonomik dhe ushtarak mbi aleatët e tyre, duke i frikësuar me rrezikun sovjetik, kurse Bashkimi Sovjetik bën presion të madh në satelitët e tij për t'i mbajtur ata në kthetrat e veta, duke u nxjerrë përballë rrezikun e imperializmit amerikan. Kjo tregon se ata janë të tronditur brendapërbrenda tyre. Prandaj mendojmë se ky terren dhe këto momente janë shumë të favorshme që ne të zhvillojmë një luftë ideologjike e

politike kundër këtyre dy shteteve, të cilat duhet t'i demaskojmë me të gjitha mjetet.

Ne mendojmë që kapitalizmi botëror, sidomos Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe Bashkimi Sovjetik po kalojnë një krizë të rëndë, për kapërcimin e së cilës ata po merren vesh me njëri-tjetrin. Marrëveshja sovjeto-amerikane është pikërisht rezultat i kësaj krize të madhe, së cilës këto dy shtete kërkojnë t'i shpëtojnë në kurriz të popujve të tjerë. Prandaj popujt e Evropës e të Lindjes së Afërt, tek të cilët, si rezultat i intrigave të imperialistëve dhe të revizionistëve, zotëron një pasiguri e madhe, si dhe popujt e Azisë dhe të Amerikës Latine janë të zemëruar nga kjo situatë dhe përpiqen t'i japin duart kësaj «makine» që po rrokulliset. Ne duhet të luftojmë që, në përkrahje të popujve të botës, ta thellojmë më tej këtë krizë. Nga ana tjetër, duhet thënë se me gjithë aleancën që ka midis Bashkimit Sovjetik dhe Shteteve të Bashkuara të Amerikës, midis Traktatit të Varshavës dhe atij të NATO-s ka edhe kontradikta të cilat ne e kemi për detyrë t'i shfrytëzojmë e t'i thellojmë në dëm të tyre e në interes të revolucionit e të socializmit. Vendi ynë është i vogël, prandaj roli më i madh në këtë front të luftës i takon Republikës Popullore të Kinës.

Në Evropë po zhvillon tani punimet Konferenca e Helsinkit. Ne kemi qenë kundër kësaj konference mashtruese që u shërben planeve armiqësore të të dyja fuqive të mëdha imperialiste dhe po shikojmë se koha po vërteton çfarë kanë thënë Partia e Qeveria jonë për rezultatet e saj. Edhe përfaqësues të shteteve kapitaliste të Evropës, që marrin pjesë në punimet e kësaj

konference, detyrohen t'u pohojnë ambasadorëve tanë të akredituar pranë vendeve të tyre se qëndrimi i Shqipërisë është i drejtë.

Është kështu shokë? E kemi drejt këtë politikë? I shikojmë mirë këto çështje?

...¹

Po t'i shikojmë thellë problemet, do të vëmë re se politikën dhe pikëpamjet tona për socialimperializmin sovjetik i ka vërtetuar koha. Prestigjin dhe forcën e madhe politike, ekonomike dhe ushtarake që krijoi Bashkimi Sovjetik, i udhëhequr nga Lenini dhe Stalini, revizionistët e njoollën. Ata e shndërruan atë në një vend kapitalist, gjë që i solli dëme të mëdha vetë vendit sovjetik në të gjithë sektorët e jetës si dhe çështjes së socializmit në të gjithë botën. Aktualisht Bashkimi Sovjetik po i shtrin dorën për ndihmë kapitalizmit botëror. Brezhnjev i dhe Kosigini kanë dalë me dhisk në dorë për të lypur. Kështu shpreheshim dikur ne shqiptarët, kur fetarët dilnin me dhisk në dorë dhe kërkonin para nga besimtarët që faleshin në kishë. Tamam kështu u katandis Bashkimi Sovjetik, i cili, duke përlyer në

1. Këto pika përfaqësojnë heshtjen e bashkëbiseduesit, të kryetarit të delegacionit, Shu Y, për të cilin shoku Enver Hoxha shkruan në Ditarin e tij Politik të datës 13 korrik 1973 se «...kur flisja unë... shikonte tavanin, tablotë e muret» dhe «as që lëvizte nga mytizmi (heshtja) i tij». (Shih: «Shënime për Kinën», vëll. II, f. 60.)

Këtë delegacion shoku Enver Hoxha e quan formal, pa personalitet e pa vlerë, pasi anëtarët e tij as reagonin, as jepnin ndonjë përgjigje të arsyeshme, veçse formula stereotipe pa kripë.

llum gjithë prestigjin e vet, u kërkon ndihma Shteteve të Bashkuara të Amerikës, Japonisë, Francës, Gjermanisë Perëndimore, Italisë. Vetëm nga një firmë italiane Bashkimi Sovjetik mori qindra milionë dollarë kredi. Kjo vërteton se imperialistët sovjetikë janë më të dobët nga ata amerikanë, se në këto situata po ia shesin kapitalizmit botëror pasuritë e vendit të tyre. Sipas të dhënave, Siberia është kthyer tashmë në një zonë që shfrytëzohet nga kapitalistët e Gjermanisë Federale, të Japonisë etj.

Sipas mendimit tonë, e përsëris, këto situata tregojnë dobësitë e revizionistëve sovjetikë dhe të imperialistëve amerikanë, të cilët, për të dalë nga gjendja e rëndë, ku janë futur, janë bërë më të rrezikshëm për Partinë Komuniste të Kinës dhe për Partinë e Punës të Shqipërisë. Në këto rrethana ne duhet të jemi të vëmendshëm ndaj tyre dhe të luftojmë për të thelluar krizën e rëndë ku janë zhytur.

Shqipëria ndodhet larg nga Kina. Vendi ynë është i rrethuar nga të katër anët nga shtete kapitaliste dhe, nëpërmjet NATO-s e Traktatit të Varshavës, edhe nga Shtetet e Bashkuara të Amerikës e Bashkimi Sovjetik. Prandaj e shohim të nevojshme që mendimet tona, për sa i përket luftës kundër armiqve në arenën ndërkombe-tare dhe përpjekjeve për konsolidimin e diktaturës së proletariatit brenda vendit, t'i shkëmbejmë edhe me Kinën, megjithëse e kemi larg.

Duke qenë në rrethim, vendit tonë i bëhen presione të mëdha prej armiqve të betuar të tij, por Partia jonë është e mobilizuar tërësisht për të luftuar edhe në rrethim, për të forcuar brenda vendit situatën ekonomike, ushtarake dhe sidomos për të ruajtur të pastër

ndërgjegjen e njerëzve. Shokët kinezë, me shokun ambasador në krye, që ndodhen në Tiranë, janë në dijeni për qëndrimin tonë parimor dhe luftën revolucionare që zhvillojmë.

Kohët e fundit ne zhvilluam mbledhjen e Plenumit¹ të 4-t të Komitetit Qendror. Materialet e këtij Plenumi do të punohen në gjithë Partinë, me qëllim që populli, me komunistët në krye, t'i kuptojë mirë situatat, koniunkturat dhe të luftojë ditë e natë në rrugën marksiste-leniniste të Partisë. Partia, Qeveria, komunistët dhe mbarë populli ynë, të gjithë së bashku, si një trup i vetëm, do të vënë të tëra forcat për të kapërcyer çdo situatë e koniunkturë, sado e vështirë që të jetë dhe për asnjë çast nuk do ta ulin flamurin e marksizëm-leninizmit.

KRYETARI I DELEGACIONIT: Ju falemnderit nga zemra për bisedën shumë të singertë dhe miqësore që po zhvillon me ne.

Kohët e fundit ne po përgatitemi për të thirrur Kongresin e 10-të të Partisë Komuniste të Kinës, ndërsa me rastin e festës sonë kombëtare parashikojmë të mbledhet Asambleja e 4-t e përfaqësive së popullit kinez. Ne edhe në Kongresin e 9-të të Partisë sonë nuk ftuam asnjë delegacion të partive motra, kështu do të ndodhë edhe në Kongresin e 10-të, nuk do të ftojme asnjë delegacion të huaj.

SHOKU ENVER HOXHA: Ju e shikoni dhe e gjykon vetë si duhet vepruar më mirë, por neve na vjen keq që nuk do të dërgojmë delegacion në Kongresin e

10-të të Partisë Komuniste të Kinës. Këtë mendim e shprehim haptas ashtu siç mund të bisedohet sinqerisht midis shokësh. Pavarësisht nga këto që thashë, ne urojmë që Kongresi i 10-të i Partisë suaj të ketë rrjedhime pozitive jo vetëm për Kinën, por edhe për popujt në botë, që vuajnë nën zgjedhën e imperializmit dhe të socialimperializmit.

Ju kërkoj ndjesë, të më falni që ju ndërpreva.

KRYETARI I DELEGACIONIT: Lidhur me gjendjen në Azi mund të thuhet se, pas pushimit të zjarrit në Vietnam, situata është zbutur shumë, megjithatë Bashkimi Sovjetik ka rreth një milion ushtarë në kufi me Kinën. Ai, duke pretenduar se gjoja po mban të pastër flamurin e marksizëm-leninizmit, është bërë mashtruesi më i madh dhe më i rrezikshëm i njerëzimit.

SHOKU ENVER HOXHA: Nuk e beson njeri që udhëheqësit revizionistë sovjetikë janë marksistë-leninistë.

KRYETARI I DELEGACIONIT: Pas nënshkrimit të marrëveshjes trupat amerikane u larguan nga Vietnam. Shokëve vietnamezë, që kanë luftuar 27 vjet me radhë, u duhej një periudhë për pushim e rregullim. Unë them se është një gjë e madhe fakti që trupat amerikane janë tërhequr nga Vietnam. As vetë amerikanët nuk duan të rrinë më në Vietnam se janë në vështirësi të brendshme e të jashtme. Për luftën në Vietnam amerikanët kanë bërë shpenzime të mëdha, rreth 200 miliardë dollarë.

SHOKU ENVER HOXHA: Ata, 17 miliardë dollarë i harxhojnë vetëm për trupat që mbajnë në Evropë, ku nuk zhvillohet luftë e nxehtë. Për mendimin tonë, im-

1. Plenumi i 4-t i KQ të PPSH, i zhvilloi punimet nga 26-28 qershor 1973. (Shih: Enver Hoxha, Vepra, vëll. 51, f. 277.)

perialistët amerikanë janë përsëri mjaft të rrezikshëm, po aq sa dhe socialimperialistët sovjetikë. Ata nuk u larguan vetë nga Vietnami për të pakësuar shpenzimet, po i detyroi lufta heroike e popullit vietnamez ta bënin këtë. Kështu ka ndodhur gjithmonë. Amerikanët u tërhoqën nga Kina, se i detyroi populli kinez me luftën e tij. Edhe ushtarët e Çan Kai Shisë, me këpucë e pa këpucë, u hodhën në det, se i detyroi ushtria e popullit tuaj, ndryshe ata nuk iknin. Si iku Mak Arturi nga Koreja e Veriut? Iku, se hëngri dru nga luftëtarët koreanë si dhe nga ushtria e vullnetarëve kinezë që e vunë përpara, ndryshe do të qëndronte atje. Edhe Thieu nuk ikën po nuk u bë luftë në Vietnam.

Politika dhe strategjia e imperialistëve amerikanë në Vietnamin e Jugut janë të qarta. Ata e kanë në shpirt luftën dhe e dëshirojnë shumë sundimin absolut të Thieut në atë vend. Ne u kemi thënë edhe shokëve vietnamezë se largimi i amerikanëve nga Vietnami është një sukses, por ai s'mund të quhet kurrë fitore e plotë, sepse Thieu, me pushtetin e vjetër dhe me armatimet që disponon, paraqet kurdoherë rrezik për Vietnamin dhe për gjithë Indokinën. Këtë përfundim ne e nxjerrim edhe nga eksperiencia e Kinës, ku Çan Kai Shia, si një element i degjeneruar, i mbështetur plotësisht nga amerikanët me armatime, avionë etj., është përpjekur të sundonte në Kinë.

Ne shikojmë se imperialistët, për të sunduar Lindjen e Mesme, për të mbajtur të nënshtuar popujt arabë, përdorin si kobure Izraelin. Ashtu si Izraeli për Lindjen e Mesme, edhe Thieu është një kobure e imperialistëve amerikanë kundër Vietnamit, Kamboxhias dhe Laosit.

Ne mendojmë se vietnamezët e kanë parasysht këtë, se luftuan për vite të tëra kundër tij.

Edhe sovjetikët përpiqen gjithashtu të forcojnë pozitat e veta jo vetëm në këtë zonë të botës, por edhe në zona të tjera. Në Mongoli janë vendosur shumë raketa dhe armë të tjera sovjetike. Cedenbali e ka shitur këtë vend, duke e shndërruar në një plasdarmë të revizionistëve sovjetikë kundër Kinës, që luftoi heroikisht kundër Japonisë, e cila kërkonte jo vetëm të sundonte mongolët, por t'i zhdukte fare si popull nga faqja e dheut me anë të përhapjes së sëmundjeve etj. Klikave të tilla, që janë vegla të bindura të socialimperialistëve sovjetikë, ne duhet t'u qëndrojmë fort dhe t'i demaskojmë deri në fund. Ne besojmë se kjo pikëpamje jona përputhet dhe me tuajën.

Më kujtohet njëherë, kur ishim në një darkë në Kremlin, se si Cedenbali, ashtu siç ishte i shëndoshë si një top, i tha Hrushovit: Ne kemi luftuar bashkërisht, Zhukovi na ka shpëtuar nga Japonia. Kurse për luftën e madhe që bëri Kina kundër japonezëve, nuk tha asnjë fjalë, sepse ishte i shitur te Hrushovi. Sovjetikët nuk kishin asnjë konsideratë për Cedenbalin, por e mbanin, sepse donin që Mongolia të bëhej një trampolinë për ta...

Edhe një herë ju falënderoj për vizitën tuaj. Ju uroj rrugë të mbarë! Të ktheheni mirë e shëndoshë në atdhe! Të fala të gjithë shokëve!

Botuar për herë të parë
në librin: Enver Hoxha
«Kundër revizionizmit modern
1971-1975», (Përmbledhje
dhe veprash), f. 408

Botohet me ndonjë shkurtim
sipas librit: Enver Hoxha
«Kundër revizionizmit modern
1971-1975» (Përmbledhje ve-
prash), f. 408

NE KEMI QENË DHE JEMI PËR TË NDIHMUAR PARTITË E REJA DHE PËR KONTAKTE MIDIS PARTIVE MOTRA

Nga biseda me një përfaqësues të PK të Australisë (m-l)

13 gusht 1973

Pasi e pyeti për shëndetin dhe shprehu gëzimin për vizitën, shoku Enver Hoxha vazhdoi.

Problemet që paraqiten aktualisht janë shumë të rëndësishme për ne. Partia jonë e sheh të domosdoshme që kundër shfaqjeve të huaja, që u goditën nga Plenumi i 4-t i Komitetit Qendror, të merren masa. Ajo kurdoherë është nisur nga parimi i drejtë marksist-leninist që, për çdo të metë, gabim ose rrezik t'u flitet hapur popullit, klasës punëtore, duke pasur parasysh se një parti marksiste-leniniste nuk mund të mbyllet në mendimet e udhëheqjes ose të kuadrove kryesorë, sado të drejta qofshin ato. Pikëpamjet e udhëheqjes, mendon Partia jonë, duhet të mbështeten në eksperiencën e madhe dhe shpëtimtare të klasës punëtore dhe të mbarë popullit, të sintetizohen, të hidhen në Parti dhe në masë për t'i gjykuar dhe, kur zbulohet se ka gabime, të bëhen

korrigjimet e duhura dhe pastaj të bëhen ato drejtim ideopolitik për veprim.

Nga Kongresi i 6-të i Partisë dhe këtej, Partia jonë është përpjekur që direktivat, për të cilat ju jeni në dijeni, t'i zbërthejë në jetë në rrugën që thashë. Gjatë gjithë këtyre viteve Komiteti Qendror i Partisë ka parashtruar në Parti dhe në masa shumë probleme për të sprovuar vijën dhe ky parashtrim, mendojmë ne, ka dhënë rezultate shumë të dobishme. Pjesëmarrja aktive në zgjidhjen e problemeve të rëndësishme e ka kalitur Partinë dhe popullin për mbrojtjen e vendit dhe për realizimin e të gjitha detyrave të mëdha ekonomike, shoqërore, kulturore, ushtarake etj., që u janë vënë përpara. Në situatat politike që ndodhet vendi ynë, pa një veprim të tillë ne do të hasnim në vështirësi të shumta. Rreziqe ekzistojnë sot për gjithë klasën punëtore ndërkombëtare, për marksizëm-leninizmin, për socializmin, sepse situatat janë mjaft të ndërlikuara dhe të vështira. Partia jonë mendon që analizën e gjendjes ndërkombëtare duhet ta bëjmë kurdoherë realisht, ndryshe do të dëmtojmë edhe Partinë, edhe interesat e vendit.

Ne e ndiejmë të nevojshme që t'i kemi më të shpeshta kontaktet midis partive motra për t'u konsultuar dhe për të ndihmuar njëra-tjetrën. Tani, sado që distancat midis dy vendeve janë të largëta, sepse Shqipëria ndodhet në Evropë, ndërsa vendi juaj në Oqeani, teknika moderne i ka shkurtuar shumë distancat dhe kjo është një gjë shumë e mirë. Meqë ra fjala, ne komunistët nuk jemi kundër teknikës, as kundër atyre që e kanë krijuar teknikën, siç duan të thonë armiqtë tanë, sepse e dimë që teknika është rezultat i punës krijuese të nje-

rëzve me mendime përparimtare, sepse janë masat, dhe në radhë të parë punëtorët, që ndërtojnë mjete gjithnjë e më moderne. Është tjetër çështje se nga kush dhe përse shfrytëzohet kjo teknikë në vendet kapitaliste. Pikërisht ndaj kapitalistëve ne jemi kundër deri në fund.

Ju e njihni më mirë se kushdo situatën e vendit dhe të partisë suaj dhe ne ju besojmë që keni pasur vështirësi për njohjen e revizionizmit sovjetik, sepse ndryshe janë kushtet në vendin tuaj dhe ndryshe te ne, ku Partia dhe klasa punëtore janë në fuqi. Megjithatë, për të gjithë ne, për marksizëm-leninizmin dhe për Partinë tonë, fillimi i luftës kundër revizionizmit sovjetik ishte i vështirë. Natyrisht, sa kohë shkon përpara lufta e hapët që zhvillojnë Partia jonë dhe të gjitha partitë e tjera marksiste-leniniste kundër revizionizmit modern, qëndrimi i Partisë sonë dhe i të gjitha këtyre bëhet gjithnjë e më i qartë.

Ne kishim kontakte të afërta me sovjetikët, prandaj e pamë dhe e ndiem më shpejt e më thellë tradhtinë dhe armiqësinë e tyre, por si marksistë-leninistë na duhej të mendonim e të gjykonim në mënyrë të gjithanshme për mjaft gjëra, të mendonim nëse ato qëndrimet të udhëheqjes hrushoviane ishin vijë apo ishin të rastit. Duke ndjekur me durim dhe me kujdes ngjarjet, njohja e situatës për ne u bë nga koha në kohë më e qartë, prandaj filluam të reagojmë më shpejt.

Është e faktuar me dokumente se kundërshtimet që ne kishim në vijë me revizionistët sovjetikë kanë filluar që në vitin 1955. Këto ishin kundërshtime mjaft të forta, bile shpesh edhe të ashpra, por ne i mbajtëm brendapërbrenda, në mes tonë, midis Partisë sonë dhe

Partisë Komuniste të Bashkimit Sovjetik, me shkëmbime letrash, me bisedime etj. Në vitin 1956 e 1957 ne kemi pasur bisedime aq të ashpra me Hrushovin, sa që puna arriti gati sa të pritëshin marrëdhëniet. Por kjo nuk ndodhi, për arsye se ne u treguam të duruar. Sidoqoftë, nuk mund të mendohet që të gjithë marksistë-leninistët e vërtetë të të pesë kontinenteve do të mashtroheshin. Ne kishim besim se disa më shpejt e disa më vonë do ta kuptonin tradhtinë e revizionistëve sovjetikë.

Ne, marksistë-leninistët, jemi një forcë kolosale në botë. Por kjo forcë kolosale sot ndodhet përballë një rreziku potencial, që synon ta çojë në çmobilizim, në demoralizim e në shthurje dhe, më në fund, në shpartallim. Të gjithë e kemi të qartë se revizionizmi modern i ka sjellë një dëm jashtëzakonisht të madh lëvizjes komuniste ndërkombëtare. Të nënvleftësosh këtë rrezik është gabim i madh, por edhe të nënvleftësosh, gjithashtu, potencialin agresiv të imperializmit amerikan dhe të borgjezisë reaksionare botërore, prapë është një gabim i madh. Prandaj, në këtë situatë, mendojmë që lufta jonë duhet të jetë akoma më këmbëngulëse, më e ashpër dhe më e guximshme kundër të dy këtyre armiqve. Në këtë luftë, ne si marksistë që jemi, të gjithë së bashku, e kemi për detyrë të shtrëngojmë supet me njëri-tjetrin, në mënyrë që armiku të mos gjejë asnjë të çarë për të hyrë në radhët tona.

Ne jemi të mendimit se të hedhësh slogane, duke thënë se kjo ose ajo fuqi është e dobët, është tepër e rrezikshme për partitë marksiste-leniniste, sepse rrezikojnë të bien në pozita joluftarake. Të shpresosh, gjithashtu, në koniunkturaturat dhe të mos i shfrytëzosh

këto, gjithashtu, mendojmë se nuk është e drejtë. Koniunkturat duhet t'i shfrytëzojmë, por nga pozita të forta marksiste-leniniste. Partia jonë këtë vijë e ka të palëkundshme dhe mendon se armiqtë tanë kryesorë janë imperialistët amerikanë, revizionistët sovjetikë dhe borgjezia reaksionare kapitaliste botërore, të cilët nuk na lejohet asnjëherë t'i harrojmë.

Aktualisht të tria këto forca të mëdha janë në një krizë të rëndë. Gjersa është kështu, atëherë këtë krizë lëvizja botërore marksiste-leniniste duhet ta shfrytëzojë në dobi të saj. Prandaj mendojmë dhe deklarojmë se ne nuk jemi për një paqe false dhe qetësi të rreme, për të cilën po trumbetohet tani kaq shumë. Kjo qetësi e rreme për ne marksistë-leninistët dhe për klasën punëtore botërore është e rrezikshme, në qoftë se nuk përgatitemi dhe nuk qëndrojmë vazhdimisht vigjilentë. Po të mendonim se situata që po zhvillohet aktualisht është e favorshme për ne, për marksizëm-leninizmin dhe ta flinim mendjen, do të binim në pozita jomarksiste.

Krizën që ka përfshirë imperializmin amerikan, revizionizmin sovjetik dhe aleatët e tyre, si dhe situatën e sotme, gjoja paqësore në botë, Komiteti Qendror i Partisë sonë e ka analizuar dhe mendon se kjo krizë, në fund të fundit, është rezultat edhe i luftës revolucionare të lëvizjes komuniste dhe i luftës çlirimtare të popujve. Janë pikërisht edhe këto luftëra, kjo lëvizje e madhe e masave revolucionare që u kanë shkaktuar këtë krizë kapitalizmit botëror dhe revizionizmit modern, të cilët përpigën ta kapërcejnë duke përhapur një frymë pacifiste, kurse ne, marksistë-leninistët, revolucionarët, patriotët, duhet të punojmë që ta thellojmë më tej krizën

e tyre, natyrisht duke luftuar. Në këtë luftë ne nuk mund të na ndihmojnë as Niksoni, as Brezhnjevi dhe as Pompiduja, Hithi ose Brandi me shokë. Prandaj është e domosdoshme të mendojmë për taktikën që duhet të ndjekin partitë marksiste-leniniste.

Kriza që po kalojnë u imponon imperializmit amerikan dhe revizionizmit sovjetik të kenë kontakte të shpeshta, të cilat ata i trumbetojnë për të krijuar idenë sikur tensioni po ulet, se po ecet drejt paqes etj. Ne mendojmë se për kapërcimin e kësaj krize, imperializmi amerikan dhe revizionizmi sovjetik kanë arritur që të merren vesh me njëri-tjetrin për disa çështje kryesore. Por, natyrisht, midis tyre ata kanë edhe kontradikta të mëdha, të cilat duhet të punojmë të thellohen, siç duam ne. Prandaj, në këto koniunktura, të mos kufizohemi me atë që vetëm t'i shikojmë kontradiktat e armiqve dhe të shpresojmë në thellimin e tyre, por të luftojmë edhe vetë që këto të thellohen gjithnjë e më shumë.

Shtetet e Bashkuara të Amerikës përpigën të dalin nga situatat shumë të vështira ku janë futur, që i dimë ne, por i dini edhe ju. Ato bëjnë çmos që t'u shpëtojnë kontradiktave, të dalin nga kriza. Po neve na lejohet t'i ndihmojmë ato për të dalë nga kjo krizë? Jo, në asnjë mënyrë nuk na lejohet! Ne nuk duhet t'i bëjmë imperializmit amerikan asnjë koncesion.

Edhe socialimperializmi sovjetik është, gjithashtu, në krizë po aq të rëndë ideologjike, politike dhe ekonomike, sa që bën përpjekje të mëdha të arrijë në ujdi me imperializmin amerikan. Nga ana ideologjike vetëm demagogjia i ndan sot revizionistët sovjetikë nga imperialistët amerikanë. Të dyja palët po afrohen jo vetëm ideo-

logjikisht me njëri-tjetrin, por edhe ekonomikisht. Ky afrim është shumë i nevojshëm për ta. Atëherë na lejo-het neve ta pushojmë luftën kundër revizionizmit mo-dern sovjetik? Jo, në asnjë mënyrë! Përkundrazi, kun-dër tij duhet luftuar dhe ne luftojmë me të gjitha for-cat.

Në Evropë imperializmi amerikan dhe socialimpe-rializmi sovjetik, me forma demagogjike dhe me prem-time të njohura kartash, si ajo e Atlantikut etj., kërkojnë të rifutin «aleatët» e tyre në një zgjedhë akoma më të fortë. Të dyja superfuqitë nuk kanë aq frikë nga kre-rët e këtyre të ashtuquajturve aleatë, nga Pompidu, ja, Brandi, Gieraku, sa nga masat e gjera të popullit. Për këtë qëllim janë bërë një varg propozimesh nga ana e tyre, si për mbledhjen në Helsinki, mbledhjen e të gjash-tëve në Vjenë, për «Kartën e Atlantikut», propozimet e Kisingerit etj. Të gjitha këto mbulohen me platfor-mën e «paqes».

Ne konstatojmë se sot të gjitha shtetet e Evropës nuk janë dakord me këto vija të trasha të politikës së dy superfuqive, që kërkojnë t'ua imponojnë atyre sipas blloqeve. Veçanërisht blloku i «Evropës së Bashkuar» përpiket t'i rezistojë presionit të fortë ekonomik të Shteteve të Bashkuara të Amerikës dhe të Bashkimit Sovjetik. Në këto kushte Partia jonë doli me kohë me deklaratën e njohur kundër «Evropës së Bashkuar». Qëndrimi ynë bazohet në mësimet e Leninit, se të mbrosh «Evropën e Bashkuar», të cilën përpiket ta kri-jojë borgjezia kapitaliste e Perëndimit, sepse gjoja do të frenojë dy superfuqitë, do të thotë të përkrahësh kri-jimin e një fuqie të re të madhe imperialiste, që do të

shtypë barbarisht popujt dhe lëvizjen revolucionare në Evropë.

Ç'po ndodh në këtë «Evropë të Bashkuar»? Këtu ekziston një krizë e madhe, bëhen vazhdimisht greva të shumta të klasës punëtore, të sindikatave etj. Në këto kushte, në rast se ne ndihmojmë për krijimin e një Evrope të bashkuar kapitaliste, kjo do të thotë të pranojmë që klasa punëtore dhe popujt e Evropës të mos ngrenë kurrë krye kundër zgjedhës së borgjezisë kapitaliste vendëse dhe kundër kthetrave që kanë he-dhur mbi vendet evropiane imperializmi amerikan dhe revizionizmi sovjetik. Të shkosh me pikëpamjen se trak-tati evropian është opozitar me Bashkimin Sovjetik dhe të sakrifikosh idenë e rrugës revolucionare, kundër-shtimin e kapitalizmit në Evropë, sipas mendimit tonë, nuk është një taktikë e drejtë.

Edhe çështja e paqes që po diskutohet në Helsinki është një bluf. Ne nuk shkuam në mbledhjen e Helsinkit, bile jemi i vetmi vend në Evropë që nuk kemi marrë pjesë në këtë mbledhje, me gjithë përpjekjet e mëdha që kanë bërë shumë shtete të Evropës për të na tër-hequr, duke përdorur deri edhe lajka e përkëdhelje. «Të marrë pjesë Shqipëria, na thonë, se zëri i saj dëgjohet me interesim, të vijë në Helsinki përfaqësuesi shqiptar të flasë» etj., por ne i kemi refuzuar propozimet që na janë bërë, duke thënë se flasim më mirë nga jashtë konferencës, sesa nga brenda saj, sepse në këtë konfe-rencë marrin pjesë edhe armiq të më të egër të popujve, imperialistët amerikanë, socialimperialistët sovjetikë dhe përfaqësuesit e borgjezisë reaksionare të Evropës. Pra e kemi demaskuar këtë konferencë.

Shqipëria është e vogël, por politika e saj është në interes të gjithë atyre që nuk morën pjesë në Helsinki, domethënë në interes të klasës punëtore dhe të punonjësve të vendeve evropiane, që janë kundër manovrave të reaksionit. Ndoshta për reaksionin botëror nuk ka asnjë rëndësi nëse vete ose nuk vete përfaqësuesi ynë atje, por ka shumë rëndësi fakti që kundërshtimi i Shqipërisë është kundërshtimi i popujve, i klasës punëtore evropiane. Prandaj bëhen përpjekje të mëdha që të na tërheqin atje.

Në këtë situatë ngjarjesh nuk pretendojmë se ndikimi i vendit tonë është i madh, por çështja është të mbrojmë marksizëm-leninizmin, të udhëhiqemi nga kjo ideologji, që të çon patjetër në përpunimin dhe mbrojtjen e një strategjie të drejtë. Krahas kësaj është absolutisht e domosdoshme të zbatojmë edhe një taktikë të drejtë. Kështu mendon Partia jonë. E para, që duhet të kemi parasysh, është ajo që thamë, strategjia, domethënë të luftojmë ata që janë armiq të proletarietit, të socializmit, të popujve, ndërsa taktika duhet ndërtuar në mënyrë të tillë që të kihen parasysh rrugët e ndihmës që u duhet dhënë, brenda mundësive, popujve që luftojnë kundër këtyre armiqve, pavarësisht se në vendet e tyre mund të ketë regjime borgjeze, kapitaliste.

Të marrim, për shembull, çështjen e vendeve arabe. Këtë problem ne e njohim më mirë, sepse jemi më afër me popujt arabë, kemi edhe kontakte dhe, me sa kemi mundësi, i ndihmojmë, sepse lufta që bëjnë ata në thelb është e drejtë. Duke luftuar Izraelin, këta popuj zhvillojnë, si me thënë, një luftë revolucionare, pavarësisht se në krye të tyre janë udhëheqje reaksionare. Por ak-

tualisht pozitën e popujve arabë, për mendimin tonë, janë shumë të vështira, për arsye se udhëheqjet e këtyre vendeve janë nën ndikimin e revizionistëve sovjetikë dhe të imperializmit amerikan.

Termi «bota arabe» përdoret ashtu siç përdorej përpara «bota helenike» ose siç thuhej «bota kristiane». Me termin «bota arabe» duket sikur kemi të bëjmë me ndonjë grup vendesh që kanë një unitet të çeliktë midis tyre. Por në realitet midis vendeve arabe nuk ka unitet. Kjo «botë arabe» përbëhet nga një numër shtetesh, gjoja të lidhura me ideologjinë fetare islamike. Jo vetëm këta popuj, por as e quajtura botë kristiane nuk ka më ato lidhje fetare që kanë ekzistuar dikur në mesjetë, sepse sot është kapërcyer ajo kohë. Megjithatë, nuk do të thotë se feja nuk luan ndonjë rol në vendet arabe, por tani mbi çështjet fetare mbisundon lufta e klasës, ideologjia e klasës. Të gjitha vendet arabe nga pikëpamja fetare janë myslimane, fakt që duhet mbajtur parasysh, por ideologjia që i udhëheq më shumë këto shtete, është ajo e klikave që sundojnë në to. Këto shtete kanë një ideologji klasore të bazuar në pronën private, kështu që ideologjia fetare e tyre është vetëm një ndihmëse që i shërben kësaj ideologjie të pronës private. Interesat e borgjezisë së madhe në shtetet arabe shumë herë janë në kontradiktë me njëri-tjetrin dhe klikat që përfaqësojnë këto shtete janë nën ndikimin ose fare të shitura, disa tek imperializmi amerikan, disa të tjera te revizionizmi sovjetik, tek imperializmi anglez e francez e kështu me radhë. Prandaj një luftë e përbashkët, siç pretendojnë se bëjnë klikat sunduese të vendeve arabe, për mendimin tonë, nuk ka asnjë perspektivë, mbasi çdo

përpyekje e tyre njihet nga Izraeli, nga Shtetet e Bashkuara të Amerikës, nga Bashkimi Sovjetik, të cilët nuk duan në këtë zonë as luftë, as paqe. Të dyja superfuqitë, sipas mundësive dhe interesave të tyre, ndihmojnë Izraelin, të dyja ato përpiqen të ruajnë një statukuo të tillë që të mbrojnë interesat e tyre në Lindjen e Mesme.

Me gjithë këto kontradikta e kurthe të rrezikshme që kurdisen kundër tyre, ne i ndihmojmë dhe do t'i ndihmojmë edhe në të ardhmen popujt arabë në luftën kundër amerikanëve ose sovjetikëve.

Qëndrimi ynë ndaj imperializmit dhe revizionizmit mbron interesat e Partisë dhe të popullit tonë, por edhe të luftës së përbashkët politike dhe ideologjike që bëjnë marksistë-leninistët dhe popujt kudo në botë. Zëvendëssekretari i Departamentit të Shtetit të SHBA-së, Rash¹, deklaroi në prill se, kur ne të jemi të dispozuar, qeveria amerikane është gati të lidhë marrëdhënie diplomatike me Shqipërinë. Ne nuk jemi të dispozuar ta bëjmë një gjë të tillë me amerikanët, se këta nuk na njohën për rreth 30 vjet me radhë, prandaj le të presin po të duan edhe 60 e më shumë vjet të tjerë, se ne jemi shumë më mirë edhe pa ata. Britania e Madhe, gjithashtu, për rreth 30 vjet rresht nuk e njohu Shqipërinë, ndërsa tani Forin Ofisi deklaroi botërisht se dëshiron të lidhë marrëdhënie diplomatike me Shqipërinë. Tani edhe anglezëve u paska hipur në kokë ta njohin rendin shoqëror të vendit tonë, i vetmi që nuk ka marrëdhënie diplomatike me ta. Por ne nuk vendosim marrëdhënie me anglezët përderisa ata nuk heqin dorë nga qëndrimet e tyre

1. Kenith Rash.

ndaj nesh dhe vazhdojnë të mbajnë të bllokuar arin që na kanë grabitur. Marrëdhënie diplomatike ka kërkuar të rilidhë me ne edhe Bashkimi Sovjetik. Por për ne nuk është vështirë të kuptohet qëllimi i përpjekjeve të imperialistëve dhe revizionistëve për të lidhur marrëdhënie me vendin tonë. Me këto që bëjnë ata kërkojnë t'u tërheqin vëmendjen miqve të vendit tonë dhe të Partisë së Punës të Shqipërisë se edhe Shqipëria po hyn në ingranazhet e politikës «paqësore» dhe të «bashkekzistencës paqësore», që po trumbetojnë me të madhe imperialistët dhe revizionistët sovjetikë.

Ne kemi lidhur marrëdhënie diplomatike me vende gati të të gjitha kontinenteve, deri edhe me disa shtete të largëta në Amerikën Latine, ndërsa me Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe me Bashkimin Sovjetik jo, sepse kemi parasysh çështjen e sigurimit tonë politik. Ne e dimë me kë kemi të bëjmë, sepse dimë çfarë bëjnë ata në vende të tjera me anën e CIA-s e të KGB-së. Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe Bashkimi Sovjetik duan të lidhin marrëdhënie me ne, por ne u mbyllim portën dhe mendojmë se shumë më mirë jemi pa ta.

Ne nuk jemi kundër që Kina të ketë marrëdhënie diplomatike me Shtetet e Bashkuara të Amerikës. Vetëm do të dëshironim që lidhjet e saj me të të jenë të arsyeshme, që marrëdhëniet diplomatike me Shtetet e Bashkuara Kina t'i lidhte në platformë të barabartë, domethënë të ketë në Uashington ambasador kinez e jo mision diplomatik dhe në Pekin të ketë ambasador amerikan, dhe kjo të mos bëhet në një kohë që Tajvani vazhdon të ketë ambasadën e vet në Shtetet e Bashkuara. Një vërejtje të tillë ne ua kemi bërë shokëve kinezë.

Ne kemi marrëdhënie të ngushta me shokët kinezë, pavarësisht nga ndonjë vërejtje që u kemi bërë, sepse në mes shokësh është e drejtë që, kur kemi, t'i bëjmë njëri-tjetrit edhe vërejtje:

Natyrisht, në politikën e saj, Kina ndjek edhe taktika të ndryshme. Por me disa nga këto taktika ne s'jemi dakord. E tillë është ftesa që i është bërë, për shembull, Karriljos. Takimin e shokëve kinezë me Karriljon, udhëheqësin e partisë revizioniste të Spanjës, ne nuk e shikojmë me vend. Ne nuk mund të pranojmë të kemi kontakte as me revizionistët italianë, as me ata francezë. Atë që lufton marksizëm-leninizmin si mund ta trajtojmë si shok lufte? Jo, në asnjë mënyrë nuk mund ta bëjmë, një gjë e tillë nuk do të ishte e drejtë.

Partia jonë ka kontakte gati me të tëra partitë marksiste-leniniste. Ne mësojmë prej tyre, ndjekim me kënaqësi punën e tyre revolucionare dhe këtë e themi me sinqeritetin më të madh. Dikujt mund t'i duket sikur ato luftojnë në kushte të qeta, por ata që mendojnë kështu janë mendjelehtë, sepse kushtet e veprimtarisë dhe të luftës së tyre janë shumë të vështira. Kjo e quajtura «qetësi» lyp nga partitë marksiste-leniniste një kujdes të jashtëzakonshëm, sepse, në një moment të përshtatshëm për të, borgjezia kapitaliste mund t'i godasë ato. Përveç kësaj, në të njëjtën kohë, ato kanë kundër socialdemokracinë, revizionistët modernë, që bëjnë një politikë të shfrenuar kundër tyre dhe klasës punëtore. Prandaj themi ne që kushtet e punës dhe të luftës së partive marksiste-leniniste janë mjaft të vështira. Në të tilla kushte të rënda ato luftojnë për revolucionin, për të drejtat e klasës punëtore dhe të të gjithë popullit, pa

marrë parasysh vuajtjet e sakrificat. Dhe ne shohim se nga radhët e shokëve tanë të partive marksiste-leniniste motra ka me mijëra anëtarë, që janë futur nëpër burgje; me qindra e qindra të tjerë vriten nga reaksioni borgjez.

Prandaj ne mendojmë se këto parti duhen ndihmuar me të gjitha forcat dhe me çdo mjet që mund të kemi në dispozicion. Përveç kësaj, mendojmë, gjithashtu, dhe i konsiderojmë të dobishme e të nevojshme edhe kontaktet me to dhe këto ne i zhvillojmë me partitë motra, sepse vlejnë për shkëmbim eksperience, nga e cila Partia jonë përfiton. Këtë e themi sinqerisht si marksistë-leninistë dhe jo si një parti e vogël. Ne dëshirojmë që edhe partitë e tjera marksiste-leniniste ta vlerësojnë kështu këtë çështje, sepse eksperiencia që zhvillohet nga të gjitha partitë në rrugën marksiste-leniniste dhe në kushtet e veçanta të çdo vendi përkatës, me karakteristikat e çmueshme specifike, përbën një pasuri të madhe, që u shërben të gjitha partive. Ne nuk mund të nisemi nga pozita se, meqë jemi në fuqi në një shtet socialist, vetëm mendimet dhe eksperiencia jonë qenkan të vlefshme për të gjithë të tjerët. Ashtu siç dëshirojmë ne që të tjerët ta dëgjojnë zërin tonë, edhe ne duhet t'i dëgjojmë partitë e tjera, sepse s'është e drejtë të mos u vëmë rëndësi pikëpamjeve të tyre.

Çështja është që të veprojmë në mënyrë të tillë që kontaktet dhe eksperiencia jonë e përbashkët të jenë efektive në atë që thashë, për t'i ardhur në ndihmë njëri-tjetrit. Kjo do të thotë të përkrahim reciprokisht njëri-tjetrin në çështjet kryesore ideologjike dhe politike, për të cilat të kemi pikëpamje të përbashkëta, të

qarta e të kuptueshme, sepse kështu mund të kuptohen edhe taktikat e njëri-tjetrit.

Ja, për shembull, në vendin tuaj ju përdorni një taktikë të tillë, siç është ajo që praktikoni në veprimtarinë me sindikatat duke u futur në to. Por ka parti që mendojnë se në bazë të kushteve të vendeve të tyre nuk duhet të futen në atë rrugë, por të krijojnë sindikata të veçanta. Edhe këta duhet t'i kuptojmë, po në ç'mënyrë? Kjo është një çështje që duhet parë.

Prura si shembull taktikën në lidhje me punën që duhet bërë me klasën punëtore, me të cilën do të shkojmë në luftë. Por partitë marksiste-leniniste, si parti të klasës punëtore, kanë përpara edhe shumë probleme të tjera të rëndësishme të strategjisë dhe të taktikës që duhet t'i ndjekin dhe t'i zgjidhin. Këto probleme ato mund t'i trajtojnë drejt duke këmbyer eksperiencë me njëra-tjetrën. Për shembull, vini ju në Shqipëri ose unë mund të vij në vendin tuaj të bisedojmë dhe biem dakord për njërin nga këto probleme. Më vonë, mund të vijë këtu, ose të vijë te ju, ose në ndonjë vend tjetër, shoku i një partie të tretë, i cili mund të ketë të tjera pikëpamje. Atëherë i diskutojmë edhe këto së bashku dhe mbrojmë ato pikëpamje që janë të drejta. Pas kësaj mund të bashkohet edhe shoku i një partie të katërt, që ka edhe ai pikëpamjet e tij për atë problem. Në këto kushte, a nuk do të ishte më mirë të mbledheshin përfaqësuesit e 4-5 partive afërsisht me kushte e probleme të përafërta për të diskutuar këtë problem, ose dy probleme, me qëllim që ato të konsultohen e të njohin njëra-tjetrën dhe situatën e vendeve përkatëse etj.? Sigurisht kjo do të jetë një gjë e mirë për rrahjen e men-

dimeve. Çfarë rreziku mund t'i vijë çështjes sonë po të mbliidhen përfaqësuesit e disa partive? Asnjë rrezik. Këtu nuk është fjala që partitë marksiste-leniniste të ndërtojnë vijën e tyre sipas vijës së një partie tjetër. Aspak! Edhe sikur ndonjë parti si, për shembull, Partia e Punës e Shqipërisë ose Partia Komuniste e Kinës, që janë në fuqi, të synonte të bëhej «parti mëmë», partitë e tjera marksiste-leniniste e kanë për detyrë t'i thonë që t'i ulë një çikë pendët. Ne jemi marksistë-leninistë dhe nuk i kemi qejf lëvdatat. Një gjë e tillë iu tha hapur Partisë Komuniste të Bashkimit Sovjetik kur manifestoi të tilla shfaqje. Atëherë përse të mos i thuhet cilësdo parti që gabon në këtë drejtim?

Është e qartë se nga mbledhje të tilla lëvizja punëtore e komuniste ka fitim, ka dobi të madhe dhe asnjë rrezik. Derisa jemi marksistë-leninistë, në këtë ose në atë mbledhje, përfaqësuesi i një partie do të thotë se është dakord për këtë ose atë çështje, por për një çështje tjetër mund të mos mendojë ashtu si njëri ose tjetri dhe të mos jetë dakord. Atëherë do ta pyesim se cilat janë arsyet që ai mendon kështu, ku e kemi ne gabimin? Dhe kështu diskutojmë e bashkërisht gjejmë një rrugë të drejtë. Një praktikë e tillë diskutimi të çështjeve nëpërmjet autokritikës dhe kritikës së hapët përputhet me normat tona të Partisë. Derisa si marksistë ne nuk ia kemi frikën kësaj, derisa midis nesh ekziston besimi, atëherë nuk ka asnjë pengesë përse të mos bëhen takime me njëri-tjetrin¹.

Partitë marksiste-leniniste shkojnë krah për krah

1. Shoku Enver e shtjellon kaq gjerë këtë problem sepse

në luftën kundër imperializmit e borgjezisë dhe kanë besim të plotë te njëra-tjetra. Çfarë të fshehta mund të kemi në mes tonë që t'i ruajmë dhe të mos mbliidhemi t'i diskutojmë bashkërisht? Asnjë të fshehtë. Atëherë del çështja: kemi besim te njëri-tjetri apo nuk kemi? Në qoftë se nuk kemi besim, nuk ka si të shkojmë në luftë të bashkuar, secili do të bëjë një luftë veçan, i shkëputur, do të kemi në mes nesh të çara, do të futen në radhët tona armiq të.

Cili është qëllimi i imperializmit, i borgjezisë reaksionare dhe i revizionizmit modern? Të përçajë lëvizjen komuniste dhe punëtore në botë. «Përça e sundo» është motoja e tyre. Kështu ndodhi në disa vende, ku më parë kishte vetëm një parti komuniste, por pas daljes së revizionistëve u bënë dy «parti», pastaj tre, kurse nesër mund të bëhen pesë. Kjo është në favor të borgjezisë. Mirëpo, kur të shohin borgjezia dhe revizionistët që partitë marksiste-leniniste po mbliidhen e po diskutojnë, që bashkohen, marrin vendime dhe veprojnë në unitet, atëherë është e sigurt se do të na kenë frikë.

Ne nuk jemi për mbledhjen e përfaqësuesve të të gjitha partive, sepse ka akoma shumë çështje për t'u zgjidhur, ekzistojnë kontradikta, por duke bërë mbledhje me tre, katër ose pesë parti, mund të ketë disa pro-

kishte parti, si ajo e Kinës, udhëheqja e së cilës ishte kundër konsultimeve midis partive marksiste-leniniste. E zhytur në oportunizëm, PKK e kishte bërë «zakon» të mos përfillte mendimet e vërejtjet që i bëheshin nga partitë motra, aq më pak t'i ndihmonte ato. Ajo kishte frikë të shkëmbente mendime me partitë e tjera marksiste-leniniste, sepse do të binte ndesh me qëndrimet e tyre të drejta.

bleme, zgjidhja e të cilave do të ndihmonte për një zgjerim të mëtejshëm të veprimtarisë sonë, për një konkretizim më të mirë të disa problemeve që na interesojnë. Ne kemi kontakte edhe me Partinë Komuniste të Brazilit, për të cilën kemi konsideratë të lartë, sepse është një parti marksiste-leniniste revolucionare. Kjo parti tashmë ka kohë që ka dalë nga faza e organizimit të luftës ideopolitike dhe po udhëheq luftën e armatosur, ka kaluar kështu në një fazë më të lartë të luftës. Vallë nuk na intereson neve, të gjitha partive marksiste-leniniste, eksperiencia e kësaj partie? Partia jonë mendon se na intereson, siç na intereson, gjithashtu, që të gjithë ta ndihmojmë atë parti me të gjitha mjetet që mund të kemi në revolucionin e armatosur që udhëheq ajo. Por, mund të thoni ju, me se do ta ndihmoni ju? Me një propagandë të dendur e të organizuar mirë. Po si mund ta bëjmë ne këtë propagandë në qoftë se disa parti nuk përpiqen të njihen konkretisht me luftën e Partisë Komuniste të Brazilit, me nevojat e kësaj lufte dhe të nxjerrin nga kjo detyrat e tyre? Duke vepruar kështu, mendojmë ne, borgjezia ndërkombëtare, revizionistët modernë, do të shikojnë se çdo parti marksiste-leniniste zhvillon luftë klasore në vendin e vet, por njëkohësisht ajo është e lidhur ngushtë edhe me luftën e proletariatit botëror, edhe me partitë marksiste-leniniste motra që udhëheqin këtë luftë në vende të ndryshme.

Si kjo që thashë mund të ketë edhe çështje të tjera. Ka disa parti që duan dhe kënaqen vetëm me takime bilaterale. Edhe kjo është një formë e dobishme bashkëpunimi midis partive, por një fazë fillestare, prandaj nuk është aspak me vend që të eliminohet forma tjetër

që thashë. Mund të thuhet se kjo që propozojmë ne nuk ndihmon, atëherë përse të mos mendojmë për ndonjë formë tjetër? E kam çështjen këtu, a është në interesin tonë të përbashkët, a nuk është mirë që në kongreset e partive tona të vijnë përfaqësuesit e partive motra dhe të shikojnë pulsën e partisë, të popullit, të shkëmbejmë mendime me njëri-tjetrin? Ne mendojmë se kjo është e dobishme. Këto janë mendimet që ne ua kemi shprehur dhe ua shprehim shokëve dhe kurdoherë jemi të gatshëm të diskutojmë me ta për të mirën e çështjes sonë të përbashkët, pastaj të veprohet si të gjykohet më mirë nga të gjithë.

U kemi thënë gjithmonë shokëve të partive motra marksiste-leniniste që të dërgojnë këtu shokë jo vetëm që të mësojnë nga ne, por që të na jepet edhe neve mundësi të përfitojmë e të mësojmë nga ata. Ne u themi shokëve tanë, të gjithë atyre me të cilët kemi kontakte, që të mos na kursejnë edhe pse jemi një vend i vogël. Eksperienca jonë nuk është e madhe, por me aq sa mund t'u shërbejë kjo eksperiencë partive motra, jemi gati ta vëmë në dispozicion të tyre.

Pa dashur të zgjatem, dua t'ju them se situata në vendin tonë është e shëndoshë. Nga Kongresi i 6-të i Partisë e deri sot janë bërë mjaft përparime, sidomos në energjetikë, e cila, nga ana e vet, ka ndihmuar në zhvillimin e mëtejshëm të industrisë në përgjithësi. Në drejtim të elektrifikimit ne kemi arritur një sukses të madh ekonomik dhe politik, duke çuar dritë elektrike në çdo skaj të Shqipërisë¹. Kështu, sot, bile edhe në zonat më

1. Elektrifikimi i gjithë vendit përfundoi në tetor 1970.

të thella të Alpeve tona të Veriut, kudo, tej e tej Shqipërisë, ndriçon drita elektrike. Kjo ka ngjallur entuziazëm të madh dhe e ka ngritur akoma më lart autoritetin e Partisë sonë në popull. Të tjerëve mund të mos u bëjë përshtypje një arritje e tillë, por të kemi parasysh prapambetjen e madhe të popullit tonë, i cili para Çlirimit, si mjet ndriçimi përdorte llampa vajguri, bile në disa fshatra vetëm pishë. Kemi marrë, gjithashtu, masa për ta fuqizuar më tej industrinë mekanike, e cila në vitet e ardhshme, përveç prodhimit të veglave të ndërrimit, do të fillojë nga prodhimi i makinerive, sidomos i atyre të bujqësisë. Kujdes të veçantë i kemi kushtuar edhe industrisë nxjerrëse e përpunuese të naftës. Po ndërtojmë edhe një rafineri të madhe moderne. Perspektiva të mira kemi, gjithashtu, për gazin dhe besojmë se në të ardhmen do të fillojmë ngritjen e petrokimisë.

Gjeologët tanë po shtohen nga dita në ditë. Kërki-me gjeologjike po bëhen në të katër anët e Shqipërisë për gjetjen e mineraleve të ndryshme, përveç atyre që kemi zbuluar dhe që janë me perspektivë. Në qytetin e Elbasanit jemi duke ndërtuar një vepër të re, kombinatin e metalurgjisë së zezë, vepër kjo me rëndësi historike për vendin tonë.

Mund të themi, gjithashtu, se edhe bujqësia jonë po përparon. Megjithatë jemi akoma larg asaj që synojmë të arrijmë, po bëjmë përpjekje që planin e prodhimeve bujqësore ta realizojmë. Tani kemi akoma edhe dy vjet nga pesëvjeçari dhe shpresojmë se do t'i realizojmë si rendimentet e parashikuara për kulturat bujqësore, ashtu edhe planin për ujitjen, për hapjen e tokave të reja, për mekanizimin etj. Vjet dhe sivjet kemi

stabilizuar disa kultura, në radhë të parë grurin, duke arritur të marrim 20, 22 e deri 25 kuintalë për hektar, nga 10 kuintalë për hektar që merrnim para disa vjetësh. Edhe Italia sivjet ka marrë 25 kuintalë për hektar. Në tokat tona më të mira janë marrë edhe 50, 60 kuintalë grurë për hektar. Këto, natyrisht, janë rekorde në sipërfaqe të kufizuara, atje ku tokat janë më të mira, më të sistemuara¹. Gjer tani kemi realizuar vendimet e Kongresit të 6-të të Partisë për studimin kimik, pedologjik të tokave; po përgatitim me shumicë agronomë të mesëm e të lartë, po ndërtojmë dy uzina të reja për prodhimin e plehrave kimike, kemi zgjedhur farë elite gruri, kemi rajonizuar farërat e disa bimëve të tjera, po mbjellim misër hibrid etj. Edhe blegtoria ecën përpara. Zhvillimi i saj lidhet ngushtë me zhvillimin e bujqësisë, me sigurimin e bazës ushqimore.

Sidoqoftë, situata e tregut tonë të brendshëm në përgjithësi ka qenë e kënaqshme. Megjithëse ka pasur ndonjë mungesë prodhimesh ushqimore, Partia nuk ka pasur shqetësime serioze, sepse populli ynë është i ndërgjegjshëm për situatat dhe i kupton ato politikisht. Pavarësisht nga disa vështirësi, çmimet shtetërore të ne janë unike, ekonomia drejtohet në bazë të planit unik e të përgjithshëm shtetëror, populli arsyeton objektivisht, ai vetë e shikon se disa prodhime nuk janë realizuar për shkak të motit jo të mirë, shikon, gjithashtu, edhe ç'ndodh rrotull vendit tonë. Ai është mirë në dijeni se në vendet kapitaliste e revizioniste çmimet janë

1. Në vitin 1985, rendimenti mesatar i grurit në shkallë republike ishte 30,6 kuintalë për hektar.

ngritur e po ngrihen në qiell dhe në disa prej tyre ka mungesa deri edhe për bukë.

Arsimi dhe kultura në vendin tonë, gjithashtu, ecin mirë. Përparime janë bërë në këta dy sektorë. Sidoqoftë, megjithëse e shikoni se në vendin tonë ka përparime në të gjitha fushat, Partia nuk është e kënaqur me çka është bërë, suksese akoma më të mëdha duhen arritur, pavarësisht nga vështirësitë. Kemi besim se me mobilizim më të madh, vështirësitë që dalin do t'i kapërcejmë, ato nuk janë të pakapërcyeshme. Në popull ka unitet, ai ka besim të plotë te Partia. Kjo ka rëndësi të dorës së parë. Ne luftojmë shumë që anëtarët e Partisë të jenë njerëzit më të ndershëm, më besnikë e më të afruar me popullin dhe kurdoherë në shërbim të tij.

Lufta e Partisë sonë drejtohet si kundër burokratizmit, sëmundje kjo shumë e rrezikshme, ashtu edhe në drejtimin tjetër, po shumë të rrezikshëm, kundër liberalizmit dhe oportunitizmit. Në politikën ndërkombëtare nga armiqtë është punuar që të favorizohen këta të fundit, liberalizmi dhe oportunitizmi. Taktika dhe strategjia e revizionistëve modernë synojnë të ndikojnë në masat e popullit që ato të largohen nga pozitat revolucionare, duke përhapur pikëpamjen e rrezikshme sikur aktualisht nuk ka rreziqe, nuk është e nevojshme për tendosjen e nervave etj.

Këtë situatë, sikur edhe një grimë të ekzistojë në vendin tonë, Partia përpiqet ta likuidojë. Por në këtë drejtim kemi edhe vështirësi, sepse na bëhet një presion i madh nga jashtë. Kuptohet që ne nuk mund të rrojmë të izoluar, prandaj kemi lidhur marrëdhënie diplomatike me shumë shtete borgjeze, me pjesën më të madhe

të të cilave bëjmë edhe tregti. Marrëdhënie kemi me Jugosllavinë, me Greqinë, me Italinë, me Francën, Belgjikën, Holandën, gati me të gjitha shtetet e Evropës. Presion i madh bëhet mbi ne nga jashtë edhe nëpërmjet radios, televizionit, shtypit e botimeve.

Në të gjitha këto drejtime Partia jonë përpiqet të forcojë bindjet ideologjike te komunistët dhe në popull, pa harruar masat që duhen marrë për mbrojtjen e vendit. Gjithë popullin e stërvitim në bazë të një programi të studiuar me kujdes, që nuk pengon as prodhimin, as pushimin e as çlodhjen e punonjësve. Kjo është e domosdoshme dhe kujdesemi që çdo njeri në vendin tonë të dijë të përdorë armët, të mësojë taktikën e luftës moderne dhe të luftës partizane. Masa po marrim, gjithashtu, vazhdimisht për fortifikimin e vendit, sepse, siç ju kemi thënë, jemi të rrethuar. Megjithatë përpiqemi të përfitojmë edhe nga kontradiktat e armiqve. Ne nuk mbështetim shpresat në këto kontradikta, por mendohe- mi të përfitojmë prej tyre.

Shqipëria është një vend që e lakmojnë ta kenë për vete shumë armiq në vende të ndryshme, qofshin në Ballkan ose më tej. Mirëpo midis tyre ka edhe kontradikta në lidhje me Shqipërinë. Partia jonë i ka parasysh të gjitha këto kontradikta, por ajo di, gjithashtu, se këta ujë, në ndonjë rast, mund të bien dakord midis tyre për ta copëtuar vendin tonë. Prandaj Partia e mëson popullin të përgatitet, të fortifikojë vendin, të stërvitet ushtarakisht që të jetë i gatshëm për të mbrojtur atdheun. Ajo njëkohësisht rrit vigjilencën, që armiqtë kurrë të mos na gjejnë të papërgatitur, as në befasi, por edhe

përpiqet të përfitojë nga kontradiktat e armiqve, t'i shfrytëzojë ato.

E tillë është politika jonë, me një fjalë, parapërgatitemi, studiojmë, marrim masa të sigurojmë vendin, përpiqemi politikisht të ngremë popullin në këmbë, ekonomikisht punojmë të ecim përpara. Natyrisht, ne shfrytëzojmë edhe koniunkturat, por duke ruajtur parimet. Me Jugosllavinë, për shembull, kemi marrëdhënie diplomatike dhe tregtare, por në asnjë rast nuk mbajmë marrëdhënie partie, sepse Titoja dhe titistët janë tradhtarë të marksizëm-leninizmit, prandaj ne nuk heqim dorë nga lufta për t'i demaskuar.

Në vazhdim të bisedës, mysafiri falënderoi për pritjen e ngrohtë dhe bisedën e sigurtë dhe shprehu pikëpamjen e vet për disa probleme. Pastaj e mori fjalën përsëri shoku Enver Hoxha:

Ju faleminderit për fjalët e mira që thatë për Partinë dhe për vendin tonë. Biseda dhe shkëmbimi i mendimeve me ju kanë qenë të vlefshëm për ne dhe për punën tonë në të ardhmen.

Preokupimi juaj për atë që partitë marksiste-leniniste të punojnë vazhdimisht për t'u forcuar në rrugën e drejtë marksiste-leniniste është edhe preokupimi ynë dhe i të gjitha partive marksiste-leniniste. Ju vutë në dukje disa mendime të ndryshme që ekzistojnë në mes disa partive marksiste-leniniste. Është pikërisht ai respekt i madh që partitë marksiste-leniniste ushqejnë për njëra-tjetrën, që na e shton besimin reciprok për të shkëmbyer hapur pikëpamjet tona. Ky është një parim shumë i drejtë, pavarësisht se mendimet për çështjet që diskutojmë mund të mos jenë plotësisht të njëjlojta.

Për të arritur realizimin e tij, do të duhen patjetër kohë dhe përpjekje të përbashkëta.

Për sa i përket çështjes lidhur me largimin e disa udhëheqësve tuaj nga partia, edhe ne kemi dijeni. Për çështjet e tjera jemi plotësisht dakord me ju, si për sa u përket mbeturinave, ashtu edhe të ndikimit negativ të punës së revizionistëve të vendit tuaj lidhur me ndërtimin e partisë. Në këto situata të paqes relative, partia duhet të mos jetë krejt legale. Në të gjitha kontaktet, që kemi pasur me partitë motra, ne e kemi shfaqur vazhdimisht këtë mendim. Përpara borgjezisë reaksionare është e palejueshme të zbulohet gjithë kodi dhe organizimi i partisë. Po të veprohet në mënyrë të tillë, armiku brenda natës të shkatërron, ashtu siç ka bërë në Indonezi e gjetkë.

Për sa i përket çështjes tjetër, se me partitë motra duhet të jemi të hapët, të sqartë, kjo është një pikëpamje shumë e drejtë, leniniste. Veçanërisht në situatat aktuale, kur ndodhemi përballë veprimtarisë së revizionistëve modernë, rreziqet janë shtuar edhe me krijimin e grupeve të shumëllojshme, që quhen «të majta» dhe «marksiste-leniniste», të cilave, disa, që nga Sartri e të tjerë, u vunë titullin «maoiste». Është e rëndësishme që ndaj tyre të jemi vigjilentë.

Kur thashë përpara mendimin e Partisë sonë për të pasur disa kontakte më të gjera se ato bilaterale, kjo duhet të bëhet kurdoherë duke pasur parasysh çështjen e vigjilencës që ka shumë rëndësi. Në qoftë se këto kontakte do të bëhen me ato parti që kanë dhënë prova, është tjetër punë, kurse me parti të tjera çështja e vigjilencës revolucionare merr mprehtësi të veçantë dhe

është e domosdoshme. Kjo nuk është sektarizëm, sepse të jesh revolucionar nuk do të thotë të mos jesh vigjilent, as do të thotë të mbyllesh në guaskë. Nuk duhet qenë, pra, as sektar, as liberal.

Për sa u përket çështjeve të tjera, besoj se shokët tanë ju kanë vënë në dijeni. Duam t'ju themi me këtë rast, veç të tjerave, se ne ato çka dimë për partitë motra, e ndiejmë për detyrë t'juaj bëjmë të njohura, sepse kjo lidhet si zinxhir me sa thamë më përpara dhe është një detyrë marksiste-leniniste.

Edhe një herë ju falënderoj për vizitën dhe ndihmën që na dhatë me këtë rast. Ne ju sigurojmë se Partia e Punës e Shqipërisë do të luftojë me të gjitha forcat në rrugën e drejtë marksiste-leniniste dhe nuk do të trembet nga vështirësitë, se të tilla ka kurdoherë, ka pasur e të tjera do të na krijohen gjatë rrugës sonë, por ne kemi besim të plotë se do t'i kapërcejmë.

Botuar për herë të parë në librin: Enver Hoxha, «Kundër revizionizmit modern 1971-1975» (Përmbledhje veprash), f. 417

Botohet sipas shënimeve të mbajtura në këtë takim që gjenden në AQP

NATYRA E BUKUR E ÇLODH NJERIUN

Nga biseda me shokun Sevo Tarifa

17 gusht 1973

Shoku Enver Hoxha po pushonte në malin e Dajtit. Në mëngjesin e datës 17 gusht 1973 ishte ulur në verandën e vilës së Partisë. Kur i thanë: «Ka ardhur shoku Sevo Tarifa», shoku Enver Hoxha u tha: «Le të vijë». Pasi u përshëndetën, shoku Enver zhvilloi me të një bisedë të përzemërt.

SHOKU ENVER HOXHA: E mora me mend se do të kesh ardhur për letrën që do t'i dërgoj familjes së Zelihasë¹. Fjalët që më shkruanin në letrën e tyre anëtarët e brigadës ku punonte edhe Zeliha, më prekën pa masë, prandaj i shkrova familjes së saj, për këtë grua trimëreshë të Bradasheshit në Elbasan, që u përlesh me valët e egra të Shkumbinit dhe shpëtoi nga mbytja dy fëmijë. Ata i shpëtoi dhe vetë dha jetën. Ç'grua e mrekullueshme! Ja se ç'gra rrit e kalit Partia jonë. Siç më shkruante brigada, ajo ishte punëtore e palodhur, por edhe nënë shembullore në rritjen dhe edukimin e fëmi-

jëve. Dhe tani u fut me guxim në lumë për të shpëtuar jetën e dy fëmijëve të një nëne tjetër. Ky është një shembull i lartë, që krenon e frymëzon njerëzit tanë. Prandaj letra t'i niset menjëherë familjes dhe të botohet në gazetë¹.

Po tjetër ç'kemi nga aparati? Kanë marrë lejen shokët e tjerë? Po Haxhiu [Kroi], po ti s'e ke bërë lejen?

SHOKU SEVO TARIFA: Disa shokë kanë ikur me leje, edhe shoku Haxhi, kurse unë do ta bëj lejen në Festivalin Folklorik kur të zhvillohet në tetor, në Gjirokastrë. Atje vete me leje, një herë në 5 vjet, në çdo festival, dhe çmallem.

SHOKU ENVER HOXHA: Sa mirë! E ku ka më bukur sesa ta kalosh lejen në një festival, në mes të këngëve e valleve të popullit, që të gëzojnë zemrën e të çlodhin me të vërtetë? Sa shumë do të dëshiroja edhe unë të isha në këtë festival, pa le të bëja atje lejen! Por puna s'më lë. Kur thua ti «do çmallem», që vete herë pas here, po unë, që më ka pikuar malli për Gjirokastrën e dashur, për popullin, për kalanë ku bëhet festivali, për sokakët, për shokët e vegjëlisë? E për cilët s'më ka marrë malli? Për të gjithë, edhe «për gurët e rrugëve», siç thotë populli.

Lexova një libër të një mjeku francez. Në këtë libër ai flet për dashurinë e njeriut ndaj vendlindjes. Ndër të tjera thotë se sa më shumë që kalon mosha, aq më tepër shtohet malli dhe dashuria për vendlindjen. Vajtja në vendin ku ke lindur është një nevojë fizio-

1. Zeliha Allmeta.

1. Shih: «Zëri i popullit» 18 gusht 1973.

logjike, që ka të bëjë me tokën, me vendin, me njerëzit, me gjakun, me kujtimet e jetës, të cilat të gjallërojnë, të përtërijnë, të freskojnë.

Pastaj, kujtimet e vegjëlisë e të rinisë kanë një forcë të madhe. Ato jo vetëm nuk harrohen, por të mbajnë të ri kurdoherë, të rinojnë. More Sevo, edhe ti po zbardhesh i ri. Unë gjithashtu jam zbardhur i ri, po s'ka gjë, zemrën e kemi të re. S'ka si rinia.

Rinia ka rëndësi të madhe për Partinë. Ja, tani Partia caktoi të punojë me rininë shokun Jovan Bardhi, që është një shok me eksperiencë. Di gjë ti, si është pritur ky vendim i Partisë? Ç'thonë në aparatin e Komitetit Qendror të Rinisë? Po poshtë në bazë?

SHOKU SEVO TARIFA: Nga sa di unë, caktimi i shokut Jovan Bardhi në punë me rininë është pritur shumë mirë. Këtë përshtypje e kanë edhe punonjësit e aparatit të KQ të BRPSH, por edhe shokë të bazës. Ka filluar kudo puna për korrigjimin e gabimeve, për shëndoshjen e gjendjes.

SHOKU ENVER HOXHA: Shumë mirë! Forcimi i punës me rininë tregon drejtësinë e vendimeve të Partisë. Orientimet që dha Plenumi i 4-t i KQ të Partisë me siguri do ta revolucionarizojnë edhe organizatën e Bashkimit të Rinisë, në radhët e së cilës, armiq të Partisë donin të mbillnin liberalizmin. Partia e ka mbajtur dhe do ta mbajë kurdoherë afër rininë, pse kjo është e ardhmja e saj.

Në këtë kohë merr një pozë fotografike shoku Sulo Gradeci, të cilit shoku Enver Hoxha i thotë:

Mirë veprova që na bëre një fotografi, por të tjerat do të na i bësh atje ku të të them unë, në vende me lule,

se po bisedojmë për rininë, dhe rinia është lulja më e bukur e vendit tonë.

Ja, shiko sa i bukur është këtu vendi. Gjithë lule e kanë bërë ushtarët. Natyra na ka dhuruar shumë vende të bukura për të pushuar, por dora e njerëzve të Partisë i ka zbukuruar edhe më tepër ato.

Këtë nga mali i Dajtit, Tirana duket aq mirë, por tani në mëngjes ka ca mjegull, është dhe freskët, kurse në mbrëmje Tirana llamburit, veçse nuk rri dot pa paradesy, pse është ftohtë. Megjithatë me Nexhmijen dalim shëtitje në mbrëmje dhe kënaqemi duke soditur kryeqytetin.

SHOKU SEVO TARIFA: Tirana duket nga Dajti siç duket nga Kuculla Gjirokastra.

SHOKU ENVER HOXHA: Oh, ç'ma kujtove Kucullën! Sa kujtime kam prej saj! Më ka marrë malli të shoh edhe guvat e saj, edhe shkëmbinjtë e saj, të shoh Shpellën e Zekatëve, ku uleshim mbi gur dhe rrëshqisnim më të poshtë, pastaj merrnim gurin në duar dhe ngjiteshim përsëri lart për të rrëshqitur po me atë gur të lëmuar. Të zezat poture ç'hiqnin, se bëheshin copa-copa! Por ishim të vegjël dhe donim të luanim. Lukurama te Kuculla ishte një «ski» për ne.

Tani që po bisedojmë për Kucullën, më duket sikur jam vërtet atje dhe po sodis e kënaqem: shikoj poshtë Çetemelin e Palortonë, Përroin e Çullos, Liceun ku kam mësuar; Sokakun e të Marrëve, ku kam kaluar; Sheshin e Xhepit, Sheshin e Xhamisë e Sheshin e Mamanit ku kam luajtur me shokët; Teqenë e Baba Manes, ku venim shëtitje me shkollë.

Sa shumë të sheh syri e të gëzon zemra duke qenë

një copë herë në Kucullë! Hedh vështrimin në horizont dhe sheh Lunxhërinë e bukur, lart sheh Çajupin, kthen kokën majtas sheh Mashkullorën e luftës heroike të Çerçiz Topullit me shokë, sheh gjithë krahinat e rrethit që nga Picari e Shtëpëzi e deri në ekstremet e tjera, që janë zonat e Libohovës, Dropulli e përtej malit sytë të shkojnë në Pogon, në Zagorie.

Këtë panoramë ma nxit Kuculla, me pozicionin e saj sundues, me bukurinë e saj, me krenarinë e saj. Ngjiteshim atje kur ishim të vegjël dhe zemra na bëhej mal nga gëzimi. Nuk e di sa shfrytëzohet sot Kuculla, kjo pikë e bukur natyrore. Kam dhënë një mendim që të bëhet një rrugë, e cila të shkojë përpjetë, në Kucullë. Është bërë kjo rrugë?

SHOKU SEVO TARIFA: Deri tani nuk është bërë. Është hapur një rrugë përmes Palortosë, që zbret poshtë te shtëpia e shokut Haki Toska dhe del në Çetemel. Ka filluar të bëhet dhe një rrugë që kalon te furra e Manalait, shkon përpjetë shkollës «Naim Frashëri» dhe del te Bejkatë, deri te Muzeu historik i Topullarajve, me perspektivë që të kalojë përroin e Dunavatit e të shkojë në Kucullë. Tjetër rrugë për Kucullë unë nuk di që të jetë hapur.

SHOKU ENVER HOXHA: Edhe këto rrugë që më thua, janë të mira, por unë e kam fjalën për një rrugë që të kalojë mbi Lice e të shkojë drejt Kucullës. Pikërisht për këtë rrugë unë u kam thënë shokëve të Komitetit të Partisë të rrethit, që, po ta shohin të arsyeshme, ta bëjnë, që rinia dhe populli të venë në Kucullë shëtitje, atje të ulen e të çlodhen. Atje ambienti është i bukur, plot lule e gjelbërim, por mund të zbukurohet

akoma, të bëhet një pikë tërheqëse turistike, ku në mbrëmje të venë familjarë e të pushojnë, të çlodhen, të kënaqen. Njeriu punon dhe ka nevojë të pushojë, që të përtërijë forcat e të hidhet përsëri në sulm, në punë, me fuqi të shumëfishuara. Dhe Gjirokastra ka shumë vende të tilla, të bukura, që mundet dhe duhen shfrytëzuar si qendra pushimi, argëtimi.

Sa mirë bëre që erdhe, se e filluam bisedën nga gruaja heroike e Elbasanit, dolëm te rinia e mrekullueshme e vendit tonë, por gjuha na shkoi edhe te Gjirokastra jonë e dashur, ku ti do të vesh të pushosh në festival. Lum si ti!

Hajde tani të dalim në fotografi, ja tek ato lulet aty. Ti Sulo, po të duash, na merr në film duke ecur, po e përcjell Sevon, do ta çoj deri atje ku është vetura.

SHOKU SEVO TARIFA: Faleminderit shumë, shoku Enver, mos u mundoni.

SHOKU ENVER HOXHA: Jo, unë kam qejf të eci në këmbë, të shëtis. Kështu bëj çdo ditë. Ecja në këmbë i bën mirë çdo njeriu. Pastaj, ç'thamë? Këto vende janë të bukura dhe bukuria ndihet më mirë kur ecën rrugës me këmbë, ndalon e shikon lule shumëngjyrëshe. Në qoftë se ecja me këmbë është e mirë se vë trupin në lëvizje, natyra e bukur që përshkon njeriu, e qetëson dhe e çlodh nga ana shpirtërore, e kënaq estetikisht. Të mos harrojmë se jemi dhe nga Gjirokastra dhe gjirokastritët i kanë shumë qejf lulet.

Tani po ndahemi, veçse Nexhmijes do t'i vijë keq që s'të takoi, por Nexhmijes do t'i them unë që erdhe ti dhe ç'biseduam bashkë. Dhe ajo me siguri do të gëzohet.

SHOKU SEVO TARIFA: Edhe një herë faleminde-rit shumë, shoku Enver. Erdha për pak dhe ju më mbajt-tët një orë. Kjo është një orë aq e gëzueshme në jetën time, që nuk do ta harroj kurrën e kurrës. Shumë të fala shoqes Nexhmije!

SHOKU ENVER HOXHA: Edhe ti shumë të fala në familje. Të fala gjithë shokëve e mirupafshim!

*Botohet për herë të parë si-
pas shënimeve që gjenden në
Arkivin Qendror të Partisë*

TË ORGANIZOJME MË MIRË KONTROLLIN E ZBATIMIT TË DETYRAVE

*Diskutim në mbledhjen e Byrosë Politike
të KQ të PPSH¹*

5 shtator 1973

Fillojmë nga puna, shokë. Kush dëshiron të na flasë? Mendoj të raportojnë drejtpërdrejt shokët minis-tra, që drejtojnë dikastere. Pse të na flasë një tjetër në emër të këtij apo të atij ministri? Të tjerët, në qoftë se kanë për të shtuar diçka, le të flasin më pas, por në fillim të dëgjojmë shokët ministra që drejtojnë punët në sektorët më të rëndësishëm të ekonomisë.

Pasi raportuan me gojë ministri i Industrisë dhe i Minierave, ai i Industrisë së Lehtë dhe Ushqimore, i Bujqësisë dhe i Ndërtimit, duke u ndalur te prodhimi i kromit, shoku Enver Hoxha tha:

Ngritja e përmbajtjes së kromit, deri në masën 44 për qind, nuk është rezervë. Përmbajtja e kromeve 44 për qind është normale. Pse ta quajmë pra rezervë?

1. Në këtë mbledhje u shqyrtua informacioni për zbatimin e planit të shtetit në disa degë të ekonomisë.

Kaq e kemi edhe në Bulqizë. Dhe këtë masë e kemi caktuar në bazë të kampioneve. Por këtu dua të theksoj se edhe në mineralet ka sasi dhe cilësi. Në qoftë se kromi i Batrës del me 4 për qind përmbajtje më tepër nga sa që parashikuar, atëherë të mos na ndodhë që për hir të cilësisë të ngadalësohen punimet për rritjen e sasisë, se kjo nuk do të ishte e drejtë. Përmirësimi i cilësisë është një avantazh, por edhe sasia e kromit duhet jo vetëm të plotësohet, po edhe të tejkalohet. Këto manovra bëhen nëpër miniera, prandaj edhe e shtroj këtë problem. Që kemi përfitim nga përmirësimi i cilësisë së mineraleve, kjo është e kuptueshme, por ekonomisë së vendit i nevojitet edhe sasia e tyre.

Edhe për shtimin e nxjerrjes së gazit pse po ecet me kaq ngadalë. Ne këtu kemi thënë shumë herë se mbi rezervat e gazit do të mbështetim industrinë e ardhshme.

Po valanidhit, që na kanë lënë stërgjyshërit tanë, a i bëhet ndonjë shërbim? Shërbime e mirëmbajtje si duhet nuk u bëhen ullinjve e jo më valanidhit që rritet nëpër rripat rrëzë detit Jon. Këtë ta presim sistematikisht, sepse pastaj ripërtërihet vetë.

Valanidhi e shqemja duhen mbjellë e kultivuar, se janë drurë industrialë, të nevojshëm jo vetëm për industrinë tonë, por edhe për eksport. Ata nuk japin prodhime për dy-tre vjet, por duan me dhjetëra vjet sa të futen në prodhim, prandaj duhet një program i caktuar. Është folur një herë edhe për çështjen se mareja përmban një sasi tanini. Është studiuar kjo dhe a është konkretizuar gjë në praktikë, apo ka mbetur vetëm në teori? Kjo ka vite që është thënë!

Për sa i takon çmimit të shitjes së mishit, ai duhet të jetë i diferencuar sipas pjesëve anatomike. Kështu siç është sot, ku ka dhe hatëre e njërit i jepet mish për biftek, kurse tjetrit kockë dhe lapë, nuk është e drejtë.

Përpara se të vemi në çështjen e stimulit të majmërisë së mishit, duhet të shohim pse nuk procedohet drejt majmërisë. Pse kooperativat dhe ndërmarrjet bujqësore nuk shkojnë drejt majmërisë së bagëtive? Majmëria shton sasinë e mishit, por shton edhe të ardhurat e kooperativës, si dhe ndarjen për ditët e punës. Atëherë, përse nuk e bëjnë këtë gjë? Mua më duket se këtu kryesorja është çështja e bazës ushqimore të bagëtisë, pastaj vijnë të tjerat. Po që se baza ushqimore ka mungesa, atëherë ne duhet të marrim masa që të shtohet plani i foragjereve e të rritet rendimenti i tyre dhe jo të shtojmë stimulim për majmërinë. Se, po të këtë bazë ushqimore, ka mundësi të arrihet majmëria dhe të marrim mish me shumicë. Kështu do t'i rritim edhe të ardhurat.

Këtu u fol edhe për mekanizmat bujqësorë, por del një problem. Kur shpërndajmë mekanizmat, a u jepen më shumë rretheve nga të cilët tërheqim fuqi punëtore? Për shembull, në Mat e Dibër keni dërguar gjë? Shokët e Dibrës, pavarësisht se atje ka edhe të meta subjektive, na thonë se nga ana shtetërore, në përgjithësi, nuk u është dhënë ndihmë e duhur. Në bujqësi ka shumë gjëra që janë mangët. Unë e di që nuk mund t'i kënaqim dot të tëra kërkesat e tyre, por s'ka pse të mbushim vetëm ndërmarrjet bujqësore dhe kooperativat e mëdha me mekanizma e makineri të reja dhe të hedhim mënjana të vjetrat. Këtë që them e mbështes në të dhënat

që na janë sjellë këtu. Unë nuk e di hollësisht planin e shpërndarjes të mekanizmave, vetëm kam vërejtjen që traktorë dhe makina bujqësore u kemi dhënë edhe atyre rretheve që, me sa di unë, nuk janë keq për forca pune. Prandaj duhen shikuar më me kujdes zonat dhe shpërndarja e mekanizmave në to, me qëllim që fuqinë punëtore që po tërheqim nga fshati për në miniera, të kemi kujdes ta kompensojmë në njëfarë mënyre me mekanizma. Ndarja e tyre të bëhet sipas porosive të Partisë dhe sipas nevojave të rretheve.

Për luliediellin duhet të punohet që të sigurojmë rendimentin dhe që të arrihet kjo, në qoftë se nuk sigurojmë dot sipërfaqen nën ujë, duhet ta mbjellim këtë bimë në toka të përshtatshme dhe jo vetëm nëpër kodrat, se kështu nuk ka leverdi. Po të vazhdojmë me luliediellin në një mënyrë të tillë, domethënë, që kësaj bime t'i japim tokat më të dobëta e ta kultivojmë në kushte jo të përshtatshme dhe të mos marrim 20, 24 e 25 quintalë për hektar, ne nuk mund ta sigurojmë dot vajin, dhe si i thonë fjalës, e kemi gjetur «mirë», duke e sjellë yndyrën nga jashtë. Prandaj mendoj që për luliediellin të shihet më parë çështja e tokës, e ujitjes, e plehut, e farës dhe pastaj çështja e qarkullimit. Toka në Dumre ose kodra në ndonjë rreth tjetër, që nuk mbillen grurë, duhet të studiohen se me çfarë mund të mbillen më shumë; të shikohet edhe leverdia, por njëkohësisht të shikohet edhe se sa na kushton vaji që sjellim nga jashtë?! Ai është mjaft i shtrenjtë e, megjithatë ne nuk bëjmë përpjekjet e duhura që të prodhojmë luliedielli me sasi të mëdha. Sigurisht, unë nuk them se duhet shkelur qarkullimi bujqësor e kërkesat e tjera, por puna do parë

më me kujdes në të gjitha anët. Luledielli ka një rëndësi të madhe për ekonominë tonë, sepse importojmë shumë yndyrna, prandaj të prodhojmë sa më shumë që të mundim luliedielli. Ulliri nuk mund të na sigurojë gjithë sasinë e yndyrës që na nevojitet, prandaj, për ta plotësuar këtë, duhet të kemi rendimente më të larta në luliedielli. Kurse me sojën më duket që jemi akoma në fazën e fjalëve dhe, siç është zënë kjo punë, kështu ne mund të vazhdojmë edhe disa vjet të tjerë.

Po kështu edhe për perimet. Nuk është hera e parë që flet Partia për shtimin e prodhimit të tyre.

Partia vazhdimisht i ka ngritur këto çështje, hostenët i ka mbajtur në dorë. E kam fjalën që ne duhet t'u rrimë mbi kokë, sepse kurdoherë që ngremë problemin e perimeve, na raportohet që «organizatat-bazë e kuptuan thellë këtë gjë», që «organet e pushtetit janë mobilizuar», që «njerëzit kanë thënë ku kemi qenë» etj.! Na thonë, për shembull, se «organizatat e Partisë e kanë kuptuar që asnjëri nuk duhet të mungojë në punë». Por ja, prapë tani ka filluar të ketë mungesa, prandaj këto gjëra duhen kontrolluar mirë e gjendja duhet mbajtur ngritur vazhdimisht, derisa këto kërkesa të bëhen edukatë e të rrënjosen thellë në ndërgjegjen e njerëzve.

Këto s'janë probleme që po thuhën vetëm sot. Ne, disa vjet më parë, kemi bërë një Plenum të posaçëm të Komitetit Qendror¹ për këto çështje. Prandaj kjo punë duhet të kishte marrë rrugë me kohë.

1. Plenumi i 9-të i KQ, i cili u mbajt më 26-27 dhjetor 1969 diskutoi rreth raportit të Byrosë Politike «Mbi punën e organizatave të Partisë, të masave dhe organeve ekonomike e shtetërore për rritjen e mëtejshme të rendimentit dhe forci-

Duhet të kemi besim te njerëzit sepse ata i kuptojnë drejt këto gjëra. Politikisht ata janë të ngritur, pse puna e Partisë është e madhe. Por, krahas punës politike, duhet edhe kontroll, edhe ndjekje e vazhdueshme e detyrave, që direktivat e Partisë të çohen deri në fund.

Këtu, në Byronë Politike, s'ka pse të na thuhet gjëra kaq të hollësishme e të humbasin kryesoret, të mbulohen mungesat. Byroja Politike kërkon të dijë rezultatet. Ju¹ jeni ngarkuar që t'i bëni këto, domethënë të grumbulloni kashtën, të mbillni foragjeret sipas planit, të rritni pulat që të japin vezë dhe mishin, të jepni kaq e aq zarzavate, në këtë e në atë kohë etj. Këto do t'i bëni sipas udhëzimeve e vendimeve të Qeverisë, e cila ju ka dhënë fondet. Pastaj ejani këtu për të na dhënë rezultatet dhe jo të na mbushni me hollësira.

Edhe herë të tjera na është thënë që ushqimin e bagëtive afërsisht do ta realizojmë. Keni kërkuar edhe fonde tokash, megjithëse tokat i kemi siguruar, bile më shumë se sa duhej, në bazë të planit. Pastaj, fillove të thuash që tokat janë kështu e ashtu. Mirëpo, kur caktohen tokat për foragjere, ushqimet për kafshë duhet të sigurohen, që të kemi qumështin, mishin dhe të tjerat, ndryshe s'janë masa këto që merren. Është kështu apo jo?

Me sa duket ju nuk e keni zbërthyer si duhet direktivën e Partisë, që vendi ynë ka nevojë për qumësht, por ka nevojë edhe për mish dhe që ne duhet të orien-

min e disiplinës proletare në punë». (Shih: «PPSH Dokumente Kryesore», vëll. V, f. 647.)

1. I drejtohet ministrit të Bujqësisë.

tojmë blegtorinë tonë, qoftë të trashën, qoftë të imtën, të na japë edhe qumësht, edhe mish, sepse të dyja janë të domosdoshme. Edhe për majmërinë e bagëtive për mish do të punohet, por jo çfarë të na dalë në rrugë, se këtë, si po e shikoj unë, ju nuk e keni bërë si duhet.

Në këtë drejtim mendoj se kjo që bëjnë Ministria e Industrisë së Lehtë dhe Ushqimore dhe ajo e Bujqësisë në ndërmarrjet e tyre për majmërinë, është një gjë e vogël, sepse sasia më e madhe, domethënë pesha më e madhe e bagëtive për mish, është në kooperativat bujqësore dhe në oborret kooperativiste. Këtu u tha se çmimi i foragjereve është i lartë. Po sikur t'ua heqim dotacionet që u japim ndërmarrjeve bujqësore dhe t'ua japim të gjitha foragjereve, në mënyrë sistematike, domethënë shteti të subvencionojë vetëm për njëfarë kohe, ndërsa fshatarësia, duke shtuar peshën e mishit që krijohet nga shtimi i foragjereve, të marrë të ardhura më tepër?

Çështja shtrohet nëse ne do t'i shfrytëzojmë si duhet tokat që caktojmë për të mbjellë foragjere apo jo? Do të bëjmë që këto toka të na japin prodhim sa më të madh e sa më të lirë? Këtyre t'u vëmë rëndësi, më parë se të shtrojmë çështjen për të rritur çmimin e blerjes së mishit e për të rregulluar raportet e çmimeve të prodhimeve blegtorale me ato bujqësore. Të sigurojmë ushqimet për bagëtinë, pastaj të shohim nëse do të ketë leverdi apo s'do të ketë. Me siguri ai do të ketë, sepse kecin nuk do ta shesë 10-15 kilogramë (peshë e gjallë), por 45 e 50 kilogramë. Kështu duhet ta shtrojmë këtë çështje.

Ç'humbet kooperativisti në qoftë se qengjin e kecin

e kullot dhe e bën 45 kilogramë (peshë e gjallë)? Asgjë, veçse fiton.

Për sa i përket shfrytëzimit të kohës së punës në sektorin e ndërtimit që u fol këtu, mos abuzohet me titullin e veprës së madhe! Kombinati Metalurgjik me të vërtetë është një vepër shumë e madhe dhe atje duhet të venë mjaft specialistë, po këta të futen menjëherë në punë e të japin rendimentin e duhur, që plani të realizohet ashtu siç është parashikuar. Kështu duhet shtruar çështja.

Po ndërtimet në Uzinën e Përpunimit të Thellë të Naftës, në Ballsh, si shkojnë? Po punimet për ndërtimin e hekurudhës Fier—Ballsh përse nuk ecin si duhet, apo ka boll automjete dhe nuk ndihet nevoja e përfundimit të saj?! Ajo nuk ka ndonjë vështirësi të madhe. Këtu u tha se i janë hequr të gjitha mjetet dhe janë përqendruar në hekurudhën e Librazhdit. Shikoni se ç'bëhet këtu me transportin, more shokë! Nuk e di se sa mekanizma duhen për ndërtimin e kësaj hekurudhe dhe sa vëllim pune ka, por unë mendoj që ajo të mbarojë sa më parë, me qëllim që materialet e pajisjet e uzinës atje të çohen me trena e jo me automjete. Edhe hekurudha Librazhd-Përrenjas duhet të mbarojë sipas planit. Vendimet janë marrë që atë ta përfundojmë deri në fund të vitit dhe ta vëmë në shfrytëzim e jo të themi që mbaroi, kurse minerali të vazhdojë të transportohet me kamionë, siç u tha këtu, se mungojnë bunkerët. Jo, kështu nuk jemi në rregull, prandaj të merren masa që bunkerët të përfundojnë. Për ndërtimin e hekurudhave po venë njerëz nga të gjitha anët e vendit, pra-

ndaj, me gjithë këto forca, s'ka pse të mos përfundojnë këto objekte!

Përgatitja e traversave për hekurudhat të mos zgjidhet përkohësisht. Puna për prodhimin e tyre është një industri më vete dhe për to do të kemi nevojë vazhdimisht, prandaj industria ta bëjë në mënyrë të specializuar prodhimin e tyre, duke filluar që nga prerja, staxhionimi, imprenjimi, standardet e dhura etj. Të krijojnë rezervat e nevojshme se ato nuk duhen vetëm për hekurudhat që po ndërtojmë, por edhe për të zëvendësuar ato që na prishen. Kështu kjo punë nuk zgjidhet me një urdhër, «na siguroni 10 000 traversa!» e puna mbaroi. Kur isha në Elbasan, bisedova me shokët e rrethit se me ato mjete imprenjimi dhe me atë sasi imprenjimi që bëjnë, hekurudhat nuk na ecin siç duhet. Lëre pastaj si vete puna për prerjen dhe transportin e tyre! Këto procese të shikohen që të zgjerohen, se perspektiva është e pandalshme.

Nja dy-tri herë më ka rënë rasti të vë re vagonët e trenit që shkon nga Durrësi për në Elbasan. Ata janë të ngarkuar me dru zjarri, me tulla e mallra të tjera të mbushur përgjysmë. Por, prioritet, në transportin hekurudhor, më duket, se u duhet dhënë mallrave që kemi me sasi të madhe e me peshë të rëndë, si makinerive, mineraleve e pastaj të tjerave.

Dhe ti, shoku Spiro, [Koleka] për këto gjëra duhet të kërkojë llogari, që të zbatohen mirë. Ne kemi bërë fjalë edhe më parë për çështjen e hekurudhës së Librazhdit, prandaj të mos përsëriten më gjërat që i kemi kritikuar një herë. Punët i zgjidhni siç janë dhënë porositë.

SHOKU SPIRO KOLEKA: Ministri thotë se nuk i bën dot, se 5 milionë lekë investime janë për vitin që vjen.

SHOKU ENVER HOXHA: Në qoftë se duhen pak më tepër investime këtë shikojeni, është tjetër punë. Po bunkerët duhet t'i ndërtojmë brenda këtij viti. Jeni të qartë për këtë? Që nesër të shkohet e të merren masa!

Për sa i takon Fabrikës së Uresë në Fier, këtu u tha se disa pajisje nuk kanë ardhur akoma nga Kina. Po përse të çmobilizohemi ne për këtë? Përkundrazi, të luftojmë e të realizojmë planin dhe për këto pajisje që nuk po na vijnë, të bëjmë ndërhyrje shoqërore, siç kemi bërë edhe për gjëra të tjera. Ne shoqërisht do t'u themi kinezëve si u bë me pajisjet, u futën në provë apo jo? Këtë do ta bëjmë që ata të shikojnë se shokët shqiptarë i ha meraku shumë për këto gjëra. Prandaj mos e vendosni ju që më parë se plani në Fabrikën e Uresë nuk do të realizohet. Ai duhet të realizohet.

Atëherë, i japim fund diskutimit lidhur me informacionin që na u dha për zbatimin e planit të këtij viti. Ky informacion ishte shumë i dobishëm pse të tërë jemi tani në dijeni të gjendjes. Realizime e përpjekje ka kudo, vetëm përpjekjet duhet t'i shtojmë akoma më shumë; të kemi parasysh mungesat e mosrealizimet në prodhim, në të ardhurat dhe në furnizimin e popullit që ta përmirësojmë sa më shumë gjendjen. Këto probleme duhet të na shqetësojnë më tepër; të shqetësojnë Partinë dhe pushtetin e të mos mjaftohemi vetëm me realizimet. Prandaj të organizojmë më mirë kontrollin e zbatimit të detyrave. Në aktivet e Partisë që do të bëhen këtë muaj në rrethe, për punimin e materialeve

të Plenumit të 4-t të Komitetit Qendror, është e domosdoshme të theksohen edhe problemet për realizimin e planeve në të gjithë sektorët e ekonomisë e të kulturës.

*Botohet për herë të parë sipas
tekstit të nxjerrë nga proces-
verbali i mbledhjes së Byrosë
Politike të KQ të PPSH
që gjendet në AQP*

KUPTIMI IDEOLOGJIK I PROBLEMEVE ËSHTË ME RËNDËSI NË VEPRIMTARINË TONË

Nga biseda me sekretarët e KQ të Partisë

7 shtator 1973

Në aktivet që do të bëhen në rrethe, për punimin e materialeve të Plenumit të 4-t të Komitetit Qendror të Partisë, është e nevojshme që disa probleme që shtroi ky Plenum të zbërthehen në mënyrë më të plotë e më të thellë nga pikëpamja ideologjike, me qëllim që ato të bëhen sa më të kuptueshme për komunistët e për punonjësit, sepse trajtimi i njëanshëm, domethënë vetëm nga pikëpamja thjesht administrative dhe e marrjes apo përcaktimit të disa masave korente për zbatimin e këtyre detyrave, është i pamjaftueshëm.

Problemi i pronës, për shembull, ka nevojë për një zbërthim teorik dhe ideologjik, të sqarohet mirë se ç'është prona në përgjithësi apo prona shtetërore, kooperativiste, vetjake, ç'është oborri kooperativist e të tjera. Ose problemi i raportit ndërmjet interesit të përgjithshëm dhe atij personal; midis së drejtës dhe detyrës; ose çështjen se ç'përfaqësojnë hatëret, ryshfetet, miqësitë që vihen re, ç'janë vjedhjet dhe përse ndodhin

ato në shoqërinë tonë socialiste, ku secili e ka të siguruar punën dhe jetesën. Kështu të trajtohen me radhë edhe gjithë problemet e tjera që ngrihen në këtë Plenum.

Trajtimi i këtyre problemeve në aspektin ideologjik është i domosdoshëm jo vetëm për pjesëmarrësit në aktivet, por aq më tepër për gjithë komunistët e punonjësit, sepse, me gjithë punën e bërë nga Partia, këto çështje nuk janë të qarta në kuptimin ideologjik të tyre. Edhe herë të tjera Partia i ka trajtuar këto probleme, por shpesh nga pikëpamja e zgjidhjes apo e shmangies së disa të metave e dobësive që vihen re në praktikën e punës sonë, gjë që ka krijuar një dekalazh¹, një diferencë të madhe ndërmjet trajtimit të thellë ideologjik dhe aspektit praktik të problemeve të rëndësishme e jetike për fatet e ndërtimit të socializmit në vendin tonë.

Shpeshherë, komunistët, kuadrot dhe punonjësit, të prirur nga trajtimi praktik, teorik e ndonjëherë dhe burokratik i problemeve, mendojnë sikur në këtë mënyrë është arritur edhe kuptimi ideologjik i tyre, sikur punonjësit janë bërë të ndërgjegjshëm për këto çështje themelore të rendit tonë socialist.

Dihet nga të gjithë se kooperativat bujqësore të ne, që u ngritën me vullnetin e plotë të fshatarëve, janë ndërtuar mbi baza të drejta, në mbështetje të parimeve marksiste-leniniste dhe të eksperiencës së vendit tonë. Mbi këto baza të shëndosha ideologjike janë ndërtuar statutet, ligjet, rregullat, format organizative e të drejtimit të këtyre ekonomive, por akoma nuk kuptohet

1. Nga frëngjishtja — largim, shmangie.

thellë, me bindje e ndërgjegje të plotë, rëndësia dhe aspekti ideologjik i kësaj forme organizimi të ekonomisë bujqësore.

Shoqërimi i mjeteve të prodhimit nuk është vetëm një proces administrativo-ekonomik, siç mund të kuptohet shpesh nga disa komunistë e punonjës; ai është edhe një proces me karakter të thellë ideologjik, momentet e të cilit duhet të zbërthehen e të njihen thellë.

Edhe mbeturinat e fesë në vendin tonë, me gjithë luftën e bërë nga Partia dhe sukseset e arritura, nuk janë zhdukur akoma, kanë rrjedhime e reflektohen në jetën e përditshme të punonjësve. Me këto botëkuptime fetare e idealiste kanë lidhje edhe botëkuptimet e tjera që shfaqen në jetën praktike të njerëzve, sikurse janë ato të përpjekjeve për të rritur e zhvilluar pronën private, për të ruajtur të gjalla mbeturinat fisnore e të kanuneve, ekzistenca e frikës në shumë raste, pasiguria e njeriut në forcat e veta e të tjera. Të gjitha këto e fenomene të tjera negative të kësaj natyre na bëjnë të nxjerrim përfundimin se ndikimet e fesë, që me shekuj ka helmuar ndërgjegjen e njerëzve, nuk mund të zhduken me prishjen e institucioneve fetare. Ajo që bëri Partia jonë me iniciativën e vetë masave ishte një gjë shumë pozitive, por zhdukja e mbeturinave të fesë nga ndërgjegjja e njerëzve kërkon, natyrisht, një punë të gjatë, të vazhdueshme e të dendur edukative nga ana e Partisë dhe e organizatave të masave, për të rrënjosur te njerëzit tanë botëkuptimet themelore materialiste. Marksi thotë se

«Feja është psherëtima e krijesës së shtypur, zemra e një bote pa zemër, ashtu sikurse ajo është shpirti i një sistemi pa shpirt»¹.

Pikërisht këtu e kanë burimin shprehjet e njerëzve që shpeshherë, në mënyrë të pavetëdijshme, thonë «në emër të zotit», «shyqyr zotit», «zoti ia dhëntë», se kjo apo ajo çështje «është e shkruar nga zoti» e të tjera të kësaj natyre.

Ka pastaj edhe të tjerë që, në momente të caktuara të jetës, përpara vështirësive që u dalin, kërkojnë ndihmë e mëshirë nga forca mbitokësore. Njerëz me pikëpamje të tilla kërkojnë e mundohen të gjejnë mbështetje e rrugëdalje në veprimtarinë e tyre jo vetëm në qiell, por edhe në tokë. Këtu duhet kërkuar burimi i koncepteve që ndeshen shpesh në mbivlerësimin e pronës private, të ndikimit të fortë të saj mbi ndërgjegjen e njeriut, të mbështetjes tek oborri kooperativist në fshat dhe të shërbimeve të mëdha që i bëhen atij, të mbajtjes së bagëtive mbi normat e statutit kooperativist deri edhe nga komunistë. Këto përpjekje bëhen për arsye se nuk është kuptuar thellë ideologjikisht se burimi i mirëqenies dhe i begatisë së kooperativistit janë të ardhurat që sigurohen nga prona dhe puna e përbashkët në kooperativë, në pronën e përbashkët kolektive, e cila duhet të rritet e të zhvillohet pa ndërprerje.

Pra, mbeturinat dhe ndikimet e fesë në të gjitha drejtimit e jetës shoqërore të njerëzve do të kufizohen

1. K. Marks e F. Engels, «Mbi fenë», Tiranë 1979, f. 43.

vetëm atëherë kur Partia të bëjë kundër tyre një luftë të thellë ideologjike. Dhe kjo kërkon organizim e drejtim, punë të lodhshme nga Partia dhe levat e saj, forma dhe mjete të reja pune në përshtatje me kushtet konkrete të çdo zone e vendi. Gjithë organizatat dhe organet e Partisë duhet ta kenë të qartë se nuk mund të luftohet feja, nuk mund të zhduket agjërimi apo festimi i disa riteve fetare, vetëm duke u thënë fshatarëve, siç ka ndodhur nga ndonjë komunist, se «po nuk hoqe dorë nga ky zakon, unë nuk të shkel në derë», apo «nuk ta pi kafënë» etj. Kjo mënyrë pune e përciptë dhe vulgare u shërben, përkundrazi, forcimit të pozitave fetare, atë që beson e shtyn më thellë për të kryer veprime të tilla në dobi të besimit fetar, bile në shumë raste në mënyrë ilegale.

Pra botëkuptimet e huaja e të shtrembra, antimarksisiste janë, ku më shumë e ku më pak, të mprehta dhe natyrisht gjendja nuk mund të ndreqet, puna nuk mund të përmirësohet duke hequr një sekretar të komitetit të Partisë e duke vënë një tjetër. Gjetiu duhet t'i kërkojmë shkaqet, rrugët dhe mjetet për të ndrequr situatën.

Masat e Partisë duhet të synojnë para së gjithash, në përmirësimin e mëtejshëm të metodës së punës së Partisë, në forcimin dhe organizimin më të mirë e më të thellë të edukimit ideologjik të komunistëve, në radhë të parë, dhe të të gjitha masave punonjëse.

Natyrisht, kjo punë do të organizohet gjithnjë e më shumë mbi baza më të shëndosha, atëherë kur ne të përmirësojmë më tej sistemin tonë të punës për edukimin e komunistëve dhe të punonjësve, duke filluar që nga Shkolla e Lartë e Partisë «V. I. Lenin» në Tiranë,

në kurset e ndryshme që organizojmë në rrethe dhe deri në format e edukimit të Partisë, ku, me sa duket, puna nuk është ndërtuar plotësisht mbi këto baza. Në të gjitha këto forma ka formalizëm e shkëputje nga çështjet themelore të atyre që duhet të mësojë e të dijë komunisti, kuadri apo punonjësi, sipas nivelit ideologjik e kulturor të tij, rrezes ku ai vepron në punën e përditshme dhe në detyrën e ngarkuar. Në këtë mënyrë të arrijmë që, sipas shkallës së aftësisë dhe detyrave, t'i japim në dorë komunistit apo punonjësit çelësat e kuptimit materialist, ideologjik, që me anën e tyre t'u japë zgjidhje të mbështetura në ideologjinë tonë gjithë problemeve që dalin në jetë.

Në tërë punën tonë për edukimin ideologjik të komunistëve e të punonjësve nuk duhet të lejojmë në asnjë mënyrë që teoria të reduktohet në një praktikizëm të thjeshtë. Ashtu si na mëson Partia, teorinë duhet ta lidhim vazhdimisht me praktikën e punës sonë, me realitetin tonë objektiv, ndryshe nuk do t'i arrijmë qëllimit që i kemi vënë vetes. Në këtë prizëm, siç thashë më lart, të shikojmë punën që bëhet në Shkollën e Lartë të Partisë «V. I. Lenin», në kurset e Partisë, në format e edukimit të të gjithë komunistëve e sidomos nga pikëpamja e përmbajtjes, për të bërë ndryshimet e nevojshme të pjesëmarrësve në këto shkolla e forma, duke i dhënë rëndësi përgatitjes serioze, konkrete e të thellë ideologjike të pedagogëve, propagandistëve dhe kuadrove që japin mësim apo drejojnë format e edukimit. E theksoj edhe një herë se duhet parë me kujdes se çfarë do të bëjmë me të gjithë anëtarët e Partisë pa përjashtim për këtë qëllim, pastaj edhe për edukimin

e punonjësve, sepse në këto forma ka rutinë e një punë formale që jep pak bukë.

Në jetën e përditshme neve na ngjasin fenomene të papëlqyera edhe nga komunistë, veprime që janë në kundërshtim me ideologjinë e Partisë sonë, shkelje të normave dhe të ligjeve etj. Natyrisht nuk mjafton që këto shfaqje vetëm t'i konstatojmë, por është e domosdoshme që prej tyre të nxjerrim edhe deduksione përse ngjasin, çfarë boshllëqesh ideologjike ka në këtë drejtim. Këtu nuk është fjala për ndonjë individ, tek i cili janë vërtetuar shfaqje të tilla, por për prirje, për shfaqje në një kuptim më të përgjithshëm, për qëndrime të gabuara, indiferente, jorevolucionare të disa organizatave-bazë të Partisë, që i vënë re fenomene të tilla, i konstatojnë, por nuk reagojnë, nuk luftojnë, nuk kontrollojnë, nuk ngulin këmbë me vendosmëri për luftimin e tyre, për zbatimin e vijës së Partisë dhe të vendimeve të saj. Kjo gjendje do të përmirësohet vetëm kur Partia të forcojë punën edukative e të pajisë njerëzit teorikisht, vazhdimisht e pa ndërprerje, me njohuritë themelore kryesore që është e domosdoshme të dinë, natyrisht thjesht, por që të gjithë duhet t'i dinë.

Probleme ku duhet të përqendrohet kjo punë ka plot. Të tilla janë problemet e pronës, të luftës së klasave, të kontradiktave antagonistë dhe joantagonistë, të superstrukturës, të fesë. Njerëzve duhet t'u shpjegohet, siç thashë, ç'është socializmi, komunizmi, ç'është Partia, ç'është Statuti i Partisë dhe cilat janë normat e saj. Ose t'u bëhet e qartë çfarë nuk është socialiste, pse nuk është socialiste dhe si duhet luftuar kundër fenomeneve të tilla, siç janë vjedhjet, shpërdorimet e dëm-

timet e pronës, mashtrimet, rryshfetet, miqësitë, vënia e interesit personal mbi atë të përgjithshmin, mbivlerësimi i pronës individuale, thyerjet e disiplinës së punës e të planit, mosdenoncimet etj., etj. Mundësitë për ta bërë më mirë këtë punë tashmë janë krijuar. Në krahasim me të kaluarën tani kemi armatën e madhe të kuadrove që ka përgatitur Partia, që janë fare mirë në gjendje të bëjnë nga pikëpamja ideologjike zërthimin e gjerë e të thjeshtë të të gjitha këtyre çështjeve.

Është e nevojshme, gjithashtu, që metodat e punës propagandistike të jenë të tilla që teoria shkencore marksiste-leniniste, idetë e saj për këto probleme ideologjike, të fiksohen jo duke i mësuar përmendsh, por duke këmbëngulur vazhdimisht që ato të kuptohen e të nguliten thellë në ndërgjegjen e njerëzve tanë, me qëllim që mbi bazën e këtyre mësimëve të marksizëm-leninizmit e të Partisë sonë, ata në tërë punën e tyre, të gjykojnë e të veprojnë drejt, në rrugën e Partisë dhe të mësimëve të saj.

Teoria marksiste-leniniste nuk mund të përvetësohet vetëm me një studim, me një lexim. Prandaj çështja e studimit dhe e përvetësimit të saj, duke përdorur format dhe mjetet më të përshtatshme, mbetet si një nga çështjet më të rëndësishme për të ardhmen. Këtu e kam fjalën gjithnjë për parimet bazë, që janë, si të thuash, matematike, siç është shprehja që 2 dhe 2 bëjnë 4; këto parime janë kyçet, me anë të të cilave hapen dyert e ndryshme të jetës.

Kuptimi ideologjik i problemeve është me rëndësi në veprimtarinë tonë. Nga ky kuptim varet edhe zbatimi në praktikë i ligjeve, rregullave, statuteve, norma-

ve e të tjera. Kështu, pa kuptuar aspektin ideologjik të ndërtimit socialist në fshat, të nevojës së domosdoshme të ngritjes së kooperativave bujqësore, nuk mund të kuptohen thellë e të zbatohen me përpikëri ligjet dhe rregullat, statutet që drejtojnë veprimtarinë praktike të këtyre kooperativave, e si rrjedhim ato shkelen dhe nuk zbatohen plotësisht e me ndërgjegje.

Pa kuptuar esencën, kyçin, themeloren e problemeve, nuk mund të pretendojmë që këto të zgjidhen ashtu si e kërkon Partia. Ndodh, për shembull, që ndokush, sidomos kur ka ndonjë mungesë të përkohshme, të shesë në treg, fjala vjen, vezë e mish, perime, bulmet etj. me çmime të shtrenjta. Kjo tregon se te këta njerëz ka një kuptim jo të drejtë të problemeve të rëndësishme me karakter politik, ekonomik, ideologjik, shoqëror etj. Ata nuk e kuptojnë pse u shkaktuan disa mungesa të këtyre prodhimeve, se, po ta kuptonin këtë ideologjikisht, nuk do të shisnin prej tyre me çmim më të lartë nga ai shtetëror. Në të kundërtën, ka prej këtyre njerëzve që në njëfarë mase e dëshirojnë këtë situatë për të fituar sa më shumë për vete dhe për këtë presin momentin, futen kështu në një qorrsokak që flet për prirje spekulimi. Prandaj i kushtojnë më shumë kujdes oborrit kooperativist, bagëtive personale e mundohen t'i shtojnë ato mbi normat e statutit dhe të gjitha këto përpjekje i çojnë ata drejt nënvleftësimit apo neglizhimit të pronës kolektive.

Është e kuptueshme se këto probleme nuk bëhen të qarta me një ditë, por sidoqoftë është e domosdoshme dhe na vihet detyrë që ta shohim sistemin tonë të edukimit për ta përmirësuar më tej. Puna për edukimin

ideologjik të komunistëve e të punonjësve duhet konsideruar si një shkencë që, në mënyrë të shkallëzuar, me mjete e forma të ndryshme, ta bëjmë të njohur e ta ngulitim thellë në ndërgjegjen e njerëzve. Prandaj ka rëndësi ta rishikojmë sistemin tonë ekzistues të edukimit të anëtarëve të Partisë dhe të masave. Të marrim, për shembull, luftën e klasave. Njerëzve, komunistëve, në radhë të parë, t'ua japim qartë, thjeshtë, ç'thonë Marksi dhe Engelsi për këtë çështje, duke e lidhur edhe me vendin tonë, me ekzistencën e mbeturinave të klasave shfrytëzuese, të bejlerëve, të agallarëve, të tregtarëve.

Natyrisht, zbërthimi e trajtimi i këtyre problemeve themelore nuk mund të bëhet në mënyrë standarde, ato duhen parë në kushte konkrete dhe sipas rretheve. Njohuritë për këtë nuk duhet t'i hallakatim në morinë e dokumenteve e të materialeve të ndryshme, por çështjet esenciale, themelore që trajton teoria marksist-leniniste t'i pasurojmë me eksperiencën e Partisë sonë.

Botohet për herë të parë sipas shënimeve të mbajtura në këtë takim që gjenden në AQP

TE ZBATOJMË ME DREJTËSI, ME RREPTËSI DHE PA LËKUNDJE VIJËN E PARTISË

*Diskutim në mbledhjen e Sekretariatit
të KQ të PPSH¹*

8 shtator 1973

Atëherë pas gjithë diskutimeve që u bënë, t'i japim fund kësaj çështjeje.

Unë doja të thosha se diskutimi që u bë këtu, në Sekretariatin e Komitetit Qendror të Partisë, ishte i vlefshëm dhe mendoj se do t'i ndihmojë shokët e Komitetit të Partisë të Rrethit të Dibrës për ta forcuar më tej punën e organizatës së Partisë.

Komiteti të Partisë të Rrethit të Dibrës, Komiteti Qendror edhe më parë i ka bërë kritika të veçanta. Kështu herë pas here atje janë dërguar mjaft materiale nga ana jonë dhe jo vetëm posaçërisht për këtë rreth, po për gjithë Partinë. Organizata e Partisë e këtij rrethi e ka për detyrë të thellohet në materialet që ka

1. Në këtë mbledhje u diskutua rreth raportit të paraqitur nga ekipi i Komitetit Qendror të Partisë të dërguar për ndihmë e kontroll në rrethin e Dibrës.

marrë gjer tani dhe, në bazë të tyre, të ndërtojë më mirë nga sa e ka ndërtuar punën e vet, të bëjë një kthesë të madhe në të gjitha drejtimet, sepse shihet qartë që ka akoma mjaft gjëra që duhet të ndreqë. Gjithë këto materiale janë punuar në kohën e duhur deri në organizatat-bazë dhe të tjera më të reja vazhdojnë të punohen, nxirren prej tyre konkluzione dhe tregohet rruga e veprimit. Organizata e Partisë e rrethit të Dibrës këto duhet t'i konsiderojë si materiale shumë serioze, jo për të krijuar situata të sëmura, por për të forcuar e për të shëndoshur më tej situatën, në radhë të parë, në Parti.

Këtë e them sepse konstatoj që, pas punimeve të materialeve të fundit që ka nxjerrë Partia, ka te ju, në Dibrë, elementë që synojnë të krijojnë për organizatën e Partisë situata të vështira, të cilat as nuk duhet t'i mbivlerësojmë, por as nuk duhet t'i nënvleftësojmë. Organizatës së Partisë nuk i lejohet asnjëherë të bjerë në pozita të gabuara dhe ca më pak në pozitat e disa elementëve të shtrembër. Përpara presioneve të tyre, qofshin ato të forta, qofshin të dobëta, nuk duhet të lëkundemi, por të zbatojmë me drejtësi, me konsekuencë, me rreptësi vijën e Partisë. Kur them me rreptësi, kjo nuk duhet interpretuar në mënyrë ekstreme «o kështu, o ashtu», por vija duhet zbatuar. Për këtë të gjen-den format, mënyrat, stili e metodat, me qëllim që ajo të zbatohet medoemos dhe të mos lejohet të zotërojnë pikëpamjet liberale ose sektare, të mos lejohen luhajtje të rrezikshme në vijë.

Këto dukuri që vërejmë në rrethin e Dibrës, i gjej-më edhe gjetkë. Në rast se këto i shikojmë të jenë një cikël më të theksuara në këtë rreth, të mos trembem.

Përkundrazi, organizata e Partisë atje duhet të jetë më kompakte e më parimore për të shpartalluar situatat e sëmura. Mirëpo të tilla situata nuk shpartallohen duke i bërë qejfin njërit apo tjetrit, duke bërë lëshime se mos i priset qejfi këtij apo atij ose duke përdorur disa metoda pune burokratike. Situatat e sëmura spastrohen vetëm duke zbatuar drejt e pa hezitim vijën e Partisë.

T'i mësojmë komunistët dhe popullin ta kuptojnë dhe ta zbatojnë si duhet esencën e vijës së Partisë në të gjitha drejtimet dhe ta mbrojnë këtë vijë nga kushdo qoftë që e shkel, ka qenë ai apo s'ka qenë partizan, është vagabond ose kusar. Çdo qytetar duhet të ecë në rrugën e drejtë të Partisë dhe të respektojë me përpikëri ligjet e shtetit. Partia na i ka theksuar të tëra këto vazhdimisht. Megjithatë, puna bindëse e Partisë nuk duhet të ekskludohet, vetëm se, ashtu si çdo gjë, ka edhe kjo kufirin e vet; po u kalua kufiri, duhen marrë masa, ndryshe fillon luhata dhe kjo e dëmton rëndë vijën.

Nuk lejohet të interpretohet shtrembër fjalimi që mbajta unë vitin e kaluar në plenumin e Komitetit të Partisë të Rrethit të Matit¹. Në asnjë vend të këtij fjali mi nuk është thënë të shkelen ligjet e shtetit. Megjithatë ka raste që në jetë ato janë shkelur. Kjo do të thotë se atje ku ndodh një gjë e tillë, komunistët janë vënë në rrugë oportuniste. Po ashtu të mos nënvleftësohen kritikën e drejta që u ka bërë Komiteti Qendror i Partisë të metave dhe gabimeve serioze që janë vërtetuar në organizatën e Partisë të rrethit të Dibrës nga disa kua-

1. «Socializmin e ndërtojnë masat, Partia i bën këto të ndërgjegjshme». (Shih: Enver Hoxha, Vepra, vëll. 48, f. 132.)

dro dhe nga organizatat e Partisë në përgjithësi. Nuk mund të lejohet, siç ka ndodhur me disa, që, porsa dalin nga mbledhjet e Partisë, në vend që të ecin drejt, vepronë ndryshe dhe krijojnë kështu situata të vështira për organizatën e Partisë. Nuk duhen bërë lëshime ndaj atyre elementëve që shfaqin pikëpamje oportuniste, që luhaten dhe nuk zbatojnë me rreptësi vijën.

Kur vërtetohet ekzistenca e kërkesave jo të drejta të ndonjërit dhe nga Partia përdoren në mënyrë demokratike të gjitha format e bindjes, pikërisht kur çështja është sqaruar dhe është mbyllur dhe duhet mobilizuar me të gjitha forcat për zbatimin e vendimeve, s'duhet të ketë më lëkundje, por të gjithë t'i nënshtrohen medosmos parimit të centralizmit demokratik, ligjeve të padebatueshme të Partisë. Në qoftë se ka ndonjë komunist që nuk i nënshtrohet një procedure të tillë, e cila nuk lejon të zgjatet zbatimi i direktivës me muaj dhe me vite, një komunist i tillë duhet hequr nga Partia, ndërsa, kur vërtetohet se ai ka shkelur ligjet e shtetit, pa hezitim, pa një pa dy, të dërgohet në gjyq, është kush është ai, ka pasur të kaluar të mirë apo ka punuar mirë gjer në atë kohë. Në të tilla raste të gjitha normat e Partisë duhet t'i observojmë. Derisa kemi vepruar në mënyrë më demokratike, zgjatja, tororitja, moszbatimi me energji i direktivave dhe i vendimeve u lejojnë elementëve të pandërgjegjshëm, llafazanë, karrieristë e intrigantë, të sulmojnë vijën e Partisë dhe kuadrot e devotshëm, besnikë, konsekuentë e luftëtarë të vijës së saj të drejtë.

Pikëpamjeve të ndryshme që shtrohen dhe qëndrimet jo të drejta të atyre që duan të krijojnë situata

të turbullta, unë këshilloj të mos u bëjmë rrugë. Të mos frikësohemi nga ata njerëz që përpiqen të krijojnë situata paqëndrueshmërie e pasigurie dhe që pa arsye të shëndosha mbajnë qëndrim opozitar ndaj udhëheqjes së organizatës së Partisë të rrethit të Dibrës; që shfaqin tendenca hakmarrjeje ndaj atyre që janë zgjedhur nga Partia dhe e meritojnë të jenë në udhëheqje të organizatës sepse luftojnë për ta zbatuar drejt vijën si dhe ndaj atyre që, duke qenë vazhdimisht nën kontrollin e Partisë, punojnë mirë, por që nganjëherë pa dashje bëjnë edhe gabime. Ne duhet të luftojmë kundër elementëve të kategorisë që përmenda, se nuk mund të lejojmë të krijohen situata të vështira për Partinë.

Mendimi im, ashtu si dhe mendimi i shokëve të tjerë të Sekretariatit, është se në udhëheqjen e organizatës së Partisë të rrethit të Dibrës janë kuadro, luftëtarë të vendosur, që përpiqen, luftojnë dhe punojnë për zbatimin e vijës së Partisë, por që, në punë e sipër, bëjnë edhe gabime, të cilat i njohin, disa menjëherë, disa të tjerë me një çikë vonesë. Por t'i fryjmë gabimet e tyre dhe të krijojmë atë situatë që kërkojnë elementët e sëmurë dhe që synon armiku ditë e natë, këtë ne nuk mund ta lejojmë.

Gjithë këta kuadro drejtues që janë në krye të organizatës së Partisë të rrethit të Dibrës, qoftë ata që kanë qenë vendës, qoftë ata që janë dërguar nga rrethet e tjera, i ka zgjedhur Partia. Përgjithësisht, të tërë janë shokë të sprovuar.

Në rast se atje ka diskutime, kjo është një gjë normale. Bile unë uroj të ketë diskutime në mbledhjet e byrosë dhe të sekretariatit të komitetit të Partisë, si

dhe midis gjithë shokëve të tjerë. Unë mendoj se është e natyrshme që gjatë diskutimeve të ketë mendime të kundërta për problemet që shtrohen, se është e domosdoshme të rrihen mendimet deri në fund, pastaj të merret bashkërisht vendimi dhe, kur të arrihet këtu, atëherë duhet t'i nënshtrohen të gjithë mendimit kolegjial, edhe pse ndonjëri, gjer në atë kohë, mund të mos ketë qenë dakord. Pas marrjes së vendimit, të gjithë e kanë për detyrë të binden dhe të luftojnë që ta zbatojnë atë me përpikëri.

Kini parasysh, shokë, që diskutimet e byrosë, pikëpamjet e kundërta të mos bëhen objekt bisedimi as në mëhallë, as në familje. Ato bëhen kurdoherë në interes të Partisë dhe, pavarësisht nga pikëpamjet e kundërta, që mund të lindin gjatë debatit, arrihet në përfundimin më të arsyeshëm, në marrjen e një vendimi objektiv marksist-leninist dhe pikërisht këtë janë të detyruar ta zbatojnë të gjithë.

Si këto shfaqje, siç e dini, kemi në rrethin tuaj dhe shumë të tjera, por për t'i luftuar ato nga rrënjët, duhet të bëjmë një kthesë të madhe, në radhë të parë, në ekonomi. Nuk dua të ngul këmbë, ju vetë e dini më mirë, dhe shoku Hysni [Kapo], si dhe shoku Haxhi [Lleshi], që ishin atje, pohuan se situata në ekonomi, sidomos në bujqësi, në rrethin e Dibrës nuk është e shkëlqyer, përkundrazi, nuk është aspak e mirë. Atëherë Partisë atje i vihet detyrë që ta ndryshojë gjendjen dhe që kjo të ndryshojë, mendoj se nuk është nevoja të përsëris këtu çfarë duhet bërë, sepse të gjitha ju i dini më mirë se unë dhe masa në këtë drejtim janë marrë e po merren. Në rast se do të duhet ndonjë ndihmë plotësuese,

edhe kjo le të studiohet këtej nga qendra dhe t'ju jepet. Por kryesore që merren rendimente kaq të ulëta në drithërat, në blegtori, në pemëtari, në zarzavate e foragjere janë shkaqet subjektive. Dhe është e qartë se kështu, pa eliminimin e këtyre shkaqeve, me justifikime, nuk mund të ecet përpara.

Shkakun e kësaj gjendjeje ju duhet ta gjeni, në radhë të parë, në punën e dobët të Partisë në rrethin tuaj. Kjo do të thotë që organizata e Partisë në rrethin e Dibrës nuk është në ballë të luftës në këto drejtime, prandaj vihet detyrë që ajo të gjallërohet, të bëhet më luftarake. Si do të bëhet kjo, nuk është nevoja të zgjatemi, puna është që duhen përdorur të gjitha metodat, duke shfrytëzuar eksperiencën e shumanshme dhe të vlefshme që ka fituar atje Partia dhe të shihet sa më parë një kthesë në këto drejtime. Po nuk u kuptua kjo situatë dhe pa u hedhur vetë organizata e Partisë e para në luftë, nuk do të dalim përsëri mirë me bujqësinë në rrethin e Dibrës.

Dhe kini parasysh, shokë, se ekonomia është baza. Në qoftë se kjo nuk na shkon mirë, atëherë të gjitha gjërat e këqija do të gjejnë rrugë të lirë për të lulëzuar. Këtë ta keni të qartë si një e një bëjnë dy. Në qoftë se kooperativistët dibranë nuk i futen punës me ndërgjegje e disiplinë të fortë, me rregull e organizim të përsosur, duke përdorur gjerësisht mekanikën bujqësore, në qoftë se nuk punojnë ndershëmrisht dhe të shohin konkretisht rezultatet e përmirësimit të jetës së tyre, ata nuk mund t'i kuptojnë ligjet e Partisë, të superstrukturës dhe, në këtë mënyrë, konceptet e vjetra do të dominojnë tek ata dhe, në fakt, kështu po ndodh. Përse themi ne që në

Dibër ka një ringjallje më të dukshme të koncepteve të huaja sesa në rrethet e tjera? Pikërisht se ka 3-4 vjet që gjendja ekonomike në këtë rreth qëndron në vend numëro, nuk po bën përpara. Kjo ka bërë që të lindin te masa e kooperativistëve konceptet e vjetra të pronës private.

Kur ekonomia nuk ecën përpara, nuk ka se si të mos ringjallen te njerëzit ndjenjat e pronës private, të mos lindin përpjekje për të fituar më tepër në rrugë jo të drejta, duke braktisur kooperativën, duke shkuar poshtë e lart për të gjetur fitime jashtë pronës kolektive. Deri atje ka arritur puna sa në kooperativat e rrethit tuaj ka raste që kufijtë e tokës i caktojnë me emrat e ish-pronarëve. Këtë nuk e kishim dëgjuar deri tani, po ja që po dëgjojmë të thuhet: «Tek ara e filanit», «te kopshti i filanit» etj. dhe në ç'kohë? Kur ara «e filanit» është e bashkuar prej kohësh në pronën kolektive e megjithatë jo vetëm mbahet akoma emri i tij, por tokat identifikohen me emrat e ish-pronarëve që i kanë pasur. Çfarë do të thotë «tek ara e filanit»? Kjo do të thotë se ka kooperativistë që edhe tani nuk kanë besim te kooperativa. Atëherë, si mund të mobilizohet kooperativisti totalisht për realizimin e planit që rrethi i ka caktuar kooperativës të zbatojë? Si mund të respektohen nenet e statutit të kooperativës? Kooperativisti i sheh dhe i jeton të gjitha këto dhe atëherë fillon të mbajë deri në 100 kokë bagëti në oborrin personal.

Komiteti i Partisë në rreth nuk i lejon të tilla shfaqje, po disa organizata-bazë të Partisë përse të bëjnë synë e mbyllur dhe të dëgjojnë zërin e disa njerëzve, duke e quajtur këtë sikur është gjoja zëri i masës? Kjo

duhet t'ju shqetësojë, se, në fakt, nuk është zëri i masës. Nuk ka thënë Partia kështu. Po çfarë ka thënë Partia? Ajo ka thënë që kooperativistët të zbatojnë statutin, të mbajnë aq tokë e bagëti sa thotë statuti. Në qoftë se Partia kritikoi një rast në Krujë, këtë e bëri për të dënuar gjestin e gabuar të sekretarit të organizatës-bazë të një kooperative të këtij rrethi, që, në sy të fshatarit, nxori thikën nga brezi, mori berrin dhe ia theri atij përpara syve, sepse «e kishte mbi statut». Është ky një gjest komunisti? Aspak! Sekretari i organizatës-bazë duhet të kishte punuar më parë me këtë kooperativist, një herë, dy herë dhe, në rast se ai nuk i bindej ligjit, atëherë t'i thoshte punonjësit të grumbullimit ose kryetarit të kooperativës që ky kooperativist e ka të tepërt berrin, prandaj t'i merret sipas ligjit. Ja, këtë veprim ka kritikuar Partia, ajo në asnjë rast nuk ka thënë që të shkelet statuti. Në asnjë mënyrë jo.

Na flitej për kryetarin e kooperativës bujqësore të Kalasë së Dodës si nga më të mirët, atëherë si shpjegohet që tani ai i ka vënë 100 kokë bagëti dhe numri i tyre nëpër oborret i ka kaluar të 6-7 mijë kokët? Si i keni lejuar ju këto gjëra, more shokë? Kështu si keni vepruar ju, duke marrë masa administrative, duket sikur kjo çështje zgjidhet lehtë, brenda dy ditëve. Jo, kështu ajo nuk zgjidhet, sepse vete dhe merr masa në vend, por konceptet që kanë çuar në këtë gjendje nuk i shkëlqejnë dot lehtë.

Konceptet nuk luftohen brenda dy ditëve. Edhe konceptet mbi fenë dhe ramazanin nuk luftohen duke u thënë besimtarëve: «Mos mbaj ramazan, se ndryshe nuk të vij të të pi kafe në shtëpi». Përkundrazi, po t'i thuash

fshatarit: «Në qoftë se ti nuk prish ramazanin, nuk të vij të pi kafe», me këtë qëndrim ti e shtyn atë më shumë që të mbajë ramazan. Dhe ja po e shpjegoj se një qëndrim i tillë, së pari është i gabuar ideologjikisht. Feja është një ideologji që e kanë krijuar njerëzit. Ajo është klithma e mjerimit të njeriut, klithma e botës së mjeruar dhe njëkohësisht është konsideruar si arma për ta luftuar këtë mjerim. Meqenëse njerëzimi rronte në shtypje dhe në skllavërim, ai bërtiste, luftonte që të shpëtonte nga ky mjerim, prandaj krijoi fantazmën «e shpëtimtarit» me fytyrë njeriu, perëndinë, Muhamedin, Krishnin. Pikërisht për të shpëtuar nga shtypja dhe mjerimi njeriu kërkoi ndihmën e «zotit», ndihmën e «perëndisë». Këtu e ka rrënjën besimi i njerëzve që mbajnë ramazan, kreshmë etj., me një fjalë, i atyre që besojnë. Kjo është kontradikta më e madhe që ekziston në ndërgjegjen e njerëzve. Prishi ti xhamitë ose kishat sa të duash, konceptet fetare ekzistojnë edhe pas tyre. Prandaj, krahas prishjes së institucioneve fetare, duhet punuar dhe, bile, për një kohë shumë të gjatë, për luftimin e koncepteve fetare.

Ka pasur teoricienë që i ka kritikuar Marksi, që mendonin se çështja e fesë qëndron te klerikët, prandaj po zhduke klerikët, sipas tyre, u zhduk edhe feja. Marksi shpjegonte se ajo nuk qëndron te klerikët, por në kontradiktat e brendshme të njeriut. Kjo kontradiktë e brendshme, thoshte ai, lidhet me pronën private. Dhe vetëm kur të zhduket ndjenja e pronës private, dhe kjo do të realizohet në komunizëm, atëherë do të zhduket kjo kontradiktë, do të zhduket, pra, feja.

Është për këto arsye që Partia nuk ka deklaruar asnjëherë se, me t'u prishur kishat e xhamitë, do të

zhduket ndikimi i fesë në masat. Çfarë po na ngjet sot? Disa kooperativistë po i qepen oborrit, mbajnë deri 100 dele, deklarojnë se do të venë të punojnë jo tek arat e kooperativës, po tek ara e këtij ose atij ish-pronari, se për këtë gjoja flet Partia, flet Enveri. Por këto, shokë, janë shtrembërime, bien në kundërshtim me ato që kam thënë unë. «O zot, — thotë kooperativisti, — shpëtomë!». Këtë e thotë me veten e tij, sepse për të ardhmen e sigurt të kooperativës nuk i është mbushur akoma mendja, se ai nuk ka akoma besim tek ajo e ardhme. Po edhe sikur ta dojë kooperativën, ne nuk mund të jemi plotësisht të bindur se fshatari është spastruar krejtësisht nga mbeturinat që përmenda dhe nga feja. Kështu, kur themi që feja është opium për masat, nuk është fjala si për një lëng që pihet dhe shëron një sëmundje, po pikërisht ashtu si na i shpjegojnë Marks i dhe Engelsi këto çështje, feja është një ideologji që ndikon dhe lë në errësirë ndërgjegjen e njerëzve dhe ndikimi i saj vazhdon për një kohë shumë të gjatë.

Prandaj, kur ti i thua kooperativistit: «Po mbajte ramazan, nuk vij të bisedoj me ty», një qëndrim i tillë, në fakt, është i ngjashëm me qëndrimet e bajraktarëve, kundër të cilëve populli ka luftuar. Kanë qenë pikërisht këta që i kanë detyruar gjatë shekujve fshatarët të kërkonin ndihmën e zotit, të perëndisë. Ne në asnjë mënyrë nuk duhet të biem në këto pozita.

Mua më duket se këto probleme bazë të teorisë sonë jo vetëm për fenë, po edhe për pronën private, për kapitalin dhe për sa e sa të tjera, propaganda e Partisë duhet t'ua shpjegojë më mirë e më thellë njerëzve, në radhë të parë, anëtarëve të Partisë, me qëllim që këta

vetë të jenë të armatosur mirë, se vetëm kështu ata do t'ua shpjegojnë si duhet edhe masave të popullit. Veç kësaj, ata duhet të kenë mirë parasysh se populli nuk mund t'i kuptojë përnjëherësh këto gjëra. Për këtë qëllim duhet një punë e vazhdueshme dhe plot durim, por kjo nuk do të thotë që ne të bëjmë lëshime në parime. Në shpjegimin e këtyre çështjeve nevojitet këmbëngulje.

Në punën tuaj, shokë, duhet të keni parasysh dy gjëra të rëndësishme: e para, të bëni një kthesë në shtimin e prodhimeve bujqësore dhe në realizimin e planeve në të gjitha degët e tjera të ekonomisë; e dyta, të forconi punën e Partisë, të punoni që të forcohet gjithnjë e më shumë uniteti i Partisë, në bazë të normave të saj. Puna e Partisë të mos kujtohet si diçka e lehtë, si një punë burokratike. Përkundrazi, ajo është një punë e shumanshme, e ndërlikuar, e rëndë, por edhe e lavdishme, që nis me shpjegimet e qarta ideologjike e politike dhe kalon pastaj në zbatimin konkret të vijës së ndërtuar në bazë të teorisë sonë marksiste-leniniste, e pleksur kjo me ligjet e pushtetit, që ndërtohen në bazë të parimeve marksiste-leniniste të Partisë dhe të filozofisë sonë. Është një grumbull i tërë faktorësh ajo që përbën edukatën e Partisë dhe të popullit për të ecur përpara në ndërtimin e komunizmit.

Të gjitha këto mbeturina të mëdha, që trashëgohen nga e kaluara e thellë në ndërgjegjen e njerëzve, mund të zhduken vetëm me një punë partie të organizuar më së miri gjatë luftës që bëhet për ndërtimin e gjithanshëm të socializmit në vendin tonë. Pa një punë të tillë do të na lindin vështirësi. Në qoftë se Partia i shikon

këto si gjëra të shkëputura nga njëra-tjetra dhe të mendohet se njëra pret të zgjidhet më vonë, tjetra nuk pret, prandaj duhet parë që tani, ky nuk është një mendim i drejtë, pse të dyja këto çështje janë të lidhura midis tyre. Fare lehtë mund të shkohet në kooperativën e Kalasë së Dodës dhe brenda dy ditëve të marrësh nga kooperativistët të gjitha bagëtitë e tepërta, po ata do të mbeten të pakënaqur. Pikërisht për të zhdukur këtë pakënaqësi të tyre Partia duhet të punojë atje më parë për shumë kohë, duke organizuar një punë politike të shëndoshë për t'u shpjeguar njerëzve dobinë e këtyre masave, përse duhet mbajtur vetëm aq krerë bagëti sa parashikohet në statutin e kooperativës.

Po ashtu, aty ku janë bërë lëshime dhe fshatarëve u është lënë të mbajnë bagëti më shumë sesa lejon statuti dhe aq më tepër kur bëhet një gabim i tillë si ky që përmenda, duhen sqaruar mirë njerëzit se ç'pasoja sjell një gjë e tillë, duhen sqaruar njerëzit përse u bë një gabim i tillë, se ai është një gabim jo vetëm administrativ, por, në radhë të parë, ideologjik dhe politik dhe shumë i rëndë. Atje ku është bërë një gabim i tillë, Partia duhet të nxjerrë konkluzione për dëmet që rrjedhin prej tij. Në këtë rast duhet thënë se është dëmtuar shumë mendimi filozofik dhe janë dobësuar patriotizmi dhe dashuria e kooperativistëve për Partinë dhe për socializmin. Këto pasoja duhen shpjeguar thellë, se kooperativistët, me fjalë, mund të thonë se e duan socializmin, e duan Partinë, mirëpo atyre u duhet sqaruar se, duke mbajtur secili deri 100 dele në oborr, me këtë kanë dobësuar të ardhmen e vet, pronën kolektive, kanë cenuar në fakt edhe këtë dashuri. Pse, çfarë ka bërë

kooperativisti duke mbajtur 100 dele? Kështu ai ka shkelur ligjet e rendit socialist, në bazë të të cilave është ndërtuar puna dhe jeta në kooperativë; ato e kanë tërhequr atë të mos punojë sa lypset në kooperativë, e kanë nxitur të spekulojë me to, se 100 delet diku i ka ushqyer: ose ka vjedhur poshtë e lart barin e kooperativës ose ka mbajtur një kopsht të madh jashtë normave të statutit, kurse qumështin nuk e ka dorëzuar në grumbullimin e shtetit, po e ka shitur me një çmim më të lartë, pra ka nxjerrë një fitim më të madh, duke shfrytëzuar në këtë mënyrë të tjerët.

Të tëra këto duhet t'u shpjegohen qartë dhe vazhdimisht atyre, që t'i kuptojnë drejt dhe të bëhen të ndërgjegjshëm, sepse kështu do të heqin dorë prej këtyre veprimeve jo të ligjshme. Nuk duhet kënaqur duke thënë se këto çështje u kuptuan me një të folur, pasi nuk kuptohen aq lehtë dhe shpejt, bile edhe kur t'i ketë kuptuar fshatari, prapë ai nuk është plotësisht i bindur. Çështja e bindjes, shokë, ka rëndësi të madhe. Mund të ndodhë që fshatari ia jep këto bagëti kooperativës, dhe në sipërfaqe duket sikur këtë ai e bën me bindje, por derisa për një kohë ka mbajtur këto 100 kokë, duhet shkuar nga mendimi që ai nuk ka qenë i bindur plotësisht për rrugën e kolektivizimit. Prandaj duhet bërë një punë këmbëngulëse e vazhdueshme ideologjike dhe politike me këta njerëz.

Në këto drejtime, më duket mua, na shërben edhe raporti që na është paraqitur, ku parashtrohen mjaft mendime se ç'duhet bërë për ta forcuar punën e Partisë në rrethin e Dibrës. Të gjitha sa u thanë sot këtu, mendoj se ishin të nevojshme dhe u bënë me qëllime

shumë të mira. Asnjë qëllim të keq s'ka pasur dhe s'mund të ketë, sepse të gjithë ne që marrim pjesë në këtë mbledhje jemi komunistë, udhëheqës forumesh etj., prandaj duke i analizuar drejt ato çështje, ashtu siç janë në realitet, duke nxjerrë mirë dhe me kujdes shkaqet që i kanë lindur këto situata, në interes të punës, do të merren masat e nevojshme për t'i ndrequr.

Kur të vijë rasti, shtrojeni, pra, çështjen në byro dhe në Komitetin e Partisë të Rrethit, u thoni atje shokëve që i analizuat këto situata, vutë në dukje gabimet, të metat e dobësitë e punës, zbuluat shkaqet dhe jeni duke marrë masat e nevojshme. Punoni me të gjitha mundësitë që të forconi unitetin në organet udhëheqëse të rrethit, duke u ngritur mbi çështjet e vogla, në qoftë se ka të tilla.

Duke mbyllur këtë mbledhje, ne kemi shpresë dhe bindje se situata në organizatën e Partisë të rrethit të Dibrës do të forcohet, gjë që e meriton plotësisht ai rreth me një popull patriot që ka treguar zotësi dhe vendosmëri në luftë, por që ka edhe një eksperiencë të pasur në zgjidhjen e problemeve dhe në realizimin e detyrave ekonomike. Të mos harrojmë se rrethi i Dibrës ka qenë më i dalluari në republikë për prodhimin e jonxhës, të misrit dhe në çështjen e ujitjes. Edhe në sektorin e blegtorisë ai ka qenë nga të parët. Pikërisht në këto drejtime dëshiroj unë të thellohet komiteti i Partisë, pse këto drejtime, në të cilat dikur dallohej populli i këtij rrethi, janë lënë mënjanë, prandaj kanë rënë, janë venitur. Në rrethin e Dibrës, mund të ketë edhe sot disa kooperative që marrin rendimente të larta në misër, por në përgjithësi duhet njohur se puna me

misrin atje ka rënë. Pse ka ndodhur kjo? Për këtë duhen gjetur shkaqet, të cilat Partia dhe pushteti në rreth duhet të përpiqen t'i zbulojnë, duke i parë, në radhë të parë, politikisht, ideologjikisht dhe nga ana organizative.

Mos e merrni çështjen sikur këtu kemi të bëjmë vetëm me disa individë, se kjo është një çështje që i përket gjithë organizatës së Partisë të rrethit tuaj. Nuk janë vetëm dy, tre ose pesë individë që gabojnë në gjithë rrethin e Dibrës. Ju duhet t'i analizoni dhe t'i analizoni thellë shfaqjet negative që janë vërtetuar atje. Te ju dhe në radhë të parë në organizatën e Partisë ekziston një mentalitet jo i shëndoshë për disa çështje, siç është, fjala vjen, ajo e disiplinës. Nuk janë më dy, tre apo pesë kooperativistë që nuk dalin rregullisht në punë, nuk janë vetëm 5 ose 10 anëtarë partie që thyejnë disiplinën, por janë të shumtë ata që nuk dalin në punë. Kapni disa nga problemet kyç dhe mos i shkëputni këto nga qëndrimet e veprimtaria e njerëzve. Një kryetar kooperative, fjala vjen, mund të jetë organizator shumë i mirë, megjithatë ka elementë që mundohen t'ia hedhin atij të tëra fajet, duke e akuzuar se ai nuk i mobilizon njerëzit etj. Kështu në vetë organizatën e Partisë e pastaj edhe në popull krijohet një mentalitet jo i shëndoshë për atë njeri, sepse, po të ekzistojë një mentalitet i sëmurë në Parti, ai do të futet medoemos edhe në popull. Organizata e Partisë mund të jetë në pozita të shëndosha, por ka disa anë të punës së saj që janë të dobëta, të cilat s'ka si të mos ndikojnë negativisht në popull që ky të mos mobilizohet si duhet për realizimin e detyrave.

Gjithë këto çështje, më duket mua, është nevoja të

thellohen, të bëhet, siç thashë, analizë e tyre. Por kini parasysh, jo të merreni duke bërë analiza pas analizash dhe të bllokoni punët. Kur themi që të shtrohet problemi, i bisedoni këto çështje me shokët edhe jashtë forumeve të caktuara, këshillohuni me njëri-tjetrin përse ngjet kjo, pse ka ndodhur kështu apo ashtu, nxirrni konkluzione, pastaj këto i shtroni në masa. Asnjëherë mos e dobësoni marrjen e kontakteve me masat, shtruarjen e problemeve përpara tyre, sidomos pikëpamjet dhe veprimet e atyre elementëve që nxjerrin në shesh shfaqjet që kanë dalë. I vetmi shërim i tyre është që ata të dalin përpara masave të popullit, të bëjnë kritikë dhe autokritikë para tyre, të pranojnë me ndershmëri se kanë gabuar dhe kështu sqarohen çështjet, sqarohet opinionimi për këtë apo atë shok. Vetëm kështu do t'i vëmë me shpatulla në mur ata njerëz që nuk i ngrenë gjërat atje ku duhet dhe në rrugën e drejtë të Partisë, por që i bisedojnë gjërat pësh-pësh e vesh më vesh. Të tillë njerëz të mos i lejojmë të flasin në këtë mënyrë, se këtë duan ata, të veprojnë korridoreve dhe prapa kraheve. Metoda më e mirë e shërimit të njerëzve të sëmurë është të venë drejt e në organizatën e Partisë, drejtpërdrejt në popull.

Këto kisha unë për të thënë. Keni ju ndonjë vërejtje, shokë, lidhur me këto që thamë?

*Botohet për herë të parë sipas
tekstit të nxjerrë nga proces-
verbali i mbledhjes së Sekre-
tariatit të KQ të PPSH,
që gjendet në AQP*

T'I MBAJME AFËR SHOKËT QË GABOJNË DHE T'I BINDIM PËR GABIMET QË BËJNË

*Diskutim në mbledhjen e Presidiumit
të Kuvendit Popullor të RPSH*

10 shtator 1973

Është e qartë për të gjithë se shokët që bëjnë gabime duhet të kritikohen dhe, sipas shkallës së fajit, mund të shkarkohen nga detyrat që u janë besuar, por, ama, me ta duhen mbajtur sjellje korrekte. Kjo është detyrë e gjithë komunistëve. Kur një shok ka bërë gabime, kjo s'do të thotë që të mos i flasë njeri me gojë, siç ndodh ndonjëherë. Sipas mësimave të Partisë detyra jonë është të bëjmë të gjitha përpjekjet që, edhe në qoftë se ai ka disa dyshime në kritikën që u bëhen gabimeve të tij, ta mbajmë afër që të bindet se ka gabuar. Një qëndrim i tillë është në interesin e Partisë dhe të vetë shokut. Ca më tepër nuk është e drejtë të mbahet mëri ndaj tij.

Partia na mëson që, kur shikojmë të meta e gabime te njëri-tjetri, të kritikojmë me gjakftohtësi, me gjykime të kthjellëta dhe jo me pasion, që të mos vriten njerëzit. Kritikën ta zhvillojmë sipas shkallës së fajeve

dhe rëndësisë së tyre, por të kemi parasysh se ajo kurdoherë ka për qëllim që të ndihmohen ata që gabojnë për të mos i përsëritur më gabimet ose fajet që bëjnë.

Të drejtën për të kritikuar e kanë të gjithë, por kjo e drejtë duhet kuptuar mirë e duhet përdorur me vend. Në shqyrtimin e çështjeve që na paraqiten të jemi kurdoherë gjakftohtë, objektivë, të flasim drejt, qartë dhe me ngrohtësi. Kjo është rruga e Partisë. Sipas rastit ndodh që gabimet e një komunisti diskutohen në organizatën-bazë të Partisë, e cila ka mundësi të shohë çdo ditë e çdo orë si punojnë shokët, si sillen, si qëndrojnë përpara vijës së Partisë, disiplinës dhe normave të saj. Këtë ka të drejtë dhe detyrë ta bëjë organizata-bazë, e cila vepron në bazë të Statutit të Partisë. Këtej del se që të jesh me Partinë do të thotë të jesh me vendimet e organizatës-bazë të saj, ndryshe s'je në rregull me vijën e Partisë, me normat e saj.

Dihet se çdo komunist bën pjesë në një organizatë-bazë partie. Por, të bësh pjesë në një organizatë-bazë, nuk do të thotë të qëndrosh formalisht në radhët e saj, të hysh e të dalësh si në han, përkundrazi, të jesh aktiv, i disiplinuar, të marrësh përsipër detyra dhe t'i zbatosh ato, të japësh llogari, të bësh autokritikë, të pranosh kritikën, të ndreqësh të metat e gabimet etj. Rregullat e Partisë janë që cilitdo kritikën t'ia bësh në sy, por kjo nuk do të thotë se mendimin që ka dikush për një njeri ose për një problem të mos e thotë në organizatën-bazë ku militon. Atëherë, derisa organizata-bazë kritikon edhe shokë të tjerë me përgjegjësi, që nuk janë fare në efektivin e saj, si mund të besohet që ajo s'guxon të zhvillojë kritikë brenda radhëve të veta për cilindo qoftë?

Çdo komunist mund të thellohet në shkaqet që e bënë shokun të gabojë ose të gjykojë rrezikshmërinë e një pikëpamjeje të shtrembër në vijë. Natyrisht, njerëzit s'janë të gjithë në një shkallë zhvillimi dhe nuk kanë të tërë një kokë që të mendojnë kurdoherë njëlloj, por mendimet e tyre, qofshin edhe të ndryshme, i rrahin gjatë diskutimeve dhe, në fund, nxjerrin konkluzionet përfundimtare më të drejta e objektive mbi shkaqet e vërteta që e kanë shtyrë një komunist të veprojë në një mënyrë të tillë. Forca e madhe e besimit tek organizata-bazë e Partisë të jep guxim për t'i parë drejt e me kurajë gabimet e vetes. Ashtu siç është në gjendje të kuptojë ndjenjat dhe aspiratat e njerëzve e t'i zhvillojë ato në përputhje me vijën e Partisë, organizata-bazë është në gjendje t'i ndihmojë e t'i korrigjojë ata që gabojnë, natyrisht kur këta janë të predispozuar të ndreqen. Prandaj të kemi besim të plotë tek organizata-bazë.

Një nga shkaqet që pengon të realizohen gabimet është mendjemadhësia, e cila luan një rol të madh negativ. Mendjemadhësia është shfaqje e një botëkuptimi të huaj dhe jomarksist në studimin e thellimin e problemeve dhe për zbatimin e vijës së Partisë. Ajo të bën ta kesh vështirë që ta kuptosh drejt vijën e Partisë. Mendjemadhësia për diçka të shtyn që të mos mendosh si duhet për probleme kyç të Partisë, për vijën e saj, të mos mendosh në rrugën e Partisë, në rrugën e klasës punëtore të mos kesh respektin e duhur në gjykimet e kolektivit, në gjykimin e Partisë dhe në normat revolucionare të saj. Mendjemadhësia është shprehje e egoizmit, e prirjes për të mbivlerësuar veten e për të nën-

gmuar të tjerët. Ajo nuk të lë të pranosh kritikën e shokëve, t'i durosh e t'i gjykosh ato me gjakftohtësi, me qëllim që të reflektosh dhe më vonë të përmirësohesh.

Të gjithë e duam Partinë dhe jemi gati të vdesim për të. Por dashuria për Partinë nuk është një dashuri platonike. Partia ka qëllimet dhe objektivat e saj, me të cilat tregon ku do të shkojë, si do të shkojë, cakton rrugët që duhen ndjekur për t'ua arritur këtyre qëllimeve. Mirëpo këto rrugë janë me «ferra», me pengesa. Pra, që të realizohet mirë dashuria për Partinë, duhet të ecet kurdoherë në rrugën e saj, në vijën e saj, në mbrojtje të parimeve e të normave të saj. Kush thotë se e dua Partinë dhe nga ana tjetër neglizhon organizatën-bazë, e injoron atë, trajton keq komunistët, i shan, i dënon pa të drejtë e të tjera, ai hedh hije në dashurinë për Partinë, ai ka një dashuri platonike për Partinë.

Të marrim një shembull. Për një komunist në fshat themi se ai e do me të vërtetë Partinë, kur do kooperativën; e do kooperativën kur punon për forcimin e vazhdueshëm të saj, kur punon dhe derdh djersë për të, realizon normat, realizon rendimentet, realizon ditët e punës, është i disiplinuar, nuk përpiqet të shtojë oborrin kooperativist, nuk përpiqet, gjithashtu, të shtojë kafshët e punës mbi numrin e parashikuar në statut, nuk vjedh pronën e përbashkët etj. Në qoftë se një njeri s'është në rregull me këto detyra dhe thotë «Rroftë Partia» kjo nuk mjafton të thuash e do Partinë. Kështu duhet kup-tuar dashuria për Partinë.

Por ka edhe njerëz që e duan Partinë e, megjithatë, bëjnë gabime. Këtyre Partia ua vë në dukje gabimet

dhe, kur ata i kuptojnë e binden se janë në rrugë të keqe, kjo është e mirë si për veten e tyre, ashtu dhe për Partinë. Këta njerëz Partia nuk i dënon, por i këshillon, i ndihmon, sepse e di që karakteret e njerëzve formohen, forcohen, kaliten, revolucionarizohen.

Kur theksova më sipër se në rrugën tonë ka pengesa, ka «ferra», dua të them se disa njerëzve, duke ecur nëpër këto «ferra», u «çirren pantallonat»! Kjo ndodh si me njerëz të rinj, ashtu dhe me të moshuar. Ne që kemi zhvilluar luftën, të mos kujtojmë se jemi të imunizuar nga gabimet dhe nga shtrembërimet në vijë. E them këtë sepse ka shokë që bëjnë gabime, bile të rënda e të palejueshme, por që kërkojnë t'i lënë mënjane, duke u nisur nga meritat e së kaluarës, duke u kapur nga lufta që kanë zhvilluar, të cilën e përdorin si «kapital» për të mbuluar disa herë gabimet e tyre në vijë. Këtë Partia nuk duhet ta lejojë, në asnjë mënyrë nuk duhet ta lejojë.

Nuk është i drejtë dhe as i shëndoshë gjykimi i ndonjërit që ka luftuar, kur del përpara masave duke thënë: «Të rinjtë e sotëm do ta mbajnë dot këtë që krijuam ne?», «A do ta çojnë vallë përpara stafetën e revolucionit tonë?». E çfarë ka bërë ai që thotë kështu, pse ka hedhur një pushkë, për shembull, në Mal të Gjerë? Pse s'mendon ky shok se kush janë ata që pas Çlirimit kanë ndërtuar gjithë këto vepra të mëdha në vendin tonë, kush i ka ngritur këto kooperativa dhe kush po i mbron sot? Natyrisht, edhe të vjetrit, por bashkë me ta janë edhe të rinjtë, ata të rinj të cilët në kohët kur ne kemi luftuar, kanë qenë të vegjël, kurse tani janë rritur. Kë-

tyre u ka ardhur siraja, siç thotë Baba¹ dhe e kanë tre-guar veten cilët janë. Ata janë bijtë tanë, plotësisht të vendosur të ecin në rrugën e Partisë, të vazhdojnë ve-prën e prindërve të tyre, të brezit që zhvilloi Luftën Nacionalçlirimtare. Prandaj s'duhet ta vëmë aspak në dyshim nëse do ta mbajnë lart flamurin e brezit që bëri Luftën Nacionalçlirimtare. Po kush po e mban tani këtë flamur? Ata dhe ne së bashku me ta. Prandaj të mos mburremi me të kaluarën e prapa tyre të fshehim ga-bimet e dobësitë. Të metat e gabimet t'i shohim drejt e realisht, ashtu siç janë, ndryshe nuk mund t'i luftojmë.

E kaluara e komunistëve është një thesar i madh për Partinë, por ajo duhet kuptuar e përdorur drejt. Rëndësi ka që të bëjmë përpjekje të mëdha, që secili, çdo komunist në radhë të parë, ta shtojë e ta pasurojë aktivin e luftës e të punës së tij, të shërohet nga të metat.

*Botuar për herë të parë
me shkurtime në librin:
Enver Hoxha, «Për Parti-në» (Përmbledhje veprash),
vëll. i 3-të, f. 161*

*Botohet sipas librit:
Enver Hoxha, «Për Partinë»
(Përmbledhje veprash), vëll.
i 3-të, f. 161*

ASNJË LËSHIM NË ZBATIMIN E LIGJEVE DHE TË KOMPETENCEVE TË KAKTUARA NË BAZË TË TYRE

*Diskutim në mbledhjen e Presidiumit
të Kuvendit Popullor të RPSH¹*

10 shtator 1973

Nuk e quaj të nevojshme të flas shumë për problemin e strehimit dhe të lejeve të banimit në qytetin e Tiranës, jo se këto janë të parëndësishme, por sepse shokët i diskutuan nga të gjitha anët. Jam dakord me raportin që na është paraqitur dhe me konkluzionet e kontrollit të zhvilluar në rrethin e Tiranës. Në raport çështjet pasqyrohen drejt, të metat dhe dobësitë, që për-menden, ekzistojnë. E rëndësishme është, tani, që ato të ndreqen sa më parë. Nga sa di unë, veprime të paligjsh-me ka jo vetëm në rrethin e Tiranës, por edhe në rrethe të tjera. Prandaj jam i mendimit që kudo organet lokale të pushtetit t'i shohin me sy kritik të metat, t'i korri-gjojnë ato sa më parë dhe të bëjnë kujdes që të mos për-sëriten në të ardhmen.

1. Në këtë mbledhje u diskutua rreth raportit «Mbi zba-timin e kompetenceve nga organet e pushtetit në qytetin e Ti-ranës për strehimin dhe lejet e banimit».

1. Kështu e thërritnin shumë njerëz shokun Myslim Peza.

Strehimi dhe lejet e banimit në Tiranë janë nga çështjet më të vështira, për arsye se kryeqyteti është një qendër shumë e madhe, bile qendra më e madhe industriale, administrative, arsimore, kulturore e shken-core e vendit tonë, prandaj këtu ka më shumë se kudo vështirësi. Këtyre u shtohen edhe të tjera, një nga të cilat është vështirësia për të siguruar plotësisht fuqinë punëtore në ndërtim, prandaj kërkesat për banesa këtu nuk janë të pakta. Ky është një shkak me rëndësi që bën të ketë ankesa, midis të cilave të drejta e të padrejta, si nga njerëzit që kanë nevojë për strehim ashtu edhe nga ata që duan zgjerim, që dëshirojnë të jenë më mirë.

Për të plotësuar këto kërkesa, disa njerëz ndjekin rrugën e miqësisë e të hatëreve dhe ia arrijnë qëllimit, kur takojnë në ndonjë punonjës të pandërgjegjshëm në organet tona të pushtetit, i cili ua «zgjidh» problemin, i strehon jashtë radhës, u zgjedh katin më të mirë të ndërtesës, hyrjen më të mirë të saj etj.

Situata që është në Tiranë për strehim e leje banimi nuk mund të ndreqet plotësisht e menjëherë, megjithatë me një punë më të kujdesshme e duke marrë masa më të forta organizimi e drejtimi, ka mundësi të përmirësohet. Mendimi që u shpreh këtu se një kategori punonjësish, si arsimtarë, personeli shëndetësor etj., që nuk kanë mundësi të ndërtojnë banesa me kontribut vullnetar, nuk kanë as më të voglën perspektivë të strehohen, nuk është i drejtë, pse, përveç ndërtesave që ngrihen në këtë rrugë, janë edhe ato që ndërton shteti me fonde të posaçme të parashikuara në plan. Atëherë, kategoria e punonjësve që nuk ka mundësi të ndërtojë banesa me

kontribut vullnetar, përse të mos marrë një pjesë të atyre që në bazë të planit ndërton ndërmarrja «21 dhjetori»? Në qoftë se fondi i caktuar është i vogël, të studiohet mundësia e shtimit të tij.

Edhe ndihma vullnetare duhet vlerësuar realisht. Shteti harxhon shumë fonde për ndërtim banesash, kurse puna vullnetare që kryhet, mbulon vetëm një pjesë të vogël të shpenzimeve që bëhen nga ana e tij. Megjithatë, besoj se shokët nuk do të kenë ndonjë kundërshtim të sugjerionit që, po të ketë mundësi, të rritet fondi shtetëror i ndërtimit të banesave dhe numri i apartamenteve që ndërtohen sot në një vit, nesër të dyfishohet. Ky, mendoj, është një problem që mund të zgjidhet.

Kjo është njëra anë e çështjes. Ana tjetër është që në ndarjen e banesave të ndiqen kritere të drejta, duke i mbajtur fort nën kontroll punonjësit që merren me këta sektorë të rëndësishëm, të cilët janë të detyruar të zbatojnë me rreptësi ligjet, dekretet, vendimet dhe urdhëresat në fuqi. Sa herë që vërehen shkelje, të merren masa që këto të korrigjohen menjëherë.

Çështja e caktimit dhe e zbatimit të kompetencave në të tëra instancat e pushtetit ka rëndësi të madhe. Me ligj ne u kemi dhënë kompetenca këshillave popullorë dhe komiteteve ekzekutive të tyre. Për drejtimin e punës në sektorë të ndryshëm këshilli popullor krijon pranë komitetit ekzekutiv aparatit (seksione dhe zyra) e tij. Mirëpo kjo nuk do të thotë që çdo instancë e pushtetit t'i zbatojë si të dojë këto kompetenca apo secili të bëjë me kokën e tij. Kështu, bie fjala, në rast se njërit, pa marrë parasysh ligjet e shtetit apo kërkesat e urbanistikës, i thotë mendja ta shembë këtë ose atë shtë-

pi, kjo nuk duhet lejuar. Partia nuk na mëson të veprojmë kështu. Kompetencat janë e drejtë dhe detyrë e organeve që u janë caktuar, ato duhet të zbatohen në bazë të ligjeve në fuqi dhe me ndërgjegje të pastër. Ata që janë ngarkuar t'i vënë në jetë këto kompetenca, duhet t'i zbatojnë drejt. Kështu duhet të veprojnë si organet e hallkave më të ulëta, ashtu edhe ato të hallkave më të larta të pushtetit shtetëror dhe të administratës shtetërore. Për zbatimin e kompetencave kanë pastaj të drejtë të ushtrojnë kontroll këshillat popullorë, organet më të larta, si dhe masat punonjëse.

Vallë veprohet kurdoherë kështu?

Siç del nga materiali i paraqitur, ka dhe raste të shkeljes së kompetencave, të kryerjes së veprimeve arbitrare, të mungesës së kontrollit. Ka edhe njerëz të pandërgjegjshëm në punë, të cilët disa herë bëjnë që të merren vendime të shpejtuara e të pamatura, të bëhen hatëre etj. Të tilla shfaqje duhet të luftohen dhe të zhduken nga organet tona. Edhe unë personalisht kam përshtypjen se konstatimet që bëhen për rrethin e Tiranës janë të drejta.

Lidhur me çështjet që shqyrtojmë na është paraqitur këtu një projektvendim. Jam i mendimit që me anën e tij ne të mos u ndërhyjmë organeve të instancave më të ulëta në ushtrimin e kompetencave që vetë ua kemi dhënë. Me këtë rast, mendoj se mund të bëjmë disa përgjithësime në frymën e diskutimit që bëri këtu shoku Shefqet Peçi¹. Është më e përshtatshme që këtu, në Pre-

1. Në atë kohë nënkryetar i Presidiumit të Kuvendit Popullor.

sidium, ne t'i trajtojmë çështjet në parim, duke u çelur shokëve të rretheve e të bazës horizonte dhe të mos futemi vetëm në hollësi se si duhet të zgjidhet konkretisht ky ose ai problem, pra të mos ndërhyjmë në detyrat që u përkasin të tjerëve t'i kryejnë. Përse t'u diktojmë ne, që nga Presidiumi i Kuvendit Popullor, ndërmarrjeve që ndërtojnë banesa me kontribut vullnetar të vënë në dispozicion të komitetit ekzekutiv të këshillit popullor të rrethit 70 apo 50 për qind të kontingjentit të tyre? Më duket që si Presidium ne s'kemi përse të ndërhyjmë në çështje të tilla. Po kështu nuk mund të themi që këto ose ato kategori personash të lejohen të vijnë në Tiranë, kurse të tjerët të mos lejohen; ose që këtyre njerëzve t'u jepet shtëpi, ndërsa atyre jo, këta punonjës të lëvizin nga Tirana, ndërsa ata të mos lëvizin etj. Me një fjalë, mendoj se nuk është me vend që Presidiumi të ndërhyjë për çdo veprim, duke dhënë urdhra apo duke marrë vendime.

Të gjithë tashmë i njohin kompetencat që u janë dhënë instancave e organeve të ndryshme, nga qendra në bazë. Të drejtën për të sjellë një kuadër nga një rreth tjetër në aparatet e organeve qendrore në Tiranë ose për të dërguar disa kuadro në rrethe të tjera e kanë organet e qendrës dhe jo komiteti ekzekutiv i këshillit popullor të rrethit. Kjo do të thotë se Komiteti Ekzekutiv i Këshillit Popullor të Rrethit të Tiranës nuk ka të drejtë të ndalojë që një dikaster të sjellë këtë ose atë person në kryeqytet. Por, kur komiteti ekzekutiv shikon se nga ministritë disa njerëz janë sjellë në Tiranë padrejtësisht, atëherë ai e ka për detyrë të sinjalizojë për këtë veprim Këshillin e Minis-

trave, duke e informuar konkretisht se kjo ose ajo ministri ka prurë në kryeqytet kuadro të panevojshëm, që fare lehtë mund t'i siguronte këtu. Këshilli i Ministrave pastaj, pasi ta verifikojë çështjen, gjen, sipas rasteve, rrugët e zgjidhjes. Në qoftë se konstaton se Komiteti Ekzekutiv i Këshillit Popullor të Rrethit të Tiranës ka të drejtë, atëherë merr masa ndaj dikasterit përkatës, duke e urdhëruar të kthejë nga kanë ardhur ata që janë sjellë pa kriter e në rrugë të shtrembër; në të kundërtën, në qoftë se del që dikasteri ka vepruar drejt, sipas vendimeve e normave në fuqi dhe në bazë të nevojave objektive, kuadrot e transferuar lejohen të mbeten në kryeqytet.

Strehimin e kuadrit që vjen në Tiranë me qarkullim, komiteti ekzekutiv duhet ta shikojë me kujdes e precedencë, sepse nuk është e drejtë t'i thotë: «Fli në hotel, kur të të vijë radha do të marrësh banesë», kur është fjala, për shembull, për një kuadër në rangun e zëvendësministrit, ndërsa një tjetri, për të cilin mund të mos kishte shumë nevojë të vinte këtu, t'i jepet shtëpi, sepse paska «radhën». Kur, për nevoja të punës, një kuadër i rangut që përmenda merr urdhër që të vijë në Tiranë pa vonesë, ai ka të drejtë të sjellë këtu edhe gruan e kalamanët. Përkohësisht detyrën mund ta fillojë edhe pa familjen, po nuk mund të jetë i qetë si duhet, në rast se vazhdon të jetojë vetëm për një kohë të gjatë, sepse kjo gjendje ndikon në punën e tij. Prandaj del nevoja që t'i gjendet strehim sa të jetë e mundur më shpejt, për shembull, brenda 6 muajve. Prandaj shoqë e komitetit ekzekutiv nuk duhet t'u përgjigjen atyre vend e pa vend, duke u thënë: «Nuk kemi strehim»,

«Nuk kemi punë për gruan» etj. Qëndrime të tilla nuk duhet të mbahen me ta.

Po ka edhe disa kuadro që, kur marrin urdhër të qarkullojnë nga Tirana në rrethe, megjithëse vetë largohen, në shtëpi lënë gruan e fëmijët, nuk i marrin me vete, duke abuzuar në kurriz të strehimit të të tjerëve. Qëndrime të tilla jo të drejta ndodhin, megjithatë nuk është e arsyeshme që të merret vetë Presidiumi me zgjidhjen e tyre. Ne nuk do të vepronim drejt në qoftë se këto s'ia lëmë në kompetencë komitetit ekzekutiv t'i zgjidhë.

Këtu u tha se Komiteti Ekzekutiv i Këshillit Popullor të Rrethit të Tiranës mban në dispozicion shumë apartamente. Mbase edhe aq shumë nuk duhen mbajtur, por një rezervë banesash ai, më duket, duhet ta ketë për shumë arsye, këtu vijnë kuadro me qarkullim, dalin nevoja të veçanta shtetërore të paparashikuara me karakter të ngutshëm etj. Çështja është që ky kontingjent strehimi të përdoret drejt, sipas kriterëve të caktuara dhe për qëllimet e mësipërme. Në këtë drejtim ne mund t'i tërheqim vëmendjen komitetit ekzekutiv, kur gjatë përdorimit të këtij fondi rezervë bëhen hatëre e favorizime, shkelen kompetencat, kapërcehen instancat përkatëse që kanë të drejtën të vendosin etj. Të tilla shfaqjeve duhet t'u jepet fund medoemos nga ana e tij.

Nga analiza që po bëjmë sot del edhe një problem tjetër: në bazë të një urdhërese të Qeverisë përcaktohet norma e sipërfaqes së banimit që ka të drejtë të ketë një person. Mirëpo si do t'i bëhet çështjes në ato raste kur një familjeje i krijohet një dhomë e tepërt?

Vallë duhet t'i merret ajo? Ta zëmë se sot një kryefamiljar ka në ngarkim gruan, fëmijët, nënën, babën, dhe, në bazë të kësaj përbërjeje, merr nga shteti tri dhoma e një kuzhinë. Pas disa kohësh kjo familje pëson ndryshime, prindërit vdesin ose fëmijët rriten dhe shkojnë me punë jashtë Tiranës etj. Në këto kushte kësaj familjeje mund t'i krijohet një dhomë e tepërt. Mund t'i thotë asaj pushteti: «Tani ju keni një dhomë të tepërt, prandaj do t'ju marrim» ose «Në dhomën e tepërt që keni, do të futim një çift tjetër dhe kuzhinën ta keni në përdorim të përbashkët?». Jo, shokë, nuk mund të merren vendime të tilla kategorike. Këto janë çështje mjaft serioze, që duhet t'i trajtojmë me kujdes dhe, sa të jetë e mundur, t'i kemi mirë parasysh, që në fillim, kur i jepet shtëpi qytetarit, në mënyrë që sipërfaqja e banimit të llogaritet duke iu përmbajtur në mënyrë të shtrënguar ligjit dhe nevojave të qiramarrësit, por jo t'ia marrim më vonë këtë dhomë të tepërt, për arsye se pas disa kohësh i ndryshon gjendja familjare.

Si përfundim, mendoj që projektvendimi të mos dërgohet, ndërsa për masat që janë marrë nga komiteti ekzekutiv ndaj atyre që kanë bërë gabime, nuk kam ndonjë vërejtje. Masa mund të merren për cilindo që shkel ligjet e shtetit, pse asnjë lëshim nuk lejohet në zbatimin e ligjeve dhe kompetencave të caktuara në bazë të tyre.

Botohet për herë të parë sipas tekstit të nxjerrë nga procesverballi i mbledhjes së Presidiumit të Kuvendit Popullor, që gjendet në AQP

DETYRIMET QË RRJEDHIN NGA KONTRATAT DUHET TË RESPEKTOHEN NGA TË DYJA PALËT

*Diskutim në mbledhjen e Byrosë Politike
të KQ të PPSH¹*

21 shtator 1973

Fillojmë me pikën e parë të rendit të ditës. Kisha disa pyetje dhe vërejtje për të bërë rreth kësaj çështjeje. Mbi ç'baza lidhen kontratat me kooperativat bujqësore? Po çmimet kontraktuale si parashikohen: minimale apo maksimale?

A është e mundur dhe a duhet që, sa herë bëhet plani pesëvjeçar, të rishikohen edhe standardet? Plani i ri parashikon kushtet e ndryshme që krijohen, sepse në prodhim hyjnë vazhdimisht fabrika të reja etj., por, po e përsëris, a është e domosdoshme të shikohen në këto raste edhe standardet? Këtu thuhet që, sipas nevojës, mund të shikohen edhe më përpara, domethënë kur mbaron një pesëvjeçar dhe fillon tjetri.

1. Në këtë mbledhje u diskutua për ndryshimet dhe plotësimet e nevojshme në legjislacionin në fuqi për forcimin e mëtejshëm të disiplinës dhe të përgjegjësisë personale.

Po për domatet ka çmim të caktuar? Mua më kanë thënë se sivjet, edhe kur në treg kishte plot domate, çmimet e tyre mbetën përsëri po ato që ishin. Kur flasim për çmimet ne i sillemi rrotull domates, po prodhimet e tjera nuk janë si domatja, se nuk prishen dhe nuk vijnë aq shpejt si ajo. Prodhimet e tjera vijnë duar-duar dhe nevojat e popullit për to janë të mëdha. Prandaj, të mos i lidhim këto çështje vetëm me domaten. Çmimet varen edhe nga sasi, kurse sasi varen nga rendimentet, po edhe nga sipërfaqet. Në qoftë se ne nuk u vëmë rëndësi sipërfaqeve, atëherë nuk do të kemi prodhim dhe çmimet, natyrisht, do të jenë më të larta. Kur komiteti ekzekutiv cakton çmimet, minimale ose mesatare, më përpara se të dalin prodhimet, duhet të jenë të studiuar mirë sipërfaqet me perime, nëpër kooperativa, në mënyrë të tillë që ato të plotësojnë nevojën e rrethit, të republikës dhe të industrisë.

Kooperativës nuk i intereson se kush e cakton çmimin, komiteti ekzekutiv apo dikush tjetër. Ajo ka lidhur kontratë, për të cilën ne themi ta bëjmë një vit më parë. Këto kontrata që, siç u tha këtu, janë pa çmimet, nuk kanë kuptim, se çmimi është kusht thelbësor për vetë qenien e kontratave të tilla.

Çështja është që kur lidhet kontratë midis dy palëve, duhet të përcaktohen patjetër kushtet thelbësore: objekti, çmimi dhe afati. Në kontratat e lidhura ndërmjet ndërmarrjeve tregtare dhe kooperativave bujqësore për zarzavatet, nuk caktohen as afatet, as çmimi. Kjo ndodh se nuk u vihet rëndësi afateve me të cilat lidhen çmimet. Këto i cakton komiteti ekzekutiv ashtu si mendon, duke u nisur sipas gjendjes së tregut. Atë-

herë, pa u caktuar që më parë çmimet, nuk mund të thuhet se lidhen kontrata. Në kontratë duhet të ketë njëfarë minimumi çmimi të garantuar, si të mos ketë! Për perimet, shteti duhet të vërë një kufi: nga filan muaj deri në filan muaj çmimi do të jetë kaq, nga filan javë deri në filan javë kaq etj., ndryshe nuk ka kuptim kontrata. Është tjetër gjë për grurin e misrin. Jo, për këta është ndryshe, mendoj unë. Për grurin dhe misrin janë absolutisht të domosdoshme çmimet e përcaktuara që më parë, sepse këta jo vetëm janë buka e popullit, por janë edhe në sasi shumë më të mëdha. Në qoftë se deri tani për perimet, patatet etj., kemi ecur në këtë mënyrë, këtej e tutje nuk mund të vazhdojmë kështu. Prodhimi i patates po shkon duke rënë, pikërisht se prodhuesi nuk ka garanci për çmimin e blerjes. Prodhuesit duhet t'i caktojmë një çmim të arsyeshëm, me qëllim që ai të stimulohet e të ketë njëfarë garancie.

Për çështjet që po diskutojmë, orientime ka sa të duash, bile shumica janë të shkruara. Por, fakti është se zarzavate, që na nevojiten kaq tepër, nuk kemi aq shumë. Zarzavatet që prodhojnë ndërmarrjet bujqësore i kemi kryesisht për eksport. Për konsumin e popullatës prodhojnë kooperativat bujqësore, të cilat lypset t'i inkurajojmë nëpërmjet kontraktimeve. Detyrimet që rrjedhin nga kontratat duhet të zbatohen reciprokisht nga të dyja palët në mënyrë absolute.

Edhe transporti nuk duhet të mungojë për prodhimet. Në qoftë se kontrata lidhet me një kooperativë malore, ku nuk venë dot automjetet gjer në vend, prodhimi duhet t'i paguhet mbi çmimin minimal të caktuar në kontratë, sipas vendimit të komitetit ekzekutiv,

me qëllim që me këtë shtesë, kooperativa të përballojë shpenzimet për ta transportuar prodhimin me mjetet e veta. Ka raste që nuk paguhet në këtë mënyrë, prandaj vijnë ankesa deri këtu, te ne. Vërtet se transportin duhet ta marrë shteti përsipër, por ai nuk mund të dërgojë automjetet për të marrë gjysmë kuintal qepë, fjala vjen, apo ndonjë prodhim tjetër, në sasi të paktë, në një kooperativë malore. Prandaj, të gjitha këto duhet të parashikohen në kontratë, ndryshe nuk bëhet.

Afatet që cakton komiteti ekzekutiv patjetër duhet të parashikohen në klauzolat e kontratës. Në rast se palët nuk i zbatojnë afatet e caktuara, të zbatohen sanksione. Kjo është një siguri për fshatarësinë kooperativiste dhe për ndërmarrjen, pra për të dyja palët kontraktuese. Nga koha e prodhimit varet dhe çmimi. Si ndërmarrja blerëse, edhe kooperativa bujqësore shitëse, e dinë nga vendimi që kanë, për shembull, se nga një deri në pesëmbëdhjetë korrik specat kushtojnë, fjala vjen, një lek kilogrami. Në qoftë se ndërmarrja e blen specin pas pesëmbëdhjetë korrikut, me një çmim më të ulët, kooperativa nuk ka se ç'bën. Kur kooperativa nuk e realizon planin, paratë i merr sipas sasisë së prodhuar dhe sipas çmimit të caktuar. Në këtë rast fiton kooperativa. Nga një anë ajo humbet, se nuk prodhoi sasinë e planifikuar, por nga ana tjetër fiton se çmimin e prodhimit e mori sipas parashikimit. Pra, çmimin e caktuar nuk ia ul dot shteti kooperativës.

Këtu u tha se këtë vit Qeveria ka marrë një vendim, sipas të cilit, në rast se kooperativa prodhon mbi planin, organet e tregtisë detyrohen të marrin gjithë sasinë e prodhimeve.

Në qoftë se e keni marrë këtë vendim në Qeveri sivjet, keni bërë shumë gabim¹, se duhet ta kishit marrë 10 vjet përpara. Edhe sivjet që e keni marrë vendimin përsëri organet e tregtisë nuk e kanë zbatuar. Vendime keni marrë shumë, por shohim se ato nuk po zbatohen si duhet.

Mua më kujtohet që shumë kohë përpara, ne kemi bërë një studim për çmimin e prodhimeve. Në qoftë se i caktojmë çmimet në bazë të shpenzimeve që bën prodhuesi, del se ne duhet ta ngremë nivelin e çmimeve. Se sa duhet ta ngremë, nuk e them dot tani me shifër, por atëherë dilte një shumë e madhe të hollash. Në mekanizmin e caktimit të çmimeve të grurit, të misrit, të duhanit, them që prodhimet duhen parë në lidhje me njëri-tjetrin.

Këto që vendosim këtu duhet të zbatohen, se po të vazhdojmë prapë vetëm me diskutime, kjo do të jetë atëherë një punë pa shumë dobi.

*Botohet për herë të parë sipas
tekstit të nxjerrë nga proces-
verbali i mbledhjes së Byrosë
Politike të KQ të PPSH,
që gjendet në AQP*

1. Shoku Enver Hoxha i drejtohet me këtë kritikë Mehmet Shehut.

PËR MINIERAT TË MBAJME PARASYSH KËRKESAT E SOTME DHE TË PERSPEKTIVËS

Diskutim në mbledhjen e Byrosë Politike

të KQ të PPSH¹

21 shtator 1973

Pasi folën të ftuarit nga ndërmarrjet minerare, shoku Enver Hoxha u bëri atyre disa pyetje:

Çfarë perspektive kanë minierat e kromit dhe ç'duhet të bëjmë ne për këtë perspektivë nga ana shkencore e studimore? Deri tani ju vutë në dukje vetëm punën që bëhet për shfrytëzimin e tyre dhe nuk na folët për perspektivën.

Po rezervat e Minerës së Bulqizës, për të cilat u fol këtu, a kanë të bëjnë edhe me ato të parashikuara në thellësi? A mendohet se shtresa që është duke u shfrytëzuar duhet të korrespondojë me ndonjë shtresë

1. Në këtë mbledhje u diskutua edhe rreth raportit: «Mbi masat që duhen marrë për zbatimin e detyrave të Kongresit të 6-të të PPSH në industrinë nxjerrëse dhe përpunuese (paftën dhe gazin)». Në mbledhje ishin ftuar edhe drejtues të ndërmarrjeve minerare të kromit e të bakrit, sekretarë të komiteteve të Partisë të rretheve Mirditë, Pogradec, Dibër etj.

tjetër paralel edhe në thellësi? Që ekziston kjo mundësi kështu, në përgjithësi, këtë mund ta them edhe unë, por desha të di çfarë mendimi të bazuar japin specialistët dhe gjeologët që punojnë atje, nga të dhënat që kanë? Se, përderisa është vendosur të bëhen puse në thellësi, kjo do të thotë se duhet të ketë rezerva. Po si janë këto rezerva, kështu paralel, siç janë në shtresat e sipërfaqes? Ka mundësi të jenë kështu? Dihet se punimet gjeologjike që bëhen në thellësi për të konturuar shtresën e mineralit, janë të vështira. Flas për ato punime që bëhen edhe prapa malit, për t'u futur në thellësi. Për të gjitha këto që u thanë, a ka ndonjë plan konkret të caktuar? Ose, për të studiuar nënshtresën e shfrytëzuar më parë në Bulqizë, a ka ndonjë plan, dhe nëse jo, pse nuk ka?

Që kur u zbulua minerali në Batër dhe filluan punimet, na është thënë se ky vendburim është vazhdim i Bulqizës e se të dyja këto zona po lidhen. Kjo është e njohur për Byronë Politike dhe për ndërmarrjen gjeologjike. Po jashtë kësaj zone ç'po bën kjo ndërmarrje. a ka caktuar pika çpimi me perspektivë? Në qoftë se nuk bëhen dot kërkimet vitin që vjen, le të bëhen më vonë, por puna është nëse janë caktuar pika çpimi për të zgjeruar frontin e kërkimeve apo jo?

Desha të di, gjithashtu, se a e duan minierën punëtorët që ju vijnë? A kanë drujtje të punojnë në galeri ata apo jo? Kjo lidhet edhe me çështjen e mekanizimit të punimeve në miniera, e cila ka rëndësi të madhe për të zëvendësuar fuqinë punëtore, që e kemi deficitare, se kooperativat, sidomos ato të zonave të Veriut, kanë mungesë për forca pune. Pastaj, vështirësi

ka edhe për krijimin e kushteve të jetesës së këtyre punëtorëve që merren në miniera. Këtë vështirësi ne duhet ta përballojmë me kushtet që duhet të krijojmë në miniera dhe me mekanizimin e proceseve të punës. Në këto dy çështje të përqendrojmë të gjitha forcat. Çështja tjetër, e propagandës, e edukimit etj. ka dhe ajo rëndësinë e vet, por kryesore janë dy të parat. Derisa kooperativistët që merren për të punuar në miniera nuk i druhen punës atje, këto çështje që përmenda, duhet t'i studiojmë thellësisht dhe t'i zgjidhim, se minierat e kromit e të bakrit i kemi kryesoret; këto na sigurojnë të ardhura të mëdha për ekonominë tonë. Prandaj, sikur të na flisni më mirë për mekanizimin dhe për kushtet e jetesës së punëtorëve. Ç'kemi bërë dhe ç'duhet të bëjmë akoma më tepër për zgjidhjen e tyre?

Nga sekretari i Komitetit të Partisë së Mirditës, u fol këtu për disa deficite të krijuara në plotësimin e planit të punimeve. A mund të na i shpjegoni ç'janë këto deficite, se kur të vijë viti 1975, mund të na thoni prapë këtu që «për këto ose për ato arsye nuk mundëm t'i realizojmë këto punime minerare». Ne duam gjëra konkrete, shoku sekretar, se minierat e bakrit, siç e theksova, kanë rëndësi të madhe për ekonominë e vendit tonë.

Sa e keni realizuar planin e punimeve minerare? Ç'deficite keni? Ç'masa keni marrë që ta realizoni planin e këtij viti?

Po organizatat e Partisë si punojnë në minierat? Janë të mobilizuar komunistët? Janë ata të rregullt e të disiplinuar në punë, në jetë e në shoqëri? Si i zbatojnë normat e Partisë e ligjet e shtetit? Ka thyerje disipline

në punë? Këto gjëra, a diskutohen në Parti? Në qoftë se po, në ç'formë diskutohen? A ka debate, kritikë, auto-kritikë? Ju jeni sekretarë të komiteteve të Partisë të rretheve, prandaj na i sqaroni këto gjëra, se keni marrë pjesë edhe në mbledhjet e organizatave.

Pas përgjigjeve që u dhanë pyetjeve të bëra dhe pasi diskutuan edhe shokë të tjerë, shoku Enver Hoxha tha:

Rritja e mekanizimit në miniera dhe masat që duhen marrë për këtë qëllim, lypset të na preokupojnë shumë më tepër se gjer tani, prandaj mendoj se është bërë mirë që uzina «Dinamo» është caktuar të profilizohet për prodhimin e pajisjeve për minierat. Megjithatë, duhet mbajtur parasysh se kjo uzinë është shumë e vogël për të kryer punën kaq të madhe që ka të bëjë me plotësimin e nevojave të shumta për minierat tona¹. Dihet se për naftën ne kemi posaçërisht një uzinë mekanike, bile mjaft të madhe, përveç mekanizmave të tjerë që kemi sjellë nga jashtë, të cilët na kanë kushtuar shumë. Megjithatë shteti nuk ka lënë pa sjellë asgjë të domosdoshme edhe për minierat.

Por, në këtë sektor, akoma vazhdojmë të hasim mjaft vështirësi, sidomos me fluktuacionin e klasës punëtore. Kjo na sjell çrregullime në realizimin e planeve të nxjerrjes së mineraleve. Prandaj na vihet detyrë të marrim masa efikase edhe për stabilizimin e fuqisë punëtore, pasi shumë nga minierat ndodhen në zona

1. Në Kongresin e 9-të të Partisë, që u zhvillua nga 3-8 nëntor 1986, u njoftua se në pesëvjeçarin e tetë do të bëhet rikonstruksioni dhe zgjerimi i kësaj uzine, e cila do të shtojë në mënyrë të ndjeshme prodhimet e pajisjeve për minierat.

ku forcat e punës janë të pakta. Problemin, pra, ta kemi të qartë. Ne atë nuk e zgjidhim dot vetëm me rritjen e mekanizimeve, pa marrë njëkohësisht edhe disa masa për stabilizimin e fuqisë punëtore.

Në përgjithësi, jam plotësisht dakord me sa thanë shokët, duke përfshirë edhe ato që preku shoku Adil Çarçani. Në miniera, me përjashtim të disa deficiteve, plani nuk po na shkon keq. Jemi të bindur se shokët që drejtojnë në ndërmarrjet ku janë krijuar deficite dhe bashkë me ta kolektivat përkatës, nën udhëheqjen e organizatave-bazë të Partisë, do të bëjnë përpjekje, siç kanë bërë, që deficitet ekzistuese t'i realizojnë dhe duhet t'i realizojnë. Them duhet t'i realizojnë, sepse ata e kuptojnë rëndësinë e tyre, nevojën e madhe që ka vendi për to, tani dhe në perspektivë.

Mendimi im është se ashtu sikurse na shqetësojnë mungesat në mospërgatitjen në kohë të një miniere për shfrytëzim, të mos e harrojmë as perspektivën, pse një gjë e tillë lidhet ngushtë me realizimin e planit aktual. Po të neglizhojmë perspektivën e minierave, me kohë do të kemi vështirësi në ekonomi; do të ndeshemi me pengesa në realizimin e planeve të ardhshme që do të jenë më të mëdha se të tanishmet.

Duke e konsideruar kromin një nga mineralet më të rëndësishme për ekonominë tonë, çështja e perspektivës, pra edhe e intensifikimit të punës kërkimore për të, na vihet qysh tani si detyrë e ngutshme për ta zgjidhur, ashtu sikundër na vihet detyrë të pastrojmë një rrugë për të hyrë brenda galerisë që të marrim mineralin.

Edhe për çështjet e tjera, që ngriti shoku Adil, nuk kam për të thënë gjë. Vetëm dua të ritheksoj çësh-

tjen se në fushën e shkencës dhe të teknikës shumë vende të botës kanë nxjerrë tani mjete të reja jo vetëm për bujqësinë, por për çdo sektor, duke përfshirë edhe minierat. Nga ana jonë, ne kemi mjaft për të bërë në këtë drejtim, pavarësisht nga sukseset e mëdha që kemi korrur. Fakt është se sot ne jemi shumë më përpara nga sa kemi qenë disa vjet të kaluar. Por në këtë fushë duhet të luftojmë vetëkënaqësinë, e cila mund të lindë nga sukseset që arrijnë inxhinierët, teknikët dhe njerëzit e mësuar që shërbejnë në minierat tona, pse ajo do të shkaktojë prapambetje, do të bëjë që të ecim ngadalë në kërkimet dhe në shfrytëzimin e minierave. Prandaj, inxhinierët tanë duhet ta luftojnë rutinën që ekziston. Kjo luftë mund të bëhet me sukses duke mësuar si nga eksperiencia jonë, ashtu edhe nga eksperiencia e të tjerëve, për të krijuar vetë gjëra të reja me mundësitë që kemi në vend.

Të bëjmë përpjekje që eksperiencën e të tjerëve ta kërkojmë, ta zbulojmë, ta përvetësojmë e ta shfrytëzojmë. Por, të kemi mirë parasysh, gjithashtu, se nuk jemi në gjendje të sigurojmë dot atë shkallë të madhe mekanizimi që kanë vendet e tjera shumë më të përparuara teknikisht se ne në nxjerrjen e mineraleve. Kur t'i kemi studiuar mënyrat e rrugët që kanë ndjekur të tjerët, ne mund të nxjerrim edhe të dhëna që do të na ndihmojnë t'i prodhojmë vetë mekanizmat e nevojshëm, duke i përshtatur në kushtet tona; do t'i shtrijmë këmbët brenda «jorganit» që kemi, me mundësitë e brendshme dhe, kur të mos kemi rrugë tjetër, disa makineri do t'i sjellim patjetër edhe nga jashtë.

Natyrish, makineritë që sjellim nga jashtë nuk

janë as të tepërta, as të panevojshme. Por, nuk duhet të harrojmë se disa herë kemi sjellë edhe nga ato që nuk u përshtaten plotësisht kushteve e terreneve tona. Ne kemi sjellë, fjala vjen, disa makineri për çarjen e tuneleve, po ato nuk e japin kurdoherë rendimentin e parashikuar, për arsye të përbërjes vende-vende të ndryshme të tokës sonë. Mund të qëllojë që ne të shpojmë me to në tokë graniloze, ku këto mjete ecin me rendiment të lartë; mirëpo, kur vjen puna për të shpuar në toka me baltë, ato nuk japin rendimentin që presim. Vihet pyetja: Nuk kanë përgatitur të huajt makineri të tjera për të shpuar me rendiment të lartë edhe në toka të buta? Nuk mund të themi nëse kanë apo nuk kanë përgatitur, pa bërë më parë kërkime. Por, ndoshta, mund të ketë lloje makinerish të krijuara për toka të natyrave të ndryshme, pse ata që i kanë prodhuar, i përdorin këto mallra jo vetëm për nevojat e vendit, por edhe për t'i shitur. Si kapitalistë që janë, këtë ata e kanë parasysh, prandaj për të shitur sa më shumë, përpiqen të prodhojnë makineri të tipeve të ndryshme që t'u përshtaten kështu strukturave të llojeve të tokave në vendet me të cilat bëjnë tregti.

Shumë herë njerëzit tanë, nga entuziazmi ose nga ideja që u është fiksuar se mund të na e zgjidhnin problemin dhe, duke u nisur nga nevoja për ta importuar këtë ose atë mjet për të cilin kanë dëgjuar ose e kanë parë me sy, e blejnë atë. Por, mund të ndodhë që ky mjet nuk na jep rendimentin që presim. Atëherë, na vihet detyrë t'i thellojmë më parë kërkimet, për të mos bërë shpenzime të kota ose të detyrohemi të sjellim më vonë mjete më të përsosura teknikisht.

Çështja tjetër është ajo që theksoi me të drejtë shoku Adil dhe që ka rëndësi të madhe për ne si vend i vogël: përgatitja e shpejtë e kuadrit për shfrytëzimin sa më parë të mjeteve moderne që sjellim. Njerëzit tanë, përgjithësisht, stërviten me ngadalësi të madhe për përvetësimin me rendiment të plotë të makinerive që sjellim nga jashtë. Në këtë drejtim konstatohet se ka vetëkënaqësi. Të mendojmë se një kuadër mund ta vërë në shfrytëzim menjëherë, me rendiment të plotë një makineri shumë moderne, porsa të ketë mbaruar një kurs tremujor ose katërmujor, kemi gënjyer veten. Fillimisht, duhet t'ia bëjmë atij një kurs tre ose katërmujor për këto lloj makinerish moderne. Por, përpjekjet për aftësimin e kuadrit që merret me shfrytëzimin e tyre duhet t'i vazhdojmë pa ndërprerje dhe me durim, që këta të kualifikohen e të perfeksionohen vazhdimisht dita-ditës, në mënyrë që të arrijnë sa më shpejt një nivel sa më të lartë.

Në qoftë se në punën për kualifikimin e kuadrove të cilët do të merren me shfrytëzimin e disa makinerive moderne, shumë delikate e të kushtueshme dhe shumë të nevojshme, do të ecim me ritmin e zakonshëm, nuk do t'ia arrijmë plotësisht qëllimit. Prandaj, vihet detyrë ta shpejtojmë ritmin e përgatitjes, të kualifikimit, të specializimit dhe të ngritjes së vazhdueshme të këtyre kuadrove, ndryshe, makineritë moderne që na kushtojnë shumë, nuk mund të vihen në funksionim në kohën e duhur dhe të shfrytëzohen me kapacitet të plotë.

Të punojmë, gjithashtu, që edhe mjekët tanë, me disa vjet stazh në punë, të aftësohen sa më parë që diagnostikimin me aparaturë ultramoderne, që i bëjnë një

të sëmuri ta realizojnë dhe ta interpretojnë aq mirë dhe me saktësi sa edhe një mjek i dëgjuar që shërben për 30 vjet me radhë, në një nga klinikat më në zë të Evropës. Ne nuk mund të presim të kalojnë 15-20 vjet e pastaj të jemi të sigurt se mjeku ynë do t'i interpretojë në mënyrë të përpiktë të dhënat e marra nga një aparaturë kaq e përsosur. Prandaj, të bëjmë përpjekje që të ecim me ritmin e zhvillimit të shpejtë të teknikës. Në këtë drejtim, më duket mua, duhet të punojmë më shumë. Këtë problem ta kemi parasysh jo vetëm për shfrytëzimin e materialeve e mjeteve që sjellim, por edhe në fusha të tjera.

Sido që të huaj nuk jemi as për Bulqizën, as për minierat e bakrit, shokët që kemi thirrur këtu na informuan nga afër për gjendjen e tyre. Por, ka disa fusha kërkimi minierash, për të cilat akoma nuk jemi sa duhet të qartë, pse janë lënë prej kohësh si mënjanë, pa kujdes, siç është çështja e përpjekjeve të pakta që bëhen në disa zona naftë të njohura prej kohësh. Ca më tepër, tani nuk dëgjojmë të flitet më për to, me qenë se na dolën burime të reja naftë në Vlorë dhe në Delvinë. Për ekonominë tonë është shumë e mirë që u zbuluan këto dy fusha të reja naftë. Po, udhëheqja duhet të informohet, ne kemi nevojë të jemi të qartë se ç'bëhet, fjala vjen, në zonën e Ardenicës, të Tomoricës, ose në disa pika të tjera. Nuk e kam fjalën të dimë thjesht se ç'bëhet me to, se në përgjithësi gjendjen e njohim. Por, këtu, në Byronë Politike, të na flitet shkencërisht për Ardenicën, ku prej kaq vjetësh po punohet dhe kemi investuar milionë, ka apo nuk ka perspektivë për të nxjerrë naftë? Po kështu edhe për Tomoricën.

ka perspektivë apo jo? Këto, më duket mua, janë zona naftë shumë të rëndësishme, po aq të rëndësishme sa edhe ato të Vlorës e të Delvinës. Janë pastaj disa minierale të tjera për të cilat duhet ta kemi të qartë gjendjen. Mirëpo kjo çështje varet sigurisht shumë nga forcat që kemi në kërkime. Drejt u tha këtu që ta shikojmë çështjen e gjeologëve dhe, në qoftë se na duhet ta shtojmë numrin e tyre, të marrim masa që t'i përgatitim.

Mendoj se duhet të ketë rezerva për sa u takon sondave të shpimit, nëse ato shfrytëzohen me kujdes të madh ose jo. Dhe kështu duhet vepruar, se një administrim më i mirë i atyre që disponojmë, do të na ndihmojë për të krijuar mundësi që disa prej tyre t'i përdorim në drejtime të tjera.

Ka pasur edhe më përpara raste në Byronë Politike dhe në Sekretariat të Komitetit Qendror, mbase edhe në Qeveri, që kemi diskutuar më me zjarr dhe më nga afër për shfrytëzimin në maksimum të sondave që kemi, për orët e përdorimit, për shërbimet që u duhen bërë dhe për mirëmbajtjen e tyre. Tani ka dy a tre vjet që ky problem me kaq rëndësi sikur nuk figuron më nëpër materialet që na paraqiten. Pse nuk figuron kjo çështje? Mos vallë për arsye se kemi rënë në bollëk? Jo se nuk ka norma në administrimin e sondave, të kuptohemi, këtë nuk e them dot. Por ama, kur ka shumë sonda, mos i vihet pak rëndësi përdorimit dhe administrimit të tyre me ekonomi? Unë nuk e di si bëhet administrimi i këtyre mjeteve të fuqishme, se mund që bëhet mirë, por them të mos neglizhohet kjo çështje, duke lënë pa kontroll shfrytëzimin e tyre. Sonda ne kemi importuar mjaft dhe jo vetëm për shpime,

por edhe për kërkime, pra të shumëllojta. Prandaj, është e domosdoshme që këto të shfrytëzohen si duhet, që të mund të përballojmë kështu gjithë këtë plan të madh kërkimesh që kemi përpara. Në këtë drejtim duhet të bëjmë përpjekje më të mëdha.

Jam dakord me raportin e me vendimet që janë në fuqi dhe mendoj se shokët e Ministrisë së Industrisë e të Minierave dhe ata të ndërmarrjeve në bazë duhet të bëjnë të gjitha përpjekjet për të realizuar planin në miniera. Kjo ka rëndësi të madhe për ekonominë tonë, prandaj të merren masa që të mos lihet asnjë deficit për vitin 1974. Vitin që vjen duhet ta fillojmë mirë punën, me realizime, bile edhe me tejkalime.

*Botohet për herë të parë sipas
tekstit të nxjerrë nga proces-
verbali i mbledhjes së Byrosë
Politike të KQ të PPSH,
që gjendet në AQP*

PUNA E HAPËT E PARTISË TË MOS KUPTOHET SI DOBËSIM I KUJDESIT PËR TË RUAJTUR SEKRETET E PARTISË E TË SHITIT

*Diskutim në mbledhjen e Sekretariatit
të KQ të PPSH¹*

22 shtator 1973

Fillojmë me pikën e parë të rendit të ditës, për të cilën kanë paraqitur raport shokët e Komitetit të Partisë të Rrethit të Korçës.

Lidhur me këtë çështje, më parë dua të bëj një vërejtje si për shokët e Korçës, ashtu edhe për gjithë ju, shokët e tjerë të ftuar, që na vini këtu, në Sekretariatin e Komitetit Qendror. Kur ju thërresim në raport, ne jemi të predispozuar t'ju dëgjojmë gjysmë ore, një orë, bile po të jetë nevoja edhe më tepër. Vetëm se çështjen, për të cilën ju kemi thirrur, duam të na e paraqitni konkretisht, që të dimë si është gjendja e vërtetë për atë problem.

Plotësimin e një kërkesë të tillë nuk e gjen në

1. Në këtë mbledhje u analizua lufta kundër shfaqjeve të metodës së vjetër të punës së mbyllur në Parti.

materialin që na ka paraqitur Komiteti i Partisë i Rrethit të Korçës. Unë e këndova me vëmendje këtë raport dhe, megjithëse në fund të tij thoni se «ardhja në mbledhjen e Sekretariatit do të na ndihmojë shumë» (dhe kjo formulë përsëritet gati në të gjithë raportet që na vijnë nga rrethet), nga ana ime, të them të drejtën, duke u mbështetur në këtë raport, nuk jam në gjendje t'ju ndihmoj as majën e thoit, sepse këto që thoni atje janë vetëm formula të përgjithshme që i dimë si ne, edhe ju që i përdorni. Mirëpo, formulat e përgjithshme as na thonë gjë, as na mësojnë gjë, shokë.

Qëllimi i thirrjes suaj në Sekretariat është që ne të mësojmë gjendjen e organizatës së Partisë të rrethit për një problem të caktuar dhe, sa të jetë e mundur, edhe ne t'i japim pastaj organizatës ndihmën tonë modeste.

Ne dimë që veçanërisht organizata e Partisë e Korçës është një organizatë luftarake. Kjo do të thotë se ajo lufton për ndërtimin e socializmit dhe ka suksese në punë. Por, gjatë luftës që bën, ka edhe halle, ndeshet me vështirësi të ndryshme; atje bëhet luftë klase dhe, ashtu siç ka realizime, ka edhe deficite. Kjo do të thotë se jeta në rrethin tuaj zien, prandaj, pavarësisht se këtu vini për një problem, siç është rasti për të parë bashkërisht punën e mbyllur që bën atje organizata e Partisë, udhëheqjes së Partisë nuk i intereson vetëm kjo. Ca më tepër nuk na hyn fare në punë të na flitet me formula të përgjithshme, se këto i dimë dhe në parim mund të flasim, po të doni, edhe më gjatë për to. Krahas kësaj, neve na intereson të dimë edhe për punën e hapët, por edhe për këtë jo me fraza boshe, po konkretisht, pse kështu do ta kuptojmë më mirë punën e mbyllur.

Kështu, si ju, shokë të Korçës, që vini këtu një herë në vit, kishim thirrur dje në raport, në mbledhjen e Byrosë Politike, drejtuesit e minierave të kromit¹. Çfarë na thanë ata? Ja, kështu si dhe ju. Ato që na thanë ne i dimë që këtu e 10 vjet më përpara. Edhe për ato që s'duhet të ishin gjëra të vështira për ta, dhe për të cilat ne u bëmë disa pyetje, mezi dhanë ca përgjigje të çala. Po mbledhjet e Byrosë Politike ne nuk i bëjmë formale, mbledhje për mbledhje, por që të zgjidhim problemet. Prandaj, kudo në Parti mbledhjet t'i bëjmë luftarake, në mënyrë të atillë që, kur ju, fjala vjen, vini këtu nga Korça për një problem si ky që po shqyrtojmë ose për një tjetër problem që na preokupon, duhet të na flisni për problemet që ekzistojnë në Parti e në popull; për luftën që bëhet për zgjidhjen e tyre, të na vini në dijeni për mendimet që mund të kenë dalë në kundërshtim me direktivat e lëshuara për atë çështje, natyrisht në qoftë se ka etj. Pastaj, edhe ju të bëni pyetje, duke kërkuar konkretisht se si do të zgjidhet ky ose ai problem ose të propozoni ju vetë si ta zgjidhni më mirë. I them këto, se ju, shokë drejtues të punës së Partisë në rrethe, nuk veproni kështu, nuk na paraqitni të tilla materiale që të na ndihmojnë me të vërtetë në mbledhjet tona «për të ndezur zjarrin», që të gjallërohen diskutimet, të rrihen mendimet në të gjitha anët dhe problemet të gjejnë rrugën më të drejtë të zgjidhjes.

Të njëjtën vërejtje dua të bëj edhe për instruktorët e aparatit të Komitetit Qendror. Atyre u kalojnë nëpër duar të tilla materiale, që ata i studiojnë më parë se t'i

1. Shih në këtë vëllim, f. 110.

marrim ne. Atëherë, përse lejojnë që ato të na vijnë në këtë gjendje që s'na thonë gjë? Kjo, më duket mua, është një kohë e humbur për të gjithë, si për instruktorët, edhe për ne, pse nga një punë e tillë s'nxjerrim mësimet e duhura.

E kemi bërë këtu si zakon që i ftuari ngrihet, referon. Por ai na përsërit të njëjtat gjëra që përmban materiali. Kjo nuk është aspak e nevojshme. Mund të na thoni se materiali që përgatitni për këtu është i shkurtër, siç kemi vendosur të jetë, pesë faqe, prandaj s'keni qenë në gjendje të shprehni aty gjithë situatën mbi problemin që duam të diskutojmë. Atëherë, siç thashë në fillim, ne jemi gati t'ju dëgjojmë edhe një orë ose dhe një orë e gjysmë, por ama jo të na përsëritni ato që janë në material, por të na thoni si zien jeta në rreth.

Kur them si zien jeta në rreth, të mos na flisni në mënyrë burokratike e me fraza të përgjithshme, siç bëri dje në mbledhjen e Byrosë Politike sekretari i Komitetit të Partisë të Rrethit të Mirditës, që tha me terma të përgjithshëm se «në organizatën e Partisë të këtij rrethi disa komunistë thyjnë disiplinën, disa të tjerë kanë shfaqje mendjemadhësie» etj., sikur ne të mos i dinim fare këto çështje. Në vija të trasha ne e dimë fare mirë që ka thyerje disipline, ka mungesa në punë, mendjemadhësi etj. Pra, duke na folur këtu në mënyrë burokratike, me disa fraza të përgjithshme, vallë, a mësojmë gjë ne mbi jetën e organizatave të Partisë? Unë mendoj se kështu asgjë s'mësojmë. Por, kur të na flitet konkretisht e realisht mbi përpjekjet që bëjnë organizatat e Partisë për punën, për luftën

me vështirësitë dhe vendosmërinë për t'i kapërcyer ato bashkë me popullin, për jetën me të vërtetë të gjallë dhe për masat që merren për zbatimin e politikës së Partisë dhe zgjidhjen e problemeve, atëherë do të kuptojmë se ç'po bëhet dhe do të mundim t'ju japim ndihmën tonë. Ndryshe, nuk do të kuptojmë asgjë, prandaj nuk do të kemi ç't'ju japim.

Tani le të vijmë te çështja që kemi në rendin e ditës.

Juve¹ mund t'ju duket një gjë e kapërcyer puna e këtij apo atij fshati etj., por ne nuk duam të na flisni vetëm për këto, sepse për Sekretariatit e Komitetit Qendror të Partisë ka rëndësi jo vetëm të na shpjegohet se në këtë fshat u bë kështu e në atë ashtu etj., po të na thuhet se çfarë konkluzionesh nxirrni ju për këto çështje. Me sa shoh, në materialin e paraqitur nuk ka raportim, me kuptimin e vërtetë të fjalës, në të thuhën vetëm disa gjëra për punën e mbyllur etj.

Na thoni konkretisht se çfarë problemesh ka dhe a janë serioze apo jo? Interesohet komiteti i Partisë për këto probleme apo janë të tilla që duhet t'i zgjidhë vetë organizata-bazë e Partisë? Në qoftë se mund t'i zgjidhë organizata-bazë, si ka vepruar ajo? Për çështjen e pronës, që u përmend këtu, na intereson të dimë si paraqitet gjendja, se ky fenomen nuk ngjet vetëm në Korçë, por edhe gjetkë. Çfarë konceptesh shfaqen për pronësinë dhe në se konsistojnë ato? Në ndarjen e tokës apo në kultivimin e bimëve të ndryshme, disa prej të

1. I drejtohet sekretarit të Komitetit të Partisë të Rrethit të Korçës.

cilave kërkojnë punë më shumë e disa më pak? Pra, a shprehen mendime të tilla, si «këtu është toka jonë, andej është toka e tjetërkuj»?

Vllehtë që kanë ardhur në Drenovë e Kamenicë të Korçës e që janë ngulur atje, si çdo popullsi tjetër, kanë tradita të mira, po kanë edhe të këqija. Fshatarët e asaj zone kanë pasur gjuhën e tyre, këngët popullore me meloditë karakteristike dhe kostumet e tyre që ne i ruajmë. Prej tyre kanë dalë njerëz të shquar, fshatarë revolucionarë të lidhur ngushtë me patriotët e Korçës, shkrimtarë dhe artistë të shquar në gjithë Shqipërinë, si dhe këngëtarë popullorë. U bie Partia ndonjëherë këtyre «telave» në rrethin e Korçës, apo i ka këputur të tëra? Çfarë pune të veçantë politike dhe propagandistike bëhet në këto fshatra? Gjuhën shqipe ata e mësojnë pa asnjë kundërshtim, po gjuhën e tyre të trashëguar brez pas brezi a e flasin? Unë mendoj që, pa qenë nevoja të hapim shkollë të veçanta për ta, ne nuk duhet t'i hedhim poshtë traditat e mira të tyre. Për shembull, vjershat e bukura popullore që ata kanë në gjuhën e tyre ne duhet t'i përkthejmë edhe në gjuhën tonë, bile sa të jetë e mundur shumë afër teksteve origjinale, meloditë e tyre të bukura të këndohen nga të rinjtë në gjuhën shqipe, e, po të duan, edhe në gjuhën e tyre. Asnjë ndalim nuk duhet të bëhet që ata të shohin qenien e tyre në të kaluarën, të shohin lidhjet me vendin ku banojnë, me popullin e Korçës dhe, përgjithësisht, me popullin shqiptar. Politika e përgjithshme që bën Partia dhe puna e saj konkrete me ta, të bëhet e kombinuar, duke u qëndruar sa më afër, për të zhdukur ndonjë koncept sadopak denigrues

që mund të manifestohet ndaj tyre. Ata që janë vendosur prej kohësh me banim në fshatrat e tyre, nuk ka përse të quhen më shëtites. Të gjithë vllehtë, të cilët më përpara bridhnin andej-këtej, tani duhen shikuar me një sy realist.

Shokët e Partisë në Korçë mund ta dinë më mirë, por, për aq kohë sa kam qëndruar unë në qytetin e Korçës, mund të them se, me gjithë propagandën që bënin atje disa familje të pasura, korçarët, e kam fjalën për njerëzit e thjeshtë të popullit, nuk bënin dallime, duke thënë ky është vllah, ky është kështu e ai është ashtu. Ne ishim nxënës në Lice në atë kohë, por nuk kishim dëgjuar të flitej për dallime të tilla. Para 40 vjetësh korçari vërtet e shikonte një çikë ndryshe të huajin, por unë këtë dallim, për të cilin fola, nuk e kam parë në Korçë. Kur nuk e kam parë atëherë, ca më tepër nuk mund të besoj që një fenomen i tillë të ekzistojë tani.

Prandaj, edhe në qoftë se ekziston ndonjë prirje sado e vogël për të bërë dallime të tilla, duhet parë me kujdes, se mos ka elementë të këqij që nxitin diskriminimin, për të treguar njëfarë epërsie të një pjese të popullsisë ndaj një pjese tjetër. Ne, kur ishim nxënës, shkonim vazhdimisht në Drenovë për piknikë ose për festa që organizoheshin, bile më shumë venim në Drenovë.

Dua të bëj tani disa pyetje që kanë karakter më të gjerë. Të tërë e dimë që gjithë komunistët dhe populli i rrethit të Korçës janë revolucionarë dhe ateistë. Mirëpo, ndikimi i fesë, si kudo në Shqipëri, ka ekzistuar edhe në Korçë, prandaj dëshiroj të na thoni

se në ç'shikallë është mendimi filozofik fetar si mbështetje e reaksionit dhe si shfaqet ky mendim në teori dhe në praktikë në rrethin tuaj? Ku është më i theksuar ky mendim, në ish-elementin ortodoks apo mysli-man, në pleq apo në të rinj? Elementët e mbeturinave të shtresave borgjeze, tregtare dhe të ish-fajdexhinjve të Korçës e mbështetin ideologjinë fetare në planin teorik e praktik? Në ç'mënyrë e manifestojnë elementët e këtyre shtresave karakterin e tyre megaloman, dominues dhe snob? A i shfaqin ata akoma në mënyrë të theksuar këto prirje ndaj popullit, ndaj punonjësve të pushtetit dhe të organeve të diktaturës së proletariatit? A vërehet në këta njerëz ndonjë ndikim i televizionit të huaj? A e keni marrë ju në analizë ndonjëherë këtë problem?

Pasi sekretari i Komitetit të Partisë të Rrethit të Korçës iu përgjigj pyetjeve të bëra e pas diskutimeve të tjera, për çështjen që po shqyrtohej, shoku Enver Hoxha tha:

Jam dakord me sugjerimin e shokëve që të bëhet një seminar për luftën kundër shfaqjeve të metodës së vjetër të punës së mbyllur në Parti. Por desha me këtë rast të plotësoja mendimin që krahas luftës kundër shfaqjeve të metodës së vjetër të punës në Parti duhet të kuptohet drejt edhe rëndësia e punës së hapët të Partisë. Puna e hapët të mos kuptohet aspak sikur ajo e fshin krejt kujdesin e njerëzve tanë për ruajtjen e sekreteve të Partisë dhe të shtetit, saqë me mendjelehtësi çdo gjë, pa përjashtim, të bëhet objekt bisedimi me këdo, sepse me një pikëpamje të tillë është fare lehtë të kalohet në një demokraci të sëmurë. Një kuptim i

tillë, i shtrembër, i demokracisë do të kishte pasoja të rënda për Partinë dhe për shtetin tonë, duke marrë parasysh sidomos se ne jetojmë të rrethuar nga armiq, se në vendin tonë ekziston objektivisht lufta e klasave, se ekzistojnë armiqtë e jashtëm dhe agjentët e tyre brenda vendit — mbeturinat e klasave të perënduara, të cilat, siç e kemi theksuar, sytë e veshët i mbajnë hapur. Të dyja palët kanë lidhje me njëra-tjetrën qoftë organike, qoftë jo dhe bëjnë çmos të mësojnë sekretet tona, pastaj dinë ata si të veprojnë kundër Partisë dhe diktaturës sonë të proletariatit. Prandaj çështja e konspiracionit dhe e ruajtjes së sekreteve nxjerr detyrën që, kur shihet e nevojshme, të mos bëhen vetëm mbledhje të hapëta, por edhe të mbyllura.

Le të marrim mbledhjet e Partisë në ushtri. Çdo repart ushtarak ka organizatën e vet të Partisë. Reparti duke filluar nga efektiv i ushtrisë, nga armatimet e ndryshme dhe deri te prapavija, ka një numër të madh sekrete të vetat. Prandaj askujt nuk i lejohet që, duke u nisur nga mendimi i gabuar se të gjithë jemi pjesëtarë të Ushtrisë sonë Popullore, sekretet e repartit të vet mund t'i dinë efektivat e reparteve të tjera, pse kjo, gjoja, s'prishka asnjë punë. Jo! Askujt nuk i lejohet të veprojnë kështu. Efektivin e repartit, armatimet e repartit, armët speciale të tij, nuk ka përse t'i dinë të tjerët, ndryshe do të bëhej një gabim shumë i madh e i pafalshëm. Prandaj, kur organizata-bazë e Partisë bën një mbledhje, në të cilën merr në diskutim disa çështje që kanë të bëjnë me sekretin ushtarak të repartit, ajo që në fillim të mbledhjes duhet t'u theksojë komunistëve të repartit se këto që do të diskutojmë sot

janë çështje sekrete, prandaj nuk lejohet të dalin jashtë organizatës.

Çështjet e mbarëvajtjes së problemeve të ndryshme të repartit duhet të diskutohen në organizatën-bazë të Partisë, sepse nuk ka sekret për të, por puna duhet të ndërtohet në mënyrë të atillë që organizata, kur të bëjë mbledhjen për edukimin e efektivit dhe për mobilizimin e tij për kryerjen e detyrave që cakton ajo, në asnjë rast të mos përmendë shifra. Në qoftë se nuk mbahen pastër armatimet, në qoftë se thyhet disiplina lidhur me këtë problem ose me çdo problem tjetër, këto çështje e të tjera si këto duhet të ngrihen përpara efektivit, po nuk duhet të lejohet në asnjë mënyrë që aty të flitet sa gryka zjarri ka repartit, sa fishekë e mitraloza ka në depo etj., etj. Sekretet veçanërisht në shifra, planet, projektet etj., nuk duhet të dalin kurrësi jashtë.

Nuk i lejohet askujt të dijë, ta zëmë, se sa arrijnë forcat e mobilizimit në rrethin e Tiranës. As organizatat-bazë nuk duhet ta dinë këtë, bile as vetë Komiteti i Partisë i Rrethit të Tiranës mund të mos e dijë shifrën. Këtë e di vetëm Komiteti Qendror i Partisë. Kur Komiteti Qendror e gjykon të nevojshme që t'i thotë Komitetit të Partisë të Rrethit të Tiranës se sa është numri i efektivit ushtarak të këtij rrethi, ia thotë, po kjo mbetet shumë sekret vetëm për të dhe për askënd tjetër më poshtë, nuk lejohet në asnjë mënyrë që komiteti i Partisë i rrethit ta bëjë avaz këtë çështje. Komiteti Qendror edhe Komitetit të Partisë të Rrethit të Tiranës mund t'ia bëjë të ditur një shifër por në ato raste kur të ketë disa arsye, fjala vjen, kur në radhët e efektivit vihet re një mungesë e theksuar për të cilën

organizata e Partisë duhet të marrë masa për ta ndrequr sa më parë. Por edhe kjo mungesë duhet mbajtur shumë sekret, nuk duhet biseduar me çdo njeri që të merret pastaj vesh nga armiku. Ose vihet re që në Pezë, për shembull, apo në Shpal ka mangësi në punën për mobilizimin e forcave dhe tregohet konkretisht në ç'drejtimit nuk është vepruar drejt. Kjo dobësi i vihet në dukje Komitetit të Partisë të Rrethit të Tiranës, sepse ndonjë shok drejtues i këtij forumi duhet të dërgohet në vend që ta shtrojë dhe ta rregullojë gjendjen. Megjithatë as Komiteti i Partisë i Tiranës, as Komiteti Qendror nuk flasin në vend me shifra e me të dhëna konkrete mbi efektivin, mbi armatimet etj. Kjo nuk duhet të ndodhë.

Një organizatë-bazë e forcave të një poste kufitare mund t'i vejë një porosi sekret nga lart, në bazë të së cilës kërkohet që nga njëra piramidë, në një tjetër të sektorit të saj të shtohet vigjilenca ditë e natë gjer në një urdhër të ri. Lejohet që këtë urdhër kaq sekret ta marrë vesh gjithë dynjaja? Në asnjë mënyrë nuk lejohet! Atëherë si duhet vepruar? Organizata-bazë e Partisë e postës kufitare thërret për këtë problem mbledhjen e komunistëve, të cilëve, së pari, u tërheq vëmendjen se kjo që do të komunikohet është një sekret i madh shtetëror, prandaj, përveç atyre që bëjnë pjesë në organizatë, nuk duhet ta dijë asnjëri tjetër.

Së dyti, referohet konkretisht për porosinë, prandaj komunistëve të organizatës u vihet detyrë që të ngrenë vigjilencën dhe njëkohësisht kërkohet edhe zgjuarsia, që të mos lindë asnjë dyshim tek armiku, se në këtë brez kufiri situata ka ndryshuar në disfavor të tij.

Nuk mundet, gjithashtu, që organizata-bazë e Partisë e një miniere kromi ose e një minerali tjetër t'i tregojë të gjitha të dhënat për ndërmarrjen çdo njeriu apo çdo gazetari që i paraqitet se ka shkuar atje me shërbim, mjaft të marrë vesh që është komunist. Jo, asgjë të mos i japë, po më parë ta pyesë çfarë kërkon. Në rast se ai dëshiron të dijë se si shkon mobilizimi, si punojnë punëtorët, si realizohet plani, këto mund t'i japë, po jo çdo gjë. Drejtori i ndërmarrjes nuk mund t'i flasë atij, fjala vjen, për rezervat ose ku janë pikat e shpimit, pse këto janë sekrete shtetërore që i di e duhet t'i dijë vetëm ai dhe organizata-bazë e Partisë e minierës. Të tjerëve asgjë nuk duhet t'u flitet për to, as masës së ndërmarrjes. Bile ka gjëra që as tërë komunistëve të organizatës-bazë nuk u thuhet. Po kush duhet t'i dijë këto? Në radhë të parë, drejtorja e ndërmarrjes dhe organizata-bazë e sektorit, së cilës drejtorja i ka dorëzuar pikën e shpimit. Sektorin drejtori e porositi që të dhënat për sasinë e mineralit të zbuluar, për të cilin ka dijeni hollësisht, janë sekrete dhe duhet t'i mbajë sekret.

Në rast se Komiteti Qendror i vjen një letër plot shpifje për një drejtues partie në rreth nga një njeri i keq, si duhet vepruar? Të bëhen menjëherë hetime, duke pyetur masën? Jo, në asnjë mënyrë, pse armiku përdor gjithfarë metodash denigrimi dhe diskreditimi për kuadrot besnikë të Partisë. Natyrisht, punonjësit që merren me këtë punë në Komitetin Qendror, përmbajtjen e kësaj letre duhet ta dinë dhe njëri prej tyre e merr letrën që ka të bëjë me jetën e një komunisti të cilën e verifikon me kujdes. Dhe ky shok shkon në vend,

njofton sekretarin e organizatës-bazë se Komiteti Qendror ka marrë një letër për filan shok drejtues, pastaj me takt pyet njërin, pyet tjetrin, duke gjetur mënyrat si ta bëjë këtë punë dhe në fund shkon në organizatën-bazë, ku referon për rezultatin e përmbajtjes së kësaj letre. Prandaj nuk është aspak e drejtë një metodë e tillë që, me të ardhur një letër, ku ngrihen çështje për një kuadër ose drejtues nga një element armik, të mblidhet menjëherë tërë populli. Kur letra përmban shpifje edhe pse hidhet poshtë nga masa përmbajtja e saj, ndodh që diçka në ndërgjegje të njerëzve mbetet. Është ndryshe kur, me t'u vërtetuar se një njeri ka vjedhur, çështja shtrohet atëherë drejt e në masat e popullit, sepse në këtë rast jemi të sigurt që ky njeri e ka bërë këtë vepër të keqe, mbasi masat jo një e dy, por shumë veta kanë vërtetuar me fakte fajësinë e tij. Prandaj gjersa çështja e këtij elementi është e qartë, ajo mund të shtrohet pa frikë drejtpërdrejt me masat.

Organizatata-bazë të Partisë dhe forumet këto çështje duhet të mos i ngatërrojnë. Kur flasim për disiplinën, për konspiracionin, për sekretet e Partisë, që janë norma partie, këto duhet t'i kemi parasysht mirë që të zbatohen dhe të mos mbeten formale. Prandaj të gjykohet me kujdes nga Partia, për çdo çështje që duhet diskutuar në Parti, cilat janë çështje që duhen bërë problem të masave dhe të mos kthehemi në format e vjetra, se atëherë çështjes i kemi nxjerrë sytë, në vend që t'i vëmë vetulla.

Metoda e punës së hapët të Partisë është shpëtimtare si një e një që bëjnë dy, prandaj duhet zbatuar. Po të largohemi nga kjo rrugë, jemi futur në qorr-

sokak dhe do të na ngjasin me siguri shumë gjëra, sikundër na ngjasin, kur nuk ecet në këtë rrugë. Kjo metodë pune ka dhënë dhe do të na japë akoma më shumë fryte në të ardhmen, vetëm të kemi shumë kujdes që të ruhem nga zbulimi i sekreteve dhe të mbajmë konspiracionin për ato çështje që s'dihen bërë objekt bisedimi jashtë, pse ka nga ato që nuk është aspak e domosdoshme t'i marrin vesh të gjithë. T'u themi punonjësve jo më tepër po aq sa u duhet thënë, që të jenë mirë të qartë se duhet të mobilizohen për realizimin e tyre. Me këtë lidhet edhe disiplina e zbatimit të përpiktë të detyrave etj.

T'i mësojmë njerëzit tanë që të mos bëhen kurrë kuriozë e ca më tepër të ankohen duke thënë: «Epo dale, përse të mos e di edhe unë që jam këtu këtë ose atë çështje?». E përse ta dish ti, kur nuk duhet të kesh dijeni për të? Përse të interesoka ty të dish, fjala vjen, sa brigada ka ushtria e popullit shqiptar? Në asnjë mënyrë nuk mund të lejohet një gjë e tillë! Ato që ty të interesojnë të dish, shteti dhe Partia t'i tregojnë dhe ti duhet t'i mësosh e t'i zbatosh mirë, po sa brigada, sa korpuse e divizione, sa topa e armatime ka ushtria, kjo nuk të intereson aspak, shok, cilido qofsh ti. Dhe në ushtri për këto çështje ka shkallëzime, janë të shkallëzuara të tëra sipas funksioneve ato që duhet të dijë secili, të tjerëve s'u hyjnë në punë t'i dinë. Nëse ti je artilier, topin duhet ta njohësh mirë dhe për këtë duhet të vesh rregullisht në stërvitje në repartin ku je caktuar, po ato që mëson në repart për përdorimin dhe mirëmbajtjen e tij të mbeten atje.

Mora si shembull sekretet e ushtrisë, po sekrete

shumë të mëdha kemi në aparatet e shtetit, në ato të organizatave shoqërore dhe ekonomike dhe në mënyrë të veçantë në aparatet e Partisë. Në qoftë se je anëtar partie, kudo që caktohesh të punosh, nuk do të thotë se do të të thuhet çdo gjë, ti do të informohesh vetëm për atë punë që të është caktuar, asgjë më tepër, të tjerat as mos u mundo t'i mësosh, as nuk duhet të të lejohet t'i mësosh. Orvatjet që të mësosh atë që s'të takon, tregojnë, e pakta, një kuriozitet të sëmurë që duhet ta luftosh dhe të ta luftojë Partia. Prandaj me seriozitet duhet të këmbëngulim për këto probleme, të ndreqim pa vonesë kuriozët dhe situatat jo të mira dhe atyre që, me gjithë këshillat e mira, nuk ndreqen, t'u tregohet vendi.

Unë jam dakord me vërejtjet që u bënë për punën e organizatës së Partisë të rrethit të Korçës. Të gjithë e dimë se ajo është një organizatë partie e fortë, që i shikon mirë dhe realisht këto çështje, që ka edhe suksese. Edhe shoku sekretar i Komitetit të Partisë të Rrethit, i cili na foli këtu, pavarësisht nga vërejtjet që bëmë, është një shok që punon mirë.

*Botuar për herë të parë
me shkurtime në librin:
Enver Hoxha, «Për Partinë»
(Përmbledhje veprash),
vëll. i 3-të, f. 166*

*Botohet i plotë sipas tekstit
të nxjerrë nga procesverbali
i mbledhjes së Sekretariatit
të KQ të PPSH, që gjendet
në AQP*

TË PËRSOSIM MË TEJ SISTEMIN TONË ARSIMOR

*Diskutim në mbledhjen e Sekretariatit
të KQ të PPSH¹*

22 shtator 1973

Çështja e arsimit është e një rëndësie jashtëzakonisht të madhe dhe e koklavitur. Kini parasysh se në këtë sektor vetëm arsimtarë ka rreth 30 mijë veta. Të gjithë këta, kjo armatë e madhe kuadrosh, duhet të kalojnë vazhdimisht në forma të organizuara pune nëpër shkolla, nëpër kurse e seminare kualifikimi për t'u perfeksionuar. Pastaj, këto forma pune duhet të kontrollohen vazhdimisht, të kontrollohen programet e tyre, të instruktohen mirë e me kujdes ata që i drejtojnë etj. dhe të mos ia ngarkojmë gjithë përgjegjësinë mësuesve dhe nxënësve.

Për çështjen e arsimit mendimet që kam pasur i kam thënë edhe herë të tjera. Lidhur me problemin që po diskutojmë, dëshiroj të theksoj se nxënësve, vër-

1. Në këtë mbledhje u diskutua edhe për zbatimin e orientimeve të Partisë për forcimin e demokracisë në shkolla dhe të disiplinës në mësim.

tet duhet dhe është e drejtë t'u kërkojmë më shumë që të jenë të disiplinuar, të zellshëm në mësimet e patriotë, por një rol të rëndësishëm për edukimin e formimin e tyre të përgjithshëm luajnë mësuesit dhe pedagogët. Në qoftë se këta nuk janë vetë të ngritur në lëndët që zhvillojnë dhe u mungon zotësia në mësimdhënie, nuk mund të jenë në gjendje të vënë disiplinën që kërkohet te nxënësit. Me këtë mungesë të tyre, edhe ajo disiplinë që mund të vërë Partia dhe organizata e rinisë në shkollë do të çalojë së tepërmi.

Dihet se organizatat e Partisë dhe të rinisë punojnë që normat e jetës dhe të veprimtarisë që zhvillohen në shkolla të zbatohen si duhet nga nxënësit e studentët. Edhe këta, nga ana e tyre, përpiqen me gjithë qejf në këtë drejtim. Por, në qoftë se ndodhen përpara mësuesve e pedagogëve që lëkunden në ato që shpjegojnë dhe nuk bëjnë përpjekjet e duhura të ngrihen në profesion, që nuk kanë aftësitë e kërkuara ta bëjnë lëndën interesante, që nuk shfrytëzojnë si duhet tekstet dhe të gjitha materialet në dispozicion, të cilat kanë lidhje me lëndën, ose që nuk shfrytëzojnë si duhet kohën e mësimet etj., etj. ajo disiplinë që kërkohet të vendoset në shkollë dhe që mund të zbatohet nga studentët e nxënësit me një dëshirë të madhe, do të bjerë. Që të realizohen mirë detyrat e shkollës, më duket mua, jo vetëm duhet të bëjmë mirë dhe në mënyrë rigorozë zgjedhjen e mësuesve e të pedagogëve, por të punohet që këta, edhe pasi kryejnë studimet, të kualifikohen vazhdimisht nëpër seminare, kurse e shkolla dhe t'u qëndrohet mbi kokë, pra, të kontrollohen e të ndihmohen për dhënien sa më mirë të mësimet.

Kontrollorët apo inspektorët nuk duhet të kenë për parim që të venë e t'i kapin në gabime mësuesit dhe pedagogët dhe as që të shikojnë vetëm dokumentacionin e tyre në shkollat përkatëse ose të kontrollojnë vetëm nëse i kanë kryer orët që u janë caktuar në program apo s'i kanë kryer. Këta duhet të venë të asistojnë, të dëgjojnë, të marrin kontakte të gjata e të thella me mësuesit e pedagogët; të shohin nëse këta bëjnë me të vërtetë përpjekje që të ngrihen në profesionin e mësime-dhënies; të shohin nëse janë miq të librit apo s'janë etj. Ata duhet të shohin, gjithashtu, nëse mësuesit dhe pedagogët e zhvillojnë mësimin në lartësinë e duhur; i bëjnë nxënësit të interesuar për lëndën e tyre; në seminaret që organizohen vazhdimisht, a zhvillohet një punë me efekt nga ata që i drejtojnë, a punohet seriozisht apo sa për të justifikuar formalisht marrjen e pagave nga ata që zhvillojnë mësimet në to? Pastaj, ajo që zhvillohet, nga përmbajtja, sjell me të vërtetë rezultate, domethënë ata që venë dhe dëgjojnë leksionet në këto lëndë, përfitojnë apo nuk përfitojnë etj.

Të gjitha këto të bëhen me synimin që të shtohen përpjekjet për ngritjen e nivelit të dhënies së mësimet nga ana e punonjësve të arsimit. Kjo çështje lidhet me ngritjen e notës, pra të shkallës së diturisë së mësuesve e të pedagogëve tanë. Ajo ka lidhje me gjithë atë dashuri që duhet të rrënjosin këta të nxënësit e studentët për mësim e dituri, duke filluar që nga ata të shkollave të ulëta e deri në universitet. Pa të tilla përpjekje nuk mund të krijohet dashuria për mësimin, nuk mund të fitohet dituria.

Unë nuk e di sa e bën këtë Ministria e Arsimit dhe

e Kulturës, sa i përdor gjithë këto mjete që ka në dispozicion dhe sa e efektshme është puna që bën ajo. Për mendimin tim, ky është një nga problemet që mund të na shtrohej këtu, pse përbën një nga kyçet e mbarëvajtjes së shkollës. Këto çështje, për të cilat ne kemi vendosur rregulla, mund t'i merrni në shqyrtim ju, shokët e Ministrisë së Arsimit e të Kulturës, se mua më duket që këtu qëndron thelbi i çështjes: te ngritja e pandërprerë e nivelit të mësuesve dhe të pedagogëve.

Këtu u tha se ka edhe nxënës që nuk venë në shkollë. Këto janë çështje që kanë të bëjnë pikërisht jo vetëm me nxënësit, me familjet e tyre dhe me shoqërinë jashtë shkollës, por drejtpërdrejt e, në radhë të parë, me mësuesit e pedagogët, nga niveli i të cilëve varet shumë, në një shkallë të madhe, përparimi i punës mësimore edukative në shkollë.

Kisha diçka edhe për sistemin tonë arsimor. Këtë sistem që kemi zgjedhur, të vazhdojmë ta bëjmë më të përsosur gjatë zbatimit të tij në jetë; ta sistemojmë, ta ndreqim, ta përmirësojmë.

Prindërit, nxënësit dhe mësuesit duhet ta dinë mirë se ai që caktohet për të ndjekur këtë apo atë shkollë, duhet ta ndjekë atë me zell, të bëjë përpjekje për të përvetësuar thellë përmbajtjen e atyre njohurive që kanë librat dhe tekstet përkatëse. Në këto kërkesa nuk duhet të krijohet asnjë konfuzion e as nuk duhet të lejojmë paqëndrueshmëri në sistemin që kemi vendosur, ndryshe do të kemi pasoja të rënda në përparimin e nxënësve e të studentëve në mësim. Kjo do të sjellë pasiguri jo vetëm te këta, po edhe te mësuesit e pedagogët; do të bëjë që këta të fshehin mungesat e dobë-

sitë e tyre në punë, mungesën e durimit për të përmirësuar metodën e mësimdhënies si dhe mungesën e përpjekjeve sistematike për t'u perfeksionuar në fushën e diturisë së tyre. Kjo është një çështje tjetër që duhet të kemi parasysh.

Mua më duket se gjatë këtyre viteve që po punohet për zbatimin e reformës, siç na ka treguar jeta, entuziazmi në punë ka qenë i mirë dhe frytdhënës. Megjithatë, ka pasur raste që ky entuziazëm nga Ministria e Arsimit dhe e Kulturës ka qenë pa baza. Jeta ka treguar se, për një arsye ose për një tjetër, disa vendime që janë marrë duhen korrigjuar. Çfarë duhet korrigjuar? Të jetë e qartë, jo sistemi, por disa vendime, siç është ai që ka bërë të rendet më shumë në hapjen e filialeve. Ja, këtu u fol se si mund t'i mbajmë ne filialet me 5 apo qoftë edhe me 10 veta. Po të hapim e të mbajmë filialet me kaq pak studentë, po ta tjerrim këtë çështje kështu siç është vepruar gjer tani, ne do të kemi lejuar të bëhen shpenzime të mëdha të pajustifikuara dhe do të kemi larguar nga puna shumë kuadro, të cilët kanë lënë gjetkë punë të tjera mangët, për të ndjekur një shkollë, nga e cila nuk do të kemi ndonjë përfitim të madh. Ne, pra, duhet të bëjmë përpjekje për të krijuar në çdo drejtim stabilitet dhe, që ta krijojmë këtë stabilitet, më parë duhet të kemi të qarta situatat.

Gjithashtu të mos tërhiqemi në asnjë mënyrë nga dëshirat e njerit dhe të tjetrit për të vajtur në shkollat e larta dhe as të mos luten disa njerëz që refuzojnë të venë në teknikume, në një kohë që ka plot të tjerë që dëshirojnë të venë e të mësojnë seriozisht në to.

Në kushtet e tanishme, nevoja për kuadro na bën që të pranojmë në shkollat e larta edhe me notën mesatare 8, disa me 7 e, megjithatë, do të mbeten edhe plot të tjerë pa u futur në shkollat e larta. Lind pyetja: Do të vazhdojmë të ecim me këtë kriter? Brenda këtyre dy vjetëve, me gjithë masat që janë marrë për një mesatare sa më të lartë në mësim, në fakt e kemi shtrënguar pranimin në shkollat e larta, që të mundim të kemi sa më shumë kontingjente me notë mesatare të lartë dhe atëherë do të ketë mundësi të bëhet një zgjedhje e të marrim me notën 9 ose 8. Në qoftë se plotësohet kontingjenti i duhur për shkollat e larta me nxënës që kanë këto nota mesatare, të tjerët të shkojnë të punojnë në prodhim. Në qoftë se kjo nuk plotësohet dhe na mbeten vende bosh, atëherë do të detyrohemi të marrim akoma edhe me notën mesatare më të ulët. Këtë do ta vazhdojmë derisa numri i nxënësve të mirë të përputhet me planin, pra, me kontingjentet e caktuara për në shkollat e larta. Kërkesa për notën mesatare në shkollat e larta do të vijë duke u rritur, prandaj vetvetiu ata që do të jenë me notën mesatare të ulët, do të shkojnë në prodhim. Pra, kjo çështje duhet të përcaktohet në bazë të planit. Studentët do të merren sipas shifrave të caktuara në plan dhe sipas këtyre kriterëve.

Për një periudhë të caktuar, Ministria e Arsimit dhe e Kulturës përcakton notën mesatare për ata nxënës e studentë që do të pranohen në këtë ose në atë tip shkolle. Kjo dihet nga të gjithë, prandaj ai prind që ankohet pse nuk i pranohet djali ose vajza e tij, që nuk ka këtë notë mesatare, nuk ka të drejtë. Derisa fëmija

e tij eci në atë rrugë dhe mori një shkallë të cekët diturie, atëherë nuk ka pse të pretendojë më shumë. Nuk mund t'u plotësohet dëshira të gjithë nxënësve për të ndjekur shkollat e mesme e të larta, ca më tepër atyre që nuk kanë mësuar mirë. Kjo do t'u plotësohet vetëm atyre që e meritojnë, duke bërë përpjekje të mëdha për të mësuar. Prandaj, kërkohet të vendosen rregulla të forta, të cilat duhet të zbatohen me rreptësi, se kështu do të ketë përmirësime në cilësinë e të mësuarit. Edhe në universitet e në shkollat e tjera të larta do të pranojnë studentë aq sa caktohen, më tepër nuk ka mundësi, se kemi nevojë edhe për kuadro me arsim të mesëm. Këta kuadro do të shpërndahen në të katër anët e vendit, kudo ku kanë nevojë ekonomia dhe kultura. Këto nevoja janë të mëdha e të shumta, prandaj, në qoftë se do të biem në pozitë të atyre që, edhe pa i plotësuar kërkesat që kemi caktuar, duan të ndjekin shkollat e larta, do të gabojmë. Dëshira e individëve që nuk kanë bërë përpjekje për të mësuar, nuk duhet të plotësohet.

Por kjo tregon edhe diçka tjetër të rëndësishme, që gjithë këta individë nuk e kuptojnë drejt politikën që ka vendosur Partia, sipas së cilës, në shkollat tona profesionale ose të arsimit të përgjithshëm, u jepet nxënësve një kulturë e gjerë, pa përvetësimin e thellë të së cilës nuk mund të ndërtohet socializmi. Është e qartë pra se, në këto kërkesa, ka elementë të mendjemadhësisë mikroborgjeze. Bartësit e pikëpamjeve të tilla, të prirë nga vënia e interesit personal mbi atë të përgjithshmin, synojnë që djali ose vajza e tyre, të mbarojë institutin e lartë ose universitetin, të marrë një diplomë dhe të zërë një vend të rehatshëm. Këtyre njerëzve du-

het t'ua presim rrugën, të mos ua plotësojmë të tilla dëshira që shkojnë kundër interesave të përgjithshëm të socializmit. Pastaj, se mos të tjerëve, që nuk e kanë diplomën e shkollës së lartë, u mbyllet perspektiva në kushtet e rendit tonë socialist?! Jo, aspak! Ne mund të marrim plot shembuj punonjësish që kanë bërë gjithë ato përparime në profesionin e tyre pa pasur fare diplomë universiteti! Mirëpo, në degën e tyre ata janë kuadro shumë më të zotë nga disa të tjerë që mund të kenë mbaruar shkollën e lartë.

Edhe për ata të rinj që punojnë e ndjekin shkollat e natës, kemi caktuar rregulla. Në qoftë se ndonjëri që është regjistruar në këto shkolla nuk vete në rregull në to, nuk zbaton disiplinën dhe nuk merr provimet, atëherë duhet të paguajë për aq sa i ka marrë shtetit. Për sa i përket zhvillimit të mësimave në shkollat pa shkëputje nga puna, këto duhet t'u jepen nxënësve që i ndjekin ato në nivelin e duhur, në mënyrë që të përfitojnë sa më shumë.

Ka rëndësi, shokë, që këto çështje t'i përcaktojmë mirë, pastaj, t'ia lëmë praktikës të thotë fjalën e saj. Kur të shihet e arsyeshme, këto përcaktime mund edhe t'i ndryshojmë dhe, natyrisht, kur paraqitet nevoja duhet t'i ndryshojmë. Por sa të jetë e mundur, të bëhen përpjekje që ndryshimet të jenë të studiuar mirë dhe në interes të të gjithëve, në interes të popullit, në radhë të parë, pastaj të individëve. Prandaj, mendoj të mos lëvizim në asnjë mënyrë nga kriteret që kemi vendosur.

Tani që sapo ka filluar viti shkollor, Partia, organizata e rinisë, Ministria e Arsimit dhe e Kulturës, në

bashkëpunim të ngushtë me njëra-tjetrën, të luftojnë në frymën e orientimeve që dha Plenumi i 4-t i Partisë kundër fenomeneve të huaja që kishin nxjerrë kokën e që u shtruan para masave dhe tani po luftohen me forcë. Ne kemi besim se do të ecet në këtë rrugë.

Besoj se të gjithë jemi dakord që të veprohet kështu.

*Botohet për herë të parë sipas
tekstit të nxjerrë nga proces-
verbali i mbledhjes së Sekre-
tariatit të KQ të PPSH,
që gjendet në AQP*

REVIZIONIZMI E KA NË BRENDINË E TIJ NXITJEN E SHOVINIZMIT

Nga biseda me ambasadorin e RP të Kinës¹

29 shtator 1973

Shoku Enver Hoxha u përshëndet me ambasadorin, e përgëzoi atë për përfundimin e punimeve të Kongresit të 10-të të PK të Kinës², dhe gjatë shkëmbimit të mendimeve me të për çështje të ndryshme, vazhdoi:

Na gëzon ardhja në vendin tonë e delegacionit tuaj, të kryesuar nga zëvendësministri i Metalurgjisë. Ju thatë që anëtarët e këtij delegacioni i njohin problemet e ndërtimit të kombinatit tonë metalurgjik. Puna që duhet bërë për shkrirjen e mineralit të hekur-nikelit dhe për veçimin prej tij të komponentëve të nevojshëm për të prodhuar çelikun, kërkon proces special. Sigurisht, në fillim kostoja do të jetë e lartë, por kryesorja për ne është të mos jemi në duart e të tjerëve, të

1. Kjo bisedë u zhvillua në darkën e shtruar në hotel «Dajti» në Tiranë nga ambasada kineze me rastin e 24-vjetorit të shpalljes së Republikës Popullore të Kinës.

2. Ky kongres i zhvilloi punimet nga 24-28 gusht 1973. (Shih: Enver Hoxha, «Shënime për Kinën», vëll. II, f. 80.)

borgjezisë e të revizionistëve, për blerjen e materialeve që na duhen.

Këtë vit stina e verës te ne ka qenë e thatë. Meqenëse vetëm tani së fundi ranë shira, misri nuk u ujit në kohën e duhur. Ujitja është me rëndësi të madhe për bujqësinë, ashtu siç janë edhe farnat e zgjedhura. Thatësira ka influencuar edhe në pakësimin e ujit të pijshëm. Ky problem zgjidhet sepse burime uji të pijshëm kemi, por na mungojnë tuba të mjaftueshëm për ujësjellës. Kjo gjendje mund të vazhdojë deri kur të ndërtohet kombinati metalurgjik në Elbasan. Atëherë puna do të na lehtësohet ca, si për çdo gjë, edhe në këtë drejtim.

Pastaj ambasadori kinez pyeti nëse në Shqipëri kishte pasur raste kolere si në Itali. Pasi u sqarua se në Shqipëri nuk kishte pasur raste të tilla, shoku Enver Hoxha foli edhe për çështje të tjera, lidhur me gjendjen e masave punonjëse në disa vende evropiane. Ndër të tjera, ai tha:

Për të siguruar jetesën italianët emigrojnë me shumicë jashtë vendit: në Gjermaninë Perëndimore, në Zvicër, në Francë, në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, në Argjentinë e gjetkë. Edhe vendet e tjera fqinje, edhe Jugosllavia e Bullgaria bëjnë të njëjtën gjë, eksportojnë krahë pune në vendet e tjera. Emigrimi i punëtorëve nga këto vende është provë e degjenerimit të bazës së rendit të tyre shoqëror. Degjenerimi duket edhe në politikën që ndjekin këto shtete. Po ta shikojmë çështjen historikisht del se në disa periudha borgjezia ka pasur njëfarë konsekuence në politikën e saj, sigurisht për të mbrojtur interesat e saj, ndërsa në vendet revizio-

niste vërehet një degjenerim i madh në politikë, sepse revizionistët atë që thonë sot, e kthejnë ndryshe nesër. Prandaj asnjë fije besimi nuk mund të kesh në fjalët dhe në veprimet e udhëheqjeve të këtyre vendeve.

Degjenerimi politik në Bashkimin Sovjetik duket edhe në marrëdhëniet midis popujve që përfshihen në të. Atje hegjemonizmi rus ka shkaktuar revoltën e kombeve e të kombësive të tjera.

Revizionizmi e ka në brendinë e tij nxitjen e shovinizmit. Kombi më i madh kërkon t'u imponohet kombeve më të vogla e kombësive që përbëjnë shtetin revizionist. Këto nuk e durojnë dot shtypjen, prandaj protestojnë dhe revoltohen. Vetëm socializmi, marksizëm-leninizmi mund të sigurojnë unitetin e popujve të ndryshëm të një shteti. Barazia e tyre sigurohet vetëm në shtetin e vërtetë socialist, ndryshe nuk mund të ketë barazi dhe marrëdhënie miqësore midis tyre.

Kosigini është tani në Jugosllavi, kushedi çfarë intrigash po thur atje bashkë me Titon. Ai i premton kredi Titos, kurse ky i vë në dispozicion porte detare «për të riparuar flotën e luftës së Mesdheut». Me Jugosllavinë rusët i bashkon edhe miqësia e vjetër tradicionale, sepse të dyja palët janë sllave. Ndjenjat shoviniste pansllave, natyrisht me njëfarë ndryshimi nga pansllavizmi i dikurshëm, veprojnë edhe në kohën tonë. Me këtë regres kapitalist, këto ndjenja nuk mund të shuhen. Ato veprojnë me intensitet të ndryshëm në vende të ndryshme. Në Bullgari, për shembull, ideja pansllave, është e fortë, ajo është lajtmotivi i revizionistëve bullgarë, që shprehet me fraza të tilla si: «Bashkëpunim me partinë mëmë sovjetike», «me Rusinë për-

jetë» etj., kurse në Serbi e në përgjithësi në Jugosllavi, ajo është më e zbehtë.

Në Poloni hegjemonizmi rus ka pasur prirje më agresive. Rusia kurdoherë e ka copëtuar dhe sunduar Poloninë, prandaj pansllavizmi nuk ka mundur të ecë në të. Ngjarjet e fundit në Çekoslovaki i kanë bërë ndjenjat pansllave akoma më të dobëta në këtë vend, sesa në Jugosllavi.

Në Ballkan revizionistët sovjetikë luajnë shumë karta që e bëjnë situatën të rrezikshme. Në Turqi e në Greqi sovjetikët bëjnë subversion, megjithëse në këto vende pansllavizmi nuk ka bazë. Ngushticat e Dardaneleve dhe të Bosforit nuk janë më si dikur, ato janë «porta të hapura» për flotën sovjetike që lëviz lirisht në detin Mesdhe. Sidoqoftë, edhe tani këto ngushtica në detin Marmara kanë rëndësi strategjike dhe rrezikohen nga armët sovjetike.

Sot sovjetikët kanë dalë në detin Mesdhe, në oqeanin Paqësor, në Detin e Zi dhe në detin Balltik. Megjithatë, atyre u duhen baza tokësore për t'i mbështetur edhe me këmbësori flotat e tyre detare dhe veçanërisht atë të Mesdheut.

Pas rrëzimit të Hrushovit, revizionistët e tjerë që erdhën në fuqi e kanë shtuar dhe e kanë fuqizuar flotën ushtarake detare, e cila ishte lënë pak si mbrapa nga paraardhësi i tyre, Hrushovi, sipas të cilit, nuk duheshin aq shumë flotat, kryqëzorët dhe aeroplanmbajtëset. Nuk është çudi se një nga arsyet që shokët e tij e rrëzuan, ishte edhe çështja se ai nuk e kishte parë si duhej perspektivën e ekspansionit sovjetik, sepse bazohej në bombën atomike dhe në raketat.

Pasi e pyeti ambasadorin kinez për situatën në Kamboxhia, rreth ndihmës që Shtetet e Bashkuara të Amerikës i jepnin regjimit të Lon Nolit dhe për gjendjen në Vietnamin e Jugut dhe pas përgjigjeve që mori, shoku Enver Hoxha vazhdoi:

Në pritjen e dhënë me rastin e vizitës së Pompidu-së¹ në Kinë, Çu En Lai mbajti një fjalim, në të cilin parashtrohet se me Francën Kina duhet të ketë miqësi për këto dhe për ato arsye, shprehen njëkohësisht edhe pikëpamjet e Kinës për probleme ndërkombëtare. Natyrisht, Pompiduja nuk mund të fliste si Çu En Lai, megjithatë ai pohoi se ishte kundër hegjemonisë së suferfuqive.

Derisa revizionistët sovjetikë u futën në bisedime e në tratativa me Gjermaninë Perëndimore, në sytë e Francës vlera e kartës sovjetike ra, po kështu ka rënë edhe vlera e kartës amerikane. Pas largimit të Dë Golit nga fuqia, Pompiduja pati lëkundje, për arsye se borjezia nuk ishte në pozitat e vendosura të Dë Golit kundër amerikanëve.

Sipas mendimit tonë, tani do të ketë një zhvillim të mëtejshëm të situatës. Shtetet e Bashkuara të Amerikës do ta vazhdojnë presionin e tyre, sidomos atë ekonomik, ndaj Evropës. Franca i ka rezistuar këtij presioni, por presioni ekonomik që ushtrohet ndaj saj do ta detyrojë që, për t'u lehtësuar, të anojë një çikë nga Kina. Ajo nuk do që të çarmatoset, siç do të dëshironin amerikanët. Qëndrimi i saj ka prirje që janë në kundërshtim

1. Zhorzh Pompidu (1911-1974), në atë kohë president i Republikës Franceze.

me interesat amerikanë e sovjetikë edhe për çështjen e «sigurimit evropian». Neve na intereson një qëndrim i tillë, që ndryshon nga ai i Anglisë. Ne mendojmë se Anglia është shumë më tepër dakord me SHBA-në nga ç'është Franca. Politika angleze ka qenë kurdoherë e ndikuar nga politika amerikane dhe, sipas mendimit tonë, në këtë «lojë shahu», anglezët do të kenë prirje të mbështetnin Gjermaninë Perëndimore për të paralizuar rezistencën e Francës. Për këtë qëllim ata do të bëjnë një politikë zigareje. Mirëpo, koniunkturat e izolimit e frikësojnë Francën, prandaj edhe Pompidusë iu desh të lëvizte në njëfarë mënyre nga pozitat e tij të mëparshme. Nga ana jonë ky moment duhet shfrytëzuar për të futur pyka në marrëdhëniet ndër imperialiste.

Në fund të bisedës, shoku Enver Hoxha e falënderoi ambasadorin kinez për ftesën në darkë dhe shprehu urimet e tij me rastin e 24-vjetorit të shpalljes së Republikës Popullore të Kinës.

Botohet për herë të parë, me disa shkurtime, sipas shënimeve të mbajtura në këtë takim, që gjenden në AQP

NGJARJET TRAGJIKE TË KILIT — MËSIM PËR REVOLUCIONARËT E GJITHË BOTËS

Artikull i botuar në gazetën «Zëri i popullit»

2 tetor 1973

Rrebeshi kundërrevolucionar në Kili po vazhdon të vërshojë me tërbim mbi masat punonjëse, patriotët e luftëtarët e këtij vendi. Forcat e djathta që erdhën në fuqi me anën e grushtit të shtetit të 11 shtatorit po vendosin një terror, të cilit edhe hitlerianët do t'ia kishin zili. Njerëzit vriten e masakrohen në rrugë, në punë, kudo, pa gjyq dhe nën çdo pretekst. Në kampe përqendrimi janë kthyer edhe stadiumet e lojërave sportive. Po shkelmohet kultura përparimtare, nëpër sheshe, sipas stilit nazist, po digjen librat marksistë. Ndërsa partitë demokratike, sindikatat dhe organizatat demokratike u nxorën jashtë ligjit, një obskurantizëm mesjetar po mbulon gjithë vendin. Ballin e skenës politike po e zënë forcat më të errëta, ultrareaksionarët fanatikë, agjentët e imperializmit amerikan. Liritë demokratike që populli i kishte fituar me luftë e me gjak, u zhdukën brenda një dite.

Ngjarjet në Kili prekin jo vetëm popullin kilian,

por tërë forcat revolucionare, përparimtare e paqedashëse të botës, prandaj mësimet nga këto ngjarje u takon të nxjerrin jo vetëm revolucionarët e punonjësit e Kilit, por edhe ata të vendeve të tjera. Këtu, sigurisht, nuk e kemi fjalën për analizën e detajeve e të momenteve thjesht kombëtare, ose të veprimeve të veçanta të revolucionit kilian, të të metave e të gabimeve që nuk dalin jashtë kuadrit të tij të brendshëm. Fjala është për ato ligje të përgjithshme, të cilave asnjë revolucion nuk mund t'u shmanget dhe që çdo revolucion është i detyruar t'i zbatojë. Fjala është për të parë dhe për të vlerësuar në dritën e ngjarjeve të Kilit pikëpamjet e drejta dhe ato të shtrembra për çështjet e teorisë e të praktikës së revolucionit, për të verifikuar cilat janë teza revolucionare e cilat oportuniste, për të parë cilat qëndrime e veprime ndihmojnë revolucionin dhe cilat kundërrevolucionin.

Në radhë të parë duhet thënë se koha që qëndroi në fuqi qeveria e Alendes nuk është një periudhë që mund të shlyhet lehtë nga jeta e popullit kilian, si dhe nga tërë historia e Amerikës Latine. Duke u bërë interpret i kërkesave dhe i dëshirave të masave më të gjera popullore, qeveria e Unitetit Popullor ndërmoi një varg masash dhe kreu një sërë reformash, të cilat synonin forcimin e lirisë e të pavarësisë kombëtare, zhvillimin e pavarur të ekonomisë së vendit.

Ajo goditi rëndë si oligarkinë e brendshme, ashtu edhe monopolet amerikane që mbanin të gjitha kyçet dhe bënë ligjin në vend. Frymëzues i këtij kursi përparimtar e antiimperialist ishte presidenti Alende, një nga figurat më fisnike që ka nxjerrë Amerika Latine,

patriot i shquar dhe luftëtar demokrat. Nën udhëheqjen e tij populli kilian luftoi për reformën agrare, luftoi për shtetëzimin e shoqërive të huaja, luftoi për demokratizimin e jetës së vendit dhe për nxjerrjen e Kilit nga influenca amerikane. Alendeja përkrahu me forcë lëvizjet çlirimtare antiimperialiste në Amerikën Latine dhe vendin e tij e bëri strehë për të gjithë luftëtarët e lirisë të persekutuar nga gorillat dhe juntat ushtarake të Amerikës së Jugut. Ai përkrahu pa rezervë lëvizjet çlirimtare e antiimperialiste të popujve, që solidar deri në fund me luftën e popujve vietnamez, kambodhian, palestinez etj.

A mund t'ia falnin Alendes këtë kurs dhe këtë veprimtari latifondistët kilianë, të cilët shikonin që tokat e tyre u shpërndaheshin fshatarëve të varfër? A mund ta duronin dot fabrikantët e Santiagos të cilët u dëbuan nga uzinat që u shtetëzuan? Apo shoqëritë amerikane, që humbën fuqinë e tyre? Ishte e sigurt që këta do të bashkoheshin një ditë për ta përmbysur atë dhe për t'i kthyer vetes privilegjet e humbura. Por këtu lind një pyetje e natyrshme: A e ndiente Alendeja atmosferën që e rrethonte, a i shikonte komplotet që thureshin kundër tij? Sigurisht që po. Reaksioni vepronte hapur: vriste ministra, funksionarë të partive qeveritare dhe nëpunës të thjeshtë. Nën nxitjen dhe drejtimin e tij u organizuan grevat kundërrevolucionare të shoferëve të kamionëve, të tregtarëve, mjekëve e të shtresave të tjera mikroborgjeze. Më në fund, ai e përvoi forcën edhe me një grusht shteti ushtarak në qershor, por që nuk ia arriti qëllimit. U zbuluan disa plane të CIA-s për përmbysjen e qeverisë së ligjshme.

Këto sulme të reaksionit të brendshëm e të jashtëm do të ishin të mjaftueshme për të dhënë alarmin e për t'i vënë mirë gishtin kokës. Ato do të kishin qenë të mjaftueshme për të zbatuar ligjin e madh të çdo revolucionit që dhunës kundërrevolucionare t'i kundërvijë dhuna revolucionare. Por presidenti Alende nuk bëri asgjë, nuk lëvizi nga vendi. Sigurisht, ai nuk mund të qortohet për mungesë idealesh. Çështjen për të cilën luftonte, e dashuronte me gjithë shpirt dhe besonte deri në fund në drejtësinë e saj. Atij nuk i mungonte guximi personal dhe ishte i vendosur të bënte, siç e bëri, edhe sakrificën supreme. Por tragjedia e tij qëndron në atë që besonte se me anë të arsyes do të mund t'i bindte forcat reaksionare të hiqnin dorë nga veprimtaria dhe t'i lëshonin me të mirë pozitat e privilegjet e vjetra.

Në Kili mendohej se traditat pak a shumë të vjetra demokratike, parlamenti, veprimtaria legale e partive politike, ekzistenca e një shtypi të lirë etj. ishin një pengesë e pakapërcyeshme për çdo forcë reaksionare që do të kërkonte të rrëmbente me dhunë pushtetin. Por realiteti vërtetoi të kundërtën. Grushti i shtetit i forcave të dhathta provoi se borgjezia toleron disa liri përderisa nuk janë prekur interesat e saj esenciale dhe se kur ajo sheh që ato kërcënohen, atëherë nuk pyet më për asnjë etikë.

Forcat revolucionare e përparimtare në Kili tani pësuan një disfatë. Kjo është mjaft e rëndë, por e përkoreshme. Mund të përmbysset një qeveri kushtetuese, mund të vriten me mijëra njerëz dhe të krijohen me dhjetëra kampe përqendrimi, por fryma e lirisë, shpirti kryengritës i popullit as mund të vritet, as mund të

burgoset. Populli reziston, dhe kjo tregon se masat punonjëse nuk pajtohen me disfatën, se ato janë të vendosura të nxjerrin nga ajo mësim dhe të ecin përpara në rrugën revolucionare. Lufta çlirimtare kundër reaksionit e imperializmit ka zigzagët e veta, ajo ka ngjitet e zbritet e saj. S'ka asnjë dyshim se populli kilian, që ka dhënë aq prova të larta patriotizmi, që ka treguar aq dashuri për liri e drejtësi, që i urren aq shumë imperializmin e reaksionin, do të dijë t'i mobilizojë forcat e veta, të luftojë thikë më thikë me armiqtë dhe t'i sigurojë vetes fitoren përfundimtare.

Por ajo që për kilianët është një fatkeqësi e rëndë, por kalimtare, për revizionistët modernë është një dëshitim i gjithanshëm, një përmbysje tjetër e teorive të tyre oportuniste. Që nga revizionistët e Moskës e deri tek ata italianë, francezë etj. «eksperienca kiliane» paraqitet si shembulli konkret që vërtetonte «teoritë» e tyre «të reja» rreth «rrugës paqësore të revolucionit», të shkuarjes në socializëm nën udhëheqjen e shumë partive, të zbutjes së imperializmit, të shuarjes së luftës së klasave në kushtet e bashkekzistencës paqësore etj. Në shtypin revizionist me «rrugën e Kilit» spekulohet shumë për të reklamuar tezat oportuniste të Kongresit të 20-të të PK të BS dhe të programeve reformiste e utopiste të tipit toliatist.

Nga «eksperienca kiliane» revizionistët prisnin jo vetëm një vërtetim të «teorive» të tyre mbi «rrugën parlamentare», por edhe shembullin «klasik» të ndërtimit të socializmit nën udhëheqjen e një koalicioni partish marksiste e borgjeze. Ata prisnin të konfirmohej se në socializëm mund të shkohej me anë të zgjedhjeve

parlamentare dhe pa revolucion, se socializmi mund të ndërtohej jo vetëm pa thyerjen e aparatit të vjetër shtetëror të borgjezisë, por me ndihmën e tij, jo vetëm pa ngritjen e pushtetit revolucionar popullor, por duke e mohuar atë.

Teoritë e «bashkekzistencës paqësore» e të «rrugës paqësore parlamentare» të revizionistëve sovjetikë në radhë të parë, të atyre italianë, francezë e të pasuesve të tyre të tjerë janë në një shkallë mjaft të konsiderueshme përgjegjëse për përhapjen e iluzioneve pacifiste e qëndrimeve oportuniste ndaj borgjezisë dhe të largimit nga lufta revolucionare.

Në të gjitha dokumentet programatike të partive revizioniste të Perëndimit, që janë adaptuar pas Kongresit të 20-të të PK të BS është absolutizuar «rruga parlamentare» e kalimit nga kapitalizmi në socializëm, ndërsa rruga jopaqësore është përjashtuar përfundimisht. Në praktikë kjo ka bërë që këto parti të heqin dorë përfundimisht nga lufta revolucionare dhe të përpiqen për reforma të zakonshme të karakterit të ngushtë ekonomik ose administrativ. Ato janë shndërruar në parti të opozitës borgjeze dhe kanë vënë kandidaturën për të marrë përsipër administrimin e pasurive të borgjezisë, ashtu siç e kanë bërë deri tani këtë punë partitë e vjetra socialdemokrate.

Partia Komuniste e Kilit, që ishte një nga forcat kryesore të qeverisë së Alendes, ishte partizane e flaktë e tezave hrushoviane mbi «kalimin paqësor» si në teori ashtu edhe në praktikë. Duke ndjekur shkopin e dirigjentit të Moskës, ajo pretendonte se borgjezia kombëtare, ashtu si dhe imperializmi, tani janë zbutur, janë

bërë tolerantë, të arsyeshëm, se në kushtet e reja klasore, të krijuara gjoja nga zhvillimi i sotëm botëror, ata nuk janë më në gjendje të kalojnë në kundërrevolucion.

Por teori të tilla, ose të ngjashme me to, bëjnë, siç e provoi edhe një herë rasti i tanishëm i Kilit, që masat punonjëse të mbeten të pavendosura e të dizorientuara, që fryma e tyre revolucionare të dobësohet dhe që ato të qëndrojnë të pamobilizuara përpara kërcënimeve të borgjezisë, bëjnë që të paralizohen aftësia dhe mundësia e tyre për veprime vendimtare revolucionare kundër planeve e aksioneve kundërrevolucionare të borgjezisë.

Revizionistët, siç u parashikua nga partitë e vërteta marksiste-leniniste dhe siç e vërtetoi koha, ishin kundër revolucionit dhe synonin ta kthenin, ashtu siç e kthyen, Bashkimin Sovjetik në një vend kapitalist, nga një bazë e revolucionit në një bazë të kundërrevolucionit. Ata për një kohë shumë të gjatë kanë punuar për të mbjellë konfuzion në radhët e revolucionarëve dhe për t'i vënë minat revolucionit. Kudo dhe në çdo rast ata kanë vepruar si zjarrfikës të betejave revolucionare dhe të shpërthimeve të luftërave nacionalçlirimtare. Megjithëse për demagogji hiqen sikur janë për revolucionin, me pikëpamjet e veprimet e tyre revizionistët përpiqen ta mbytin që në embrion ose ta sabotojnë kur ai shpërthen.

Largimi nga marksizëm-leninizmi, braktisja e interesave klasorë të proletariatit, tradhtia e çështjes së çlirimit kombëtar të popujve i çoi revizionistët në mohimin e plotë të revolucionit. Teoria dhe praktika e revolucionit u katandis për ta në disa kërkesa reformiste, të cilat mund të zbatohen në kuadrin e ekzistencës së rendit kapitalist dhe pa prekur bazat e tij. Revizionistët

përpiqen të vërtetojnë se sot kufiri midis revolucionit e reformave është fshirë, se në kushtet e sotme të zhvillimit botëror nuk ka më nevojë për përmbysje revolucionare, sepse gjoja revolucion i tanishëm tekniko-shkencor po i zhduk kontradiktat sociale klasore të shoqërisë borgjeze, se ai na qenka një mjet për integrimin e kapitalizmit në socializëm, një mjet për krijimin e një «shoqërie të re», në të cilën do të arrihet një mirëqenie për të gjithë. Pra, sipas kësaj logjike çoroditëse, nuk mund të flitet më për shfrytëzues e të shfrytëzuar, pra, sipas tyre, bëhet i panevojshëm revolucion i shoqëror, bëhen të panevojshme edhe thyerja e makinës së shtetit borgjez dhe vendosja e diktaturës së proletariatit.

Nën maskën e leninizmit e të zhvillimit të tij krijues, revizionistët synonin sundimin e botës, duke u shndërruar në socialimperialistë. Nisën me «bashkekzistencën paqësore», me «garën paqësore», me «botën pa armë e pa luftëra», me «rrugën parlamentare» hrushoviane etj. dhe përfunduan në atë që në Bashkimin Sovjetik u restaurua kapitalizmi, që socializmi degjeneroi në socialimperializëm.

Pra, ata ishin kundër revolucionit e luftës së popujve për çlirim, ishin kundër partive komuniste që i qëndruan besnike dhe mbronin marksizëm-leninizmin. Për të arritur synimet e tyre, sidomos shuarjen e luftërave çlirimtare e lëvizjeve revolucionare, revizionistët vunë në bazë të «teorisë» së tyre «rrugën paqësore». Duke revizionuar marksizmin në çështjen themelore të tij, siç është teoria mbi revolucionin dhe duke propaganduar tezat e tyre oportuniste, ata donin t'u mbushnin mendjen punëtorëve të hiqnin dorë nga lufta klasore

revolucionare, t'i nënshtroheshin borgjezisë, të pranonin skllavërinë kapitaliste.

Nga ana tjetër, «bashkekzistenca paqësore», që udhëheqësit sovjetikë e shpallën si vijën themelore të politikës së tyre të jashtme e që deshën t'ia impononin edhe gjithë lëvizjes komuniste e nacionalçlirimtare botërore, ishte një plan i tërë strategjik për të arritur në një ujdi të gjerë me imperializmin, me qëllim që të mbysnin lëvizjet revolucionare dhe të shuanin luftërat çlirimtare, të konservonin e të zgjeronin zonat e influencës. Këtë lloj «bashkekzistence», që u përshtatej plotësisht edhe imperializmit e borgjezisë, revizionistët donin ta përdornin, siç edhe bënë, si një diversion të madh për t'i çarmatosur masat ideologjike të politikës, për t'u ulur vigjilencën revolucionare e për t'i çmobilizuar, për t'i lënë të pambrojtura përpara sulmeve të ardhshme të imperialistëve e socialimperialistëve.

Revizionistët sovjetikë, si dhe revizionistët e tjerë që mundën të uzurpajnë pushtetin, i vunë kazmën partisë, duke e zhveshur atë nga teoria revolucionare, hodhën poshtë e shkelmuan të gjitha normat leniniste, u hapën rrugën liberalizmit e degjenerimit në vend. Duke përhapur tezat e tyre antimarksiste si «kapitalizmi po integrohet në socializëm», se «bartës të idealeve të socializmit dhe udhëheqës të luftës për socializmin mund të bëhen edhe parti joproletare», se «drejt socializmit ecin edhe vende ku në fuqi është borgjezia kombëtare», revizionistët synonin jo vetëm të mohonin teorinë mbi partinë pararojë të klasës punëtore, por ata donin ta linin klasën punëtore edhe pa udhëheqje përpara sulmeve të organizuara të borgjezisë e të reaksionit.

Historia ka provuar dhe ngjarjet e Kilit, ku akoma nuk ishte fjala për socializëm, por për një regjim demokratik, bënë përsëri të qartë se vendosja e socializmit nëpërmjet rrugës parlamentare është krejtësisht e pamundur. Në radhë të parë duhet thënë se deri më sot nuk ka ndodhur që borgjezia të ketë lejuar që komunistët të kenë fituar shumicën në parlament dhe të kenë formuar një qeveri të vetën. Bile edhe në ndonjë rast të veçantë, kur komunistët e aleatët e tyre kanë mundur të sigurojnë në parlament një ekuilibër në favor të tyre dhe të hyjnë në përbërjen e qeverisë, kjo nuk ka çuar në ndryshimin e karakterit borgjez as të parlamentit, as të qeverisë dhe aksioni i tyre kurrë nuk ka shkuar deri atje sa të thyhet makina e vjetër shtetërore e të krijohet një tjetër e re.

Në kushtet kur borgjezia mban në duar aparatin burokratiko-administrativ, sigurimi i një «shumice parlamentare» që do të ndryshonte fatet e vendit, është jo vetëm i pamundur, por edhe i pasigurt. Pjesa kryesore e makinës shtetërore të borgjezisë janë pushteti politik e ekonomik dhe forcat e armatosura. Përderisa këto forca qëndrojnë të paprekura, domethënë përderisa ato nuk janë shpërndarë dhe në vend të tyre të jenë krijuar forca të reja, përderisa ruhet aparati i vjetër i policisë, i shërbimeve sekrete të zbulimit etj. s'ka asnjë garanci se një parlament ose një qeveri demokratike do të mund të jetojë gjatë. Jo vetëm rasti i Kilit, por i sa e sa të tjerëve ka provuar se grushtet kundërrevolucionare të shtetit i kanë bërë pikërisht forcat e armatosura të komanduara nga borgjezia.

Revizionistët hrushovianë i kanë ngatërruar me dashje dhe kanë krijuar një konfuzion të madh lidhur me tezat aq të qarta e aq precize të Leninit mbi pjesëmarrjen e komunistëve në parlamentin borgjez dhe mbi marrjen e pushtetit nga duart e borgjezisë. Dihet se Lenini nuk e mohonte pjesëmarrjen e komunistëve në raste të caktuara në parlamentin borgjez. Por ai e shikonte këtë pjesëmarrje vetëm si një tribunë për mbrojtjen e interesave të klasës punëtore, për demaskimin e borgjezisë e të pushtetit të saj, për t'i imponuar borgjezisë marrjen e ndonjë mase në favor të punonjësve. Por njëkohësisht Lenini paralajmëronte se duke luftuar për shfrytëzimin e parlamentit në interes të klasës punëtore, duhet ruajtur nga krijimi i iluzioneve parlamentare, nga falsiteti i parlamentarizmit borgjez.

«Pjesëmarrja në parlamentarizmin borgjez, — thoshte Lenini, — është e domosdoshme për partinë e proletariatit revolucionar për sqarimin e masave, sqarim që arrihet me anë të zgjedhjeve dhe të luftës së partive në parlament. Por ta kufizosh luftën e klasave me luftën në parlament, ose ta quash këtë luftë si formën më të lartë, vendimtare, si formën që nënshtron të gjitha format e tjera të luftës, do të thotë të hidhesh në fakt në anën e borgjezisë kundër proletariatit»¹.

Lenini, duke kritikuar «kretinizmin parlamentar» të përfaqësuesve të Internacionales së Dytë, të cilët partitë

1. V. I. Lenin, Veprat, vëll. 30, f. 304-305.

e veta i kthyen në parti elektorale, ka treguar qartë se ku çon parlamentarizmi në ideologji, në politikë e në praktikë. Ai theksonte se

«Shteti proletar (diktatura e proletariatit) nuk mund ta zëvendësojë atë me anë të «shuarjes», por, si rregull i përgjithshëm, vetëm me anë të një revolucionit me dhunë»¹.

Ai nënvizonte se

«Nevoja për t'i edukuar në mënyrë sistematike masat me këtë ide, dhe pikërisht me këtë ide të revolucionit me dhunë, është baza e gjithë doktrinës së Marksit dhe Engelsit»².

Duke u mbajtur akoma pas «rrugës parlamentare», revizionistët modernë nuk bëjnë tjetër veçse shkojnë pas rrugës së verbër të Kautskit e të shokëve të tij. Por sa më shumë ata ecin në këtë rrugë, aq më shumë demaskohen dhe aq më shumë disfata pësojnë. E tërë historia e lëvizjes komuniste e punëtore ndërkombëtare ka provuar se revolucioni me dhunë, thyerja e makinës shtetërore të borgjezisë dhe vendosja e diktaturës së proletariatit përbëjnë ligjin e përgjithshëm të revolucionit proletar.

1. V. I. Lenin, Veprat, vëll. 25, f. 473.

2. Po aty.

«Zhvillimi që shkon përpara, d.m.th. drejt komunizmit, — theksonte Lenini, — kalon nga diktatura e proletariatit dhe tjetër rrugë nuk mund të ndjekë, sepse nuk ka tjetër klasë dhe tjetër mënyrë për ta thyer rezistencën e shfrytëzuesve kapitalistë»¹.

Në etapën e imperializmit, si në fillim ashtu edhe tani, ka ekzistuar edhe ekziston gjithnjë rreziku i vendosjes së diktaturës ushtarake fashiste sa herë që monopolet kapitaliste mendojnë se interesat e tyre kërcënohen. Për më tepër është provuar, sidomos që nga mbarimi i Luftës së Dytë Botërore e deri më sot, se imperializmi amerikan, ai anglez e të tjerë u kanë shkuar në ndihmë borgjezive të vendeve të ndryshme për të mënjeluar ato qeveri, ose për të shtypur ato forca revolucionare që, në një mënyrë ose në tjetrën, vinin sadopak në rrezik themelet e sistemit kapitalist.

Përderisa ekziston imperializmi, ekziston edhe baza, edhe mundësia, edhe politika e pandryshueshme e tij për ndërhyrje në punët e brendshme të vendeve të tjera, për komplete kundërrevolucionare, për përmbysjen e qeverive të ligjshme, për likuidimin e forcave demokratike e përparimtare, për mbytjen e revolucionit.

Është imperializmi amerikan ai që i ka mbajtur dhe i mban në këmbë regjimet fashiste në Spanjë e në Portugali, është ai që nxit ringjalljen e fashizmit gjerman e të militarizmit japonez, është ai që përkrah regjimet raciste të Afrikës së Jugut e të Rodezisë dhe

1. V. I. Lenin, Veprat, vëll. 25, f. 548.

në vendin e tij mban diskriminimin e zezakëve, që ndihmon regjimet reaksionare të Koresë së Jugut e të kukullave të Sajgonit e të Pnom-Penit, ai që ka nxitur agresionin sionist dhe e ndihmon Izraelin të mbajë të pushtuara tokat arabe. Nga Shtetet e Bashkuara kanë fryrë dhe fryjnë të gjitha erërat e tërbuara të antikomunizmit, të shtypjes kombëtare e të shfrytëzimit kapitalist. Në Amerikën Latine, me ndonjë përjashtim të rrallë, imperializmi amerikan ka vendosur kudo regjime fashiste tiranike, që shtypin e shfrytëzojnë pa mëshirë popullin. Të gjitha armët në këtë kontinent, që qëllojnë mbi demonstratat, që vrasin punëtorët e fshatarët, janë jo vetëm të prodhimit amerikan, por edhe të furnizuara nga amerikanët.

Grushti ushtarak fashist në Kili nuk është vepër vetëm e reaksionit të brendshëm, por edhe e imperializmit. Për tre vjet, pa pushim, gjatë gjithë kohës që qëndroi në fuqi presidenti Alende, forcat e djathta kiliane u nxitën, u organizuan dhe u shtynë përpara në aksionin e tyre kundërrevolucionar nga Shtetet e Bashkuara. Reaksioni kilian dhe monopolet amerikane u hakmorën kundër presidentit Alende për politikën përparimtare e antiimperialiste që ai ndiqte. Veprimet minuese të partive të djathta dhe të të gjitha forcave reaksionare, aktet e tyre të dhunës e të terrorit ishin të kombinuara ngushtë me presionet që ushtronin nga jashtë monopolet amerikane, me bllokadën ekonomike dhe luftën politike që i bënte Kilit qeveria amerikane. Prapa juntës ushtarake ka qenë CIA, po ajo dorë kriminale që ka kryer sa e sa grushte shteti në Amerikën Latine, në Indonezi, Iran etj. Ngjarjet në Kili treguan edhe një herë fytyrën

e vërtetë të imperializmit amerikan. Ato dëshmuuan përsëri se ai ka qenë dhe mbetet armik i tërbuar i të gjithë popujve, armik i egër i drejtësisë e i përparimit, i luftërave për liri e pavarësi, i revolucionit e i socializmit.

Por kundërrevolucioni në Kili nuk është vepër vetëm e forcave reaksionare të deklaruar dhe e imperialistëve amerikanë. Qeveria e Alendes u sabotua dhe u luftua me ashpërsinë më të madhe edhe nga demokristianët e rrymat e tjera të borgjezisë, të ashtuquajtura radikale-demokratike, forca të ngjashme me ato me të cilat partitë komuniste të Italisë e të Francës pretendojnë se do të shkojnë së bashku në socializëm nëpërmjet reformave dhe rrugës parlamentare paqësore. Partia e Freit në Kili nuk mban vetëm «përgjegjësi intelektuale», siç pretendon ndonjë, pasi refuzoi të bisedonte dhe të bashkëpunonte me qeverinë e Alendes, ose pse i mungoi luajaliteti ndaj qeverisë së ligjshme. Ajo mban përgjegjësi pasi sabotoi me të gjitha mënyrat veprimtarinë normale të qeverisë, pasi u bashkua me forcat e djathta për minimin e ekonomisë së shtetëzuar dhe ngjalljen e konfuzionit në vend, pasi kreu një mijë e një akte subversioni. Ajo luftoi për krijimin e asaj atmosfere politike e shpirtërore që i paraprin kundërrevolucionit.

Të implikuar në ngjarjet e Kilit janë edhe revizionistët sovjetikë. Një mijë fije i lidhin udhëheqësit sovjetikë në intriga e komplete me imperializmin amerikan. Ata nuk menduan dhe nuk deshën ta ndihmonin qeverinë e Alendes kur ajo ishte në fuqi, sepse kështu do të

vinin në ndeshje dhe do të prishnin marrëdhëniet e tyre të përzemërta me imperializmin amerikan.

Këto qëndrime të revizionistëve hrushovianë ndaj Kilit e teorisë së revolucionit nuk u vërtetuan vetëm me rastin e ngjarjeve të Kilit, ato ishin vërtetuar edhe më parë. Ishin vërtetuar në ngjarjet e përsëritura tragjike në Iran, kur reaksioni i brendshëm disa herë pat sulmuar Partinë Tudeh, kishte vrarë e burgosur qindra e mijëra komunistë e revolucionarë përparimtarë, ndërsa revizionistët sovjetikë nuk morën mundimin të ngjirin as gishtin, pa le të prisnin marrëdhëniet diplomatike! E njëjta gjë u vërtetua edhe në ngjarjet tronditëse të Indonezisë, ku u vranë e u masakruan rreth 500 000 komunistë e njerëz përparimtarë. Dhe në këtë rast revizionistët sovjetikë përsëri nuk bënë asgjë, nuk ndërmorën asnjë veprim dhe as që menduan të tërhiqnin ambasadën e tyre nga Xhakarta. Këto qëndrime të revizionistëve sovjetikë nuk janë të rastit. Ato dëshmojnë për ekzistencën e një bashkëpunimi të fshehtë të tyre me imperialistët amerikanë për të sabotuar lëvizjet revolucionare dhe për të shuar luftërat çlirimtare të popujve.

Ky qëndrim hedh dritë edhe mbi karakterin demagogjik që ka prerja e bujshme e marrëdhënieve diplomatike me Kilin tanë.

Ky është realiteti. Ndërsa fjalët e tyre mbi gjoja solidaritetin me popullin kilian, ashtu si dhe gjithë parullat e tjera demagogjike, janë maska për të mashtuar opinionin publik dhe për të fshehur tradhtinë e tyre ndaj revolucionit dhe lëvizjeve çlirimtare të popujve.

Prerjen e marrëdhënieve diplomatike me Kilin qe-

veria sovjetike e bën për të përfituar nga rasti për t'u hequr si përkrahëse e viktimave të reaksionit, sikur është në anën e atyre që luftojnë për liri e pavarësi, sikur revizionistët janë në mbrojtje të regjimeve përparimtare. Me këtë manovër «diplomatike», udhëheqësit sovjetikë duan të zbutin goditjen dhe të shuajnë jehonën e mbledhjes së «të paangazhuarve» në Algjeri, ku Bashkimi Sovjetik u denoncua si superfuqi që preokupohet vetëm për interesat e tij hegjemonistë, ndërsa ka braktisur prej kohësh politikën e përkrahjes së revolucionit e të lëvizjeve çlirimtare.

Revizionistët sovjetikë ndihmojnë ndonjë regjim përparimtar për sa kohë ndihmojnë interesat e tyre imperialistë. Më tutje ata nuk shkojnë. Bile ata nuk turpërohen të mbajnë lidhje të rregullta diplomatike edhe me një regjim të tillë të diskredituar e të falimentuar siç është ai i Lon Nolit, ndërsa mbajnë heshtje ndaj një lufte të tillë të madhe çlirimtare siç është ajo e popullit kamboxhian. Por prerja e marrëdhënieve diplomatike me Kilin ka edhe qëllime më konkrete. Ajo kërkon t'u mbyllë derën e strehimit politik në ambasadën e Bashkimit Sovjetik revolucionarëve të persekutuar, siç bëjnë Meksika, Argjentina, Peruja etj.

Ngjarjet e Kilit zbuluan edhe një herë tërë tragjedinë e rëndë që po jetojnë popujt e Amerikës Latine. Gjithashtu, ato nxorën përsëri në pah të metat, mungesat e dobësitë e revolucionit në këtë kontinent, rrugët e vështira e shumë të mundimshme nëpër të cilat ai kalon. Por ato nuk janë vetëm mësim për revolucionarët e Amerikës Latine. Nga ato duhet të nxjerrin mësim tërë revolucionarët në botë, gjithë ata që luftojnë për çliri-

min kombëtar e shoqëror, kundër ndërhyrjes e dhunës imperialiste, për demokracinë e përparimin e njerëzimit. Këtu përfshihen edhe vetë revolucionarët e Bashkimit Sovjetik, të cilët duhet të ngrihen kundër sundimtarëve revizionistë dhe të përmbysin bashkë me revizionizmin edhe gjithë teoritë oportuniste e antileniniste. Gjithashtu, mësim nga ngjarjet e Kilit duhet të nxjerrin edhe revolucionarët e Italisë, të Francës e të vendeve të tjera të zhvilluara kapitaliste, të cilët duhet ta luftojnë me vendosmëri revizionizmin dhe të hedhin poshtë teoritë reaksionare të «rrugëve parlamentare paqësore» që propagandojnë toliatistët dhe revizionistët e tjerë.

Ne besojmë se ngjarjet e Kilit, sulmi fashist i reaksionit kundër fitoreve demokratike të popullit kilian, ndërhyrja brutale e imperializmit amerikan dhe përkrahja që ai i jep juntës ushtarake do t'i nxitin të gjithë popujt e botës të jenë vigjilentë, të hedhin poshtë me vendosmëri parullat demagogjike të imperialisto-revizionistëve dhe të oportunistëve të ngjyrave të ndryshme dhe të mobilizojnë të gjitha forcat për të mbrojtur me guxim lirinë e pavarësinë kombëtare, paqen dhe sigurinë.

Botuar për herë të parë në gazetën «Zëri i popullit», 2 tetor 1973, nr. 235 (7841)

Botohet sipas librit:
Enver Hoxha, «Kundër revizionizmit modern 1971-1975», (Përmbledhje veprash), f. 437

KRYESORE PËR MARKSISTË-LENINISTËT JANË INTERESAT E REVOLUCIONIT E TË SOCIALIZMIT

Nga biseda me një përfaqësues të PK të Britanisë (m-l)

2 tetor 1973

Pas përshëndetjeve të zakonshme, fjalën e mori shoku Enver Hoxha:

Do të më pëlqente të bisedonim së bashku në gjuhën angleze, por për fat të keq unë nuk e di atë. Kur ishim nxënës në shkollë, anglishten e kishim si gjuhë të dytë, prandaj nuk i kushtuam shumë rëndësi.

Ne prisnim të merrnim kontakt me ju, sepse takimet dhe shkëmbimi i mendimeve për problemet aktuale, siç është, për shembull, lufta e vazhdueshme kundër imperializmit e revizionizmit, janë shumë të nevojshme. Te ne ishte gjatë verës edhe një përfaqësues i PK të Australisë (m-l), me të cilin, gjithashtu, shkëmbyem mendime të vlefshme.

Sikurse ju kanë vënë në dijeni, që nga koha kur është mbajtur Kongresi i 6-të i Partisë sonë e vazhdimisht, ne po luftojmë për zbatimin e gjithanshëm të vendimeve të tij. Në punë e sipër kemi arritur suksese,

min kombëtar e shoqëror, kundër ndërhyrjes e dhunës imperialiste, për demokracinë e përparimin e njerëzimit. Këtu përfshihen edhe vetë revolucionarët e Bashkimit Sovjetik, të cilët duhet të ngrihen kundër sundimtarëve revizionistë dhe të përmbysin bashkë me revizionizmin edhe gjithë teoritë oportuniste e antileniniste. Gjithashtu, mësim nga ngjarjet e Kilit duhet të nxjerrin edhe revolucionarët e Italisë, të Francës e të vendeve të tjera të zhvilluara kapitaliste, të cilët duhet ta luftojnë me vendosmëri revizionizmin dhe të hedhin poshtë teoritë reaksionare të «rrugëve parlamentare paqësore» që propagandojnë toliatistët dhe revizionistët e tjerë.

Ne besojmë se ngjarjet e sulmi fashist i reaksionit kundër fitoreve demokratike të popullit kilian, ndërhyrja brutale e imperializmit amerikan dhe përkrahja që ai i jep juntës ushtarake do t'i nxitin të gjithë popujt e botës të jenë vigjilentë, të hedhin poshtë me vendosmëri parullat demagogjike të imperialisto-revizionistëve dhe të oportunistëve të ngjyrave të ndryshme dhe të mobilizojnë të gjitha forcat për të mbrojtur me guxim lirinë e pavarësinë kombëtare, paqen dhe sigurinë.

Botuar për herë të parë në gazetën «Zëri i popullit», 2 tetor 1973, nr. 235 (7841)

Botohet sipas librit: Enver Hoxha, «Kundër revizionizmit modern 1971-1975», (Përmbledhje veprash), f. 437

KRYESORE PËR MARKSISTË-LENINISTËT JANË INTERESAT E REVOLUCIONIT E TË SOCIALIZMIT

Nga biseda me një përfaqësues të PK të Britanisë (m-l)

2 tetor 1973

Pas përshëndetjeve të zakonshme, fjalën e mori shoku Enver Hoxha:

Do të më pëlqente të bisedonim së bashku në gjuhën angleze, por për fat të keq unë nuk e di atë. Kur ishim nxënës në shkollë, anglishten e kishim si gjuhë të dytë, prandaj nuk i kushtuam shumë rëndësi.

Ne prisnim të merrnim kontakt me ju, sepse takimet dhe shkëmbimi i mendimeve për problemet aktuale, siç është, për shembull, lufta e vazhdueshme kundër imperializmit e revizionizmit, janë shumë të nevojshme. Te ne ishte gjatë verës edhe një përfaqësues i PK të Australisë (m-l), me të cilin, gjithashtu, shkëmbyem mendime të vlefshme.

Sikurse ju kanë vënë në dijeni, që nga koha kur është mbajtur Kongresi i 6-të i Partisë sonë e vazhdimisht, ne po luftojmë për zbatimin e gjithanshëm të vendimeve të tij. Në punë e sipër kemi arritur suksese,

por kemi ndeshur edhe në vështirësi. E vërteta është se në punën tonë ka akoma rezerva që s'janë shfrytëzuar në masën e duhur, prandaj mund të themi se vështirësitë janë të kapërcyeshme. Natyrisht, asgjë nuk mund të bëhet pa përpjekje e pa luftë këmbëngulëse, por është fakt se mobilizimi i masave, të udhëhequra nga Partia, për ndërtimin me sukses të socializmit në vendin tonë kurdoherë ka qenë i madh dhe ka ardhur duke u rritur. Kjo gjendje është arritur për arsye se Partia po ngrihet ideologjikisht, se komunistët dhe punonjësit e tjerë kuptojnë problemet politike, situatat e koniunkturave që krijohen dhe i lidhin këto kurdoherë me realitetin tonë. Në mobilizimin e përgjithshëm të masave për vënien në jetë të vijës së Partisë e shikojmë në bazën e sukseseve që arrijmë në ekonomi, në kulturë, në rritjen e aftësisë mbrojtëse të vendit dhe në formimin e njeriut të ri me botëkuptimin marksist-leninist.

Ne po luftojmë që klasa punëtore dhe gjithë punonjësit tanë të kuptojnë mirë rolin e Partisë dhe normat e saj, që të dinë t'i vënë në jetë, jo në formë shabllone e rutinë, por në mënyrë krijuese. Ashtu siç na mëson Lenini, ne punojmë kurdoherë që qëllimet, normat dhe veprimet e Partisë t'i kuptojë mirë klasa punëtore dhe. tok me të e nën udhëheqjen e saj, të gjitha masat e gjera të popullit. Vështirësitë në punë krijohen edhe atëherë kur qëllimet dhe veprimet e Partisë nuk kuptohen mirë nga masat.

Ndodh shumë herë që normat e partisë kuptohen ngushtë. Nga ky kuptim i pamjaftueshëm, edhe pse partia është në fuqi, mund të lindin prirje për një punë të jomasive. Nga puna e mbyllur në radhët e kla-

sës punëtore dhe brenda në gjirin e partisë, ka rrezik të krijohet përshtypja e gabuar sikur vetëm disa njerëz të partisë urdhërojnë, kurse masat e gjera punonjëse janë vetëm zbatuese. Për të mënjeluar këtë rrezik, partia e ka për detyrë të punojë që klasa ta ndiejë veten politikisht në fuqi, që ajo të shikojë dhe të bindet me të vërtetë se partia, duke qenë pararoja e saj dhe e lidhur ngushtë me të, nuk ka dhe nuk mund të ketë interesa dhe probleme të tjera jashtë atyre të klasës. Pikërisht sepse është e klasës, partia nuk mund të ketë gjëra të fshehta prej saj, prandaj duhet t'i diskutojë, t'i rrahë, t'i vendosë dhe t'i zgjidhë problemet bashkë me të. Roli partisë është ta bëjë klasën të jetë kurdoherë në lëvizje dhe në veprim, që ajo ta pranojë me të vërtetë udhëheqjen e pararojës së vet dhe ta ndiejë në shpirt se vetëm partia, në gjirin e së cilës bëjnë pjesë njerëzit më të mirë dhe më të sprovuar të klasës, është pararoja e saj.

Ne na preokupon edukimi i punonjësve në atë shkallë sa ata ta shikojnë Partinë si të tyren, të lidhen fort me të, ta ndiejnë se ajo qëndron në krye të punëve për drejtimin e fateve të atdheut dhe se asaj i takon që për çdo gjë të thotë fjalën e vet në emër të klasës punëtore. Në kohën e Leninit e të Stalinit partinë, pararojën e klasës punëtore, e kritikonte socialdemokracia se nuk dëshironte që partia komuniste të ishte forca e vetme politike udhëheqëse e shtetit dhe e shoqërisë. Duke drejtuar partia, thoshin oportunistët e anarkistët e ndryshëm, klasa nuk është më sunduese, por e sunduar. Këto predikime të armiqve s'kanë asnjë bazë, sepse, siç na mëson marksizëm-leninizmi, klasa punëtore duhet të

udhëhiqet nga partia e saj, e cila duhet të ndërtohet në atë mënyrë dhe normat e veprimet e saj të jenë të tilla, që partia si pjesë pararojë e klasës punëtore të lëshojë direktiva që përputhen me vullnetin e klasës, ta organizojë e ta udhëheqë atë. Ky s'është aspak sundim mbi klasën por udhëheqje e klasës në përputhje me interesat e vullnetin e saj.

Te ne nuk ka direktiva me rëndësi që të mos u venë paraprakisht për mendim dhe aprovim klasës punëtore dhe masës. Kështu, për shembull, kur u shtrua problemi i shkurtimit të pagave të larta, me qëllim që, pa rënë në pozitat e barazitizmit mikroborgjez, të mos lejohehin shpërpjesëtime të theksuara në shpërbelimin e punës dhe në nivelin e jetesës midis kuadrove dhe masave punonjëse, që të mos lejohej krijimi i shtresave e i kategorive të privileguara si bazë shoqërore e përhapjes së revizionizmit, vetë kuadrot, klasa punëtore dhe masat u shprehën për shkurtimin e pagave të larta deri në atë masë që raporti midis pagave të larta dhe atyre mesatare të jetë 2,5 me 1. Dhe Partia, duke shprehur vullnetin e klasës, pikërisht kështu e dha direktivën.

Po kështu Partia jonë i është drejtuar klasës punëtore edhe për normat teknike dhe kategorizimet e punonjësve. Nën drejtimin e organizatës së bashkimeve profesionale, komisionet e krijuara në gjirin e klasës punëtore po studiojnë problemin e kategorizimit të punëtorëve, të cilët, për sa i përket kualifikimit profesional, do të shkallëzohen në 5-6 kategori. Komisionet e ngritura nga vetë klasa do të propozojnë ndryshimet që mendojnë për ndarjen e kategorive; ata do të propozojnë gjithashtu cilat do të jenë dhe si do të bëhen atestimet pro-

fesionale e të tjera dhe pastaj këto propozime do t'i vijnë udhëheqjes për shqyrtim dhe aprovim. Po të mos veprohej kështu, kërkesa për tërheqjen e mendimit të klasës dhe të masës do të ishte krejt formale. Ne këmbëngulim për zgjerimin e demokracisë proletare, prandaj Partia jonë kërkon kurdoherë që njerëzit të flasin atë që mendojnë për cilindo, vetëm të mos shpifin. Por edhe në qoftë se shpif dikush, me siguri klasa punëtore i tregon atij vendin.

Partia jep direktivat për njerëzit, për punën dhe për formimin e tyre. Kuadrot, sado revolucionarë që të jenë, nuk përjashtohet që në punë e sipër të gabojnë. Udhëheqjes, sado e mirë, e rrahur dhe me eksperiencë të jetë, mund t'i shpëtojnë pa korrigjuar ndonjë gabim, kurse syrit të klasës dhe të masës gabimet nuk i shpëtojnë lehtë. Këtej del se është e domosdoshme që klasa t'i kontrollojë veprimet e partisë, domethënë të vërejë nëse jeta e provon apo jo drejtësinë e direktivave të saj.

S'ka dyshim se qëllimi i direktivës është i drejtë, sepse ajo lëshohet në bazë të kërkesave të jetës dhe të eksperiencës së masave, por saktësia e formulimit të saj duhet të provohet nga jeta, nga zbatimi në praktikë. Në qoftë se shihet që një direktivë e partisë nuk është shumë e drejtë, ose ka qenë e drejtë, por jeta atë e ka kapërcyer, duhet të bëhet korrigjimi i saj pa vonesë. Prandaj duhet të ketë dhe ka raste të shikimit të direktivës me sy kritik nga klasa. Dhe nëse kjo bën kritikë, atëherë ajo duhet realizuar nga partia, jo me fjalë, por me vepra.

Kështu, pra, te ne diskutohet me masat për të gjitha problemet që e preokupojnë klasën. Diskutim,

natyrisht, nuk do të thotë përpjekje për anarki, por rrahje mendimesh në mënyrë demokratike për gjetjen e zgjidhjes më të drejtë të problemit dhe krijimin e një mendimi të përbashkët më të përsosur. Kur vendoset për një problem atëherë vendimi zbatohet me **disiplinë** të hekurt. Ligjet tona kryesore para se të hyjnë në fuqi, diskutohen dhe aprovohen një nga një prej punëtorëve e fshatarëve, pastaj paraqiten për **t'u** aprovuar sipas procedurës së caktuar me ligj. Para 15 ditësh ne bëmë mbledhjen e Byrosë Politike dhe vendosëm atje për një varg problemesh që na ishin paraqitur. Për disa prej tyre, që akoma nuk ishin shumë të qarta, orientuam organizatat e Partisë e të bashkimeve **profesionale** **t'i** shikojnë prapë ato me punëtorët, pastaj të zgjidhen përfundimisht.

Të drejtat dhe detyrat e shtetasve në vendin tonë janë garantuar me ligj. Në qoftë se dikush bën shkelje në detyrën e tij, diktatura e klasës punëtore e ndëshkon atë sipas **ligjit**, por secili te ne është **i** lirë të kërkojë të drejtën e tij gjer në fund, kur mendon se kjo i është shkelur ose i është mohuar nga dikush. Kërkesa e fortë e **llogarisë** për zbatimin e detyrave dhe respektimi me rreptësi i të drejtave të punonjësve janë në interesin e **socializmit** dhe të diktaturës së **proletariatit**.

Partia jonë lufton që të forcojë gjithnjë e më shumë lidhjet me masat, sepse pikërisht këtu ajo e shikon burimin e forcës dhe të sukseseve të saj. Po të kufizoheshim vetëm me slogane për **realizimin** e parimit të madh të lidhjes së Partisë me masat, kjo do **t'i** sillte **dëme** shumë të mëdha Partisë.

Puna për forcimin e lidhjeve të partisë me masat

nuk është aspak e lehtë. Me gjithë **luftën** që bëhet, prapëseprapë brenda në parti, në klasën punëtore dhe në masa ka qëndrime dhe shfaqje të kritikueshme që duhet të korrigjohen, të ndreqen dhe të spastrohen. Kjo është një luftë e vazhdueshme me dallgët e jetës, që vijnë **si dallgët** e detit. Kur situatat janë të ndërlikuara, dallgët vijnë të mëdha, më pas, kur situata ndryshon, ato **dallgë** ngadalë zbuten, pastaj qetësohen. Te **ne** **dallgët** janë të vogla, megjithatë lufta që zhvillojmë është e nevojshme, sepse po nuk e bëmë atë, «**uji**» zë «**mushkonja**», nga të **cilat** përhapet «**sëmundja** e malarjes», që është revizionizmi.

Duke mbajtur kurdoherë një qëndrim parimor dhe jo oportunist, Partia jonë nuk ndjek kurrë **politikën** e goditjeve e të pastrimit kundër atyre që pa qëllime armiqësore nuk ecin me shumicën. Ajo ka parasysh **që** njerëzit nuk janë të prerë të tërë me një gërrshërë, se karakteret e tyre **s'janë** të njëjlojta. Ka njerëz që për një gjë të vogël, për të cilën kujtojnë se u është bërë padrejtësi, u mbetet qejfi. Me këta Partia punon me durim **që** **t'i** bindë se mendimi i tyre është i gabuar. Kjo punë duhet bërë doemos, se pas atij që mendon se iu mohua një e drejtë e njohur, qëndron **një familje** e tërë, e **cila** ndikohet nga kryefamiljari për arsye se është edukuar me **ndjenjën** e **patriarkalizmit**. Në këto rrethana, po **të marrësh** një vendim të shpejtuar kundër atij që pretendon për diçka të padrejtë, do të preket gjithë familja e tij. Në stadin e tanishëm të zhvillimit tonë ne kemi disa **probleme** të kësaj natyre. **Është** tjetër çështje kur ndonjëri, me gjithë punën edukuese që është bërë me të, vazhdon të shkelë me ndërgjegje ligjet e shtetit so-

cialist. Kur mbushet kupa, ai, sigurisht, dënohet, por në këtë rast edhe familja e tij nuk është në kundërshtim me zbatimin e ligjit. Në raste të tilla ka shumë rëndësi që dënimi i dhënë ndaj keqbërësit të bëhet mësim për vetë atë dhe për pjesëtarët e tjerë të lëkundshëm të shoqërisë, me qëllim që të ketë sa më pak dënime kundër njerëzve.

Kur keqbërësi meriton të dënohet, atë e ndëshkojmë, por pastaj punojmë shumë edhe me rrethin e tij shoqëror, sepse i dënuari me veprimtarinë e tij mund të ketë komprometuar edhe dhjetë të tjerë. Organet përkatëse të diktaturës së proletariatit, duke zbatuar orientimet e Partisë, procedojnë kështu: ata persona që shihet se janë futur në rrugë të gabuar, që shkelin ligjet e shtetit dhe kryejnë veprimtari keqbërëse, në fillim i thërresin dhe i paralajmërojnë që të heqin dorë menjëherë nga kjo veprimtari, i këshillojnë që si shtetas të Republikës Popullore të Shqipërisë të mbrojnë ligjshmërinë socialiste, pasurinë e përbashkët, të respektojnë normat e shoqërisë socialiste etj., etj. Në raste të tilla ka ndodhur shpeshherë që mjaft nga këta persona, duke kuptuar e duke vlerësuar drejt metodën e këshillimit e të paralajmërimit dhe pasi kanë falënderuar për këtë Partinë, pushtetin dhe organet e diktaturës së proletariatit, kanë reflektuar dhe kanë dhënë fjalën se do të ndryshojnë rrugë. Dhe në fakt shumë kanë ndryshuar. Kjo metodë pune është e drejtë dhe neve na ka dhënë rezultate të mira. Këtu nuk është fjala për qëndrime oportuniste. Kur shikohet që fajtorët meritojnë të dënohen, se qëndrimi i tyre godet unitetin tonë etj., ata i dërgohen gjyqit pa asnjë hezitim.

Ne i vëmë në jetë këto parime sepse ato kanë të bëjnë me ruajtjen dhe me forcimin e unitetit midis Partisë dhe popullit. Megjithatë prapëseprapë shikojmë që kemi ende të meta, për korrigjimin e të cilave punojmë dita-ditës. Ruajtja e forcimi i unitetit me popullin për ne janë të domosdoshëm. Ata diktohen përveç arsyeve të brendshme edhe nga arsye të jashtme, ndërkombëtare, pasi rreth e rrotull Shqipërisë ka armiq. Në këto kushte nuk i lejohet kurrësi Partisë sonë të dobësohet sadopak uniteti i saj me popullin.

Partia jonë u qëndron besnike parimeve të marksizëm-leninizmit dhe i zbaton ato në përputhje me situatën dhe me kushtet e vendit. Zbatimi konsekuent, pa asnjë deformim, i këtyre parimeve në kushtet konkrete nuk është një çështje e thjeshtë, por një problem madh teorik e praktik. Mund të thuhet fare lehtë me gojë se marksizëm-leninizmi zbatohet në kushtet konkrete, por, po të mos kihet kujdes në praktikë, mund të ndodhë që të hidhen slogane marksiste të cilat nuk gjejnë zbatim në jetë ose të shtrembërohen parimet e pranuar.

Neve na është dashur ta fillonim luftën për ndërtimin e socializmit në kushte të vështira, sepse vendi ynë ka qenë i prapambetur, analfabetizmi në masat popullore ishte në kulm, ekonomia ishte përtokë dhe klasa punëtore pothuaj nuk ekzistonte. Në rrethana të tilla, krahas punës ndërtuese, Partia punonte edhe për të edukuar njerëzit ideologjikisht dhe teknikisht. Të gjitha këto detyra nuk mund të kryheshin me shumë shpejtësi, për to kërkohej patjetër një periudhë kohe mjaft e gjatë që të arrinim në atë gjendje sa të mund të

ecnim të sigurt. Përparimi në këto drejtime nuk mund të shkonte paralelisht, prandaj ishte e natyrshme të **kishim** edhe mospërputhje. Për kapërcimin me sukses të këtyre kontradiktave, që lindën objektivisht, Partia jonë ka treguar një kujdes dhe **vëmendje** të madhe që tezat e **marksizëm-leninizmit** t'i zbatojë në mënyrë krijuese në situatën dhe në kushtet tona.

Ne i zbatuam detyrat e fillimit, duke u nisur **që nga** hapja e **shkollavë** të para për përgatitjen **ideologjike marksiste-leniniste** të kuadrove e gjer te ngritja e kantierëve të ndërtimit. Në këto **drejtime** populli, me Partinë në krye, tendosi muskujt, i vuri gjoksin punës. Puna e Partisë për edukimin dhe **mobilizimin** e njerëzve, **zhvillimi** i **një** propagande konkrete, të gjallë, me një gjuhë të thjeshtë, të ilustruar me shembuj nga jeta, bënë të mundur që klasa jonë e re punëtore të rritë **shkallë-shkallë nivelin** e saj **ideologjik**, të kuptojë edhe më mirë **rolin** e saj të madh historik dhe se parimet që zbaton ajo në praktikë kanë lidhje me idetë që parashtrohen në «Kapitalin» e Marksit etj. Në fillim u shpjegonim punëtorëve se **mbivlera**, për **shembull**, për të **cilën flet** Marksi, është ajo pjesë e vlerës që prodhon punëtori me mëditje mbi vlerën e fuqisë punëtore, është puna e paguar e punëtorit, që e përvetëson **kapitalisti**. Tani kjo pjesë e vlerës së punës të punëtorëve te ne nuk **përvehtësohet** më nga **kapitalistët**, sepse këta **ne** i shporrëm, por shkon **në** akumulim të shtetit dhe përdoret për **zhvillimin** e ekonomisë e të kulturës, për **ngritjen** e **mirëqenies** së masave, gjë që e shohin vetë dhe e **ndiejnë** përditë punonjësit. Më **vonë** u thoshim punëtorëve se ju do të veni në shkollë që të studioni edhe «Kapitalin»

e Marksit, për të kuptuar në një nivel akoma më të **thellë** këto që dëgjoni. Dhe kështu kemi vepruar. Tani ata **shpurnë** gjëra i kuptojnë më mirë.

Pra, në çështjen e formimit ideologjik të **klasës** dhe të masave të tjera punonjëse ne kemi përdorur metodën e edukimit **shkallë-shkallë**, duke e **lidhur** veprimin e madh revolucionar me teorinë e politikën, si dhe me ecjen përpara në zhvillimin tonë. Me kalimin e kohës kemi përgatitur me mijëra kuadro, që kanë mbaruar **shkollën** ose kurset e Partisë. Me këtë **përgatitje** tani ata janë **në** gjendje **t'i** kuptojnë teorikisht problemet e Partisë. Ne kemi bërë një **rajonizim** të gjerë të institucioneve të përhapjes së **marksizëm-leninizmit** dhe sot **kemi** arritur në një gjendje të tillë që komunistët dhe masat punonjëse të mësojnë teorinë **marksiste-leniniste** dhe të kuptojnë **dëmin** e deformimeve të ideologjisë marksiste-leniniste në të gjitha tezat e revizionistëve. Nuk pretendojmë se të gjithë njerëzit tanë janë bërë teoricienë të marksizmit, por themi se ata janë në gjendje të kuptojnë **thelbin** e kësaj teorie dhe mbi këtë **bazë** të dallojnë qartë në veprimet e tyre **ç'është** e drejtë dhe **ç'është** e gabuar.

Megjithëkëtë, sado të zhvilluar të jenë njerëzit, në qoftë se ata nuk veprojnë menjëherë kundër shfaqjeve të gabuara që duken në punë e sipër, **rezultatet** nuk do të jenë të kënaqshme. Indiferentizmi ndaj veprimeve dhe qëndrimeve antisocialiste nuk vjen aq nga moskuptimi i anës teorike të çështjes sesa nga mungesa e kalitjes **revolucionare** të ndërgjegjes së punonjësve. Ka **punonjës** që akoma nuk e kanë të zhvilluar vetëdijen në atë **shkallë** sa të kenë kurajën **revolucionare** që të ngrihen me

forcë ndaj të metave e dobësive, ashtu siç na mëson Partia. Për këto dobësi, pa dyshim, ndikojnë për keq mbeturinat shumë të rrezikshme mikroborgjeze, që kanë trashëguar njerëzit nga koha e shkuar, si dhe presioni ideologjik borgjezo-revizionist që vjen nga jashtë.

Në vazhdim të bisedës, mysafiri foli për çështje të ndryshme dhe falënderoi për bisedën dhe pritjen që ishte bërë në vendin tonë.

Fjalën e mori përsëri shoku Enver Hoxha:

Partia jonë është e vogël, por idetë e marksizëm-leninizmit, nga të cilat udhëhiqet ajo, janë të mëdha. Ne këtu në Shqipëri, ku Partia është në pushtet, ashtu edhe marksistë-leninistët që nuk janë në pushtet luftojmë me të gjitha forcat për të zbatuar marksizëm-leninizmin në kushtet konkrete të vendit dhe për të arritur njëra pas tjetrës fitore në rrugën e revolucionit e të socializmit.

Revizionistët e tipit borgjez si Pollit dhe Gollani, që thonë se janë takuar me Leninin e Stalinin, por që i kanë vënë nën këmbë idetë për të cilat luftuan këta, mendojnë se lufta që bëjnë marksistë-leninistët e vërtetë në Angli, nuk është luftë. Pikërisht edhe me të tilla pikëpamje ata tregojnë se nuk janë në rrugë të drejtë, se nuk i kuptojnë vështirësitë dhe përpjekjet e komunistëve të vërtetë anglezë, të cilët punojnë në kushte të vështira e luftojnë në një vend, imperializmi i të cilit ka pasë sunduar botën. Të nënvleftësosh këtë luftë është gabim i madh. Imperializmi anglez tani vërtet është dobësuar, por ndikimi i tij në masat nuk është për t'u neglizhuar. Laburistët anglezë janë arma më e mpreshtë dhe më dinake në shërbim të imperializmit britanik.

Nuk do të ishte aspak marksiste t'u thoshim marksistë-leninistëve anglezë «përse nuk merrni armët për të luftuar kundër imperializmit anglez?». Natyrisht, ata duhet të përfitojnë nga situatat që krijohen për të goditur politikisht dhe ekonomikisht kapitalin, dhe besoj se në këtë frymë edukohen dhe përgatiten për të punuar në kushtet konkrete të vendit të tyre, ku sundon kapitalizmi dhe ideologjia e tij me të gjitha mënyrat e format. A nuk është e mundur të ndikojë ky kapitalizëm te komunistët anglezë? Patjetër ndikon. Duhet të mos jesh realist, po të mos e pranosh këtë të vërtetë. Në kushte të tilla luftojnë klasa punëtore dhe komunistët anglezë.

Kur në Londër dhe në qytete të tjera të Anglisë u bënë grevat, siç ishte, për shembull, greva e madhe e punëtorëve të minierave të qymyreve, ne menduam për marksistë-leninistët anglezë. Ne e dinim që nuk ishin ata që e drejtonin këtë grevë kolosale, por, sidoqoftë, ishte klasa punëtore angleze ajo që i bënte të dridheshin kapitalin anglez dhe qeverinë e tij. Në luftën kundër kapitalit, më të vendosurit janë komunistët. Por gjendjen duhet ta gjykojmë ashtu siç është dhe jo siç na pëlqen neve të jetë. Ne e dimë ç'janë laburistët dhe e kuptojmë rolin e tyre në grevën e madhe, prandaj i parashikonim dhe i pritnim dallaveret dhe pazarllëqet që do të bëheshin.

Takimet në mes partive marksiste-leniniste janë shumë të nevojshme. Ato kanë shumë probleme të përbashkëta. Ne jemi marksistë, prandaj kemi për të thënë fjalën tonë për të gjitha problemet. Shtetet e mëdha kanë fjalën e tyre, por edhe shteti i vogël shqiptar ka

fjalën e vet dhe, me gjithë veprimet e qëndrimet e tij, përpiqet të demaskojë armiqtë më të mëdhenj, imperializmin amerikan dhe revizionizmin sovjetik. Ne kurrë nuk do të pranojmë të mbyllim gojën dhe nuk do të lëmë pa demaskuar pazarllëqet që bëhen nga superfuqitë në kurriz të popujve, prandaj jemi dhe do të jemi në luftë me ta dhe, pavarësisht se jemi një popull i vogël, një ditë do të fitojmë, sepse kemi me vete gjithë popujt e botës, që janë një forcë madhështore. Kur ne diskutojmë në Organizatën e Kombeve të Bashkuara, jemi të sigurt se shprehim edhe mendimin e dëshirat e të gjithë komunistëve të tjerë të vërtetë e të popujve të botës, që fizikisht nuk janë atje për arsyet që dihen.

Sot në gazetën «Zëri i popullit» është botuar një artikull për Kilint, në të cilin dënohet junta ushtarake, që organizoi grushtin e shtetit dhe flitet mirë për qeverinë e presidentit Alende. Është detyra jonë të demaskojmë fytyrën e kapitalizmit dhe të mbrojmë qeverinë e Alendes, prandaj kudo në Shqipëri u organizuan mitingje të gjera proteste kundër fashistëve gjakatarë kilianë. Në artikull nxirret konkluzioni se në rrëzimin e qeverisë së ligjshme të presidentit Alende, veç qëndrimit të hapët armiqësor të Shteteve të Bashkuara të Amerikës, kanë ndikuar edhe teoritë false, të poshtira dhe revizioniste të «marrjes së pushtetit me anë të rrugës parlamentare», të «bashkekzistencës paqësore» të të tëra shteteve, të «botës pa armë», të «bashkëpunimit me borgjezinë» etj., efektin reaksionar të të cilave e vërtetuan edhe ngjarjet tragjike të Kilit.

Mbledhjet dhe takimet që zhvillojnë midis tyre superfuqitë dhe gjithë armiqtë tanë janë të tëra me karakter dhe qëllim antipopullor. Ato bëhen për të gënjyer dhe për të shtypur popujt, për të shkatërruar lëvizjet e tyre nacionalçlirimtare, kurse ne dëshirojmë të bisedojmë me të gjitha partitë marksiste-leniniste, edhe me ato që nuk janë akoma në fuqi, që të gjejmë gjuhën dhe mendimin e përbashkët për një varg problemesh ndërkombëtare, sepse mendimet e përbashkëta do të jenë medoemos më të frytshme. Çështja kryesore për marksistë-leninistët janë interesat e klasës punëtore, interesat e popullit të tyre dhe të popujve të tjerë, interesat e revolucionit dhe të socializmit. Ne jemi deri në fund kundër Tregut të Përbashkët Evropian, kundër KNER-it, NATO-s, Traktatit të Varshavës etj., sepse këto grupe imperialiste ose revizioniste, me karakter ushtarak apo ekonomik, janë kundër popujve. Në qoftë se Tregu i Përbashkët Evropian qenka kundër sovjetikëve, qoftë me shëndet, kjo nuk do të thotë që ne të jemi me të. Në asnjë mënyrë nuk mund të pranojmë të përkrahim Tregun e Përbashkët Evropian, që hiqet sikur është kundër sovjetikëve, edhe sikur ai të jetë me të vërtetë i tillë. Në përcaktimin e qëndrimit tonë të drejtë dhe parimor nuk udhëhiqemi nga një koniunkturë e përkohshme politike ose kontradikta të karakterit ndërimperalist. E kemi deklaruar dhe e deklarojmë botërisht se Shqipëria nuk mund ta mbrojë kurrë as politikën e «bashkimit» të shteteve kapitaliste të Evropës, sepse gjoja ato mund të jenë një forcë kundër Shteteve të Bashkuara të Amerikës dhe Bashkimit Sovjetik. Këtë qëndrim të gabuar, të përcaktuar nga një koniunkturë

politike, e ka dënuar Lenini në kohën e tij. Përderisa «bashkimi» kërkohet të bëhet nga shtetet kapitaliste dhe për interesat e tyre, ne nuk mund të jemi dakord me të. Ai bashkim nuk mbron interesat e klasës punëtore dhe të popujve të Evropës, prandaj nuk mund të meritojë përkrahjen tonë¹. Në këto çështje Partia jonë ka mbajtur qëndrime të drejta dhe të prera, që s'ka nevojë t'i përmend, sepse ju i dini. Partia jonë pranon që, duke u nisur nga parimet e marksizëm-leninizmit, të konsultohet me partitë e tjera marksiste-leniniste, të qajë hallet me to, të diskutojë dhe të dëgjojë argumentet e secilës palë, me qëllim që të gjendet rruga e drejtë e përbashkët, por ajo nuk lëviz kurrë nga pozitat parimore.

Ne do të bëjmë ç'është e mundur dhe do të luftojmë me të gjitha forcat për të mbrojtur interesat e vendit tonë dhe të revolucionit. E dimë që kontributi ynë është i vogël në krahasim me atë të forcave të shumta të revolucionit në botë, ku militojnë shumë parti marksiste-leniniste, revolucionarë e proletarë, por, krah për krah me ta, ne do të ecim të vendosur në rrugën tonë.

1. Aluzion për qëndrimin e Partisë Komuniste të Kinës ndaj Tregut të Përbashkët Evropian, NATO-s dhe «Evropës së Bashkuar». Në kundërshtim me pikëpamjen leniniste dhe nën pretekstin e shfrytëzimit të kontradiktave ndërimperialiste dhe të luftës kundër hegjemonizmit sovjetik, ajo mbështet organizmat politikë, ekonomikë dhe ushtarakë të borgjezisë evropiane, duke injoruar kështu kontradiktat e mëdha dhe të pakapërcyeshme midis proletariatit e popujve të Evropës nga njëra anë dhe regjimeve borgjeze e reaksionare e oligarkive kapitaliste nga ana tjetër.

shtë detyra jonë të bashkojmë përpjekjet për të ruajtur dhe për të forcuar unitetin me anën e veprimeve të përbashkëta dhe nëpërmjet shkëmbimit të mendimeve.

Ju na folët për përshtypjet nga vizitat e bëra nëpër vendin tonë. Këto anë të Shqipërisë ku kaluat ju, i ka vizituar edhe Bajroni, i cili ishte shkrimtar përparimtar për kohën e vet. Siç e dini edhe ju, ai që atëherë ka shkruar për Bolivarin.

Bajroni ka kaluar nga rrethi i Gjirokastrës, Libohova dhe Tepelena, pastaj ka dalë nga Arta dhe Çamëria dhe prej andej ka shkruar në Mesolongji. Ai ka shkruar shumë bukur për Shqipërinë në veprën e tij «Çajld Harold». Më kujtohet, kur ishim në Liceun e Korçës, që një profesor francez, me origjinë nga një fshat i Zvicrës, më thoshte për Bajronin: të dy vendeve u ka kënduar poeti i madh, vendit tim dhe vendit tuaj.

Ali pashë Tepelena i dha Bajronit rojat e veta për shoqërim. Ata nuk iu ndanë atij edhe në Mesolongji. Rojat ishin të veshura shqiptarçe, me fustanella, ashtu siç paraqitet në tablo Bajroni. Kur ky u sëmur nga malarja, ata, që e donin shumë, rrinin të shqetësuar te dera e odës së Bajronit, dhe kur mjeku që e vizitoi doli jashtë, një nga shqiptarët nxori jataganin dhe i tha: «Po nuk e shërove tim zot, atëherë do të të pres kokën». Për mikun e vërtetë shqiptari gjithmonë është përpjekur të bëjë të pamundurën.

Ju faleminderit shumë për vizitën që na bëtë. Gjithashtu ju falënderoj për vlerësimin që i bëni Partisë so-

1. S. Bolivar (1783-1830), një nga udhëheqësit më të shquar të luftës për pavarësi në Amerikën Latine.

në, e cila do të përpiqet ta meritojë këtë **vlerësim** duke luftuar më shumë për interesat e popullit dhe të **revolucionit**.

Botuar për herë të parë në librin: Enver Hoxha, «Kundër revizionizmit modern 1971-1975» (Përmbledhje veprash), f. 452

Botohet sipas librit: Enver Hoxha, «Kundër revizionizmit modern 1971-1975» (Përmbledhje veprash), f. 452

ARTI I MADH I POPULLIT **TONË** — BURIM FRYMËZIMI PËR FORCAT KRIJUESE

Shënime

10 tetor 1973

Çdo mbrëmje po ndjek me kujdes nëpërmjet televizorit Festivalin **Folklorik**¹ që zhvillohet me shumë sukses në Gjirokastrë. Ai është i mrekullueshëm, **një** shpërthim madhështor i gjenisë së **popullit tonë në** fuqinë e kulturës e të artit, të muzikës, të **valles** etj. dhe sidomos i gërshtimit në mënyrë të lartë me të tëra këto i ndjenjave të tij të pastra, i heroizmit, i qëndresës së tij burrërore kundër armiqve e vështirësive, si dhe i mençurisë së tij. Në këngët dhe vallet, në qëndisimat e mrekullueshme të kostumeve, populli ynë ka shkruar historinë e tij mijëravjeçare, ka treguar zotësinë dhe forcën në konceptimin e ngjarjeve dhe të fenomeneve, ka shkrirë në një fond të madh talentin e tij të **mrekullueshëm**, ka ruajtur dhe ka zhvilluar këto thesare dhe i ka transmetuar në breza.

Partia dhe rendi socialist që ajo ndërtoi dhe po

1. Festivali **Folklorik** u zhvillua nga 0-12 tetor 1973.

ndërton në Shqipëri i dhanë kësaj gurre të madhe e të pashtershme **popullore** përmbajtjen socialiste dhe një **shkëlqim** të **mrekullueshëm**, duke e ngritur artin e pavdekshëm të popullit në një pedestal të madh, frymëzues, mobilizues, krijues. Shpërthyen nga të katër anët e vendit këngët e **moçme** dhe të reja, kostumet e habitshme, me ngjyra të harmonishme e me qëndisma aq të bukura dhe aq të përsosura në ekzekutimin e tyre, që të çuditin për talentin e madh të popullit tonë. Dhe të gjitha këto janë gërshetuar në një harmonizim të atillë e me një poezi të **rrallë** që u këndojnë Partisë sonë heroike, karakterit të lartë dhe virtyeteve të njerëzve **tanë**, që u këndojnë maleve, fushave pjellore, detit, kodrave dhe gërxheve tona — **kala** të pamposhtura kurrë dhe që **rrallë** i gjen në **folklorin** e popujve të tjerë.

Këtë përcaktim të folklorit tonë nuk e bëj **i** shtyrë nga fakti se është **folklori** i vendit tim, i popullit tim, **por**, si **marksist-leninist** shqiptar dhe duke e parë gjendjen realisht. Në jetën **time** të gjatë kam parë, kam **dëgjuar** dhe kam **lexuar** shumë edhe për **folklorin** e vendeve të tjera dhe, pa e nënvleftësuar **folklorin** e tyre, më duket se si **folklori** ynë nuk ka. Nuk e them këtë **nga** pozita shoviniste, pse i tillë nuk jam. Di të çmoj anët e mira të popujve të tjerë, bile edhe **t'i** mbivlerësoj disa gjëra të tyre, kur është rasti, por di edhe të çmoj gjërat e mira të **popullit** tim, **bile** të mbiçmoj me të drejtë shumë **vlera** tonat që janë **më** të mira se të të tjerëve. Kjo nuk është mburrje, është **realitet** dhe një nga këto **realitete** është **folklori** ynë.

Nga **folklori** ynë i pasur e kurdohërë në zhvillim e në **lulëzim** duhet të frymëzohen të gjithë njerëzit e

arteve tona për të krijuar kompozime të bukura në të gjitha **llojet**. Pra, artistët tanë duhet **t'i** njohin dhe **t'i** kuptojnë ndjenjat e shijet e holla të popullit, format dhe **mënyrën** se si i shpreh ai këto dhe me mjeshtëri e kulturë të krijojnë vepra të bukura në të gjitha gjinitë, si, për shembull, pjesë të larmishme muzikore, opera, valle, balete, piktura etj. Çështja është që asgjë nuk duhet të qëndrojë në vend, **as** zhvillimi i folklorit, **as muzika** dhe artet e tjera, as njëra nuk duhet të eliminojë tjetrën, por të ndihmohen dhe të ruajnë formën kombëtare dhe të **plotësojnë** kërkesat në rritje me përmbajtje **socialiste**.

Të vlerësojmë kompozitorët, artistët, piktorët e mëdhenj, që i kanë dhënë njerëzimit vepra të bukura, të pavdekshme, por një vlerësim i drejtë i tillë nuk duhet në asnjë mënyrë të na bëjë të nënvleftësojmë veprat e artistëve të popullit tonë, siç ngjet me disa që **vlerësojnë** vetëm Bizenë, Vagnerin, Shopenin ose Berliozin. Këta vërtet janë kompozitorë të mëdhenj, por të tillë janë bërë pikërisht pse kanë ditur të mbështeten në jetën dhe në historinë e popujve të tyre, në muzikën, në vallet dhe në këngët e popujve, për të cilët ata kanë shkruar veprat e tyre. Koha e ka bërë të pavdekshme «Karmenin» ose «Arleziannën», por atje gjen ritmet dhe këngët e Andaluzisë, të Provansës dhe të Kamargës. E njëjta gjë ngjet edhe me veprat e kompozitorëve të tjerë të mëdhenj të huaj. Por, që **t'i** kuptosh e **t'i** shijosh ato, duhet të kesh një kulturë të gjerë dhe jo vetëm **speciale**. Populli ynë i respekton operat dhe **Lidin**¹ e

1. Lied, gjermanisht — këngë.

Nibelungëve, por ai ndien më afër dhe kupton më mirë operat dhe këngët për Skënderbeun e trimëritë e tij, për heronjtë e Rilindjes dhe të luftërave nacional-çlirimtare. Populli ynë mund ta shijojë «Lothengrinin»¹, por ai emocionohet më shumë dhe frymëzohet në kulm nga «Zek Jakini».

Këto shënime të pakta që po shkruaj, i bëj jo që të mos ekzekutohen te ne pjesët e bukura muzikore të huaja, në të kundërtën, por as të mos nënvleftësohet arti ynë kombëtar, që ruan gjëra të mrekullueshme.

Një gjë e tillë, natyrisht, nuk ngjet, por herë pas here dalin disa plehra të veçuara që, nën këto maska, kanë qëllime të errëta politike dhe kërkojnë të na futin në programet tona muzikore helmin e muzikës moderne dekadente. Ata që përçmojnë çdo gjë të bukur kombëtare dhe socialiste t'i përbuzim dhe t'i spastrojmë me fshesën e plehrave.

Botohet për herë të parë sipas origjinalit që gjendet në Arkivin Qendror të Partisë

1. Vepër e kompozitorit gjerman R. Wagner, mbështetur në motive të eposit popullor gjerman.

2. Këngë popullore shqiptare që i këndon heroizmit të Zek Jakinit në luftë kundër mercenarëve turq.

FESTIVALI FOLKLORIK — NJË MREKULLI E GJENISË SË POPULLIT TONË

*Nga biseda me përfaqësues të grupeve të Festivalit
Folklorik të Gjirokastrës¹*

16 tetor 1973

Ju faleminderit shumë që më nderuat me rastin e ditëlindjes sime. Këto nderime i përkasin Partisë sonë, i përkasin popullit që na lindi, na rriti, na mësoi të luftojmë për çlirim e atdheut, ta mbrojmë dhe ta lulëzojmë atë.

Me shekuj ka luftuar populli shqiptar për lirinë dhe pavarësinë e tij, por askujt nuk ia ka ngrënë hakun,

1. Me rastin e 65-vjetorit të ditëlindjes, udhëheqësit të dashur e të paharruar, shokut Enver Hoxha, i bënë vizitë dhe e uruan shokë të udhëheqjes së Partisë, të Presidiumit të Kuvendit Popullor dhe të Qeverisë, punëtorë, kooperativistë, gra, të rinj, ushtarakë, veteranë, punonjës të dikastereve të ndryshme, përfaqësues të inteligjencies popullore etj. Në këto takime që u organizuan në selinë e KQ të Partisë merrnin pjesë edhe anëtarët e Byrosë Politike dhe sekretarë të KQ, Hysni Kapo e Ramiz Alia, si dhe anëtarja e KQ të Partisë, Nexhmije Hoxha.

përkundrazi hakun ia kanë ngrënë atij. Kurse ai asnjëherë nuk është **përkulur**, nuk është nënshtruar. Por kohët ndryshuan. Populli shqiptar krijoi Partinë e tij, fitoi lirinë dhe të gjitha të drejtat e marra nëpër këmbë. Sot ai lufton e punon për **ndërtimin** e socializmit në Shqipëri për të ngritur në një nivel akoma më të lartë mirëqenien e diturinë, pra ecën në rrugën e përparimit. Garanci për këtë është Partia, është vija e saj e drejtë, është vendosmëria dhe puna e tij. Fatet e Partisë dhe të popullit janë lidhur pazgjidhshmërisht. Kur themi Parti kuptojmë popullin, kur flasim për forcën e Partisë, kuptojmë forcën e popullit. Pa popullin, pa **klasën** tonë punëtore nuk mund të kuptohet **ekzistenca** e Partisë. Partia është në krye, ajo udhëheq gjithë jetën e vendit, por njëkohësisht duke i shërbyer me besnikëri **popullit** ajo bëhet më e aftë, më e fortë, bëhet e pathyeshme, prandaj Shqipëria lulëzon, forcohet dhe përherë e më tepër fiton respektin jo vetëm të miqve, por dhe të armiqve.

Të kuptohemi, armiqtë nuk **kanë** ndryshuar, ata që kanë qenë, po ata janë. Megjithëse me shumë prej tyre kemi edhe marrëdhënie **diplomatike** dhe bëjmë tregti, ata halë në sy na kanë. Por dhe ne nuk i **mbylлим** sytë, se e dimë mirë cilët janë miqtë dhe cilët janë armiqtë tanë. Partia na mëson të jemi vigilentë dhe të bashkuar që armiqtë të mos gjejnë asnjë të çarë te ne, se po u çave dhe u shpërndave, ata të futin thikat. Sa bukur i këndoi një nga ju unitetit: «**Sup** më sup jemi si **malet**». Kjo është një shprehje e bukur e **kuptim-plote**. Malet na kanë strehuar, na kanë mbrojtur, prandaj **le** të marrim **shembull** nga **malet** që rrinë sup

më sup, sepse vetëm kështu nuk do të na thyejë dot armiku.

Bashkimi, uniteti nuk përjashton kontradiktat që mund të ekzistojnë në gjirin e njerëzve tanë. Njerëzit janë njerëz, kanë ndjenjat e mendimet e **tyre**, por kanë edhe **rezervat** e tyre dhe shpesh edhe fërkime me njëri-tjetrin. Po, kur në kokën, në zemrën e njerëzve mbahen qartë parasysh interesi i madh i atdheut, interesi i madh i popullit, pavarësia, liria, e ardhmja e tij, gjërat e vogla bëhen shkrumb e hi, Partia e njeh dhe e pranon ekzistencën e kontradiktave, por **ajo** ka dhënë dhe ilaçin se si duhet të zgjidhen ato. Ne jemi pjesëtarë të një **populli**, shokë të një ideali, pra, jemi vëllezër në mes të **vëllezërve**, prandaj midis nesh, para së gjithash, duhet të ekzistojë një dashuri e zjarrtë, e **sinqertë**. Kjo **s'do** të thotë që të mos ketë mendime të ndryshme për gjëra të veçanta, të mos ketë fërkime, të mos ketë kritika dhe gabime. Partia nuk i përjashton këto. Asnjë nuk mund të thotë se qenka i kulluar si qelibari, jo. Kemi edhe të meta, por Partia na mëson të kritikojmë e të korrigjojmë njëri-tjetrin, sepse këtë e kërkon interesi i përgjithshëm. Ky mësim i drejtë e largpamës i Partisë duhet të përqafohet nga të gjithë edhe më shumë se deri tani e të na shërbejë për **t'u** kalitur vazhdimisht.

Partia ka bërë vepra madhështore. Festivali **Folklorik** i Gjirokastrës është një nga këto vepra të Partisë. Shoku Ramiz që ishte në Gjirokastër, ju pa dhe mbeti jashtëzakonisht i kënaqur, i gëzuar dhe i entuziazmuar. Unë me Hysniun nuk e patëm këtë fat, **po**, sidoqoftë, nuk mbetëm prapa. Partia na ka ndërtuar **televizionin**, i cili është një mjet shumë i mirë komunikimi

dhe ne ju ndoqëm nata me natë, në çdo valle që hidhnit, në çdo këngë që këndonit. E çfarë t'ju them! Festivali ishte një mrekulli, një mrekulli e gjenisë së madhe të popullit tonë, e talentit të tij të mrekullueshëm, e ndjenjave të tij burrërore, e ndjenjave të trimërisë për të thyer armiqet, për të kapërcyer vështirësitë. Ndjenjat dhe arti i popullit ishin shkrirë në një harmoni të mrekullueshme, edhe në kostumet popullore, të cilat ishin qëndisur me një art të perfeksionuar, që kur i shikon habitesh.

Me artin e tij populli ynë ka shkruar e ka kënduar historinë e tij të lashtë dhe këtë e ka bërë në një mënyrë aq të mahnitshme që zor se e gjen gjetiu. Ne, si marksistë-leninistë, i çmojmë edhe popujt e tjerë, edhe gjërat e mira që ata kanë krijuar, por dimë të çmojmë edhe popullin tonë dhe veprat e tij. Një nga veprat më të mira që ka krijuar populli është folklori. Folklori i popullit tonë, i pasur në valle, në këngë, në ritme, në qëndisma etj., që rrallë i gjen në vende të tjera, është zhvilluar dhe ruajtur brez pas brezi. Ne kemi parë dhe kemi lexuar me kujdes edhe për folklorin e vendeve të tjera, por folklori ynë është më i pasur. Prandaj, këtë thesar të madh që kemi trashëguar, ta ruajmë dhe ta zhvillojmë. Ta ruajmë për vlerat artistike dhe karakteristikat e bukura kombëtare të tij dhe ta zhvillojmë e pasurojmë me idetë e reja të epokës sonë, përmbajtjen e jetës sonë socialiste. Këtë mësim të madh të Partisë e vërtetuat ju në praktikë. Me kostume dhe instrumente muzikore nga më të vjetrat, mbase të kohës së Skënderbeut dhe më të lashta, ju i kënduat historisë së trimave të Shqipërisë, luftërave të Skënderbeut e atyre

ballkanike, u kënduat trimave e bilbilave të Rilindjes e trimave të Kosovës, heronjve të Luftës Nacionalçlirimtare, heronjve tanë të Punës Socialiste, u kënduat fabrikave, arave të lulëzuara, naftës që nxirret nga njerëzit e popullit tonë. Pra, këtë art të mrekullueshëm popullor ju e pasuruat, e pasuruat tamam në rrugën që na mëson Partia, duke e bërë kështu edhe më të dashur për popullin.

Sot në vendin tonë kudo flitet për ju, përfaqësuesit e dhjetëra e dhjetëra mijë pjesëmarrësve të lëvizjes së madhe amatore që ka shpërthyer në gjithë vendin tonë. Ky është shpërthimi i ndjenjave të pasura që kanë lulëzuar si ato gonxhet me erë, të fuqishme, të ndriçuara nga idetë e Partisë. Kudo në vendin tonë këndohet, këndohet dhe punohet, këndohet dhe prodhohet, këndohet dhe luftohet, këndohet dhe vigjilohet me armët në sup, me barutin të thatë.

Sa fuqi të madhe ka kënga juaj! Çfarë vepër të madhe po kryeni! Rëndësinë e folklorit duhet ta kuptojnë të gjithë. Kush nuk kupton folklorin nuk kupton ndjenjat e shprehura nga populli në këngë, në muzikë, në artin e tij të mrekullueshëm, nuk kupton vetë popullin. Folklori është një pjesë e jetës shpirtërore të popullit e konkretizuar me figura aq të prekshme e mobilizuese për njerëzit e shoqërisë socialiste. Ka pasur te ne dhe ka akoma njerëz që e nënvleftësojnë folklorin. Qëndrimi i drejtë marksist-leninist që mban Partia jonë, e rrit rëndësinë e folklorit, i jep atij një shkëlqim të ri, të mrekullueshëm. Nesër, ai do të bëhet edhe më i bukur, edhe më i fuqishëm.

Festivali Folklorik i Gjirokastrës do të frymëzojë

të gjithë shkrimtarët, poetët, dramaturgët, piktorët, kompozitorët, që të krijojnë vepra edhe më të bukura, edhe më të përsosura, me përmbajtje socialiste dhe me atë frymë të shëndoshë kombëtare që përshkonte këngët dhe vallet tuaja. Unë jam i bindur për këtë.

Kompozitorin e madh, Listin, e bëri të shquar populli i vet. Aq më tepër kompozitori ynë, në qoftë se do t'i shërbejë popullit, duhet të frymëzohet nga populli. Muzika që ai do të kompozojë, duhet të jetë e atillë që ta kuptojë populli, ta ndiejë, të jetë mobilizuese dhe jo të shkruajë ëndrra të kota që populli nuk i kupton. Prandaj ai duhet të mbështetet patjetër në folklor. Kjo nuk do të thotë që ai të mbetet te folklori, por, duke u mbështetur në të, të krijojë muzikë me të vërtetë të bukur, me përmbajtje socialiste e formë kombëtare që ta pëlqejnë jo vetëm shqiptarët, por edhe të huajt.

Muzika e bukur me frymë popullore nuk mund të mos pëlqehet dhe nga popujt e tjerë. Ne jemi shqiptarë, por, kur dëgjojmë këngët dhe muzikën spanjolle andaluze, të gjithëve na pëlqen. Pse na pëlqen? Pse ajo është muzikë e popullit, ka frymën dhe ndjenjat e popullit spanjoll.

Populli ynë ka më tepër nevojë për një muzikë që jo vetëm ta kuptojë e ta ndiejë, por dhe ta mobilizojë të ecë përpara.

Ne s'jemi kundër që nga thesari i madh i popullit, folklori i ditëve tona të krijojë thesare akoma më të bukura, ne për këtë po luftojmë. Por kjo nuk do të thotë të nënçmojmë folklorin, ta imponojmë atë. Partia nuk ka menduar kurrë si ata mendjeshkurtrit, që deshën ta

mbyllnin folklorin në arkiva, por ka luftuar për përhapjen e zhvillimin e tij. Dikur lahuta dhe çiftelia binin në vetmi. Curles i binte ai çobani rrëzë rrapit, rrëzë ahut kur çonte delet për ujë. Veip Qorri, në Gjirokastër, kur gjente Selman Qorrin (ishin dy pleq qorra, të cilët i kam pasur miq kur unë isha i vogël¹), bashkoheshin të dy kokë më kokë, festen e vinin mbi sy e i binin curles. Por ata s'kishin bukë të hanin. Po tani? Tani të bëhet zemra mal kur shikon orkestra popullore me dhjetëra lahuta, me dhjetëra çifteli, apo me 18 curle e fyej që bien në mënyrë të akorduar. Kur shikon orkestrën e Matit ndien kënaqësi të madhe. Të lumtë! Mua, shokut Ramiz e të tjerëve na pëlqyen shumë ekzekutimi dhe drejtimi i orkestrës. Ajo ishte organizuar e harmonizuar bukur, si rezultat i një pune të madhe dhe për një periudhë kohe mjaft të gjatë. Na ke kënaqur, prandaj të urojmë me gjithë shpirt.

Kënaqësi na dhanë shoku i Lezhës, ai i Pukës. Ne kemi parë e kemi dëgjuar në televizor kitaristë me emër e të talentuar që me të vërtetë të emocionojnë. Por, kur ekzekutove ti³, me të vërtetë na preke, jo pse të kemi vëllain tonë, por sepse tek ti pamë një njeri të talentuar të popullit, që luan me aq mjeshtëri në dy instrumente.

Më vjen keq që po vjen koha të ndahemi, unë dëshiroj të flas shumë me ju, aq shumë kam për të

1. Shih: Enver Hoxha, «Vite të vegjëlisë» — Kujtime për Gjirokastrën, f. 167-170.

2. Shoku Enver Hoxha në këtë kohë përgëzon drejtuesin e orkestrës së Matit, shokun Ymer Neli.

3. I drejtohet shokut Ndue Shyti.

thënë. Të flasim për vallet e Peshkopisë, të Gjirokastrës, të Fierit, të Konispolit, për vallet e Dropullit dhe për kërcimin e bukur e me elegancë të atij që e hiqte. Vajzat e Dropullit që kërcyen me elegancë, treguan jo vetëm bukurinë e natyrës e të shpirtit të dropullitit, por dhe lidhjet e ngushta që ata kanë me atdheun socialist shqiptar, me vëllezërit e tyre shqiptarë, treguan përpjekjet e luftën e tyre për lirinë që gëzojmë sot, për socializmin. Uniteti i minoritetit në Dropull me vëllezërit shqiptarë është i çeliktë, atë e kanë zili të tjerët. Te ne nuk ka dallime midis kombësive, nuk ka as dy ligje, dhe as dy qëndrime: një qëndrim për shqiptarët, një qëndrim për minoritetin. Jo, ne jemi të gjithë vëllezër të një ideali dhe gëzojmë të njëjtat të drejta, duke filluar që nga gjuha. Të gjitha këto ne na gëzojnë, na entuziazmojnë.

Desha të thosha dy fjalë edhe për vëllezërit tanë të zemrës, kosovarët që jetojnë këtu, me ne. Me këngët e vallet e tyre ata shprehin forcën e madhe të karakterit, patriotizmin e madh, traditat e mëdha të luftërave për liri, të revolucioneve, që ka zhvilluar ky popull, vëlla në shpirt e me gjak, kundër të huajve, armiqve të Shqipërisë. Këta vëllezër janë këtu në vendin e tyre, në atdheun e tyre dhe ndërtojnë socializmin. Folklori tyre karakteristik dhe shumë i bukur nuk është veçse folklori ynë, i Shqipërisë. Ai ruan e shpreh po ata tinguj, po ato ndjenja, po ato aspirata, po atë burrëri që karakterizon folklorin tonë. Ne u urojmë vëllezërve tanë në Kosovë lumturi dhe unitet në mes tyre, unitet për të ruajtur traditat e shkëlqyera të shqiptarëve, traditat revolucionare që janë të mëdha në Kosovë, e cila

ka qenë djepi i revolucionarëve të mëdhenj për lirinë e Shqipërisë. Vëllezërit tanë kosovarë, që punojnë këtu me ne, janë mishi dhe gjaku që lëvrin në damarët e Shqipërisë dhe që mban gjallë unitetin e kombit tonë.

Të dashur vëllezër, në emër të Partisë, në emër të Komitetit Qendror, e në emrin tim ju përgëzoj, na keni kënaqur pa masë dhe ju falënderoj nga zemra se keni zbatuar shumë mirë direktivën e Partisë. Zhvillojeni më tej këtë direktivë, do të keni ndihmën e Partisë. Shtëpitë e kulturës t'i bëni qendrat ku të buçasin me forcë gëzimi e lumturia e popullit tonë, shpirti i tij luftarak e revolucionar dhe do të shihni se punët do të shkojnë shumë më mirë. Ju uroj edhe një herë nga zemra, shëndet e suksese në punën tuaj fisnike!

Botohet për herë të parë sipas shënimeve të mbajtura në këtë takim, që gjenden në AQP

KLASA PUNËTORE ËSHTË HEKURBETONI I SHOQËRISE SONE

Nga biseda me një grup punëtorësh

16 tetor 1973

Ju faleminderit shumë, shoqe dhe shokë punëtorë, që më nderuat me ardhjen tuaj në këtë ditë të përvjetorit të lindjes sime. Këto nderime i përkasin Partisë sonë, së cilës ne i kushtojmë ditët tona, gjithë jetën tonë, duke qëndruar vazhdimisht luftëtarë të pamposhtur dhe besnikë të klasës punëtore dhe të popullit tonë trim.

Shokët e mi, që janë këtu të pranishëm, dhe unë jemi shumë të gëzuar që presim sot përfaqësuesit e klasës sonë punëtore heroike, të kësaj klase që u rrit në luftë dhe çan përpara kurdoherë me luftë për ndërtimin e socializmit në vendin tonë. Ne jemi marksistë dhe nuk e kemi për zakon të mburremi, por e vërteta është se populli ynë dhe klasa jonë punëtore, të edukuar, të udhëhequr dhe të brumosur nga Partia me idetë e marksizëm-leninizmit, kanë ngritur brenda një kohe kaq të shkurtër vepra kolosale, të cilat nuk kanë mundur t'i kryejnë të tjerët, që kanë pasur më tepër mundësi dhe mjete sesa vendi ynë. Këto vepra të mëdha, që janë realizuar te ne, mjaft prej të cilave mund

të barazohen me vepra të shquara botërore, ndërtohen nga ju, shokë punëtorë.

Ju të dashur punëtorë ndërtoni hidrocentrale, ngri- ni diga nga më të fuqishmet si ajo e Fierzës, që është nga më të mëdhatë dhe më të komplikuarat në Evropë. Diga të tilla në shtete të tjera ndërtohen me kooperim, me pjesëmarrjen e shumë shteteve dhe për to punojnë jo me qindra specialistë si në vendin tonë, por me mijëra inxhinierë e specialistë dhe jo me mekanizmat që kemi ne, por me më shumë mekanizma modernë. Ju punëtorët ndërtoni hekurudha, ndërtoni kombinatin e madh metalurgjik të Elbasanit, rafineritë, portet e shumë e shumë objekte të tjera.

Të gjitha këto flasin, në radhë të parë, për vijën e drejtë të Partisë dhe për heroizmin tuaj të shquar masiv. Në këtë rrugë të fitoreve të njëpasnjëshme dhe drejt horizonteve të gjera, Partinë, popullin dhe klasën tonë punëtore i udhëheq marksizëm-leninizmi, shkenca që frymëzon masat e popullit për ndërtimin e jetës së re, për zhvillimin, lulëzimin dhe mbrojtjen e atdheut. Idetë e marksizëm-leninizmit u japin klasës punëtore dhe popullit tonë forcën që të kryejnë vepra, të cilat nuk janë në gjendje t'i kryejnë shumë të tjerë.

Natyrisht, nuk duhet të kënaqemi dhe as të na rritet mendja për gjithçka që kemi arritur. Asnjëherë të mos fluturojmë, por t'i mbajmë këmbët në tokë; s'duhet të mjaftohemi edhe kur të krijojmë bollëkun, që ende s'e kemi, sepse bollëku do të shtrojë detyra të tjera edhe më të mëdha për një jetë akoma më të mirë. Pra, sukseset e arritura të mos na dehin, por të na shtyj- në për të ecur gjithmonë përpara. Partia kurdoherë na

tërheq vëmendjen për të ruajtur thjeshtësinë, prandaj ta dëgjojmë, si gjithmonë, fjalën e Partisë, ta dëgjojmë mirë klasën punëtore. Mendjemadhësia, fodullëku, vetë-kënaqësia nuk të çojnë lart, kurse thjeshtësia, zelli dhe puna për të mësuar vazhdimisht, për t'u kualifikuar, për të përvetësuar e për të zbatuar eksperiencën e mirë etj., janë veti që i bëjnë njerëzit tanë të ngjiten lart, të punojnë në fusha të gjera veprimi dhe të sjellin një zhvillim e përparim të paparë. Puna është ajo që e bën atdheun të mos ketë kurrë mortje e na bën ne të zot të shmangim çdo rrezik, ngado që të na vijë. Rreziqe të mundshme ka, prandaj duhet të jemi të mobilizuar totalisht në punë, të jemi vigilentë, t'i kuptojmë thellë dhe t'i zbatojmë me përpikëri, deri në fund, vendimet dhe urdhëresat e Qeverisë.

Klasa punëtore është e domosdoshme të ndodhet kurdoherë në ballë të punës e të luftës, të jetë, si të thuash, hekurbetoni i shoqërisë sonë, se vetëm kështu do të mund të realizojmë planet dhe do të kapërcejmë vështirësitë që hasim në rrugën e ndërtimit socialist të vendit tonë.

A është kështu, shokë punëtorë? Pse Partia jonë është e fortë? Sepse ju ka ju të fortë, se ka një fshatarësi patriote, që i kupton çështjet thellë, që ka luftuar në shekuj e, si të gjithë ne, ka vuajtur të zitë e ullirit. Ajo i ka përqaftuar me zell të madh direktivat e Partisë, prandaj klasa punëtore duhet të shumëfishojë forcat e veta për ta çuar akoma më përpara fshatin tonë socialist, për të mirën e përgjithshme, për të mirën e klasës.

Partia ka besim të madh te ju, shokë punëtorë, ashtu siç keni shumë besim edhe ju tek ajo dhe tek udhëheqja e saj, se ato kanë dalë nga gjiri juaj, nga

gjiri i popullit. Partia është po aq e thjeshtë sa klasa punëtore, fshatarësia dhe tërë populli ynë. Për çdo gjë që bën, udhëheqja e Partisë këshillohet me ju, punëtorët, dhe me gjithë popullin. Kjo është arsyeja që direktivat e Partisë gjejnë aprovim dhe zbatohen nga populli.

Por nganjëherë edhe ne shokët e udhëheqjes bëjmë gabime, prandaj mos kujtoni se jemi njerëz të pagabueshëm. Mos na gjykoni si koka të mëdha, që për gjithçka na rrjedh dituria si lumë. Jo, s'është e vërtetë një gjë e tillë. Ne, si gjithë të tjerët, jemi ushtarë të Partisë, që përpiqemi të mësojmë nga eksperiencia juaj, nga eksperiencia e madhe e popullit. Ne, që t'i plotësojmë detyrat e besuara, duhet të lidhemi me ju sa më ngushtë e sa më mirë, të studiojmë sa më shumë dhe të përpiqemi të nxjerrim disa konkluzione, të cilat të jenë sa më të drejta. Kur mendimet tona s'janë të drejta, edhe këto duhen kritikuar, se vetëm këtu qëndron forca e unitetit të bazës së Partisë me udhëheqjen e saj, e unitetit të Partisë me popullin.

Ju, shokë punëtorë, më gëzuat shumë që erdhët. Nuk dua t'ju flas gjatë, por edhe një herë ju falënderoj për vizitën që më bëni dhe ju ftoj ta ngremë këtë gotë për Partinë tonë të lavdishme, për klasën punëtore heroike të vendit tonë.

Ju lutem shumë, kur të ktheheni në punë, u jepni të falat e mia të gjithë shokëve punëtorë.

Të rrojë klasa punëtore, të rrojë Partia!

Botohet për herë të parë sipas shënimeve të mbajtura në këtë takim, që gjenden në AQP

TË FORCOJMË KOOPERATIVAT BUJQËSORE, DUKE SHTUAR PRODHIMET BUJQËSORE E BLEGTORALE

Nga biseda me një grup kooperativistësh

16 tetor 1973

Faleminderit shumë, të dashur shokë dhe shoqe, që morët mundimin dhe erdhët sot të më uroni me rastin e ditëlindjes. Urimet tuaja i përkasin Partisë, e cila na ngriti në luftë për mbrojtjen e interesave të popullit e të atdheut dhe na mësoi e na mëson që, sa të rrojmë, të jemi ushtarë të vendosur e të guximshëm të saj në shërbim të Shqipërisë e të socializmit. Ditët tona i qofshin falë Partisë, së cilës i detyrojmë gjithçka që është bërë për të mirën e popullit. Kur themi Partia, kuptojmë pjesën më përparimtare të klasës punëtore, që përfaqëson një forcë të madhe krijuese të popullit, sepse Partia nuk qëndron jashtë popullit dhe mbi popullin, jashtë klasave dhe mbi klasat, por ka dalë nga gjiri i popullit dhe i shërben atij. Partia është organizata politike e klasës punëtore dhe përbën bërthamën luftarake të saj, të krejt popullit. Ajo është e lidhur ngushtë me masat dhe, tok me to, si një trup i vetëm,

ia ndërroi faqen Shqipërisë, duke e bërë një vend të lulëzuar, me një të ardhme të mrekullueshme. Prandaj kur themi se këto ditë të mira i solli Partia, kuptojmë punën dhe djersën e klasës punëtore, të fshatarësisë punonjëse, të të gjithë popullit me Partinë në krye.

Bujqësia jonë socialiste ka marrë një hov të madh zhvillimi. Kjo i detyrohet punës heroike të fshatarësisë sonë kooperativiste dhe udhëheqjes së Partisë, e cila që në ditët e para të Luftës Nacionalçlirimtare, duke u nisur nga mësimet e marksizëm-leninizmit, i tregoi asaj rrugën e shpëtimit, i mësoi se çlirimi kombëtar dhe shoqëror mund të arrihej me sukses vetëm duke qenë në aleancë me klasën punëtore. Fshatarësia gjatë luftës i kuptoi drejt mësimet e Partisë dhe u bë me të vërtetë aleatja më besnike e klasës punëtore. Klasa punëtore, tha Partia në atë kohë, vërtet është e paktë në numër, por ideologjia e saj është e madhe, revolucionare, e fuqishme për popullin dhe e tmerrshme për okupatorët, ajo ideologji është në gjendje të grumbullojë rreth Partisë masat e gjera të fshatarësisë që përfaqësojnë një forcë të madhe revolucionare. Kështu foli Partia, e cila luftën e saj e mbështeti në fshatarësinë tonë heroike, që kurrë s'ishte gjunjëzuar, por kishte luftuar me patriotizëm të zjarrtë për lirinë, demokracinë dhe përparimin.

Një nga faktorët kryesorë që Partia fitoi është lidhja e saj e ngushtë me popullin, i cili u ngrit në këmbë dhe luftoi me heroizëm kundër okupatorëve të huaj dhe tradhtarëve të vendit. Pas luftës, nën udhëheqjen e Partisë u bënë shumë reforma, që ju i dini. Kurrë Partia nuk u tregua sektare në qëndrimin e saj;

ajo, duke i vënë rëndësi **industrisë**, nuk e la pas dore bujqësinë, sepse pa bujqësinë nuk mund të ecet në **socializëm**, ashtu sikurse edhe njeriu nuk mund të ecë mbi tokë pa u mbështetur në të dyja këmbët. Industria është dega udhëheqëse e **ekonomisë**, por bujqësia është baza, ajo që **ushqen** popullin dhe industrinë.

Që me themelimin e saj, **Partia** e dinte se për të çimentuar fitoret e arritura në luftë dhe për të ndërtuar **socializmin** duhej bërë një revolucion i madh në bujqësi dhe ky **revolucion**, që është kooperativizimi, u **zhvillua** me sukses. Ne patëm rezultate në **kolektivizimin** e bujqësisë, për arsye se fshatarësia jonë ishte përparimtare dhe u lidh qysh në **fillim** me vijën e Partisë; ajo e donte të renë, dhe e reja erdhi, prandaj të bëjmë përpjekje të mëdha që kooperativat bujqësorë t'i forcojmë **ekonomikisht** dhe organizativisht. Të mos kënaqemi **me rezultatet** e arritura, por të shohim detyrat e mëdha që kemi përpara, për **realizimin** e të cilave të mobilizohemi akoma më shumë. Nga toka, nga farnat dhe nga puna e zotësia jonë mund të merren edhe 80 dhe 90 **kuintalë** misër për hektar. Ky rendiment është arritur jo në një, po në shumë kooperativa bujqësore. A mund të arrihen këto **rezultate** nga të gjithë? Unë them se mundet, dhe do **t'i** arrijmë. Shumë njerëz në fillim nuk i **përfytyronin** dot si të zbatueshme kërkesat e **Partisë** për rritjen e **rendimenteve** në bujqësi, por tashti ata kanë filluar të binden se këta objektiva janë të mundshëm për **t'u** arritur.

Këtu midis nesh ndodhet shoku Gani **Tuçepi**¹, i

cili është i njohur nga të gjithë si mjeshtër i talentuar për hapjen e **kanaleve** ujitëse, aq dobiprurëse për bujqësinë. Kemi arritur suksese në hapjen e **kanaleve** ujitëse, por megjithëkëtë duhet të bëjmë dhe do të bëjmë akoma më shumë. Para njerëzve të tillë të **talentuar** të popullit tonë, si shoku Gani, duhet të heqim **kapelën** e **t'i** respektojmë. Ky nuk ka shkollë, por është mjeshtër aq i përsosur, sa edhe teknikët qëndrojnë me respekt **përpara** matjeve ekzakto dhe **planeve** të tij.

Për sa i përket ujitjes, bujqësia jonë është përpara dy detyrash: e para, këtë shkallë ujitjeje që kemi, ta shfrytëzojmë sa më mirë; e dyta, ta zgjerojmë atë më tej. Ka raste që kanalet ujitëse **nuk** shfrytëzohen si duhet. Në qoftë se nuk gabohem, fusha e Krujës ujitet në masën rreth 75 për qind dhe nga gjithë kjo sipërfaqe e **ujitshme** merren mesatarisht rreth 20 **kuintalë** **misër** për hektar! Kjo sasi misri që prodhohet atje është e paktë. Fusha e Krujës, për të mos thënë më tepër, duhet të prodhojë të paktën 45-50 **kuintalë** **misër** për hektar.

Shteti ynë ka sjellë e do të sjellë akoma hibride dhe do të ndërtojë stacione moderne. Të huajt, që kanë ardhur në vendin tonë, kanë thënë se si këto që po bëni ju këtu në Shqipëri, pak ka edhe jashtë. Këto vepra i bëjnë njerëzit tanë, djemtë dhe vajzat që kanë dalë nga gjiri i fshatarësisë, i **klasës** punëtore dhe i **inteligjencies** popullore dhe që kanë mbaruar **shkolla**. Këta kuadro të përgatitur nga Partia po bëjnë **mrekullira** kudo, në fabrika e në kooperativat bujqësore.

Kërkesat e kodit agroteknik duhet **t'i** kuptojmë **thëllë**, **t'u** kushtojmë një rëndësi të jashtëzakonshme dhe

1. Hero i Punës **Socialiste**.

t'i zbatojmë me përpikëri, me qëllim që të marrim rendimente të larta. Prodhimi i mjaftueshëm bujqësor shërben për të mirën e popullit, për të siguruar lirinë dhe pavarësinë e atdheut, për të mbrojtur Shqipërinë socialiste nga çdo rrezik.

Të mos harrojmë, shokë, se në botë ka momente kërcënuese kundër popujve. Në Afrikë dhe në Azi po bëhet luftë. Në Lindjen e Mesme po zhvillohen luftime të ashpra, që mund edhe të zgjerohen. Prandaj nuk na lejohet që, kur kemi mundësi, të mos mbjellim shpejt, mirë dhe në bazë të agroteknikës, të mos prashitim si duhet, të korrim me vonësë dhe ta futim grurin brenda kur të na vijë për mbarë. Në kohë të mirë e të keqe duhet të punojmë pa u kursyer, sepse kështu e lyp interesi i atdheut, i cili nuk mund të mbrohet vetëm me pushkë, me top e me mitraloza, por edhe me bukë. Buka të jetë e siguruar atje, në depo, për raste rreziku dhe të përdoret me ekonomi. Ekonomizimi është kurdoherë i dobishëm, por ai bëhet i domosdoshëm sidomos kur situatat janë të vështira, qofshin edhe ca larg vendit tonë. Në raste të tilla gjithë populli duhet ta përqendrojë kujdesin tek ekonomia, te fuqizimi i saj, për të përballuar kohën e keqe. Kjo do të thotë të prodhojmë sa më shumë e sa më mirë, që popullit, në raste të vështira, të mos i mungojnë sendet e nevojshme dhe rezervat të jenë në depot e shtetit e të kooperativës, se shteti dhe kooperativat janë tonat. Pa bukë nuk mund të bëhet asgjë, prandaj buka duhet siguruar me çdo kusht. Në qoftë se vjen rreziku, ai i kërcënon të tërë, prandaj këtë rrezik do ta përballojmë të gjithë, me gjokset tona. Edhe kur vjen koha e mirë, përsëri ajo

është për të gjithë ne. Po të punojmë e të veprojmë kështu, siç na mëson Partia, kurdoherë do të kemi kohë të mirë, retë që grumbullohen në qiell do t'i shpërndajmë vetëm me qëndresën tonë të fortë, me vijën tonë revolucionare, sepse vetëm kjo ka bërë që atdheu ynë socialist të respektohet kaq shumë në arenën ndërkombëtare.

Sot ju keni ardhur këtu për të më uruar përvjetorin e lindjes, prandaj nuk dua t'ju mbaj konferencë dhe ta tepëroj me shumë këshilla për problemet e bujqësisë, sepse ju jeni njerëz të punës dhe, si të tillë, keni shumë eksperiencë, nga e cila kemi përfituar edhe ne, udhëheqësit. Çështja është që t'i forcojmë kooperativat, të forcojmë atdheun, duke shtuar prodhimet, dhe jo vetëm të grurit e të misrit, por edhe të perimeve e të prodhimeve të tjera bujqësore. Perimet kanë rëndësi të madhe për ushqimin e popullatës, sepse kur kemi perime shumë, do të kemi edhe bukë më shumë. Perimet bëjnë që të hahet më pak bukë dhe trupi të forcohet më shumë. Prandaj duhet të punojmë akoma më shumë që të futim te fshatari ynë dashurinë për to. Këtë punë duhet ta bëjmë edhe me qytetarët, por fshatari ka më shumë nevojë t'i shpjegohet dhe të bindet se perimet janë të domosdoshme për organizmin e njeriut. Mund të rrohet edhe pa bukë, duke e zëvendësuar këtë me diçka tjetër, por pa perime jo, se ato përmbajnë të tilla lëndë ushqyese, si me thënë ilaçe, që janë të domosdoshme për jetën e njeriut.

Kisha për të thënë edhe disa fjalë për mishin. Vendi ynë njihet për blegtorinë, por mishin sikur e kemi mangët. Të mos e harrojmë direktivën e Partisë për

zhvillimin e **lopës**, se kjo direktivë është e drejtë, **prandaj** studiojeni dhe **zbatojeni** mirë. Edhe për sa i përket mbajtjes së deles dhe dhisë direktiva e Partisë, gjithashtu, është e drejtë, por vërehet që bagëtitë e imëta, megjithëse kemi vende ku **t'i kullotim, po na pakësohen**, se nuk u vihet rëndësia e duhur. Ju fshatarët nga **malësitë** e Dibrës e të Matit, si dhe të tjerët, keni kullota shumë të mira për bagëtitë e imëta dhe shkurre për dhitë. Ja, këtu e kemi shokun Lezan Pisli që merr nga 240 **litra** qumësht në vit për kokë, prandaj duhet të përfitohet nga eksperiencia e tij dhe **t'i shtojmë** përpjekjet për **trajtimin** e mirë të bagëtive, për shtimin e mishit.

SHOKU GANI TUÇEPI: Unë jam 86 vjeç dhe akoma mbahem i ri. Partia dhe puna **na kanë** bërë të fortë. Ti të na rrosh 500 vjet, shoku Enver!

SHOKU ENVER HOXHA: Faleminderit shumë! Të rrojë Partia! Të fala shokëve andej nga **Dibra!**

Botohet për herë të parë sipas shënimeve të mbajtura në këtë takim, që gjenden në AQP

INTELIGJENCIA — NJË NGA SHTRESAT E TALENTUARA TË POPULLIT TONË

Nga biseda me një grup të inteligjencies

16 tetor 1973

SHOKU ENVER HOXHA: Mirë se na erdhët! **Ju** faleminderit shumë të dashur shokë e shoqe, që erdhët të më uroni në përvjetorin e ditëlindjes sime. Këto urime janë për Partinë dhe për popullin tonë; **ne** jemi ushtarë të tyre dhe do të mbetemi të tillë derisa **të kemi** jetën.

SHOKU ALEKS BUDA: Edhe ne të moshuarit **pa-**tëm kënaqësinë të vijnë për urim bashkë me rininë.

SHOKU ENVER HOXHA: Me rininë duhet të qëndrojmë afër, se ajo është e ardhmja **e** vendit, është pjesa më **dinamike e popullit**. Edhe në Festivalin **Folklorik** Kombëtar pjesëmarrja e tre brezave, duke përfshirë edhe fëmijët, ishte e goditur. Më pëlqeu shumë **vallja** e bukur e dibranëve «Tre brezat».

Inteligjencia **popullore** është një **nga** shtresat e **talentuara** të popullit që ka vënë mençurinë dhe **zotësinë** e saj në shërbim të atdheut **socialist**. Në rezultatet e mëdha që ka arritur populli ynë, në veprat **monume-**

ntale që ka ngritur brenda një kohe të shkurtër nën udhëheqjen e Partisë, krahas forcës e mençurisë së **klasës** punëtore dhe të fshatarësisë punonjëse spikat dhe djersa e mençuria e **inteligjencies** sonë popullore me shpirt revolucionar, me qëndrueshmëri të fortë, me burrëri dhe koncepte të drejta mbi jetën, moralin, shkencën. Inteligjencia jonë ka përvetësuar dhe ka bërë të vetat mësimet e Partisë e, nëpërmjet veprave shken-core, letrare dhe artistike, po ndihmon drejtpërdrejt në edukimin e brezave të rinj në shkolla, në qendra pune etj. **Inteligjencia** po ndikon pozitivisht edhe në riedukimin e brezave të mesëm dhe të vjetër. Ajo ka **luajtur** një rol të madh në ngritjen e **kulturës** së vendit tonë.

Ne duhet të kemi një respekt të veçantë për mësuesit tanë të nderuar dhe patriotë, jo vetëm për **mësuesit** e kohës së Partisë, por edhe për mësuesit e vjetër, të cilët kanë **luftuar** me gjak e me penë për të na mësuar gjuhën e mëmës, historinë e **lavdishme** të atdheut, **luftërat** e popullit tonë e të popujve të tjerë për liri. Ne, brezi i moçëm, kemi **ngulitur** në tru dhe në zemër mësimet e mësuesve tanë të vjetër, që i kujtojmë me respekt. Brezi i ri i madh i mësuesve e pedagogëve, që u **krijua** më pas, po e vazhdon punën e tyre fisnike e nën udhëheqjen e Partisë po i jep një **impuls** të ri diturisë e shkollës. Ky brez i ri arsimtarësh po vazhdon punën fisnike të brezit të mëparshëm. **Është** shumë pozitive që intelektualët në vendin tonë janë të **lidhur** me punën, me jetën, me popullin punonjës, me hallet, me **shqetësimet** dhe me gëzimet e tij. Ata po bëjnë të gjitha përpjekjet që **t'i** shërbejnë **popullit**, të pasqyrojnë

jetën e tij dhe të frymëzojnë masat për veprime aktive në ndërtimin e socializmit.

Ky është **një** sukses i madh që ka arritur të sigurojë Partia jonë. Me vijën e saj të drejtë ajo ka bërë të **luftohen** shumë pikëpamje **intelektualiste**, mikroborgjeze që trashëguam nga kultura dekadente borgjeze e me të cilën qenë pajisur shumë nga ne. Ne **intelektualëve** të vjetër, për **t'u** formuar si marksistë na është dashur dhe na duhet akoma «të qërojmë hauret nga shumë gjëra të këqija». Ne, që e kemi provuar dhe e dimë sa të dëmshme dhe të rrezikshme janë ndikimet reaksionare të **ideologjisë** dhe të kulturës borgjeze, duhet të luftojmë e të mos lejojmë që ato të zënë rrënjë në kokën e brezave tanë të rinj, që këta të mos vuajnë më pas për të spastruar «hauret». Në mendjet dhe zemrat e brezit të ri të **mbjellim** lule dhe jo kërpudha. Të gjitha ndryshimet pozitive në botëkuptimin e inteligjencies sonë lidhen me krijimin e bindjeve të shëndosha marksiste-leniniste, me vijën e drejtë të Partisë dhe me forcën e tyre.

Me gjithë sukseset e pamohueshme që kemi **arritur** edhe tash ka çështje që nuk kuptohen si duhet, prandaj edhe në të ardhmen duhet të bëjmë shumë përpjekje për të krijuar koncepte të drejta për çdo gjë. Bindjet tona marksiste-leniniste janë të rrënjësura aq **thellë** sa **s'ka** top që **t'i** lëvizë. Në qoftë se në horizont do të duket diçka që nuk është e qartë, bindja jonë e **thellë** për atë çka është e drejtë dhe e vërtetë na **ndihmon** shumë për të sqaruar **plotësisht** situatën dhe për të gjetur zgjidhjen më të drejtë.

Ne mund të themi me **bindje** se, në këtë drejtim, inteligjencia jonë e edukuar nga Partia është në rrugë të

drejtë. Gëzohet Partia kur shikon kaq shumë teknikë të mesëm e të **ulët**, mësues, pedagogë, inxhinierë, **agronomë**, shkrimtarë, poetë, muzikantë **profesionistë** e amatorë që janë në gjendje të japin një kontribut të gjerë, të shumanshëm dhe, si të thuash, të orkestruar **shkëlqyeshëm**, për zhvillimin e **socializmit** në vendin tonë.

Kjo gjendje **na** bind ne dhe popullin se jemi në vijë të drejtë. Situata e mirë, natyrisht, nuk përjashton mundësinë e gabimeve që mund të vërtetohen. **Gabime** janë bërë në të kaluarën, bëhen tash dhe **mund** të bëhen edhe në të ardhmen, por rëndësi ka që vija e Partisë është e drejtë dhe gabimet korrigjohen me kohë. Vijën e Partisë duhet ta kuptojmë, ta **thellojmë** dhe ta zbatojmë me besnikëri në rrethanat e kushtet tona dhe në ato ndërkombëtare.

Siç e dini, situata në botë nuk është e qetë. **Imperializmit** dhe revizionizmit u kërcënohen rreziqe që vijnë nga situata **revolucionare**. Arabët, Egjipti dhe Siria po ndeshen me amerikanët dhe **izraelitët**. Ata po luftojnë në mënyrë të heshtur edhe kundër revizionistëve sovjetikë. Dy superfuqitë kërkojnë të sundojnë mbi të tjerët. Me **qëllim** që të mos u shpëtojë nga dora **ndikimi** që kanë në Lindjen e Mesme përpiqen të ruajnë gjendjen «as **luftë**, as paqe». Arabët që nuk e durojnë këtë atmosferë të **ndyrë**, u hodhën në **luftë**, pa i vënë në dijeni sovjetikët, të cilët, ashtu si amerikanët dhe izraelitët, nuk e donin një gjë të **tillë**.

Situata e krijuar, siç thashë, është revolucionare, por **lufta** mund të zgjerohet tej kufijve të shteteve **ndërluftuese**, ashtu siç përhapet vaji në kartë, prandaj në **këto** situata ne duhet të forcojmë hovin revolucionar, jo

vetëm në realizimin e planit ekonomik në industri e në bujqësi, por kudo, në të gjitha drejtimitet.

Shkrimtarët dhe poetët tanë, për **t'iu** përgjigjur situatës, duhet të shkruajnë libra, pjesë dhe këngë revolucionare frymëzuese që ta ngrenë popullin në këmbë për të mbrojtur atdheun, socializmin, të drejtat e liritë e tij, për të kapërcyer vështirësitë, për të realizuar planet, për të qenë **vigjilentë**. Në një situatë të tillë ku armiqtë kërkojnë të shuajnë revolucionin, të shuajnë luftërat **nacionalçlirimtare**, nuk mund të ketë qetësi jo më për ne, një vend i vogël siç është Shqipëria, që, kur të vijë koha do të goditet e para, por as për vendet e mëdha. Prandaj duhet të mobilizohemi totalisht pa panik, se paniku dhe frika nuk janë për ne, ato **s'kanë** qenë kurrë në natyrën e popullit tonë. Partia na ka mësuar kurdoherë që sa më të fortë të jemi, aq më larg e shtyjmë rrezikun. Përkundrazi, po u treguam të dobët, rrezikun e kemi te dera. Kështu, pra, duhet të jemi kurdoherë të përgatitur që të kryejmë me gjakftohtësi të tëra detyrat dhe, **po** të na kanoset rreziku, **t'i** bëjmë **ballë**. Rreziku nuk na ka ardhur tashti në derë, por kjo gjë nuk duhet të na bëjë ta harrojmë. Në këtë drejtim një **rol** të madh duhet të luajë edhe inteligjencia jonë.

Unë mendoj se Festivali Folklorik, që u organizua në Gjirokastër, ka luajtur një rol shumë të madh, të papërshekrueshëm, ai ka ngjallur në masat e gjera të popullit entuziazëm dhe i ka **dhënë** forcë të madhe shtytëse përpara krijimtarisë së popullit, jo vetëm në **fuqishën** e artit, të kulturës e veçanërisht në muzikë, por edhe në krijimin e të mirave materiale. Partia ka mbajtur dhe mban qëndrim të drejtë, marksist-leninist, **në**

mbrojtje të folklorit kundër sulmeve të disa **elementëve**, të **cilët** e përçmonin këtë thesar të madh të **popullit** dhe preferonin krijimet e **helimatisura** të muzikës dekadente e të degjeneruar borgjeze **kapitaliste**. Ne kemi një thesar kaq të bukur këngësh, **vallesh** dhe punimesh artistike të popullit, që rrallë e gjen tek të tjerë. Të tëra këto krijime tregojnë shijen e **hollë** artistike, ndjenjat e pastra, **vullnetin** e papërkulur, burrinë, qëndrueshmërinë dhe hovin shpirtëror të popullit tonë. Këto ti-pare i shikon që në vallet e grave të kohëve kur sundonte i egër **ligji** i papës dhe Kurani. Megjithëse të shtypura, ato kërcenin aq bukur e në mënyrë dinamike në ato kullat e vjetra ku jetonin. Në hovin e madh shpirtëror që ka shpërthyer sot në gjithë masën e grave shqiptare, të ushqyer nga revolucioni i madh që udhëhoqi Partia, ne shikojmë edhe vazhdimësinë e atij hovi dhe shpirti luftarak që spikat në vallet tona **popullore**. Në **folklor**, me këngët, me vallet, me qëndismat etj. populli ynë ka përshkruar historinë e tij, ashtu si **Mikelanxhelo** dhe Xhioto e kanë bërë këtë me **tablotë** e tyre. Prandaj krijimtaria e popullit nuk duhet **nën-vleftësuar** në asnjë mënyrë.

Natyrisht ne nuk themi që krijimtaria **popullore** të mbetet aty ku ka qenë, përkundrazi duam që ajo të **zhvillohet**. Dhe në fakt, në kushtet e socializmit te ne ajo është **zhvilluar**. Këtë ua thashë edhe disa shokëve pjesëmarrës në grupet **folklorike** që ishin këtu. Nga një culë e bariut që binte e vetmuar në të **kaluarën**, ne dëgjuam në festival 18 cule që binin në harmoni, sipas një kompozimi të mrekullueshëm. Muzika popullore **pëlqen** popullit tonë më tepër se veprat e autorëve të

huaj. Vagneri, për **shembull**, vërtet ka shkruar për historinë e **nielungëve**, por ne lexojmë më me interes historinë e Skënderbeut tonë, sepse ai ka qenë stërgjyshi ynë. Shileri ka shkruar për Vilhelm Telin, po për **ne** janë më të afërt heronjtë e popullit tonë. Kur dëgjojmë një vepër të kompozuar për ta, edhe pa ia ditur titullin, na shkojnë mornica në trup, emocionohemi. Këtë muzikë do populli, prandaj muzikantët **tanë** të **talentuar** le të frymëzohen prej heroizmit të popullit tonë dhe të krijojnë vepra madhështore. Këtë kërkon Partia nga kompozitorët. Natyrisht, ka dhe vepra të kompozitorëve të huaj që janë më të afërta, më të kuptueshme për ne. Kush nuk e kupton «Karmenin» e Bizës? Të gjithë e pëlqejnë, sepse atje **njeriu** sheh me të vërtetë realitetin e jetës **spanjolle**. Rapsodia e Listit kuptohet dhe ndihet, sepse në të njeriu sheh shpirtin e **popullit** hungarez. I madh është edhe kompozitori, pianisti polonez, Shopen, emri i tij ka bërë që të nderohet kombi polak. Partia kurrë nuk ka thënë që të mos e duam muzikën e huaj, ne atë e duam, por të mos **nënvleftësojmë** aspak muzikën tonë **popullore**. Të **zhvillojmë** akoma më shumë muzikën tonë moderne me frymë **popullore** dhe revolucionare, duke u mbështetur **në** muzikën popullore shqiptare dhe në realitetin e vendit tonë. Kështu muzikën shqiptare do ta pëlqejmë ne, do ta **pëlqejnë** dhe të tjerët.

Ne kemi bindjen e **plotë** se shkrimtarët, poetët, artistët, muzikantët dhe piktorët tanë, në mënyrë të **padiskutueshme** janë të **lidhur** me popullin dhe zemra u rreh për **popullin**. Ata e ndiejnë pulsën e jetës sonë dhe janë në gjendje ta shprehin artistikisht punën dhe jetën e

popullit. Krijimet e tyre të mira do t'i mobilizojnë masat e gjera për veprat e mëdha që kemi përpara. Këtë detyrë serioze inteligjencia jonë, që punon në fushën e letërsisë dhe të arteve do ta kryejë akoma më mirë se gjer sot.

Partia dhe Komiteti i saj Qendror ju falënderojnë të gjithë ju, shokë të dashur, për punën tuaj të frytshme dhe për ndihmën konkrete që i jepni Partisë në kup-timin dhe zbatimin e direktivave të saj për edukimin dhe frymëzimin e brezit të ri, të punëtorëve, të fshatarëve etj., me ndjenjat e pastra revolucionare dhe patriotike.

Ju uroj suksese e punë të mbarë të gjithëve dhe ju ftoj ta ngremë këtë doli për lavdinë e Partisë sonë.

SHOKU ALEKS BUDA: Faleminderit për fjalët tepër të mira që na thatë. Ne jemi krenarë që militojmë nën flamurin e Partisë dhe që udhëhiqemi prej saj. Ju, shoku Enver, përmendët gjatë bisedës moshën tonë më të madhe, faktin që ne kemi mundur të jetojmë një pjesë të historisë së popullit tonë, të shohim luftën e punën e tij, të shohim vërtetësinë e fjalës dhe veprës së Partisë. Vija e drejtë e Partisë ka qenë rruga jonë gjer më sot, ajo do të jetë rruga jonë edhe në të ardhmen.

Ju faleminderit për besimin e madh që na jepni dhe ne, intelektualët, do të përpiqemi ta meritojmë me punë besimin tuaj e të Partisë.

SHOKU ENVER HOXHA: Të rrojë Partia!

Botohet për herë të parë sipas shënimeve të mbajtura në këtë takim që gjenden në AQP

TË REVOLUCIONARIZOJMË ÇDO DITË E MË TEPËR PUNËN E APARATEVE TË DIKASTEREVE QENDRORE

*Nga biseda me një grup punonjësish
të dikastereve qendrore*

16 tetor 1973

Mirë se na erdhët shokë. Faleminderit shumë për vizitën, jua shpërblefshim në gëzime. Të na rrojë Partia, të rroni ju kuadrot e Partisë, luftëtarë të shquar, që kryeni me nder detyrat e ngarkuara.

Të tërë ne jemi të ndërgjegjshëm se për të arritur objektivat e caktuar nga Partia kemi akoma shumë punë për të bërë dhe vështirësi të mëdha për të kapërcyer. Të gjithë ne përpiqemi t'i njohim këto vështirësi dhe luftojmë kundër tyre, por megjithatë përpjekjet tona duhet të jenë akoma më të mëdha. Këtë e kërkon vetë përgjegjësia jonë shumë e madhe, detyrat që na janë besuar nga Partia, nga Qeveria dhe nga populli.

Këtu ndodhen shokë që punojnë në aparatet e dikastereve qendrore. Përfitoj nga rasti të them se të gjithë kemi për detyrë të revolucionarizojmë çdo ditë e më tepër punën e aparateve të dikastereve qendrore.

Kjo kërkon, përveç të tjerash, që direktivat dhe vendimet e lëshuara për këtë qëllim, të zërthehen, të kuptohen e të zbatohen si duhet deri në fund.

Zbatimi i direktivës në mënyrë revolucionare nuk e duron dot avashllëkun, tërheqjen zvarrë pas vogël-sirave, siç ndodh me disa punonjës të administratës. Këta shokë duhet t'i ndihmojmë, që të përmirësojnë punën e tyre, të shkunden, pra të shkundim shoku-shokun, duke ia vënë në dukje të metat nëpër mbledhjet e organizatave-bazë, nëpër aktive të Partisë etj. Kuadrot, sidomos ata që janë komunistë, është e domosdoshme të japin shembullin në punë e kudo. Në qoftë se jemi në pozita revolucionare dhe kritikojmë e kritikohemi në thellësi e horizontalisht, atëherë do t'u japim një shembull të shkëlqyer shokëve të bazës.

Socializmi në Shqipëri nuk ndërtohet vetëm nga një brez, por nga disa breza, prandaj duhen përgatitur edhe brezat që vijnë. Brezat pasardhës është e domosdoshme t'i përgatitim dhe t'i edukojmë me frymë revolucionare, që të jenë në lartësinë e duhur, në radhë të parë, nga ana ideopolitike e morale, por edhe nga ana shtetërore. Ky është një proces i tërë pune, që duhet realizuar në bazë të mësimave të Partisë. Ne komunistëve të vjetër shqiptarë na takon të jemi shembull për brezat e rinj, sepse kemi kaluar nëpër shumë vështirësi, të cilat na kanë mësuar e ua kanë pajisur me eksperiencën e kohës, aq e vlefshme për të rinjtë. Natyrisht, vështirësitë e kapërcyera nuk duhet ta bëjnë ndonjërin të kërkojë privilegje, përkundrazi, ta nxitin për ekzigjencë e kërkesa ndaj vetes dhe ndaj shokëve të tij në edukimin e më të rinjve.

Në aparatet tona shtetërore janë bërë përparime të mëdha në të gjitha drejtimet, edhe në ngritjen e kuadrit. Ato kanë fituar një eksperiencë të madhe në çdo fushë të punës së tyre: në fushën e teknikës, të f nancës, të çështjeve organizative etj., por pavarësisht nga sukseset e arritura, sikurse thashë, ka akoma për të bërë.

Ju i dini vetë detyrat që ka përpara çdo dikaster, për realizimin e të cilave jeni mobilizuar me të tëra forcat tuaja. Kjo na gëzon të gjithëve. Ne dimë të dallojmë ku i kemi të mirat, ku janë të metat dhe ç'duhet të bëjmë në të ardhmen. Po ne shohim, gjithashtu, edhe se si ecin të tjerët. Ja, këtu ka ardhur shoku Mane Nishova, i cili u kthye kohët e fundit nga vizita që bëri në Turqi. Ai mund të na thotë ndonjë gjë se ç'pa ose çfarë thoshin andej për arnautët.

SHOKU MANE NISHOVA: Për shqiptarët atje thuheshin fjalë shumë të mira. Ata thoshin: Shqiptarët janë trima dhe besnikë. Veçanërisht interesoheshin për ju, shoku Enver, thoshin se «ne e kemi parë Enverin në fotografi dhe gëzohemi shumë që është plot shëndet». Valiu i Bursës që na priti, një shqiptar me origjinë nga Resnja, kishte simpati të madhe për Shqipërinë. Kur atij i dhuruam disa materiale të ilustruara me fotografi si «Shqipëria arkeologjike» dhe «Shqipëria socialiste marshon», u prek shumë.

SHOKU ENVER HOXHA: A ju pëlqeu Festivali Folklorik Kombëtar, shokë?

SHOKU VEIZ GJEBERO: Po, shoku Enver. Ishte i shkëlqyer. Në ditët e festivalit gëzoi tërë populli.

SHOKU ENVER HOXHA: Ashtu vërtet. Kjo tregon se të tëra rrethet ishin përgatitur mirë, po nga grupet e Korçës prisja më shumë, nga devollitët, po ashtu. Tani që zura në gojë devollitët m'u kujtua diçka.

Kur vajta njëherë në festën e Devollit, midis të tjerash unë fola dhe për cilësitë ushqyese të patates. Në atë kohë po bëhej propagandë për këtë bimë. U thashë fshatarëve se patatja duhej të përdorej për ushqim, prandaj çdo mëngjes, drekë e darkë secili të hajë nga dy kokrra. Mirëpo shoku Myftar Grabocka¹, që ka ardhur sot këtu, më zuri nga palltoja e më tha: Jo dy patate, shoku Enver, i fike, se devollitët hanë më shumë. Duke thënë dy kokrra patate, m'u duk sikur ndonjëri do të thoshte «e bërë beli, shoku Enver, që je gjirokastrit».

Por, kësaj here njerëzit nuk kanë çfarë të thonë për gjirokastritët, sepse ata u bënë një pritje shumë të mirë e bujare grupeve folklorike. Kur erdhën e u takuan me mua edhe shokët e grupeve folklorike, i pyeta se ç'përshtypje kishin nga mikpritja gjirokastrite dhe ata më thanë se kishin mbetur shumë të kënaqur.

Ta pimë këtë gotë për shëndetin tuaj shokë!

Të rrojë Partia!

Botohet për herë të parë sipas shënimeve të mbajtura në këtë takim që gjenden në AQP

1. Në atë kohë kryetar i Komitetit Ekzekutiv të KP të Rrethit të Korçës.

PARTIA NA MËSON TË PUNOJMË, TË KRIJOJMË, TË VIGJILLOJMË DHE TË MBROJMË

Nga biseda me një grup ushtarakësh

16 tetor 1973

Mirë se na erdhët, shokë, faleminderit për vizitën. Jam shumë i kënaqur që piqemi. Jua shpërblefsha në gëzime.

Nderimi që më bëni ju, i takon Partisë sonë heroike, që na edukoi dhe na kaliti, që na mësoi e na mëson çdo ditë si të luftojmë dhe të punojmë vazhdimisht e më mirë për interesat e lartë të popullit tonë trim. Prandaj, edhe jetën tonë ne ia kushtojmë asaj, Partisë sonë të shtrenjtë. Kaq sa kemi bërë për popullin e mrekullueshëm të vendit tonë është shumë pak. Sado të punojë njeriu, sado e gjatë të jetë jeta e tij, nuk mund të thuhet se ai e ka kryer plotësisht detyrën ndaj atdheut dhe popullit të vet. Të gjithë ne jemi kurdoherë borxhlinj ndaj popullit që na lindi e na rriti, prandaj duhet t'i shërbejmë atij me besnikëri deri në vdekje.

Partia, të gjithëve ne, por veçanërisht juve, ushtarakëve, na mëson të mos harrojmë për asnjë çast gjakun që ka derdhur populli ynë ndër shekuj për liri dhe

pavarësi, por sidomos nuk duhet të harrojmë gjakun që ai derdhi gjatë Luftës Nacionalçlirimtare, që të ruajmë si sytë e ballit çdo fitore që është arritur, çdo gjë që është ndërtuar, sepse në themelitë e fitoreve tona është gjaku i pastër i shokëve tanë të rënë, i bijve dhe i bijave më të mira të popullit shqiptar.

Ju e dini se, nën udhëheqjen e Partisë, janë arritur rezultate shumë të mira në çdo sektor të jetës sonë. Sukseset që kemi arritur ia kanë ndryshuar **faqen** vendit dhe është duke u formuar njeriu i ri, tek i cili janë mishëruar virtytet më të mira të **popullit** dhe tiparet e larta të moralit komunist. Ky njeri i ri i Partisë, me një botë të brendshme të pasur e të gjerë, ka krijuar e krijon të mirat materiale dhe vlera të reja shpirtërore. Në qoftë se Partia, anëtarët e saj, klasa punëtore, **fshatarësia** kooperativiste, **inteligjencia** popullore, ushtria, të rinjtë, gratë nuk do ta kuptojnë thellë rëndësinë e madhe të ruajtjes së fitoreve të arritura, të cilat përbëjnë bazën e pavarësisë e të lirisë së atdheut tonë socialist dhe sigurojnë të ardhmen e brezave që vijnë pas, atëherë, këto fitore mund të dëmtohen.

Populli ynë dhe ushtria e tij, duke pasur besim në forcat e veta, në vijën e drejtë të Partisë që i **udhëheq**, duke u bazuar në forcat e tyre të pashtershme, në armët që kanë në duar dhe në Artin Ushtarak të Luftës Popullore, janë në gjendje të mundin çdo armik që do të guxojë të **sulmojë** vendin tonë. Ushtria dhe populli duhet të jenë të gatshëm në çdo moment për të mbrojtur fitoret e socializmit, të arritura me gjak e me djersë. Kurrë të mos heqim nga mendja se çfarë nuk na **sjell** mbrëmja, mund të **na** e sjellë mëngjesi, prandaj sa më

të fortë dhe të përgatitur të jemi, sa më shumë të rritim aftësinë mbrojtëse të atdheut, aq më shumë largohet rreziku. Po të jemi indiferentë ndaj ngjarjeve që **zhvillohen**, po **t'i** gjuajmë situatat e krijuara me **mendjelehtësi** dhe po të studiojmë vetëm sa për një njohje të përgjithshme ose sa për të kaluar kohën, duke menduar se jemi të fortë dhe armiqtë **s'kanë ç'të** na bëjnë, atëherë ata mund të na kapin në befasi dhe të na dëmtojnë. Ju, ushtarakët, e dini mirë sa e rrezikshme është befasia e armikut në kohë lufte. Në rast se armiku të sulmon kur nuk e pret, ai mund të bëjë hapa përpara dhe të të dëmtojë shumë më tepër sesa kur je i përgatitur dhe në gatishmëri, prandaj të jemi gjithmonë syhapët që **ai** të mos na gjejë kurrë në befasi.

Kur Partia thekson se jemi të rrethuar, këtë gjë populli dhe ushtria duhet ta kuptojnë thellësisht mirë. Kur je në rrethim duhet të jesh gjithmonë vigjilent e **në** gatishmëri për të përballuar çdo të papritur e jo të biesh në panik. Paniku nuk është karakteristikë e **popullit** tonë. Të jesh i vetëdijshtëm për rrethimin dhe për nevojën e **luftës** kundër tij, do të thotë të kuptosh drejt situatën dhe domosdoshmërinë e forcimit **gjithmonë** e më shumë të tipareve të **tilla** si: vendosmëria, trimëria dhe ndjenja e **sakrificës**, që janë karakteristika **dalluese** të **popullit** tonë.

Siç e dini, **rreziqet** e jashtme dhe të brendshme që mund **t'i kanosen** Shqipërisë nuk janë të pamundshme, prandaj Partia na mëson të punojmë, të krijojmë, të **vigjilojmë** dhe të mbrojmë. Në Lindjen e Mesme arabët po **luftojnë** kundër sionistëve, imperialistëve amerikanë dhe **socialimperialistëve** sovjetikë. Të dyja superfuqitë

imperialiste, duke u nisur nga interesat e tyre, po bëjnë gjithçka që popujt arabë të rrojnë në **skllavëri**, që pasuritë e tyre **t'u** shërbejnë **imperialistëve** amerikanë dhe sovjetikë, prandaj dhe **lufta** aktuale e ka burimin te **lakmitë** e tyre për të hedhur në dorë pasuritë e **popujve** arabë, të **cilët** duan të çlirohen e të jetojnë të **lirë**. Shteti i **Izraelit** nuk është tjetër veçse **një** armë në duart e amerikanëve, kurse sovjetikët luajnë **rolin** e pompës zjarrfikëse në luftën **çlirimtare** të popujve arabë që **janë** zgjuar për të kundërshtuar kolonializmin dhe **neo-kolonializmin**. Interesat e **imperialistëve** dhe aspiratat e popujve arabë po bien ndesh, po **ballafaqohen** në fushën e luftës. Mos harroni, shokë, se **lufta** zhvillohet këtu në pellgun e Mesdheut, afër nesh dhe flakët e saj mund të shtrihen edhe tej kufijve shtetërorë të palëve **ndërluftuese**.

Popujt arabë, pavarësisht nga shkalla e unitetit **mi-dis** tyre, u bashkuan në **luftë** kundër armikut të përbashkët. Pra, është krijuar një situatë e favorshme për **luftën** e tyre, të cilën as amerikanët, as sovjetikët nuk e dëshirojnë. Kjo gjendje revolucionare, po të vazhdojë, do të kontribuojë në forcimin dhe në kalitjen e unitetit arab në dëm të imperialistëve amerikanë dhe sovjetikë. Në luftë e sipër, këta popuj do të zbulojnë më mirë intrigat dhe **komplotet** e armiqve, do të pasurojnë eksperiencën e rezistencës kundër tyre dhe do të fitojnë. Në këtë luftë arabët do **t'i** njohin akoma më mirë miqtë dhe armiqtë e tyre dhe do të dinë të **vlerësojnë** më drejt **ç'janë** **liria** dhe pavarësia të fituara me gjak, me djersë e me sakrifica. Ky moment **revolucionar** në Lindjen e Mesme ka tronditur gjithë botën kapitaliste. Këtu nuk

është çështja e **humbjes** së shkretëtirës së Sinait, por e interesave të mëdhenj të koncerneve kapitaliste të naftës. Nëntoka arabe ka 7 për qind të tërë rezervave të naftës në botë, pra, në raport me **sipërfaqen** e tokës, kjo **është** sasi e **konsiderueshme**. Në qoftë se me këtë **konflikt** të armatosur do të pengohet furnizimi i naftës, imperialistët, të tërë me radhë, do të vihen në vështirësi.

Ka shumë mundësi që në këtë **luftë** të ndërhyjnë **imperialistët**, bile mund të thuhet se ndërhyrja e tyre ka filluar. Amerikanët po dërgojnë armatime për Izraelin, disa **lajme** thonë se pak armë po dërgojnë edhe sovjetikët për arabët. Sovjetikët në të vërtetë nuk duan **t'i** ndihmojnë fare arabët, se interesat e tyre të përbashkët me Shtetet e Bashkuara të Amerikës janë shumë më të mëdhenj, prandaj nuk duan të **ballafaqohen** me to, por janë gjendur ngushtë para opinionit publik botëror e **s'kanë** çfarë të bëjnë. Kuptohet se në këto kushte fatet e luftës varen nga rezistenca e vetë arabëve.

Ne, siç e dini, kemi qenë dhe do të jemi në anën e popujve arabë dhe të të gjithë popujve të tjerë që **luftojnë** për liri dhe pavarësi. Sa më të fortë, vigilentë, të armatosur dhe të përgatitur për mbrojtje të jemi, aq më tepër ndihmohen miqtë tanë. Ne jemi vend i vogël, por me ato mundësi që kemi, i përkrahim pa rezervë miqtë. Kur është puna për të mbrojtur atdheun e miqtë tanë, ne askujt nuk ia kemi frikën, përkundrazi armiqtë **na** tremben, jo pse ne kemi raketa dhe **mirazhe**¹, por sepse kemi armë **ideologjike**, që sqarojnë opinionin

1. Avionë **luftarakë** francezë.

botëror. Këto armë janë më të forta e bëjnë shumë më tepër efekt nga ç'bëjnë raketat dhe mirazhet. Këtu qëndron arsyeja e dashurisë dhe e respektit të madh që kanë popujt e botës për Shqipërinë. Në vendet arabe, si në të gjitha vendet e tjera të globit tonë, e kanë në gojë Shqipërinë për qëndrimin e saj të drejtë e parimor ndaj ngjarjeve ndërkombëtare.

Unë dhe shokët e mi të pranishëm, Hysniu e Ramizi, ju falënderojmë shumë për vizitën që na bëtë ju, shokë të dashur të luftës, oficerë të ushtrisë sonë të lavdishme. Këtu midis jush ka edhe veteranë, që kanë dalë në pension, por të tërë ne jemi një, se nga lufta kemi dalë. U transmetoni të gjithë shokëve, ushtarë, oficerë, nënoficerë dhe veteranë të Ushtrisë sonë Popullore, përshëndetjet tona më të zjarrrta, urimet më të mira të Partisë dhe të Komitetit të saj Qendror.

Ju ftoj ta ngremë një doli për Partinë tonë të lavdishme dhe për ushtrinë tonë trime!

Të rrojë Partia!

Botohet për herë të parë sipas shkënimeve të mbajtura në këtë takim, që gjenden në AQP

PA GRA REVOLUCIONARE NUK MUND TË KETË SOCIALIZËM

Nga biseda me një grup grash

16 tetor 1973

Faleminderit shumë që erdhët për vizitë, qofshi të lumtura e të gëzuara! Kështu do Partia, që populli të jetë i lumtur dhe i gëzuar gjithmonë.

Ditët e jetës sonë ia kushtojmë Partisë; puna jonë, vazhdimisht, orë e çast, do të jetë në shërbim të popullit. Detyra kryesore e njeriut tonë nuk është që të jetojë kot së koti, por të jetojë duke qenë i pajisur me virtytet më të mira të popullit, me edukatën më të lartë që i jep Partia. Partia ka vënë në dispozicion të njerëzve mësimin dhe diturinë, që ata të bëhen të aftë për të kryer gjatë gjithë jetës detyrat e mëdha revolucionare në shërbim të popullit e të atdheut. Njerëzit tanë po përvetësojnë shkencën, me qëllim që të ndihmojnë për lulëzimin e atdheut. Kështu Shqipëria do të bëhet më e fortë dhe e paprekshme nga armiqtë, socializmi nuk do të ketë mortje kurrë dhe do t'i afrohemë më tepër komunizmit, shoqërisë pa klasa, ku njeriu arrin një shkallë

zhvillimi kulturor dhe mirëqenieje materiale e shpirtërore shumë të lartë.

Këtij objektiv, natyrisht, do t'ia arrijë doemos Partia jonë, pse ajo ka forca të mëdha, asaj dita me ditë, viti me vit dhe pas dhjetëra dekadash do t'i vijë kurdoherë gjak i ri me forca të shumëfishuara nga populli, vazhdimisht në përtëritje. Këto vepra që ndërtohen në kohën tonë, brezave që do të vijnë më pas do t'u duken të vogla, por, megjithatë, ata do të thonë me mirënjohje: stërgjyshërit tanë kanë vënë gurin e parë të kësaj veprë madhështore, në themelin e së cilës janë djersa dhe gjaku i kulluar i popullit, i burrave dhe i grave të Shqipërisë. Puna e Partisë gjatë këtyre dekadave të para do të jetë një frymëzim i madh dhe i vazhdueshëm për brezat e ardhshëm, pse vija revolucionare e Partisë për zhvillimin e gjithanshëm është vënë në jetë me përpjekje të vrullshme, me duf dhe me luftë të ashpër kundër vështirësive dhe kundërshtarëve që janë munduar dhe do të mundohen të futin gurë në rrotat e zhvillimit të historisë sonë.

Në këtë zhvillim që kemi arritur, gratë e Shqipërisë kanë qëndruar krah për krah me burrat, ato e meritojnë plotësisht respektin e madh që kanë Partia dhe populli për to. Në jetë është vërtetuar mësimi i Partisë se pa pjesëmarrjen e gjerë dhe aktive të grave në tërë sferat e jetës, nuk mund të ndërtohet socializmi. Pa gratë, jo vetëm nga pikëpamja biologjike, por edhe nga ajo shoqërore, nuk mund të ketë jetë. Pa gra revolucionare dhe punëtore, të zgjuara e të pajisura me njohuri shkencore, me dituri e me praktikë të pasur, në asnjë mënyrë nuk mund të rriten breza revolucionarësh,

nuk mund të ketë socializëm, nuk mund të ketë parti marksiste-leniniste. Një parti që nuk e ka të qartë që duhet të ndjekë me gruan dhe nuk e shikon këtë anë jetike të çështjes, siç shikon dhe anët e tjera, nuk është marksiste-leniniste. Partia marksiste-leniniste duhet jo vetëm të dijë t'i çmojë gratë, po në të njëjtën kohë ajo duhet t'i nxitë ato drejt progresit për të kompensuar atë boshllëk të madh që është krijuar gjatë shekujve në trajtimin e tyre. Ky boshllëk rëndon edhe mbi burrat, edhe mbi gratë. Gjatë 32 vjetëve të ekzistencës së Partisë ne kemi arritur rezultate të mëdha, por me gjithë punën e madhe që është bërë, jemi akoma prapa në zhvillimin e gjithanshëm të gruas.

Ne njohim se për sa i përket barazisë së plotë midis burrit e gruas ka diferencime. Po të mos e njohim këtë realitet, po të mos i luftojmë këto diferencime, po të mos luftojmë mbeturinat te burrat dhe te gratë, nuk ka përparim, nuk mund të ecet përpara. Të gjitha këto shpërpjesëtime midis barazisë efektive të burrave dhe grave, si dhe të këqijat që rrjedhin së këtejmi, janë shpjeguar, do të shpjegohen e do të kuptohen edhe më mirë nga Partia dhe nga gjithë populli. Vetëm kështu do të ecë puna përpara.

Gruaja shqiptare po përparon kudo dhe për çdo gjë. Në radhë të parë, në industri e bujqësi, që janë bazat e ekonomisë sonë socialiste, gratë po punojnë me shumicë; ato janë të zgjuara dhe të talentuara, prandaj disa prej tyre kanë marrë në dorë drejtimin e fabrikave, të kooperativave etj. Ka burra, të cilët për arsye që dihen, se janë thënë shpeshherë, janë më të ngritur se gratë, por disa prej tyre, për shkak të mbeturinave

të së kaluarës, bëhen pengesë për emancipimin e plotë të grave. Kundër këtyre shfaqjeve që pengojnë përparimin e gruas ne do të luftojmë dhe do të fitojmë së toku. Kundër pengesave në rrugën e përparimit të gruas do të veprojmë çdo ditë, gjersa t'i zhdukim përfundimisht.

Në sajë të punës së bërë, gruaja te ne ka arritur suksese të mëdha në të gjithë sektorët e jetës, ajo ka bërë hapa përpara jo vetëm në prodhim, por edhe në fushën e kulturës, të letërsisë dhe të arteve. Në Festivalin Folklorik Kombëtar të Gjirokastrës gratë u shquan për interpretime dhe ekzekutime shumë të bukura të këngës dhe të valles popullore. U lumtë grave! Përpara nënat e motrat tona të mira nuk i kishin mundësitë që keni sot ju, bijat e tyre. Ne, njerëzit me moshë mbi 60 vjeç, i kemi ruajtur në kujtesën tonë vuajtjet e nënave dhe të motrave tona. Ato vuanin se ashtu kanë qenë koha dhe regjimet. Sot ju mund t'i lexoni në libra këto ngjarje të së shkuarës, megjithëse ka raste që edhe tash mbi gratë rëndojnë akoma pasojat e mbeturinave të theksuara të kohës që s'kthehet më.

Kur shikon tani që gruaja dhe vajza del në skenë dhe këndon e kërcen bashkë me burrat, të cilët i ka shokë pune dhe shkolle, të bëhet zemra mal. Kjo është një fitore e mrekullueshme. Mëma ime më thoshte: «Derisa u plaka, o Enver, nuk kam kaluar nga sheshi i pazarit në Gjirokastrë!». Ju e patë pazarin në Gjirokastrë, por, po të kalonte nëna ime përmes tij, këtu e 60 e ca vjet përpara, njerëzit do t'i kallëzonin babait për «fajin e madh» të gruas dhe ai i mërëzitur do t'i thoshte asaj: «Ç'që ai turp që bëre, që kalove nga mesi i pazarit», megjithëse

ajo do të dilte e mbuluar me çarçaf të bardhë. Ç'ndryshime janë bërë! Tani vajzat dhe gratë vijnë nga malësitë e Mirditës e të Dibrës në Gjirokastrë dhe vallëzojnë si motrat me vëllezërit e tyre. Ja ç'bën përparimi, ja ç'bën kuptimi i drejtë politik dhe teorik i vijës së Partisë i konkretizuar në praktikë.

Gratë tona, krah për krah me burrat, po i çojnë përpara prodhimin, shkencën. Me pjesëmarrjen aktive të tyre u zhvilluan më tej kultura, folklori dhe muzika jonë. Nuk është parë ndonjëherë në vendin tonë një përparim si ky. Festivali tjetër sigurisht do të jetë më i mirë. Në këtë festival që u bë tani në Gjirokastrë morën pjesë njerëzit më të talentuar e më të zgjedhur të lëvizjes së madhe amatore, prandaj edhe përshtypjet që lanë ata ishin nga më të mirat. Por, kur këndonin pjesëmarrësit e festivalit, bashkë me ta këndonin edhe mijëra të tjerë në fshatra e qytete, nëpër shtëpitë e vatrave të kulturës, nëpër ara e sheshe.

Si në çdo drejtim, edhe për këtë festival, ju gratë keni meritat tuaja të veçanta e të mëdha, sidomos në ruajtjen e karakteristikave të bukura që kanë vallet e grave të krahinave të ndryshme shqiptare. Në festival u demonstrian një mori vallesh popullore me një dinamizëm të habitshëm, me një ritëm të bukur dhe me një kuptim të lartë, që tregon zhvillimin e përparimin e grave, ndjenjën e tyre të lirisë, jo të skllavërisë së dikurshme. Sot gratë shqiptare nuk rrinë më kokulura, por edhe në të kaluarën, kur pesha e zakoneve, e kanuneve dhe e paragjykimëve fetare rëndonte mbi to, kanë ruajtur krenarinë e tyre, gjë që pasqyrohet edhe në vallet e festivalit.

Pjesëmarrëset e festivalit ishin të gjitha amatore, por kënduan shumë mirë dhe me shumë mjeshtëri. Ato kishin zë shumë të bukur, kënduan në mënyrë prekëse dhe entuziazmuese, por, mbi të gjitha, merita më e madhe e grave ishin qëndismat e bukura të veshjeve. Ka pasur edhe burra që kanë punuar qëndisma, si bie fjala në Shkodër, por përgjithësisht qëndismat janë vepër e grave. Qëndisma është një art i veçantë, shumë i hollë dhe i bukur, që kërkon talent, zgjuarsia dhe durim. Puna me qëndismat mund të barazohet me atë të piktorëve të mëdhenj. Ne kemi qenë dhe jemi modestë, por në qoftë se bota lavdërohet me të drejtë për tablotë e shquara të piktorëve të famshëm dhe për të tjera sende që kanë trashëguar nga e kaluara, ne duhet të krenohemi për ornamentet popullore, për qëndismat tona që rrallë e tek mund t'i gjesh. Nëpër anët e librave të vjetër arabë, persianë, si kuranë e të tjerë, që kam parë unë, bënin qëndisma me fije floriri dhe me bojë të zezë ose mereqep, siç i thoshin atëherë. Por qëndismat tona janë jashtëzakonisht të bukura e të habitshme, të punuara me një kulturë të lartë nga duart e shkathëta të grave dhe të vajzave shqiptare. Ato i qëndisin dy anët e jelekëve aq bukur dhe aq simetrike, saqë, megjithëse janë të komplikuara, po t'i matësh me milimetra, asgjë nuk del e gabuar.

Partia jonë flet me respekt të madh për talentin e shquar të grave. Gruaja shqiptare, që nuk ia ka bërë dhe nuk ia bën kurrë fjalën dy Partisë, është hedhur në luftë për ndërtimin e socializmit, prandaj është e nderuar në shoqëri. Kështu do të jetë ajo edhe në të ardhmen.

Ju ftoj, të dashura shoqe, ta ngremë këtë doli për Partinë tonë të madhe e të lavdishme dhe për gruan heroike shqiptare.

*Botuar për herë të parë
në librin: Enver Hoxha,
-Për gruan» (Përmbledhje
veprash), Tiranë 1986, f. 557*

*Botohet sipas librit:
Enver Hoxha, «Për gruan»
(Përmbledhje veprash), Ti-
ranë 1986, f. 557*

RINIA E VENDIT TONË ËSHTË E LUFTËS DHE E PUNËS, E PUSHKËS DHE E KËNGËS

Nga biseda me një grup të rinjsh

16 tetor 1973

Jam i gëzuar për ardhjen tuaj, për urimet që më drejtoni. Faleminderit shumë për këtë vizitë që më bëni.

Ju, të dashur të rinj e të reja, të jeni kurdoherë të gëzuar dhe revolucionarë, sepse rinia e vendit tonë është e luftës dhe e punës, e pushkës dhe e këngës. Neve **na** bëhet zemra mal kur shohim rininë tonë të mrekullueshme, që ndjek gjithmonë me besnikëri **vijën** e Partisë, rrugën e drejtë të baballarëve, të nënave, të **vëllezërve**, të motrave, të gjithë paraardhësve të saj. Shqipërinë tonë, që e çliruam me gjak dhe e **ndërtuam** me djersë, duhet ta zbukurojmë më tej dhe ta **ruajmë** nga çdo rrezik, prandaj roli i çdo brezi, edhe i rinisë së sotme, në këtë drejtim është vendimtar.

Një karakteristikë e bukur te ne është uniteti i brezave, që është i domosdoshëm për një vend. Dashuria, kujdesi dhe respekti për njëri-tjetrin duhet të jenë kurdoherë të mëdhenj, të pashlyeshëm dhe të **pakufishëm**.

sepse vetëm kështu do të kemi mundësi të luftojmë më fort e më mirë për të mirën e popullit, për të mirën e atdheut, për të mirën e Partisë.

Ne, brezi më i moshuar, synojmë **t'i** lëmë rinisë një atdhe të mëkëmbur, ku të jetë ndërtuar socializmi me themele të forta, punojmë që rinia **jonë** të jetë trime, e guximshme, heroike, e mësuar, punëtore e me moral të lartë proletar, që **t'i** dojë me gjithë zemër popullin, atdheun dhe **t'i** mbrojë ato çdo ditë, çdo vit e çdo dekadë si thesarë të çmuar.

Ju, brezi i ri, luftoni që **t'i** shfrytëzoni në mënyrë sa më racionale të gjitha mundësitë që kanë krijuar Partia dhe populli, përfitonin nga të gjitha mundësitë që janë në dispozicionin tuaj dhe jepni rezultatet më të shkëlqyera! Detyra juaj është të fitoni dituri, të jeni **politikisht** të ngritur, ideologjikisht të pjekur, të ecni në vijën e Partisë, të gjykoni çdo çështje nga pozitë e **marksizëm-leninizmit**, të përvetësoni Artin Ushtarak **Popullor**, strategjinë dhe taktikën ushtarake, të njihni vendin pëllëmbë për pëllëmbë, të njihni shpirtin e madh të **popullit**, idealet dhe dëshirat e tij të zjarrta.

Nëpërmjet mësimin në shkolla, letërsisë dhe arteve, ju do të kuptoni **thellë** përse përpiqet Partia që çdo gjë të ketë **vulën** e socializmit, vulën e vijës së saj. Në **faqet** e librave me vlerë ju do të thithni «**oksigjenin**» e pastër dhe, kur të dilni në jetë, do të jeni të armatosur dhe do ta merrni denjësisht në dorë stafetën, duke na pasur edhe ne të moshuarit në krah. Ne do **t'ju** ndihmojmë kurdoherë me të gjitha forcat, por do të vijë një kohë që nuk do ta hedhim dot më çapin si ju, ky është ligj **biologjik** i natyrës. Megjithatë, edhe atëherë ne do të

jemi të lumtur, se do të ndiejmë kënaqësinë e madhe që e ndihmuam rininë të ecë përpara me hapa viganë. Edhe më vonë, në një moshë më të madhe, ne do të na keni me vete. Derisa të rrojmë, do të punojmë, do të qëndrojmë gjithmonë afër jush.

Gradualisht, ju, të rinjtë dhe të rejat, do t'i keni të gjitha punët në dorë. Kjo e ardhme ne na gëzon. Këtë gëzim kemi filluar ta ndiejmë dhe do ta ndiejmë akoma më shumë, sepse rinia jonë e mrekullueshme po bën me të vërtetë kudo heroizma: në industri, në bujqësi, në shkollë, në ushtri. Të inkuadruar në organizatën e Bashkimit të Rinisë së Punës të Shqipërisë, të rinjtë e të rejat janë kudo në ballë të punës e të luftës. Ata punojnë në të katër anët e atdheut tonë socialist si punëtorë, inxhinierë, agronomë, gjeologë, mësues, mjekë, ekonomistë, oficerë e të tjerë.

Rinia jonë me hov të madh revolucionar e me shumë zell po korr kudo rezultate shumë të mira në ndërtimin e hidrocentraleve e në shumë objekte të ndërtimit tonë socialist. Edhe shoku Sali Vata ka qenë i ri kur u bë i njohur në tërë Shqipërinë. Sa vjeç je tani, ti, shoku Sali?

SHOKU SALI VATA: Jam 55 vjeç, shoku Enver.

SHOKU ENVER HOXHA: Domethënë 30 vjeç ka qenë shoku Sali Vata kur punonte sa në një hidrocentral në tjetrin.

Sot mund të themi, shokë dhe shoqe të rinisë, që ne kemi fituar një eksperiencë të madhe në ndërtimin e

1. Hero i Punës Socialiste, ka marrë pjesë me të rinjtë në këtë takim.

hidrocentraleve. Hidrocentrali që po ndërtojmë në Fierzë është shumë i madh dhe shumë i ndërlikuar, por ndërtimi i tij është llogaritur dhe zbatohet me përpikëri nga inxhinierët tanë të rinj, atje i janë përveshur punës në masë teknikët tanë. Në botën kapitaliste vepra si kjo ndërtohen në kooperim me shumë shtete dhe punojnë vite të tëra me qindra e qindra inxhinierë e specialistë të tjerë të lartë me eksperiencë, kurse te ne punojnë shumë të rinj që, po t'i gjykosh nga mosha, s'ta zënë syrin, por, kur shikon se ata dinë të projektojnë e të ngrenë diga që janë të rralla edhe në Evropë, bindesh për zotësinë e tyre.

Ne kemi eksperiencë edhe në ndërtimin e hekurudhave prej nga vini edhe ju, shokë të rinj e të reja. Hekurudhat në vende të ndryshme të botës janë ndërtuar me gjak, duke u derdhur shuma të mëdha dollarësh, duke u përdorur makineri të fuqishme. Shumë inxhinierë kanë punuar atje. Kurse te ne kanë marrë kazmën në krah djemtë e vajzat e popullit, të rinj dhe të reja, nga gjithë Shqipëria, punëtorë, fshatarë dhe studentë, dhe me atë dituri që kanë, e cila për moshën e tyre nuk është e paktë, me atë guximin heroik që i karakterizon, po ndërtojnë një hekurudhë, terreni i së cilës është nga më të komplikuarit në Evropë. Ne kemi besim të madh te rinia, te drejtuesit e punimeve, tek inxhinierët e teknikët dhe jemi të bindur se me të vër-

1. Hidrocentrali «Drita e Partisë».

2. Është fjala për hekurudhën Elbasan-Përrenjas. Më 11 janar 1974, me rastin e 28-vjetorit të Shpalljes së Republikës, përfundoi shtrimi i shinave dhe lokomotiva e parë arriti në stacionin e Përrenjasit.

tetë do ta përfundoni veprën në afatin që keni caktuar.

Ne, gjithashtu, kemi eksperiencë edhe për ndërtimin e kombinateve. Në fillim kemi pasur vetëm një fabrikë të vogël tisazhi në Shkodër, më pas ndërtuam kombinatë. Para shumë vjetëve ndërtuam kombinatin e tekstileve «Stalin» dhe pas tij kemi ngritur e po vazhdojmë të ngremë kombinatë e fabrika të tjera në Gjirokastrë, në Korçë, në Shkodër, bile edhe në qytetin e bukur të Pogradecit. Mbi këtë bazë krijuam kuadro të aftë për punët e tekstilit dhe prandaj nuk na «dhemb koka» kur ngritem një kombinat madhështor si ai i Beratit, ku punojnë me mijëra gra dhe vajza që nxjerrin pa pushim metra të tërë tekstile të ndryshme. Sikur edhe kombinatë të tjera të tilla të ndërtojmë, nuk do të kemi fare vështirësi për njerëz të përgatitur.

Tani ne po ngremë një vepër tjetër të re, por të industrisë së rëndë, metalurgjinë. Me të vërtetë kjo punë nuk është e lehtë, sepse është e para e kësaj natyre në vendin tonë. Kjo vepër është e vështirë në ndërtim, në montim dhe do të jetë e tillë edhe në shfrytëzim, prandaj duhet të bëhen përpjekje të mëdha si nga ata që punojnë sot në këtë vepër të madhe, ashtu dhe nga ata që do të punojnë nesër. Në këtë kombinat do të punojë, në radhë të parë, rinia, sepse atje duhen punëtorë me krahë çeliku, mendje të qarta, zemra të hekurta, njerëz të brumosur me ideologjinë marksiste-leniniste të Partisë sonë. Ai kombinat do të prodhojë stal¹ prej nga rrjedh dhe emri Stalin. Kombinati metalurgjik do të jetë një nga shkollat më të mëdha të ndërtimit për ri-

ninë tonë. Ata të rinj, që punojnë atje, le ta kenë për nder që ndërtojnë një kombinat aq të madh, sepse do të jenë pionierët e metalurgjisë sonë. E njëjta gjë mund të thuhet edhe për ata të rinj që do ta montojnë dhe do ta shfrytëzojnë atë. Gjithë puna e Partisë në atë kombinat, veç të tjerave, synon që të brumosë një nga pjesët më të çeliktat të klasës punëtore, që do të jetë shtylla e ndërtimit të socializmit dhe më vonë e komunizmit në vendin tonë. Ja si kalitet brezi ynë i ri, që e merr stafetën në luftë dhe në përpjekje.

Në ushtri duhet të jeni vigjilentë dhe të punoni për përvetësimin e Artit Ushtarak Popullor, se ju e kryeni shërbimin ushtarak dhe jeni zemra e ushtrisë. Po t'i ngjasë gjë atdheut, ne do të jemi me ju dhe do të luftojmë deri në fund. Do të jemi përsëri të fortë për të shpartalluar armikun, zemra e mushkëritë tona do të buçasin prapë, si në kohën e Luftës Nacionalçlirimtare, kur ne ishim të rinj, si ju sot, dhe ditëm t'i mundim e t'i dërrmojmë armiqtë. Gjallëria dhe vrulli i rinisë, bashkuar me pjekurinë e të moshuarve, si një bllok i çeliktë, do të bëjnë që ne të ecim përpara dhe të korrim fitore të reja.

E ardhmja e rinisë është e siguar, pse atë e udhëheq, e formon dhe e kalit Partia. Vetë rinia merr pjesë në këtë kalitje. Prandaj ju, të dashur të rinj dhe të reja, mobilizohuni totalisht dhe mësoni mirë nëpër shkollat, për t'u shërbyer atdheut dhe popullit. Sa më të mësuar të jeni, aq më mirë do t'i shërbeni Shqipërisë, aq më shumë do të prodhoni, aq më mirë, më shpejt e më lirë do të ndërtoni. Për këtë qëllim janë hapur shkollat. Ju duhet të studioni dhe t'i kuptoni thellë ato çka shkruhen

1. Nga rusishtja — çelik

në **libra**, duhet të stërviteni mirë fizikisht dhe ushtarakisht, duke respektuar me përpikëri e **në** kohën e duhur kërkesat e **rregulloreve** përkatëse, sepse nesër mund të bjerë sirena e **alarmit** dhe juve do **t'ju** duhet **t'i** futni librat në sirtar e të rrëmbeni pushkët për të mbrojtur atdheun, për të mbrojtur ndërtimin socialist të vendit.

Ju dhe gjithë të tjerët duhet të mësoni shkencën dhe gjuhën tonë amtare. Gjuhës dhe **letërsisë** shqipe **t'u** vini rëndësi. **Kam** vënë re se disa **nga** të rinjtë nuk para i mësojnë vjershat e bukura të poetëve tanë të mirë, prandaj ju **këshilloj t'i** mësoni dhe bile **t'i** recitoni ato nëpër **mbledhjet**, konferencat, në aktivitetet e **ndryshme** të organizatës së rinisë. Vjershat patriotike që u këndojnë atdheut, popullit, heronjve të rënë në luftë duhet **t'i** dini. Ju duhet të dini të këndonit edhe këngët e **popullit**, si, për shembull, **t'ua** merrni këngëve labe, gjirokastrite, dibrane, vlonjate etj. Në shtëpi, në shëtitje e gjetkë, të këndonit. Ju ngaherë, në universitet e kudo, bëni mbrëmje **vallëzimi**. Atje të kërceni edhe valle të tjera, por edhe vallet e **popullit**, që ato jo vetëm të mos **i** harroni kurrë, po, përkundrazi, **t'i** zhvilloni më tej, **t'i** përpunoni, të krijoni edhe gjëra të tjera të reja e më të bukura.

Festivali i fundit Folklorik na dha mundësi të shikonim gjëra aq të bukura të krijimtarisë popullore. Sa bukur do të jetë në universitet, bie fjala, kur një grup studentësh vajza dhe djem të mësojnë **t'u** bien instrumenteve popullore dhe të krijojnë kështu një orkestër! **Ç'kënaqësi** do të jetë atje! Ju duhet të krijoni orkestra edhe me vegla të tjera si: mandolina, kitara, fizarmonika etj., por mos harroni instrumentet karakteristike të po-

pullit tonë. Çdo gjë të mirë e të **shëndetshme** duhet ta përdorni, kurse çdo gjë korruptuese, prishëse e degjeneruese ta neveritni, ta **luftoni** dhe ta **shqelmoni** me forcë. Edhe të huajt kanë gjëra të bukura, por të bukurën e tyre duhet të dimë me e zgjedhë. Ne nuk duhet të mbyllemi në guaskë, por më parë të kuptojmë, të shikojmë dhe të mbrojmë atë çka është jona dhe pastaj të merremi me ato që bota i ka të mira, por jo të marrim edhe ato që kanë helmin brenda. Këto ata le **t'i** mbajnë për vete. **Është** kështu apo jo, shokë të rinisë? Ne jemi internacionalistë, prandaj do të **marrim** nga **të** tjerët ato që janë pjellë e bukur e krijimtarisë së popujve.

Rroftë Partia!

Rroftë rinia!

*Botuar për herë të parë
në librin: Enver Hoxha,
rininë» (Përmbledhje
veprash), vëll. II, f. 366*

*Botohet sipas
Enver Hoxha, «Për rininë»
(Përmbledhje veprash),
II, f. 366*

NE KËTË SITUATË POPUJT ARABË DO TË KUPTOJNË CILËT JANË MIQTË E TYRE TË VËRTETË

Nga biseda me ambasadorin e RP të Kinës

16 tetor 1973

Në fillim, shoku Enver Hoxha u përshëndet me ambasadorin dhe e falënderoi për vizitën me rastin e ditëlindjes. Në vazhdim të bisedës, ai theksoi:

Tani ne të dy jemi në moshë mesatare. Edhe ju, shoku ambasador, meqenëse ndodheni në vendin tonë, duhet ta llogaritni moshën tuaj sipas mesatares në Shqipëri, që sot është 69 vjet. Por me kalimin e viteve kjo mesatare te ne do të rritet më tej. Kështu, sado vjet të kalojnë, nuk do të arrijmë të plakemi, por do të vazhdojmë të mbetemi në moshë mesatare.

Përfaqësuesi i Ministrisë sonë të Shëndetësisë që ishte në Konferencën e OMS-it në Gjenevë, na njoftoi se, sipas dokumenteve që kishte lexuar atje, përqindja e vdekjeve të fëmijët në Shqipëri është më e ulët se në disa vende të tjera të Evropës.

Duke trajtuar probleme të ndryshme të politikës ndërkombëtare, shoku Enver Hoxha, në mënyrë të veçantë, u ndal në ngjarjet e Lindjes së Mesme. Midis të tjerave, ai tha:

Lufta në Lindjen e Mesme po zien. Sovjetikët dhe amerikanët po bëjnë dallavere të mëdha në kurriz të popujve arabë. Siç duket, ata synojnë të zgjerojnë luftën për t'i shtypur këta popuj. Amerikanët deklaruan se kanë dërgimin e armëve dhe të avionëve në Izrael. Edhe me këtë rast, ne do t'u bëjmë atyre dhe sovjetikëve një demaskim të rreptë.

Republika Popullore e Kinës në mbledhjen e Këshillit të Sigurimit nuk mori pjesë në votim për pushimin e zjarrit në Lindjen e Mesme dhe për zhvillimin e bisedimeve. Por, sikur ajo të protestojë kundër dërgimit të avionëve amerikanë në Izrael, kjo do të bëjë një jehonë të fuqishme në popujt arabë dhe do të zgjojë ndër ta besimin te Republika Popullore e Kinës.

Situata në Lindjen e Mesme flet për një moment revolucionar në vendet arabe. Si do të zhvillohet lufta më tej, kjo varet shumë nga rezistenca e arabëve, të cilët do të fitojnë në qoftë se do ta vazhdojnë luftën dhe nuk do të thyhen nga asnjë presion imperialisto-revizionist.

Partia e Punës e Shqipërisë dhe Komiteti i saj Qendror nga analiza që i bëjnë gjendjes në Lindjen e Mesme mendojnë se furnizimi i Izraelit me armatime të tilla si avionë, tanke etj., nga ana e imperialistëve amerikanë dhe politika që ndjekin socialimperialistët sovjetikë mund të çojnë edhe në zbarkimin e trupave të superfuqive në këtë rajon të botës. Sovjetikët me ato

1. Organizata Botërore e Shëndetësisë.

pak pjesë ndërrimi dhe armë që u dërgojnë arabëve më tepër synojnë që ofensiva e tyre kundër Izraelit të jetë e dobët dhe pastaj t'i futin në rrugën e një kompromisi sesa t'u vijnë në ndihmë. Pas kompromisit superfuqitë mund të kalojnë edhe në zbarkimin e trupave. Prandaj Komiteti ynë Qendror gjykon se duhet demaskuar furnizimi i Izraelit me armë, në mënyrë që opinioni ndërkombëtar të kuptojë mirë rrezikshmërinë që paraqesin ky akt dhe një zbarkim i mundshëm i forcave imperialiste në këtë zonë.

Nuk di nëse jeni në dijeni, por lajmet mbrëmë thoshin se Niksoni ka mbajtur një konferencë shtypi, në të cilën ka thënë se do ta ndihmojë Izraelin. Ai ka shtuar gjithashtu: «Ne jemi për paqen dhe, për të mbrojtur paqen, zbarkuam dikur në Liban dhe në Jordani».

Komiteti Qendror i Partisë sonë ka arritur në konkluzionin se situata tani në Lindjen e Mesme është revolucionare dhe popujt arabë duhen ndihmuar. Momenti aktual për të demaskuar në sytë e tyre jo vetëm amerikanët, por edhe sovjetikët, është i përshtatshëm. Pikërisht në këto çaste kur popujt arabë po luftojnë për të këputur zinxhirët e skllavërisë, revizionistët sovjetikë dërgojnë forca të mëdha çifute në Izrael. Në këtë situatë këta popuj mund të shohin më mirë falsitetin e të ashtuquajturës miqësi të sovjetikëve dhe do të kuptojnë cilët janë miqtë e tyre të vërtetë.

Ka edhe të tjerë që hiqen sikur janë me arabët dhe bëjnë zhurmë gjoja për mbrojtjen e interesave të tyre, por në të vërtetë, ata ndjekin një politikë disfatiste. Këtë qëndrim mban edhe Jugosllavia. Ambasadorët e saj, që shprehin politikën e Titos, si dhe zyrtarë të Mi-

nistrisë së Jashtme të Jugosllavisë, në kontaktet që kanë pasur me ambasadorin tonë, janë shprehur kundër popujve arabë, duke thënë se «arabët janë të dobët, do të thyhen, s'bënë mirë që sulmuan, sepse nuk mund të luftohet kundër amerikanëve pa u këshilluar më parë me sovjetikët, se konfliktet zgjidhen duke zhvilluar bisedime» etj. Ja, kjo është politika e vërtetë jugosllave. Megjithëse jugosllavët nuk ua thonë në sy këtë qëndrim të tyre, arabët e dinë, sepse të tjerët me siguri ua kanë shpurë atyre në vesh.

Faleminderit shumë për urimin, shoku ambasador. Ju uroj shëndet dhe mirupafshim.

Botohet për herë të parë sipas shënimeve të mbajtura në këtë takim, që gjenden në AQP

POPUJT E KUPTOJNË SE KUSH LUFTON PËR TA DHE KUSH I KA TRADHTUAR

*Nga biseda me një delegacion të Partisë së Punonjësve
dhe të qeverisë së Republikës Demokratike të Vietnamit
të kryesuar nga Fam Van Dong¹*

31 tetor 1973

Pasi u **uroi** mirëseardhjen përfaqësuesve të popullit vietnamez, **shoku Enver Hoxha** vazhdoi:

Shokët që zhvilluan **bisedime** me ju në emër të Byrosë Politike të Komitetit Qendror dhe të Qeverisë së **RPSH**, na kanë vënë **në dijeni** për pikëpamjet e shprehura nga të dyja palët, gjatë **takimeve**, lidhur me problemet që na interesojnë. Në emër të Partisë dhe të Qeverisë ata shprehën dashurinë dhe respektin që ushqejnë populli, Partia dhe Qeveria jonë për **popullin**, partinë dhe qeverinë tuaj. Kjo dashuri bazohet në parimet **marksiste-leniniste**, prandaj të jeni të sigurt se te Shqipëria socialiste dhe te Partia e Punës e Shqi-

1. Në atë kohë anëtar i Byrosë **Politike** të Komitetit Qendror të **Partisë** së Punonjësve të Vietnamit dhe **kryeministër** i Republikës **Demokratike** të Vietnamit.

përisë populli vietnamez do të ketë kurdoherë miqtë më besnikë.

Lufta e **popullit** tuaj është një shembull i **lartë** heroizmi e vendosmërie për të gjithë popujt e botës. Nga kjo luftë ata mësojnë se për të fituar **lirinë** dhe për të mbrojtur sovranitetin e atdheut është e domosdoshme të luftohet pa u përkulur. Këtë populli juaj e ka bërë shumë mirë, në këto drejtime ai është bërë një **shembull** i madh **frymëzimi** për të gjithë.

Ju thatë se ashtu siç e **vlerësojmë** ne luftën e **popullit** tuaj, e vlerësoni dhe ju **luftën** e **popullit** shqiptar. Sigurisht edhe populli ynë ka **luftuar**. Ne jemi marksistë dhe si të **tillë** duhet ta çmojmë në një masë të drejtë vlerën e secilit popull, forcat dhe kontributin e tij.

Marksizëm-leninizmi, gjithashtu, na orienton **t'i** vlerësojmë drejt situatat ndërkombëtare. Situatat sot në botë janë **revolucionare**, popujt **luftojnë** që të jetojnë të lirë, të pavarur dhe ta ndërtojnë jetën sipas **vullnetit** të tyre. Ne e kemi të qartë se dëshirat e **popullit** mund të plotësohen vetëm kur ai **udhëhiqet** drejt çdo ditë e çdo orë nga parimet e **marksizëm-leninizmit**. Për këtë arsye Partia jonë i ka qëndruar dhe do **t'i** qëndrojë besnike gjer në fund marksizëm-leninizmit dhe do të luftojë me ashpërsinë më të madhe kundër të gjithë atyre që e kanë tradhtuar atë. Siç dihet, ka shumë parti që e kanë tradhtuar këtë **doktrinë** në një kohë kur ne **marksistë-leninistët** i qëndrojmë besnikë asaj. **Jemi** të bindur se për këtë arsye popujt janë me ne. Ata **po** e kuptojnë dhe çdo ditë që kalon do ta kuptojnë gjithnjë e më mirë si është **realiteti**, kush

lufton për ta dhe kush i ka tradhtuar. Marksizëm-leninizmi është i pamposhtshëm, ai do të triumfojë.

Sikurse e dini, midis dy partive tona ekzistojnë **nuanca** në vlerësimin e problemeve të ndryshme që na **preokupojnë**, por dëshiroj, me këtë rast, t'ju vë në dukje edhe një herë pikëpamjen e Partisë sonë për Bashkimin Sovjetik. Sot ky vend drejtohet nga një klikë tradhtarë revizioniste, e cila i ka **sjellë** një dëm jashtëzakonisht të madh lëvizjes komuniste botërore, revolucionit dhe luftërave çlirimtare të popujve. Prandaj na duket se është e domosdoshme të reflektohet thellë në këtë çështje.

Dihet nga të gjithë se Partia jonë e vogël ka qenë një nga partitë që ka ushqyer një dashuri jashtëzakonisht të madhe për Bashkimin Sovjetik dhe për Partinë Komuniste Bolshevike të Leninit dhe të Stalinit. Ajo i ka dashur ata me gjithë zemër, kurdoherë nga pozita marksiste-leniniste. Por pas vdekjes së Stalinit vumë re që udhëheqësit sovjetikë filluan të ndryshojnë rrugën, të shmangen nga vija e drejtë, prandaj Partia jonë me **durim** të madh dhe me të gjitha forcat luftoi që ata të qëndronin në pozita të drejta, sepse ka dashur që Bashkimi Sovjetik të vazhdonte të ecte në rrugën e lavdishme të kohës së Leninit e të Stalinit. Mirëpo udhëheqësit sovjetikë e tradhtuan marksizëm-leninizmin ideologjikisht e politikisht dhe Bashkimin Sovjetik e kthyen gradualisht në një fuqi të madhe imperialiste. Bashkimi i sotëm Sovjetik ka të njëjtën natyrë me imperializmin amerikan, gjë që duket si në synimet, ashtu edhe në përpjekjet për të sunduar botën, me ndryshimin që ndërsa Shtetet e Bashkuara të Amerikës këtë e bëjnë

hapur, revizionistët sovjetikë mundohen ta fshehin fytyrën e tyre të vërtetë, duke u paraqitur si marksistë-leninistë. Është për këtë arsye që Partia jonë, ashtu sikurse gjer tani edhe në të ardhmen, do të bëjë një luftë të ashpër pa dallim kundër të dyja këtyre fuqive të rrezikshme imperialiste dhe jemi të bindur se do të fitojmë. Në botë ka, dhe në të ardhmen do të ketë më shumë, njerëz dhe popuj që do të luftojnë për lirinë dhe pavarësinë kombëtare dhe për revolucionin socialist.

Ç'shohim sot në botë? Ne vëmë re se të dyja superfuqitë së bashku luftojnë për hegjemoni botërore. Shtetet e Bashkuara të Amerikës, me propagandën e madhe që bëjnë, përpiqen të justifikojnë agresionet e tyre të hapëta e të njëpasnjëshme kundër popujve, kurse revizionistët sovjetikë, siç e thashë, mundohen që çdo veprim të tyre ta bëjnë të maskuar. Duke parë se qëllimet e të dyja palëve janë të njëjta, ne do të vazhdojmë t'i demaskojmë njëllë të dyja palët dhe jemi të bindur se në këtë rrugë ne ecim në bazë të mësimave të Leninit e të Stalinit. Revizionistët sovjetikë shfrytëzojnë faktin që Lenini është rus për t'u hequr si trashëgimtarë të tij, por për të gjithë është e qartë që kjo është gënjeshtër, se ata e kanë tradhtuar Leninin, sepse gjithë ai potencial i madh i Bashkimit Sovjetik sot është vënë kundër popujve, lëvizjeve revolucionare e socializmit. Çdo veprim që kryejnë revizionistët sovjetikë do t'ua çjerrë akoma më shumë maskën, me të cilën mbulojnë fytyrën e tyre për t'u paraqitur si miq të popujve, si revolucionarë etj.

Ne nuk kemi dijeni se si janë marrëdhëniet tuaja me Bashkimin Sovjetik gjatë gjithë kësaj periudhe, por

dëshirojmë t'ju themi haptazi dhe shoqërisht se ju që keni luftuar me kaq heroizëm kundër një armiku të madh e shumë barbar, kundër imperializmit amerikan, nuk mund të mos jeni në gjendje të kuptoni drejt problemet. Ky është besimi ynë, se natyrisht ka edhe taktika. Partia jonë është e bindur se politika që kemi ndjekur ne kundër banditëve të Moskës ka qenë një politikë e drejtë. Edhe në të ardhmen dhe gjer në fund ne do të bëjmë kundër tyre një luftë pa kompromis. Konflikti midis Bashkimit Sovjetik dhe Shqipërisë nuk është, siç duan ta paraqesin disa, një luftë midis dy vendesh, por është luftë që bëhet nga ne për mbrojtjen e socializmit, të revolucionit, të marksizëm-leninizmit.

Udhëheqja vietnameze ka pikëpamjen e vet dhe mund të thotë çfarë të dojë për Bashkimin Sovjetik, po është fakt se në momentet më të vështira të historisë, kudo ku popujt zhvillojnë luftëra të drejta dhe të ashpra kundër armiqve të socializmit, revizionistët sovjetikë bëjnë të gjitha përpjekjet t'i shuajnë ato. Ata kanë bërë dhe vazhdojnë të bëjnë çmos për të shuar luftërat revolucionare dhe nacionalçlirimtare, prandaj popujve u vihet detyrë të luftojnë gjer në fitore kundër këtyre zjarrfikësve të revolucionit.

Një parti që nuk punon për të ardhmen e popullit të vet, ka mbaruar. Ne do të bëjmë çdo gjë të mundshme që populli të shohë çdo ditë e më shumë rritjen në mënyrë të dukshme e të vazhdueshme të mirëqenies së tij, por njëkohësisht përpigemi të kuptohet drejt se kjo mirëqenie vjen vetëm me punë dhe në bazë të vijës së drejtë të Partisë, të cilën populli ynë e do aq shumë. Ne ndjekim shkollën e madhe të Leninit dhe të Stalinit.

Në të tëra dokumentet e Partisë sonë të së kaluarës dhe të së tanishmes kjo gjë del shumë qartë, sidomos në drejtim të luftës kundër armiqve të marksizëm-leninizmit. Partia jonë nuk e ka pushuar dhe as do ta pushojë kurrë luftën kundër armiqve të Partisë, të marksizëm-leninizmit, të klasës punëtore dhe të mbarë njerëzimit. Në këtë luftë uniteti i popullit me Partinë është një faktor i dorës së parë për të garantuar fitoret e aritura dhe ato që do të korrim. Prandaj, ne përpigemi që Partia jonë të jetë një parti e fortë, e thjeshtë, modeste, dhe kërkojmë nga komunistët që ta dëgjojnë me kujdes popullin dhe të japin llogari para tij. Mbi këtë bazë është ndërtuar uniteti ynë për të cilin bëjmë gjithçka të mundur që të ruhet dhe të forcohet dita-ditës.

Armiqu të tanë, cilëtdo qofshin, imperialistët, me ata amerikanë në krye, apo revizionistët e Moskës, ta kenë të qartë se Partia dhe populli shqiptar nuk do ta pushojnë në asnjë rast luftën me ta as tani, as në të ardhmen, por do të vazhdojnë të luftojnë me ashpërsi ashtu sikurse kanë bërë gjer tani. Revizionistët sovjetikë në këtë drejtim i bëjnë llogaritë gabim. Ne e kemi fare të qartë se ata e kanë tradhtuar prej kohësh marksizëm-leninizmin, se ata bashkëpunojnë ngushtë me imperialistët dhe sidomos me imperializmin amerikan. Gjatë kohës që jemi në luftë të papajtueshme me revizionistët sovjetikë ne kemi hasur në vështirësi e pengesa të panumërta, kemi derdhur shumë energji për të ndërtuar socializmin, kur ka qenë rasti kemi shtrënguar edhe rripin, por kurrë s'jemi tërhequr dhe s'do të heqim dorë nga lufta.

Ne, udhëheqësit e Partisë së Punës dhe gjithë ko-

munistët shqiptarë, e kuptojmë drejt situatën në të cilën ndodheni dhe kemi besim se populli vietnamez do të vazhdojë luftën gjer në fitoren e plotë. Kështu ka porositur presidenti Ho Shi Min, për të cilin ne shqiptarët kemi pasur respekt. Dëshira jonë është që të arrini sa më parë fitoren përfundimtare dhe për këtë jemi të sigurt. Në emër të Komitetit Qendror të Partisë sonë t'u transmetoni gjithë partisë dhe popullit vietnamez se komunistët dhe populli shqiptar ju duan sinqerisht.

Për ne është kënaqësi që u takuam me ju, takim ky që nuk është as i pari dhe nuk do të jetë as i fundit. Ju uroj shëndet dhe gjithë të mirat!

Botuar për herë të parë në librin: Enver Hoxha, «Kundër revizionizmit modern 1971-1975» (Përmbledhje veprash), f. 474

Botohet sipas librit: Enver Hoxha, «Kundër revizionizmit modern 1971-1975» (Përmbledhje veprash), f. 474

**POPULLI YNË NUK E KA NDARË KURRË
«DYFEKUN ME GJALMË» NGA LIBRI, SHPATËN
NGA PENA, TRIMERINË NGA DITURIA,
LUFTËN NGA PUNA**

*Përshëndetje me rastin e 50-vjetorit të shkollës
së mesme «Asim Zeneli»*

9 nëntor 1973

I dashur popull i Gjirokastrës,

Të dashur nxënës e pedagogë të shkollës së mesme «Asim Zeneli»,

Të dashur ish-nxënës e mësues të Liceut,

Kërkoj falje që nuk iu përgjigja dot ftesës e të ndodhësia edhe unë aty, në gjirin tuaj të ngrohtë, në gjirin e popullit të dashur të qytetit tim që më rriti, më edukoi e më dha mësimet e para. Në këto çaste mirënjohja e pafund e të gjithë neve, bijve të Gjirokastrës, i drejtohet popullit të vendlindjes, që bëri tërë ato përpjekje të mëdha e sakrifica të panumërta për të na mësuar si t'i shërbejmë deri në vdekje popullit heroik të vendit tonë, atdheut të shtrenjtë, Shqipërisë socialiste.

Sot, kur Gjirokastra jehon akoma nga Festivali i **mrekullueshëm** Folklorik Kombëtar, ju jeni mbledhur në një gëzim tjetër të madh: në festën e 50-vjetorit të Liceut, shkollës së mesme të përgjithshme «Asim **Zeneli**».

Edhe unë, një nga **ish-nxënësit** e fillimit të asaj shkolle, kisha, si të gjithë, dëshirë të zjarrtë të isha me këtë rast të gëzueshëm midis jush, por detyrat e Partisë e të popullit nuk më dhanë mundësi të vija në atë festë aq të ngrohtë e tërë emocione, të çmallesha me qytetin e dashur ku kam **lindur**, me **shkollën** e pabaruar ku kam mësuar, të takohesha me ju, **bashkëqytetarët**, me bashkënxënësit dhe edukatorët e nderuar, të bisedoja **nga** afër me shokët e vegjëlisë e të rinisë. Por të jeni të sigurt, të dashur shokë, motra e vëllezër, se gëzimin e madh që ndieni sot ju në atë festë **jubilare**, e kam edhe unë, po aq të fortë e të ndjeshëm sepse me mendje e me zemër jam aty, së bashku me ju. Me këtë rast ju dërgoj përshëndetjet e mia shoqërore më të nxehta dhe ju uroj «gëzuar e për shumë vjet festën e shkollës sonë!».

Gjysmë shekulli më parë **çeli** dyert i pari Lice në Gjirokastër, i cili priti krahëhapur kontingjentin e parë të nxënësve, midis tyre edhe vajzat e para të **popullit**. E kush nuk gëzoi në ato ditë! Edhe gurët e udhës **gëzuan**. Rinia manifestoi me gjithë dufin dhe gëzimin e shpirtit në sheshin që më vonë mori emrin e luftëtarit të shquar të Rilindjes, patriotit Çerçiz Topulli. Njerëzit e thjeshtë, me fytyrë të qeshur e gjithë ngazëllim, se po hapej një dritare e re drite në errësirën e kohës, bisedonin grupe-grupe te Qafa e Pazarit, te Sheshi i **Koko-**

nës, te Shtatë Kronjëret e Meçites, te Zalli i Çetemelit, te sufatë e portave të shtëpive e kudo që ndodheshin. Kjo atmosferë gazmore u ndie edhe nga ai rapsodi verbër popullor, Vehip Qorri, i cili, megjithëse pa sy, shihte me sytë e mendjes e të zemrës dhe thuri këngën: «Shihni djemtë e Licesë/ dalin poshtë xhadesë/ togje-togie katër a **pesë!**». Vetëm gjakpirësit e popullit, armiq të e klasës e xhahilët anadollakë nuk gëzuan, sepse ata përpiqeshin **t'i** mbanin masat punonjëse në errësirë, në një kohë që fëmijët e tyre i dërgonin deri edhe në shkollat e Italisë, të Korfuzit etj.

Hapja e Liceut të parë Francez në Gjirokastër u bë jashtë dëshirës së Zogut e **klikës** së tij. Atë e çeli **populli**, i **cili** donte që bijtë e tij të merrnin kulturë përparimtare për vendin e tyre të vuajtur e në errësirë, të mësonin edhe historinë e një populli e të një revolucioni, që u preu kokën mbretërve. Kjo, doemos, e trembte regjimin në fuqi, sepse frymëzonte bijtë e popullit tonë të ngriheshin kundër tiranisë së mbretit Zog.

Ky Lice nuk lindi rastësisht, në një truall bosh e nga hiçgjë. Në Gjirokastër, si në tërë Shqipërinë, zienin prej kohësh mendimi dhe veprimi patriotik i të parëve tanë. Populli ynë nuk e ka ndarë kurrë «dyfekun **me gjalmë**» nga libri, shpatën nga pena, trimërinë nga dituria, **luftën** nga puna. Pushka dhe abetarja kanë qenë kurdoherë dy binjake në duart e popullit shqiptar, në të njëjtat llogore të luftës së tij për liri, pavarësi, tokë, të drejta e përparim.

Lëvizjen për arsimin shqip në Gjirokastër e patën **filluar** pionierët e parë të saj, Koto Hoxhi, **Pandeli Sotiri**, **Avni Rustemi** e sa e sa të tjerë, që **s'kursyen** as

jetën për shkollën tonë, për gjuhën tonë të bukur amtare, për dritën e përparimit.

Këta luftëtarë të pushkës e të penës nuk mund të duronin më që në shkollat e Shqipërisë të mësohej gjuha e pushtuesve turq e grekë dhe të mos lejohej mësimi i gjuhës së nënës së tyre, që u ka kënduar aq ëmbël në shqip bijave e bijve të saj, duke i përkundur në djep me aq bukuri e trimëri me ato ninulla që kishte kënduar e qarë shqip aq thellë në gëzime e hidhërime, që i kishte goditur pushtuesit e huaj me plumb e me gjuhën shqipe «Shporruni nga vendi ynë!». Ja, në këtë truall të lagur me gjak e djersë nga stërgjyshërit e gjyshërit tanë, çelën edhe «trëndafilët» e parë. Më 1908 u hap në qytetin e Gjirokastrës shkolla e parë shqipe, së cilës populli i dha emrin plot domethënie politike: «Liria». Pas dy vjetësh u çelën shkollat shqipe edhe në Libohovë, në Labovën e Madhe e pastaj me radhë në krahina të tjera të qarkut.

I paharruari Bajo Topulli ishte një nga kryesorët që na mësonte abëcënë e Manastirit. Mësuesit tanë të nderuar Thoma Papapano, Iljaz Hoxha, Xhafo Poshi, Rexho Muçi, Sadik Çelo, Asaf Çipi, Jani Minga, Andrea Konomi, Arshi Çabeu e të tjerë, janë nga pishtarët e parë që na mësuam me aq pasion gjuhën shqipe, historinë dhe gjeografinë e vendit tonë të dashur.

Lufta për shkollën, për kulturën kombëtare në Gjirokastrë, u ngrit në një shkallë më të lartë me krijimin e Liceut, hapja e të cilit ishte një kërkesë e zjarhtë e patriotëve tanë, e rilindësve, e arsimdashësve të palodhur e të nderuar, që u digjej zemra për dritë, për gjuhën shqipe, për arsim e kulturë. Me këtë rast dësh-

roj të kujtoj me respekt profesorët shqiptarë të këtij Liceu — Thoma Papapanon, një nga mësuesit më të shquar të gjuhës shqipe, ndaj të cilit ruaj shumë kujtime dhe një nderim të veçantë, Hysni Babameton, Elmaz Çanin, Ilija Dilo Sheperin, Pano Hidon, si dhe drejtorin francez Viktor Kutanë e kolegët e tij profesorë.

Vajtja për herë të parë e vajzave në Lice ishte, gjithashtu, një gëzim i madh. Për këtë kishin punuar pa u lodhur mësueset Urani Rumbo, kjo organizatore e shquar e arsimit dhe e emancipimit të vajzës gjirokastrite, si dhe Hasibe Hashorva, Naxhije Hoxha, Xhemile Bilali e Nebahet Bakiri, të cilat, në kohë të vështira, mësonin motrat e tyre, që, aktualisht, janë gjyshet ose nënat e të rinjve të sotëm të Gjirokastrës.

Puna e këtyre mësueseve guximtare kishte një rëndësi shumë të madhe për përparimin e gruas së vendit tonë, e cila në atë kohë ishte e shtypur e skllave. Anetë dhe nanatë tona u kanë kënduar qysh në djep bijve të vet për mjerimin dhe shtypjen e madhe të gruas me vargje si:

Mu te Ur' e Zerzebilit,
Hanushe, bilë e Bakirit,
të vrau plumb' i qafirit,
pse ngrite perçen e sirit.

Këngët e ngjethshme të nënave tona të shumëvujtura ne i kujtonim edhe gjatë Luftës Nacionalçlirimtare. Këto i mbajtëm e i mbajmë parasysh, gjithashtu, sot në luftën e madhe që zhvillon Partia për emancipimin e plotë të gruas. Prandaj, shoqe dhe shokë, të mos

e harrojmë punën heroike të mësuesve dhe mësueseve të para.

Liceu i Gjirokastrës ka një histori të shkëlqyer. Hapja e tij ishte jo vetëm një ngjarje e shënuar në jetën arsimore, por edhe në jetën politike e shoqërore të krahinës së Gjirokastrës. Prandaj klika e Zogut urdhëroi mbylljen e tij që në vitin e parë shkollor. Por populli u ngrit në këmbë dhe Bajo Topulli protestoi në prefekturë. Liceu filloi kështu përsëri mësimet. Oborri i tij gumëzhiti prapë i hareshëm nga gëzimi i bijve të popullit që mundën të futeshin në **shkollë**.

Sa tipare përparimtare e **revolucionare** dallohen në Liceun e Gjirokastrës! Ai ruajti që në fillim një frymë të theksuar laike, gjë që ishte karakteristike për arsimin tonë kombëtar. Që në shkollën fillore mësuesit tanë na edukonin të mos i besonim fesë. Kur **dilnim** shëtitje në ajër të pastër, duke u kënaqur me aromën e luleve, me erën që **fishkëllinte** në qiparisa, me zhurmën e bletës, që bridhte nëpër cfakat luleverdha, shkonim nganjëherë edhe te teqeja e baba Manes. Mësuesi ynë, zoti Rexho, na thoshte se «Dervishët **s'kanë ç'bëjnë, mbledhen** nën qiparisa, janë dembelhanët më të mëdhenj, hanë, pinë e **luajnë** filxhane, nuk **lahen** kurrë, **bien** erë përç, por **ç'të** bësh...». Dhe ne me njëri-tjetrin bisedonim: «Të ketë vallë perëndi?». Pas debatesh arrimim në përfundimin: «I duhet besuar fjalës së mësuesit, ai lexon shumë **libra** — nuk ka perëndi».

Shpeshherë historinë, gjeografinë, shkencat e tjera shoqërore dhe ekzakte, që mësonim nga libri në **bankën** e shkollës e në shtëpi, i mësonim edhe në natyrë, në këtë **libër** të madh kurdoherë të hapur të jetës, **faqet** e

të cilit nuk mbarohen kurrë. Kur dilnim shëtitje me **shkollën** te bregu i teqesë, zoti Xhafo na shpinte drejt jugperëndimit të kodrës dhe na thoshte:

— Djema, këtu, në këtë vend ku jemi tash, ka qëndruar edhe Çerçiz Topulli me shokët e tij të çetës. Ai priste të ktheheshin të dy shokët, që kishte dërguar brenda në Gjirokastrë për të vrarë bimbashin turk. Këtu Çerçizi dëgjonte me kujdes kur matanë të kërcitnin pushkët dhe vërente me sy shqiponjë atje tej.

Dhe zoti Xhafo na tregonte me gisht matanë bregut **teqenë** tjetër të baba Hasanit dhe qersat e Embro Totos, nga do të dilnin të dy shokët e Çerçizit, pasi të kryenin vrasjen.

— Bimbashi do të vritej, — vazhdonte zoti Xhafo, — dhe kështu ngjau aty në rrugën që zbret nga pazari në Hazmurat, pse në atë **lagje** jetonte ai jeziti. Kështu që atje, afër shtëpisë së Jupit, krisi **pushka** dhe bimbashi turkoman ra si viç i ngordhur mbi kadërdhëm. Të dy trimat e Çerçizit zbritën me shpejtësi sokakun dhe, në vend që të dilnin poshtë në **teqenë** e baba Hasanit, **kaluan** Sokakun e Lulës dhe dolën para kishës.

Çerçizi i dëgjoi pushkët, u ngrit në këmbë dhe thirri i gëzuar: «U vra **halldupi!** Rroftë Shqipëria e lirë!». E gjithë çeta rrinte në këmbë dhe Çerçizi përpara saj, me atë trup të bukur, me gjerdanin plot fishekë në mes e me **flokët** e tij të lëshuar që ia merrte era. «Ja, dolën shokët te kisha», — tha Çerçizi dhe, për **t'i** përshëndetur e nderuar ata për veprën e guximshme patriotike, u dha urdhër shokëve:

«**Pushkët** gati për qitje, drejt huqumetit të Gjirokastrës, **zjarr!**». Dhe filloi batareja, për **t'i** thënë kështu

Turqisë: «Edhe huqumetin ta godita, edhe bimbashin ta vrava».

Këtu u mblodh e gjithë çeta që luftonte për **Shqipërinë** e për **lirinë**, siç jemi mbledhur edhe ne sot, nxënës e mësues, që mësojmë dituri për të mirën e Shqipërisë.

Pasi Çerçizi i puthi dhe i përqafoi të dy shokët që vranë bimbashin, atëherë çeta mori rrugën për në **Mashkullorë**, dhe zoti Xhafo na tregonte me gisht Mashkullorën, atje tej në mal. Këtë Çerçizi zbriti si levend me çetën, me dyfek në sup, kapërcyen atë zall atje dhe dolën në fshat, te miqtë e tyre besnikë mashkulloritë. U ulën nën rrapin e madh historik dhe i treguan popullit ngjarjen e shënuar. Rrapi mbeti dhe do të mbetet në histori, sepse atje luftoi si asllan Çerçizi me shokë. Ju e dini këngën, vazhdonte zoti Xhafo:

*«Në Mashkullorë te Rrapi
Ergjeri (Gjirokastër), ç'u vra bimbashi.*

*Te Rrapi në Mashkullorë
Foli Çeçua me gojë».*

Këto tregime historike na ndiznin zjarr ndjenjat e atdhedashurisë e na i bënë shëtitjet tona akoma më të gëzueshme.

Nga kodra bënim sehir fushën, lumin e Drinos, **malet** e Lunxhërisë, kalanë e Shëntriadhës. **Ç'mrekulli!** Ne e donim vendin tonë me **mall** të madh. Mësuesi i gjeografisë, zoti Arshi, na tregonte një nga një të

gjitha fshatrat e Lunxhërisë, që nga Erindi, Kariani e Kakozi e deri në **Stegopul**. «Ja Qestorati, — thoshte ai, — fshati i Koto Hoxhit, mësuesit tonë të madh të gjuhës shqipe! Djema, mos e harroni kurrë këtë burrë patriot të **ndritur!**». Dhe vazhdonte: «**S'ka** fshatra më të bukura në botë se fshatrat e Lunxhërisë, me ato shtëpitë në mes të pemëve frutore. Atje rriten për bukuri dardha, gorica, kumbulla, mani, thana, ftoi, fiku, qershia, pjergulla... Atje ka ato goxha burime, çezma me ujë të **freskët** e të **kulluar**, që del si me këngë nga **mali**... , ndërsa atje tej ka trëndelinë, — dhe zoti Arshi, me gishtin e tij të hollë, tregonte një qafë mbi Erind. — Ja, ajo qafa quhet Serpen dhe pas saj është një xhenet që quhet Çajup. **S'ka** në botë si Çajupi!».

Që në hapat e parë të Liceut veprimtaria arsimore aty u gërshetua me veprimtarinë **kulturoro-artistike**, sportive. E kujt nga ne, ish-nxënësve të asaj kohe, nuk i kujtohen ato shfaqje teatrale, për përgatitjen e të cilave nxënësit punonin plot pasion dhe natën? Regjisor atëherë nuk kishte, por këtë rol e luajti aq bukur fotografi Dine Qadhimi, një njeri i varfër e **shëndetlig**, por **me** ndjenja të pastra, që dinte **s'dinte**, me aq sa i jepej, u bë regjisor i shoqërisë «**Studenti**». Kujt nuk i kujtohet mandolinata, nën tingujt e ëmbël të së cilës **liceistët** këndonin me dashuri Himnin e **Flamurit**? Pjesëmarrës i **mandolinatës** u bë edhe Kamber Bilali, që **s'ishte** fare nxënës, ndihmuan edhe Samuel Kofina e të tjerë.

Kështu, të dashur nxënës e mësues të shkollës së mesme «**Asim Zeneli**», veprohej në moshën tonë të ve-

gjëlisë. Natyrisht, aktivitetet brenda dhe jashtë Liceut erdhën duke u rritur. Dhe këto nuk kishin thjesht karakter të mbyllur kulturor. Ato ishin, në radhë të parë, aktivitete politike, ku mbahej ndezur, sidomos, prushi i patriotizmit, i urrejtjes dhe i luftës kundër regjimit. Boshti i tërë kësaj pune u bë shoqëria «Studenti», që krijoi aleancë me shoqërinë «Lidhja e punëtorëve» të Gjirokastrës. Liceu u bë kështu një qendër e rëndësishme patriotike, përparimtare, antizogiste. Pikërisht për këtë qeveria e Zogut më 1925 e mbylli shoqërinë «Studenti», dhe, pas tre vjetësh, më 1928 mbylli me forcën e bajonetës edhe vetë Liceun. Regjimi obskurantist zogolli po tregonte me vepra fytyrën e tij antipopullore e antikombëtare. Prandaj zemërimi dhe protesta e popullit arritën kulmin. Qeveria përdori makinacione të ndryshme për të penguar kundërshtimet e masave. Kështu, për të dobësuar valën e zemërimit, më 1929 ajo hapi një shkollë të ulët profesionale dhe një vit më vonë një shkollë normale gjysmake. Por populli gjirokastrit nuk u pajtua kurrë me këto «zgjidhje» gjysmake e demagogjike. Ai vazhdoi kërkesat e tij këmbëngulëse dhe, si rrjedhim, në vitin arsimor 1935-1936 normalja u kthye në gjimnaz.

Liceu im i dashur, ty të ngriti në këmbë dhe të përtëriti populli fukara me këmbënguljen e tij, me duart e fuqishme të tij, me djersën e tij të ballit, me ngrohësinë e shpirtit të tij të pashuar për dritë. Ty të mbrojti populli sypatrembur me guximin e vet, me gjakun e zmrës së vet. Sa herë të rrethuan xhandarët e Zogut, por ti kurrë s'u trondite, qëndrove krenar si malet që të

rrinë rrotull, si Kuculla që ke pranë. Dyert e tua u mbyllën përkohësisht, por populli i çeli ato përsëri. Ti u bërë një vatër që ndeze ndërgjegjen kombëtare, dashurinë e flaktë për mëmëdheun, krenarinë shqiptare, traditat luftarake; ti u ktheve në një çerdhe të shqiptarizmes, të ideve përparimtare. Ti u bërë një fole antizogiste e antifashiste, një vatër e zjarrtë e ideve komuniste.

Ti, nën thirrjen e Partisë, u gjende në radhët e para të Luftës Nacionalçlirimtare. U gjakose me armiq e tradhtarë, me fashistë e nazistë, por asnjëherë nuk u theve. Shumë nxënës e mësues nga gjiri yt rrëmbyen armët dhe dolën malit për liri. Ti i dhe luftës për çlirim e atdheut 45 heronj e dëshmorë, si Muzafer Asqeriu, Themo Vasin, Ali Demin, Nuri Luçin e shumë të tjerë. Në gjirin tënd ti edukove shumë komunistë e udhëheqës të shquar si Haki Toska, Adil Çarçani, Sadik Bocaj, Pirro Kondi, Foto Çami, Veiz Gjebero e të tjerë. Nga radhët e tua dolën shumë komandantë, komisarë e partizanë trima. Mësuesit patriotë e revolucionarë, si Siri Shaplllo, Aqif Selfo, Qibrie Ciu, Zihni Sako, Kadri Baboçi e të tjerë, tok me nxënësit e tyre dhe me

liridashës, dolën në demonstrata dhe luftuan kundër pushtuesve fashistë e tradhtarëve të vendit. Në këto pesë dekada ti ke qenë si një «fidanishte» e vërtetë, që nxjerr kurdoherë «filizë» të rinj, të cilët janë shpërndarë e japin kontributin e tyre në të katër anët e atdheut, si inxhinierë e agronomë, oficerë e mjekë, shkencëtarë e mësues, shkrimtarë të talentuar si Dritëro Agolli, Ismail Kadare, Agim Shehu e të tjerë.

Të dashur shokë dhe shoqe,

Festa si kjo e 50-vjetorit të Liceut të Gjirokastrës janë festa të mbarë arsimit tonë kombëtar e **popullor**, të **kulturës** sonë **socialiste**, të traditave tona përparimtare, demokratike e revolucionare.

Partia, trashëgimtarja më e denjë e traditave **revolucionare** të **popullit** tonë, e ka ngritur lart, si asnjëherë, arsimin tonë **popullor**. Pas Çlirimit, si kudo në Shqipëri, Gjirokastra njohu atë zhvillim masiv e dinamik të arsimit, që ndryshon me të kaluarën si dita me natën. Po të mos ishte Partia, sot në Gjirokastrë nuk do të ishte e mundur të kishte 8 **shkolla** të **mesme** me shkëputje nga puna, 9 pa shkëputje nga puna, si dhe një **shkollë** të **lartë**, të cilat **ndiqen** nga 3 300 nxënës dhe mbi 1 100 studentë. Kjo është një armatë e tërë, kur kujton që gjatë 16 vjetëve të ekzistencës së Liceut të Gjirokastrës u diplomuan vetëm 9 maturantë. Vetëm në **këtë** vit **shkollor** **shkolla** e mesme e arsimit të përgjithshëm «Asim **Zeneli**» diplomoi 454 veta, ose 50 herë më shumë. Ja me **ç'ritme** të **larta** **zhvillohet** sot arsimi në atdheun tonë socialist!

Ju, të dashur nxënës e pedagogë asimzenelas, jeni të lumtur që mësoni dhe edukoheni në atë shkollë. Unë kam bindjen se ju do **t'i** çoni gjithnjë e më përpara traditat e saj **luftarake**, do **t'i** pasuroni ato nga viti në vit me tradita të reja revolucionare, do të mbani si kurdoherë lart emrin e Heroit të Popullit, Asim Zeneli, për të mirën e popullit dhe të atdheut tonë socialist,

për ato **ideale** të larta për të cilat dhanë jetën e tyre të re paraardhësit tuaj.

Ju, të rinj e të reja, po rriteni në kohë të tjera, që **s'kanë** të krahasuar me ato të ish-nxënësve të parë të shkollës suaj. Në kushtet e vështira, të shkaktuara nga okupacioni turk, grek, italian e gjerman, duke na ushqyer shpeshherë me bukë të përgatitur përzier **me** miell druri, njerëzit patriotë të këtij vendi bënë çmos për të na mësuar fshehurazi gjuhën e mëmës, për të marrë kulturë e dije. Mblidheshim atëherë, ne, nxënësit, në hajatat e xhamive, duke ndenjur në dërrasa. Gjë për të shkruar nuk kishim, prandaj vinim e u **luteshim** xha Bido Tushës dhe xha Banush Mezinit të na jepnin ndonjë copë kartë **shtupellë** dhe ajo ishte defteri ynë. Më vonë dolën disa **pillaka** me kalem prej guri dhe kush arrinte **t'i** kishte ato në dorë, sikur kishte ndonjë gjë të madhe. Në ato kohë ne mezi gjenim, gjithashtu, ndonjë libër të Samiut ose të Naimit, shtypur në **Stamboll** a në Bukuresht, si «Shqipëria **ç'ka** qenë, **ç'është** e **ç'do** të **bëhetë**», e «Bagëti e **bujqësi**» dhe me **ndihmën** e tyre, nën pushtimin e armiqve e në kushtet **më** të rënda të asaj kohe, ne mësonim gjuhën tonë amtare. Kurse për ju janë ngritur sot ndërtesa të mrekullueshme shkollore, të pajisura për bukuri, janë botuar e botohen përditë **libra** e tekste për të gjitha lëndët.

Populli dhe Partia, prindërit dhe familjet tuaja nuk kanë kursyer e nuk do të kursejnë asgjë për ju, të rinj e të reja, që sot jeni në bankat e shkollës e nesër do të shërbeni në frontet e ndërtimit të socializmit. **Prandaj** mësoni me pasion e **këmbëngulje** dhe përpiquni të jeni

në çdo drejtim **shembullorë**. Përvetësoni pa u lodhur politikën e Partisë, ideologjinë e saj, që janë **busulla jonë** e pagabuar, **flamuri** ynë. Mësoni me **zell** shkencën dhe teknikën. Mbani fort në një dorë kazmën, në dorën tjetër pushkën dhe librat e Partisë në gji. Mos harroni për asnjë çast se imperialistët, revizionistët e sotëm dhe armiq të tjerë synojnë të na prishin **lumturinë**, ata komplotojnë kundër revolucionit e socializmit, kundër lirisë e pavarësisë së popujve, ashtu siç kanë bërë e po bëjnë këto ditë kundër popujve arabë. Prandaj të jeni kurdoherë **vigjilentë** e në gatishmëri të plotë për **t'i** dhënë, tok me gjithë **popullin**, përgjigjen e merituar kujtdo që do të guxojë të na prekë.

U zgjata ca, motra e vëllezër të Gjirokastrës, por doja të nxirrja **mallin** e madh që më zgjuan kujtimet e mia si ish-nxënës i asaj shkolle.

Më në fund, do të dëshiroja **t'i** propozoj popullit të Gjirokastrës që, po ta gjejë të arsyeshme, për të gjithë mësuesit dhe mësueset, pionierë të shkollës e të gjuhës shqipe, të ngrihej një obelisk dhe një muze përkujtimor, mu në vendin ku u themelua shoqëria «Drita» dhe u vazhdua puna për të mësuar djemtë e Gjirokastrës në **shkollën «Drita»**, në të cilët të pasqyrohen sa më mirë **lufta** dhe përpjekjet e bëra prej tyre në fushën e arsimit. Në qoftë se ky propozim do të pranohet nga ana juaj, do të jem i lumtur të vij edhe unë aty për të vënë një gur dhe të laj kështu borxhin e mosardhjes në këtë **festë** të përbashkët jubilarë të **shkollës**, për arsye që janë jashtë **vullnetit** dhe dëshirës sime të zjarhtë.

Edhe një herë ju uroj me gjithë zemër:

Gëzuar festën e shkollës sonë!

Dalshi kurdoherë faqebardhë, duke e mbajtur gjithmonë **lart** flamurin e **shkollës** suaj me tradita të shumta patriotike e **revolucionare**!

Përqafime

Juaji

Enver Hoxha

Botuar për herë të parë në gazetën «Zëri i popullit», nr. 270 (7876), 11 nëntor 1973

Botohet sipas librit: Enver Hoxha, «Letra të zgjedhura», vëll. 1, f. 291

DIPLOMACIA E FSHEHTË E DY SUPERFUQIVE — RREZIK I MADH PËR LIRINË DHE PAVARËSINË E POPUJVE

Artikull i botuar në gazetën «Zëri i popullit»

16 dhjetor 1973

Të dëgjosh propagandën e Shteteve të Bashkuara të Amerikës dhe të Bashkimit Sovjetik dhe jehonën që i bëhet asaj nga satelitët e tyre, do të dukej sikur preokupimi i vetëm dhe kryesor i Uashingtonit e i Moskës qenka tani ulja e tensionit midis shteteve, zgjidhja e grindjeve midis kombeve, sigurimi i popujve nga çdo agresion e ndërhyrje, vendosja e paqes një herë e përgjithmonë në tërë botën. Gazetat e revistat, radioja e televizioni i imperialistëve amerikanë dhe ato të revizionistëve sovjetikë, me mijëra e dhjetëra mijë propagandistë, priftërinj, spiunë e tellallë të zellshëm po thërresin në të katër anët se diplomacitë amerikane e sovjetike nuk po i zë gjumi për të realizuar këtë «paqe» e «sigurim të përfundshëm», që njerëzimi nuk i ka njohur ndonjëherë që nga krijimi i tij. Dhe udhëheqësit amerikanë e sovjetikë i kanë braktisur të gjitha rehatet e tyre për t'u rënë kryq e tërthor kryeqyteteve të botës për të

kërkuar «paqen e premtuar». Pas tyre, ministra e ambasadorë, emisarë e agjentë të të gjitha llojeve, rangjeve e kategorive po vrapojnë sa nga njëri vend në tjetrin për të gjetur ndonjë shteg, që «paqja amerikano-sovjetike» të kalojë pastaj pa pengesa dhe të derdhet mbi gjithë botën.

Por kjo është një mjegull demagogjike me të cilën zotërinjtë e mëdhenj të Shteteve të Bashkuara të Amerikës e të Bashkimit Sovjetik duan të mbulojnë prapaskenat e ndyra të diplomacisë së tyre të fshehtë. Qysh më 1908 Lenini ka demaskuar hipokrizinë e kësaj diplomacie.

«Diplomatët, — shkruante ai, — janë të shqetësuar. «Notat», «raportet», «deklaratat» bien si breshëri: ministrat flasin vesh më vesh prapa kurrizit të manekineve me kurorë, të cilët, me gotat e shampanjës në dorë, «forcojnë paqen». Por «shtetasit» e dinë fare mirë që në qoftë se mbliidhen korbat, do të thotë se bie erë kufomë»¹.

Dhe kush mund të besojë se krerët sovjetikë e amerikanë mbliidhen kokë më kokë dhe vetëm për vetëm me qëllim që të flakin tej armët, të kthejnë paqen në Indokinë e në Lindjen e Mesme, të sigurojnë Evropën e Azinë, të ndihmojnë Afrikën e uritur, t'i shpëtojnë njerëzit nga ndotjet e ambientit, të hapin rrugët e tregtisë botërore dhe të garantojnë lirinë e popujve? Ta-

1. V. I. Lenin. Veprat, vëll. 15, f. 208.

nimë ka me qindra e mijëra fakte që vërtetojnë se ata nuk mblidhen për të gjetur rrugët e çarmatimit e të paqes, por rrugët e armatimit të mëtejshëm e të pushtimeve të reja, rrugët e zgjerimit të zonave të **influcës**, të ruajtjes e të forcimit të interesave të tyre imperialistë në vendet e huaja. Ata nuk mblidhen për të shmangur grindjet, ose për të zgjidhur **konfliktet** ndërkombëtare, siç pretendojnë, por për të përfutur nga rastet për të ndërhyrë në punët e të tjerëve, për të shtuar ekspansionin dhe për të vendosur hegjemonizmin e tyre.

Diplomacia e fshehtë është pjellë e **imperializmit** dhe **instrument** i tij. Lenini i ka demaskuar atë dhe metodat e saj në themel, duke treguar se ajo përfaqëson një nga veprimtaritë më të **fëlliqura** e njëkohësisht më të egra e më barbare të qeverive **imperialiste kundër** popujve. lirisë, **pavarësisë**, sovranitetit të tyre kombëtar. **Që në aktin e parë të** qeverisë sovjetike, në Dekretin e Paqes, bashkë me shpalljen e rrëzimit të borgjezisë, shpallej edhe heqja e diplomacisë së fshehtë, e cila u kishte sjellë popujve jo më pak vuajtje e fatkeqësi se lufta imperialiste.

Kur Rusia Sovjetike më 1918 botoi traktatet e fshehta, midis të cilave edhe Traktatin e **fshehtë** të Londrës për copëtimin e Shqipërisë, popujt u njohën me komplete, intriga e padrejtësi të tmerrshme që ata nuk i dinin, por që pasojat e tyre të rënda e barbare i kishin vuajtur në kurriz. Ata kishin parë se **me miliona** njerëz kishin shkuar e ishin vrarë në kasaphanën e Luftës së Parë **Botërore** për të realizuar traktatet e fshehta të Antantës e të fuqive qendrore, për të shpënë **në** vend rindarjen e botës, që mbretër e kryetarë **repu-**

blikash, **ministra e fabrikantë e kishin bërë që më** përpara, në fshehtësi të madhe nga popujt e duke i gënjyer ata. Masat e shfrytëzuara proletare e fshatare **zbuluan** realitetin e tmerrshëm se ishin vrarë në front jo «për të shpëtuar atdheun», siç i kishte **helmuar** propaganda imperialiste, por për interesat e borgjezisë, për pushtimin e **kolonive** e të tregjeve të reja, për dominimin e deteve dhe nënshtrimin e popujve, sipas **planeve** e projekteve grabitqare të hartuara qysh më parë fshehtas popujve nga kancelaritë evropiane.

Agresioni japonez në Kinë, hyrja e Italisë **në** Abisini ose kryengritja fashiste e Frankos në Spanjë nuk u bënë pa dijeninë dhe pa pëlqimin e fshehur të fuqive të tjera imperialiste, ashtu si Hitleri nuk e filloi Luftën e Dytë Botërore pa komplotin e fshehtë të Munihut, pa bekimin e Çembërleut, Daladieu e të të tjerëve, të cilët e shtynë atë drejt Evropës Qendrore, Ballkanit e Lindjes.

Diplomacia e fshehtë vazhdon të jetë metoda e preferuar e të gjitha qeverive **borgjezo-kapitaliste**, e gjithë **imperialistëve**. Por kjo tani është bërë metodë edhe për revizionistët sovjetikë. Këta, pasi shkelmuan mësimet e Leninit e të Revolucionit të Tetorit, u kthyen te **diplomacia** e fshehtë e carëve, që **bashkë** me mbretërit e tjerë të Evropës ndanin Ballkanin e copëtonin Orientin, shqynin e copëtonin shtetet sikur të ishin torta dasme. Kjo është edhe një provë tjetër e restaurimit të kapitalizmit në Bashkimin Sovjetik, e **kalimit** të tij në **socialimperializëm**, është një dëshmi **tjetër** e transformimit të revizionistëve sovjetikë në zjarrfikës të **revolucionit** botëror dhe të **luftërave** çlirimtare të popujve.

Sot udhëheqësit e të dyja superfuqive, ata të aleatë-

ve e **satelitëve** të tyre, ministra, emisarë e **diplomatë**, takohen aq shpesh sa nuk mund t'u mbahet mend numri. Në fund të këtyre takimeve të gjithë nxitohen t'i njoftojnë botës se takimi i tyre ka qenë «**historik**», «një kontribut i madh për mënjanimin e luftërave dhe për vendosjen e një paqeje të **qëndrueshme** në botë» e të tjera **pallavra** të këtij lloji. Pjesëmarrësit betohen përpara gjithë perëndive që kanë se do të zbatojnë që nga **fillimi** e deri në fund parimet e Kartës së OKB-së, se nuk do të **ndërhyjnë** kurrë, për asnjë rast, as drejtpërdrejt, as tërthorazi, në punët e brendshme të shteteve të tjera, se do të mbrojnë lirinë e pavarësinë e çdo vendi etj., etj. Por të gjitha këto komunikata e deklarata dypalëshe e **shumëpalëshe** të shteteve imperialiste, borgjeze e **socialimperialiste janë false** dhe bëhen për të fshehur **komplotet** që janë thurur për të gënjyer popujt. Nuk po i referohemi historisë së largët, por po përmendim disa shembuj nga ditët tona. A kishin pak sigurime dhe zotime komunikatat e **deklaratat** e mbledhjes së udhëheqësve të vendeve revizioniste në Drezden e në Bratislavë për **lininë** e pavarësinë e popujve, për mosndërrhyrje në punët e brendshme, për barazinë e drejtësinë? Por ndërsa Brezhnjev i nënshkruante këto deklarata, që zinin tërë **faqet** e para të gazetave, në të njëjtën kohë ai firmoste edhe urdhrin që tanket e tij të marshonin mbi Pragë.

Dokumentet sekrete të **Pentagonit**, që u botuan kohët e fundit në Shtetet e Bashkuara të Amerikës **lidhur** me luftën në Vietnam, si dhe ato që tregonin përgatitjet për grusht shteti nga CIA në Kili, zbuluan se kurrë ndonjëherë hipokrizia, cinizmi, komplotet dhe

intrigat e imperializmit amerikan në prapaskenë nuk kanë arritur një shkallë kaq të **lartë** sa sot, se kurrë ndonjëherë ata që kanë qenë në krye të **SHBA-së** nuk kanë bërë një demagogji kaq të madhe publike për të mashtruar popullin e vet dhe mbarë opinionin publik botëror.

Xhonsoni dhe Niksoni ua mbajtën të fshehtë **vendit** e **popullit** amerikan, opinionit **publik** botëror, se ata kishin organizuar vetë provokacionin e gjirit të Tonkinit për të filluar bombardimet kundër RD të Vietnamit. Dhe ndërsa Vietnami digjej e shkretohej nga një agresion barbar e i pashembullt, ndërsa ushtarët amerikanë linin kockat e tyre në xhunglat e Indokinës, Shtëpia e Bardhë dhe Departamenti i Shtetit organizonin me dhjetëra «**takime**», «**vizita**» e «**bisedime**» midis lloj-lloj **delegacionesh** qeveritare e private gjoja për të vendosur **paqen** në Vietnam.

Prandaj komunikatat dhe **deklaratat** e takimeve të niveleve të **larta** e më pak të **larta** të fuqive **imperialiste**, borgjeze, **socialimperialiste** e revizioniste, të cilat, për konsum të jashtëm, mbarojnë me **formula** «**mirëdashëse**», por që fshehin grindjet e ujqve që kacafyten, që kurdisin komplete e intriga në kurriz të popujve, **janë** bërë me të vërtetë të padurueshme dhe të **neveritshme**.

Ç'kërkoj Kosigini në Kajro në **kulmin** e **luftës** midis arabëve dhe Izraelit? U tha se ai shkoi në Egjipt «**për** të biseduar për **paqen**», «për të shpëtuar» botën nga rreziku i një **lufte** të përgjithshme etj. Por faktet vërtetuan se **ai shkoi** atje për t'u bërë presion egjiptianëve të **hiqnin** dorë nga vazhdimi i mëtejshëm i ofensivës dhe të pushonin luftën. Zhurma rreth rrezikut të një kom-

plikacioni amerikano-sovjetik për shkak të luftës në Lindjen e Mesme, alarmi rreth minimi të tendencës së uljes së tensionit ndërkombëtar u përdorën si mjete presioni mbi arabët që të praninin armëpushimin, ndërsa për opinionin publik këto «teori» u shitën si argumente për të vërtetuar se sakrificat arabe ia vlenin shpëtimit të paqes botërore.

Revizionistët sovjetikë nuk e kanë dashur dhe nuk e duan në asnjë mënyrë fitoren e arabëve. Kosigini, Kuznjecovi e të tjerë nxituan të shkonin në vendet arabe që të shuanin sa më shpejt luftën e armatosur çlirimtare, sepse zhvillimi me sukses i saj do të çonte edhe në zgjidhjen e konfliktit arabo-izraelit, do të çonte edhe në likuidimin e nevojës së pranisë sovjetike në këtë zonë. Atyre u duhej medoemos një kthim në gjendjen «as luftë, as paqe», një gjendje që krijon një paqëndrueshmëri të vazhdueshme e mbi të cilën mund të qëndrojnë e të përparojë hegjemonizmi i të dyja superfuqive.

Sapo iku Kosigini, në vendet arabe vrapoi Kisingeri. Botës iu tha se ai kishte shkuar me një «plan paqeje», bile edhe me «oferta» e «propozime» për ta zgjidhur përfundimisht konfliktin njëzetepesëvjeçar të Lindjes së Mesme. Por Kisingeri nuk shkoi në vendet arabe as për paqe, as për të zgjidhur konfliktin. Këshilltari i posaçëm i Niksonit nxitoi në kryeqytetet arabe pasi imperializmin amerikan e trembi shumë perspektiva e forcimit të unitetit të popujve arabë, që u shfaq me një forcë të re gjatë luftës.

Shtetet e Bashkuara të Amerikës i trembi sidomos perspektiva e revolucionarizimit të lëvizjes çlirimtare arabe, të cilin vazhdimi i luftës e bënte një proces të

natyrshëm. Borgjezia amerikane filloi të dridhej nga një zhvillim i luftës, i cili nuk do të kishte të bënte vetëm me Izraelin, por do të përfshinte edhe çështjen e naf-tës, edhe fitimet përrallore që pushtet e vajgurit arab u sjellin monopoleve amerikane. Përderisa Izraeli bën një luftë totale, edhe arabët do t'i përgjigjeshin me një luftë të tillë. Ishin këto motive që i detyruan Niksonin e Kisingerin t'u buzëqeshin arabëve, të mos ua kursejnë lajkat dhe t'i mbushin me premtime.

Diplomacia e fshehtë është në vetë natyrën e blloqeve të tilla si NATO e Traktati i Varshavës, e këshillave, e komiteteve të tyre. Prapa dyerve të mbyllura fort mbledhen ministrat e jashtëm dhe kryetarët e shteteve, shefat e shtabeve dhe komandantët e ushtrive. Të gjitha komunikatat e këtyre mbledhjeve flasin për paqe e mbrojtje, por të gjitha veprimet flasin për presione e shantazhe ndaj vendeve të lira e të pavarura, flasin për ndërhyrje e komplete në vendet e pazhvilluara, flasin për përpjekje për të zgjeruar ekspansionin e neokolonializmin. Këta e mbajnë sekret, por të gjithë e dinë se në shtabet e këshillat e këtyre blloqeve agresive janë planifikuar e planifikohen luftëra atomike, janë hartuar e hartohen projekte operacionesh për pushtime të armatosura kundër këtyre ose atyre vendeve në këtë ose atë rast.

Vallja e diplomacisë së fshehtë ka përfshirë edhe përfaqësues të vendeve të tjera. Kështu, nën pretekstin për të sqaruar gjendjen në Lindjen e Mesme, justifikohen bisedimet kokë më kokë me krerët sovjetikë.

Por popujt kanë të drejtë dhe janë të interesuar të dinë: Ç'bëhet në këto takime? Sepse pavarësisht që

ndokush mund të ketë **iluzione** se krerët e Moskës janë zbutur e nuk përbëjnë më ndonjë rrezik, popujt janë të bindur se **socialimperialistët** sovjetikë kurdisin plane kundër **lirisë** e pavarësisë së tyre, se ata përpiqen të krijojnë kushtet për agresione të reja.

Ka ndonjë që deklaron se ai nuk i njeh zonat e **influcës** dhe është kundër atyre që **luftojnë** për shtrirjen e hegjemonisë. Kjo si deklaratë është një akt pozitiv. Por si pajtohen këto **deklarata** me aprovimin, nga ana tjetër, të **politikës** sovjetike në Lindjen e Mesme? Mos vallë **Bashkimi** Sovjetik ndjek politikën e zonave të **influcës** vetëm për Bullgarinë e **Çekoslovakinë**, dhe këtë nuk e bën për Lindjen e Mesme, Mesdheun, Adriatikon ose rajonet e tjera?

Në këtë kohë intrigash e komplotesh sovjetikët kanë shumë nevojë që **t'u** bëhen reklama e homazhe si «mbrojtës të paqes e të popujve **arabë**». Këtë ata e duan sidomos tani pas **mbledhjes** së «të paangazhuarve» në **Algjer**, ku shumë vende kritikuan e demaskuan **politikën** ekspansioniste e **neokolonialiste** të udhëheqësve të Kremlinit.

Mundet që, në raste të tilla, të mendohet për të përfutur nga **rivaliteti** midis superfuqive dhe të shfrytëzohet momenti për të shkëputur ndonjë favor. Por historia e ka provuar rrezikun e madh që përbën **politika** e ekuilibrit. Ajo ka provuar edhe se fuqitë e mëdha imperialiste nuk zbuten nga **lutjet** dhe as gënjehen nga «djallëzitë».

Sidoqoftë, një gjë dihet mirë: edhe nëse u merret ndonjë favor, udhëheqësit sovjetikë, ashtu si dhe **imperialistët** amerikanë, nuk japin asgjë pa marrë diçka.

Kreditë ose armët e dhëna prej tyre, për **cilindo** që i pranon, përfaqësojnë një borxh të rëndë, që qëndron peshë mbi lirinë e pavarësinë e vendit, janë zinxhir që të **lidhin**, edhe **kur** nuk dëshiron, pas veprimeve e **politikës** së aventurave të Moskës e të Uashingtonit.

Imperializmi dhe **socialimperializmi** vazhdojnë **t'i** pompojnë e **t'i** përdorin të tjerët ose emisarët e tyre si mesitë për të lidhur e për të zgjidhur intriga në kurriz të popujve. Popujt nuk u besojnë të tillë njerëzve dhe as atyre diplomatëve e kancelarive që përplasen tek ata për të rregulluar gjoja punën e njërit ose të tjetrit.

Shtetet e Bashkuara të Amerikës, që gjenden në pozita të vështira për të zbatuar hegjemoninë e tyre në botë, kanë hapur qesen e kredive. Dhe udhëheqës të vendeve **borgjezo-kapitaliste**, si dhe socialimperialistët sovjetikë e udhëheqës të vendeve të tjera revizioniste, po **sulen** si mizat në këtë mjaltë të **helimatisur**. Për të fituar diçka, për **t'u** afruar me Amerikën, këta **s'mungojnë** **t'i** hedhin lule **imperializmit** amerikan, aq sa **publikisht** dhe në dokumente zyrtare i thonë botës se edhe SHBA «kontribuojnë për një paqe të qëndrueshme në botë, të mbështetura në lirinë, barazinë, drejtësinë dhe respektimin e të drejtave të **njeriut**». Këta pretendojnë se heqja dorë nga kërcënimi me forcë, nga përdorimi forcës, respektimi i tërësisë **territoriale** dhe paprekshmëria e kufijve përbëkan parimet themelore nga të **cilat** u udhëhiqkan edhe SHBA në marrëdhëniet me vendet e tjera.

Këta miq të imperialistëve e të **socialimperialistëve**, që hapin dyert e vendit të tyre për kapitalet amerikane dhe zbukurojnë imperializmin, jo vetëm vënë në

rrezik të madh lirinë dhe pavarësinë e popullit të tyre, por minojnë edhe lëvizjet revolucionare e çlirimtare të popujve.

Edhe partitë revizioniste në vendet kapitaliste, udhëheqësit e të cilave kanë filluar tani të bredhin sa në një vend në një tjetër, i mashtrojnë popujt dhe bëjnë çmos t'ua fshehin intrigat dhe komplotet e imperialistëve e të socialimperialistëve. Ato i pengojnë masat të kuptojnë drejt situatat e rrezikshme të krijuara nga politika ekspansioniste e agresive e të dyja superfuqive. Komunistët e vërtetë që akoma qëndrojnë në radhët e tyre, kanë përgjegjësi shumë të rëndë për politikën pacifiste e socialtradhtare që ndjekin këto parti.

Jo vetëm Lindja e Mesme, por gati shumica e ngjarjeve ndërkombëtare dëshmojnë se imperialistët amerikanë dhe socialimperialistët sovjetikë e ngritën në shkallën më të lartë dhe e bënë diplomacinë e fshehtë metodën e vetme të marrëveshjeve të tyre për shtrirjen e zonave të influencës dhe grabitjen e interesave të popujve të ndryshëm. Takimet Brezhnjev-Nikson kanë qenë kulmet e kësaj diplomacie të egër e barbare. Këtu janë thurur intriga e komplete, të cilave akoma nuk u ka dalë koka. Shpejtësia me të cilën Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe Bashkimi Sovjetik dolën me një qëndrim të përbashkët për ndalimin e luftimeve në Lindjen e Mesme, gjë që u shpreh këtë herë fare haptazi në rezolutat e Këshillit të Sigurimit, tregon se Uashingtoni dhe Moska kanë hartuar plane të fshehta dhe kanë përgatitur zgjidhje të gatshme edhe për situata të ngjashme në vende të tjera.

Asnjëri nuk e di ç'është thënë e ç'është vendosur

në bisedimet ultrasekrete Brezhnjev-Nikson në San-Klemente, çfarë transmetohet e çfarë vendoset nëpërmjet «telefonit të kuq». Asnjë nuk e di ç'është thënë e ç'është vendosur në takimet e fundit në Moskë midis Kisingerit e udhëheqësve sovjetikë për Lindjen e Mesme dhe për rajonet e tjera të botës. Por asnjë nuk dyshon se midis tyre janë bërë pazarllëqe e allishverishe të mëdha. Traktati amerikano-sovjetik mbi armët atomike, që u nënshkrua në Uashington, bashkë me nenin 4 famëkeq, ashtu si dhe marrëveshjet e tjera që ruhen në kasafortat e të dyja superfuqive e që akoma nuk kanë hyrë në veprim, u rezervojnë popujve jo vetëm shumë të panjohura e të papritura, por edhe rreziqe akoma të pamendueshme e të pallogaritshme.

Në qoftë se popujt e botës dhe, në radhë të parë, proletariati i të gjitha vendeve do të njiheshin me përmbajtjen e vërtetë të të tilla takimeve e diskutimeve të fshehta, në qoftë se ata do të dinin ç'fshihet prapa deklaratave mashtruese që lëshohen në këto raste, ata do të shikonin se gjenden përpara agresioneve, luftërave imperialiste e katastrofave nukleare, të cilat nuk mund t'i ndalojë asnjë nga krerët e imperializmit e të social-imperializmit, por vetëm popujt dhe proletariati botëror.

Populli shqiptar mendon se ka ardhur koha, bile edhe po kalon, që të gjithë të ngrenë krye kundër këtij komploti e shantazhi të tmerrshëm të diplomacisë së fshehtë të fuqive imperialiste, që në të kaluarën ka shkaktuar luftëra botërore, që më vonë shkaktoi luftën në Kore e në Vietnam dhe tani në Lindjen e Mesme e që nesër do t'i vërë përsëri zjarrin gjithë botës.

Frika që ka zënë vendet e Evropës Perëndimore

nga marrëveshjet e fshehta e të pashpallura të të dyja superfuqive tregon se edhe aleatët e privilegjuar të SHBA-së kanë filluar të ndiejnë peshën e rëndë të **diplomacisë** së fshehtë amerikano-sovjetike.

Evropianët e Perëndimit kanë vërejtur tani se pas takimeve Brezhnjev-Nikson, presionet mbi vendet e tyre janë bërë më të mëdha e më të shpeshta. «Karta e re e Atlantikut», e propozuar nga Shtetet e Bashkuara të Amerikës, në një kohë që këto po forcojnë marrëdhëniet e gjithanshme me Bashkimin Sovjetik, kërkon **t'u** mohojë pjesëmarrësve disa nga atributet e patjetërsueshme të sovranitetit kombëtar dhe të të drejtave për të marrë pjesë lirisht dhe në mënyrë të pavarur e të barabartë në çështjet ndërkombëtare. Vendet e Evropës Perëndimore janë të pakënaqura që Niksoni i ka marrë përsipër **t'i** diskutojë çështjet botërore, bile edhe ato që i përkasin kontinentit evropian, vetëm me Bashkimin Sovjetik, duke **lënë** jashtë vende të tilla të mëdha, si: Franca, Anglia, Gjermania etj.

Ato po vënë re, gjithashtu, se pas takimeve Brezhnjev-Nikson janë shtuar përpjekjet e të dyja superfuqive për ta bërë Mesdheun një det sovjeto-amerikan dhe për të mos pyetur e për të mos vënë në dijeni **ç'bëjnë** në Lindjen e Mesme. Vendet e Evropës Perëndimore nuk dinë fare **ç'diskutohet** e **ç'vendoset** në SALT dhe njoftohen vetëm atëherë kur u kërkohet të aprovojnë vendimet e marra në bisedimet supersekrete të të dyja superfuqive.

Imperialistët amerikanë dhe socialimperialistët sovjetikë vringëllojnë armët atomike dhe kërcënojnë me

to botën. Por tani këto **armë** i kanë edhe Anglia, Franca e Kina.

Historia e ka dënuar e demaskuar me të gjithë forcën e saj diplomacinë e fshehtë të imperialistëve që, siç thoshte **Stalini**, me zhurmë e me këngë për **paqen** përpiqen të mbulojnë përgatitjet për luftë. Dhe, ashtu si në të kaluarën, **qëllimi** i kësaj diplomacie që **imperialistët** amerikanë e socialimperialistët sovjetikë po e zbatojnë me aq **zell** e konsekuencë, është që prapa krahëve të popujve dhe syve të opinionit **publik** të përgatitë ndarjen e botës midis tyre, të shesë e të **blejë** interesat e vendeve të tjera, **t'u** hapë rrugën agresioneve. Sa më shumë ajo aktivizohet, aq më të mëdha janë **rreziqet** për **paqen** e sigurinë e përgjithshme. Prandaj, si në të kaluarën edhe sot, kundër diplomacisë së fshehtë duhet luftuar ashtu siç luftohej në kohët e Leninit, **po** për ato shkaqe dhe po për ato pasoja.

Demaskimi dhe shkatërrimi i saj është një detyrë dhe detyrim për të gjithë popujt paqedashës, është një shërbim që u bëhet luftërave çlirimtare e **antiimperialiste**, përpjekjeve të të gjithë atyre që luftojnë për forcimin e lirisë e të pavarësisë **kombëtare**, kundër diktateve dhe për barazi në marrëdhëniet **ndërkombëtare**.

Popujt kanë të drejtë dhe duhet të dinë **ç'bëhet** e çfarë vendoset në sferat e **larta** të **politikës ndërkombëtare**, **ç'bëhet** në takimet e në bisedimet midis sovjetikëve e amerikanëve, **ç'bëhet** në Uashington, në Moskë etj. ku praktikohet diplomacia e fshehtë në kurriz të popujve. Çështjet që diskutohen aty nuk janë çështje private, por probleme që kanë të bëjnë me in-

teresat e fatet e popujve, me të ardhmen e shteteve dhe sigurinë e paqen e përgjithshme.

Në mjegullën e tmerrshme të krijuar nga diplomacia e fshehtë, të gjithë këta diplomatë janë disa eritema krimbash të rrezikshëm që gërryejnë jetën e popujve dhe mbulohen me parulla false. A mundet proletariati dhe popujt e botës ta pranojnë këtë situatë? Në qoftë se do ta pranonin, ata kanë pranuar vdekjen. Por popujt dhe proletariati botëror nuk e pranojnë vdekjen pa luftë, ata e dinë se vetëm me luftë shtypen këta krimba.

Populli shqiptar, që kur lindën Partia dhe pushteti i tij popullor, është futur në polemikë me shtete e njerëz të tillë dhe këtë luftë do ta vazhdojë me ashpërsi, pa pasur frikë as nga shantazhet, as nga presionet, as nga ndërhyrjet e armatosura. Të gjithë ata që do të guxojnë të bëjnë hapa ose veprime të tilla, të jenë të sigurt se do ta kenë keq me popullin shqiptar dhe do të dështojnë me turp. Ne nuk jemi vetëm; për këtë që themi, për këtë që mendojmë e luftojmë ne shqiptarët, mendojnë e luftojnë qindra e qindra milionë njerëz në botë.

Botuar për herë të parë në gazetën «Zëri i popullit», nr. 300 (7906), 16 dhjetor 1973

Botohet sipas librit:
Enver Hoxha, «Superfugitë»
Tiranë, 1986, f. 360

MBLEDHJA E PARTIVE REVIZIONISTE — NJË MBLEDHJE KUNDËR REVOLUCIONIT DHE KOMUNIZMIT

Artikull i botuar në gazetën «Zëri i popullit»

14 shkurt 1974

Nga lajmet e shtypit është marrë vesh se udhëheqësit sovjetikë kanë nisur një fushatë të ethshme për të mbledhur një konferencë të re botërore të partive revizioniste. Iniciatorët e saj thonë se kjo asamble do të ketë për qëllim të zhvillojë më tej programin e mbledhjes së Moskës të vitit 1969 dhe «për të forcuar unitetin ideologjik të radhëve të komunistëve».

Mbledhja që kërkojnë të organizojnë revizionistët sovjetikë, si një mbledhje e antimarksistëve, synon të thellojë më tej vijën kundërrevolucionare të revizionizmit modern. Me anë të kësaj konference krerët e Kremlinit duan ta maskojnë me teza e parulla false tradhtinë e tyre dhe të forcojnë frontin kundërrevolucionar të drejtuar nga revizionistët sovjetikë.

Por qëllimi themelor që i shtyn udhëheqësit e Bashkimit Sovjetik t'ia hyjnë punës për thirrjen e një asambleje të re të të gjithë revizionistëve të botës, ka qenë

teresat e fatet e popujve, me të ardhmen e shteteve dhe sigurinë e **paqen** e përgjithshme.

Në mjëgullën e tmerrshme të krijuar nga **diplo-**
macia e fshehtë, të gjithë këta **diplomatë** janë disa eri-
tema krimbash të rrezikshëm që gërryejnë jetën e po-
pujve dhe mbulohen me parulla false. A mundet **pro-**
letariati dhe popujt e botës ta pranojnë këtë situatë? Në
qoftë se do ta pranonin, ata kanë pranuar vdekjen. Por
popujt dhe proletariati botëror nuk e pranojnë vdekjen
pa luftë, ata e dinë se vetëm me luftë shtypen këta
krimba.

Populli shqiptar, që kur lindën Partia dhe pushteti
i tij **popullor**, është futur në **polemikë** me shtete e nje-
rëz të tillë dhe këtë luftë do ta vazhdojë me ashpërsi,
pa pasur frikë as nga shantazhet, as nga presionet, as
nga ndërhyrjet e armatosura. Të gjithë ata që do të gu-
xojnë të bëjnë hapa ose veprime të tilla, të jenë të sigurt
se do ta kenë keq me popullin shqiptar dhe do të dë-
shtojnë me turp. Ne nuk jemi **vetëm** për këtë që themi,
për **këtë** që mendojmë e luftojmë ne shqiptarët, men-
dojnë e luftojnë qindra e qindra milionë njerëz në botë.

*Botuar për herë të parë në
gazetën «Zëri i popullit»,
nr. 300 (7906), 16 dhjetor 1973*

*Botohet sipas librit:
Enver Hoxha, «Superfuqitë»,
Tiranë, 1986, f. 360*

MBLEDHJA E PARTIVE REVIZIONISTE — NJË MBLEDHJE KUNDËR REVOLUCIONIT DHE KOMUNIZMIT

Artikull i botuar në gazetën «Zëri i popullit»

14 shkurt 1974

Nga lajmet e shtypit është marrë vesh se udhëheqë-
sit sovjetikë kanë nisur një fushatë të ethshme për të
mbledhur një konferencë të re botërore të partive revi-
zioniste. Iniciatorët e saj thonë se kjo asamblë do të ketë
për qëllim të zhvillojë më tej programin e mbledhjes së
Moskës të vitit 1969 dhe «për të forcuar unitetin ideolo-
gjik të radhëve të komunistëve».

Mbledhja që kërkojnë të organizojnë revizionistët
sovjetikë, si një **mbledhje** e antimarksistëve, synon të
thellojë më tej vijën **kundërrevolucionare** të revizioniz-
mit modern. Me anë të kësaj konference krerët e Krem-
linit duan ta maskojnë me teza e **parulla** false tradhtinë
e tyre dhe të forcojnë frontin kundërrevolucionar të
drejtuar nga revizionistët sovjetikë.

Por qëllimi themelor që i shtyn udhëheqësit e **Bash-**
kimit Sovjetik t'ia hyjnë punës për thirrjen e një **asam-**
bleje të re të të gjithë revizionistëve të botës, ka qenë

dhe mbetet **mobilizimi** sa më i madh i të gjitha forcave revizioniste kundër partive **marksiste-leniniste** që mbrojnë me vendosmëri marksizëm-leninizmin dhe parimet e internacionalizmit proletar. «Dënimin» e tyre revizionistët sovjetikë e kërkojnë që të **mbulojnë** tradhtinë që ata i kanë bërë marksizëm-leninizmit, të largojnë vëmendjen e opinionit nga vështirësitë ekonomike dhe krizat që i kanë zënë, të fshehin **sabotimet** që ata i bëjnë **çështjes** së revolucionit e të socializmit, të kamuflojnë natyrën krejtësisht reaksionare e shumë të rrezikshme të bashkëpunimit sovjeteto-amerikan dhe për të krijuar një bosht rreth të cilit të mund të organizojnë radhët e çoroditura të partive revizioniste.

Për këto synime të krerëve sovjetikë dëshmon edhe mbledhja e përfaqësuesve të partive revizioniste që ata thirrën disa kohë më parë në Pragë, gjoja për të diskutuar **problem**et që i dalin një reviste teorike që ata botojnë në kryeqytetin **çekosllovak**.

Kjo mbledhje i ngjan si dy pika uji asaj të Bukureshtit të vitit 1960, kur, duke **sulmuar** në mënyrë të befasishme Partinë Komuniste të Kinës, Hrushovi donte **t'i** hapte rrugën vijës së tij **antileniniste** e **kundërrevolucionare**, t'ia nënshtronte diktatit të vet mbarë **lëvizjen** komuniste. Por ky komplot, i thurur me dinakëri të madhe, dështoi me turp dhe, për këtë, një meritë e veçantë i takon Partisë së Punës të Shqipërisë, e cila **luftoi** me vendosmëri, mbrojt me guxim parimet e **marksizëm-leninizmit** dhe sabotoi kështu **planet** hrushoviane. **Tradhtia** e udhëheqësve sovjetikë doli hapur në shesh, sidomos në mbledhjen e përgjithshme në Moskë të vitit 1960. Qysh atëherë midis tyre dhe revolucionarëve të

vërtetë u vendos një herë e përgjithmonë një vijë e fortë demarkacioni.

Por si atëherë, e aq **më** pak tani, krerët revizionistë të Moskës nuk do të **mund t'ua** arrijnë dot **qëllimeve** të tyre. Koha që ka kaluar që nga viti 1960 e deri më sot ka vërtetuar **plotësisht** se revizionistët hrushovianë nuk janë **marksistë-leninistë**, por **kundërrevolucionarë**, tradhtarë të **komunizmit**. Atyre u ka mbetur vetëm emri «komunist», të cilin ata e përdorin për të maskuar veprimtarinë e tyre antikomuniste, për të mashtruar anëtarët e partive të tyre dhe masat punonjëse.

Luftën kundër **marksizëm-leninizmit** e **komunizmit**, ashtu si dhe luftën kundër partive të vërteta **revolucionare**, krerët hrushovianë të Bashkimit Sovjetik e filluan qysh me vdekjen e Stalinit. Si rezultat i një procesi regresiv të pandërprerë, si rezultat i imponimit të pikëpamjeve, tezave e teorive revizioniste, i përjashtimit të një numri të madh të anëtarëve të vjetër revolucionarë dhe i mbushjes së radhëve të saj me elementë të **lëkundshëm**, karrieristë, burokratë e teknokratë, i braktisjes së normave **leniniste**, Partia Komuniste e Bashkimit Sovjetik ka degeneruar në një instrument të sundimit e të nënshtrimit të punonjësve nga ana e kastës burokratiko-revizioniste në fuqi.

Tradhtia hrushoviane e likuidoi edhe diktaturën e proletariatit, pushtetin që kishte **dalë** nga Revolucioni i Tetorit. Vendin e saj e ka zënë i ashtuquajtimi shtet i gjithë popullit, i cili përfaqëson diktaturën e **borgjezisë** së re sovjetike.

Reformat ekonomike revizioniste gjatë këtyre viteve ia hapën të gjitha dyert veprimit të ligjeve kapita-

liste në prodhim, në marrëdhëniet e punës e midis njerëzve. Vënia e fitimit në bazë të qëllimit të prodhimit, shndërrimi i tij në forcën themelore lëvizëse të të gjithë ekonomisë, i shkallmuan tërë strukturat e saj socialiste.

Kapitalet amerikane dhe ato të vendeve të tjera të mëdha kapitaliste kanë filluar të vërshojnë në të gjithë sektorët e ekonomisë sovjetike. Dyert e Siberisë dhe të krahinave të tjera u janë hapur për investime monopolleve të Shteteve të Bashkuara, të cilat shpresojnë jo vetëm të nxjerrin fitime të mëdha nga këto ndërmarrje, por edhe të konsolidojnë restaurimin kapitalist.

Rivendosja e kapitalizmit solli me vete edhe të gjitha sëmundjet kronike të sistemit borgjez, tërë atë gjendje të rëndë krizash e konfliktesh shoqërore.

Ideologjia e kultura borgjeze kanë zëvendësuar ku do në Bashkimin Sovjetik ideologjinë dhe kulturën socialiste. Normat dhe morali me të cilat rriten e ushqehen tani njerëzit sovjetikë, janë të ngjashme me normat e moralin e botës kapitaliste.

U shkallmua nga themelet vepra e Leninit dhe e Stalinit për zgjidhjen e çështjes kombëtare. Shovinizmi rusomadh i ringjallur e ka zhveshur shpatën dhe Bashkimi Sovjetik u kthye përsëri në një burg popujsh si në kohën e Rusisë cariste.

Për të mbuluar gjithë këtë tradhti të madhe, krerët revizionistë sovjetikë më kot përpiqen të përfitojnë nga ajo që Lenini ka lindur në Rusi, që ai ishte një bolshevik i madh rus, për t'u hequr si leninistë, për ta quajtur veten si trashëgimtarë të drejtpërdrejtë të Leninit dhe të bolshevikëve të tjerë. Sigurisht, Lenini ishte rus,

ashtu siç janë gjermanë Marksist dhe Engelsi. Por pretendimi i revizionistëve të Moskës se ata janë leninistë vetëm nga fakti se Lenini është rus, është një absurditet, ashtu siç është absurd edhe pretendimi tjetër i tyre se partia është leniniste meqë Rusia ka qenë dikur atdheu i leninizmit dhe i Revolucionit të Tetorit. Lenini e leninizmi janë braktisur në Bashkimin Sovjetik dhe janë marrë nëpër këmbë nga revizionistët sovjetikë. Është një tragjedi e madhe, por është fakt se Bashkimi i sotëm Sovjetik është shndërruar në një qendër kundërrivolucionare, në një vend socialimperialist, që zbaton një politikë ekspansioniste e shoviniste, që lufton revolucionin dhe saboton përpjekjet çlirimtare të popujve.

Pas Kongresit të 20-të, Partia Komuniste e Bashkimit Sovjetik dhe partitë e tjera revizioniste që i shkojnë pas kësaj janë futur thellë në rrugën e tradhtisë dhe janë shndërruar plotësisht në parti socialdemokrate të tipit të Internacionales së Dytë, kundër të cilave luftoi Lenini. Ishte pikërisht kundër këtyre partive që ai filloi luftën për krijimin e partive të vërteta komuniste revolucionare, gjë që çoi në gjallërimin e tërë revolucionit botëror. Ishte pikërisht polemika parimore dhe e fuqishme e Leninit kundër oportunitizmit dhe tradhtisë së këtyre partive që ngriti në një shkallë të re, më të lartë, teorinë revolucionare të klasës punëtore dhe e pajisi me armë të fuqishme lëvizjen e re komuniste ndërkombëtare për të luftuar e për të fituar mbi revizionizmin socialdemokrat. Ashtu si dikur partitë socialdemokrate ishin bashkuar me borgjezinë e kapitalistët kundër Revolucionit të Tetorit, Bashkimit Sovjetik e komunizmit, sot partitë revizioniste janë bashkuar me socialimperia-

listët dhe borgjezinë kundër socializmit e komunizmit.

Largimi përfundimtar i partive revizioniste nga marksizëm-leninizmi është shumë i dukshëm, si në vijën politike ashtu edhe në atë organizative. Të gjitha ato, pa asnjë përjashtim, i kanë braktisur krejtësisht parimet teorike, normat leniniste të partisë. Funksionimi i organizatave-bazë të tyre nuk ka asgjë leniniste, rrënjët e tyre qëndrojnë mbi ujë. Partia Komuniste Italiane, për shembull, që është shndërruar në një organizatë amorge, ku mund të hyjë e të dalë kushdo, ku s'ka asnjë kontroll e disiplinë, prej kohësh nuk u mëson anëtarëve të saj marksizëm-leninizmin. Anëtarësia në këtë parti nuk ka asnjë stabilitet. Bashkë me ndërrimin e tesarave që bëhet çdo vit, me dhjetëra mijë anëtarë hyjnë të rinj dhe po aq të tjerë, që nuk i përtërijnë ato, i braktisin radhët e saj. Ashtu si dhe vetë revizionistët sovjetikë, ajo ka përqafuar tezat antimarksiste, siç janë bashkekzistenca paqësore hrushoviane, rruga paqësore e parlamentare etj., që përbëjnë shtrembërimin më tipik të mësimëve të Leninit, pavarësisht se revizionistët këto teza i shehin si leniniste.

Revizionistët italianë kanë kohë që deklarojnë se janë gati të bashkohen me të gjitha partitë borgjeze, bile edhe me demokristianët, që përfaqësojnë kapitalin e madh monopolist të Italisë së sotme, gjoja për të arritur socializmin dhe për ta ndërtuar atë së bashku me to. Duke u mbështetur në kushtetutën e sotme borgjeze të Italisë dhe duke i bërë një reklamë sikur zbatimimi i saj qenka kulmi i dëshirave dhe i aspiratave të masave punonjëse, ata përgatiten të futen në qeveri dhe të rrinë në një karrige së bashku me kapitalistët

e monopolistët. Ata kanë zhdukur çdo kufi klasor me borgjezinë dhe nuk kanë aspak turp që tradhtinë e tyre të madhe ndaj revolucionit e klasës punëtore ta paraqesin si një «zhvillim të ri» të marksizmit.

Udhëheqja revizioniste italiane ka dalë tani me propozimin për arritjen e një aleance dhe të një bashkëpunimi më të madh në të gjitha fushat me Partinë Demokristiane. Ky orientim i ri, të cilin ajo e quan «kompromis historik», është në fakt një kapitullim i turpshëm përpara borgjezisë, një braktisje e ulët e interesave klasorë të proletariatit, një tradhti e rëndë, që deri sot asnjë parti revizioniste nuk ka pasur kurrë ta kërkojë dhe ta pranojë botërisht. Ai nuk është një «kompromis historik», por një tradhti historike, të cilën proletariati italian nuk do t'ua falë kurrë.

S'ka pak ditë që sekretari i përgjithshëm i partisë revizioniste italiane përsëriti thirrjen, tanimë të vjetër, për krijimin e «një Evrope Perëndimore demokratike, të pavarur e pacifiste, e cila nuk duhet të jetë as antisovjetike, as antiamerikane». Evropa Perëndimore e propozuar nga Berlingueri është Evropa që dëshirojnë socialdemokratët dhe atlantistët më të zjarrtë, industrialistët dhe monopolet ndërkombëtare, që bëjnë tani ligjin në Perëndimin evropian. «Plani» i Berlinguerit dhe i atyre që e aprovojnë, është një tradhti tjetër, një goditje e re që u bëhet lëvizjes revolucionare të klasës punëtore e masave punonjëse dhe luftës së popujve evropianë kundër ndërhyrjes dhe politikës hegemoniste të të dyja superfuqive në Evropë.

Partia Komuniste Franceze, pas Kongresit të 20-të të PK të BS, në fillim u përpëliti mbi tezat e Hrusho-

vit dhe me pikëpamjet toliatiste. Por më vonë ajo u gju-njësua dhe u bë mbrojtëse e flaktë e tezave dhe e ve-primeve të revizionistëve sovjetikë. Tani edhe në par-tinë franceze s'ka mbetur asgjë komuniste. Anëtarët e saj kanë vetëm taserën «komuniste» dhe detyrën të shesin «Humanite»-në, megjithëse edhe kjo po shitet më shumë në kiosket e shtypit borgjez. Organizatat e saj bazë, ashtu si dhe në partitë e tjera revizioniste të Perëndimit, mblidhen me vështirësi e tepër rrallë dhe është zhdukur çdo shenjë e një jete të vërtetë organi-zative.

Këtë gjendje të rëndë, këto deformacione të mëdha dhe largime nga rruga marksiste-leniniste, që janë tipi-ke për të gjitha partitë revizioniste, i shkaktoi tradhtia e hrushovianëve, imponimi i vijës oportuniste të Kon-gresit të 20-të, i shkaktoi detyrimi për të ndjekur poli-tikën dhe manovrat diplomatike të udhëheqjes sovjetike.

Revizionistët sovjetikë përfunduan në rrugën e re-vizionizmit jugosllav, i cili shkatërroi Partinë Komu-niste të Jugosllavisë dhe u hapi dyert oportunistëve dhe agjentëve të të gjitha ngjyrave. Ai likuidoi rolin udhëheqës e drejtues të partisë në jetën e vendit dhe e shndërroi atë në një organizëm me funksione propa-gandistiko-kulturore. Tani më kot revizionistët jugo-sllavë përpiqen të kthehen gjoja në normat e vjetra dhe të rritin rolin dhe autoritetin e partisë. Kjo nuk është e mundur të bëhet në kushtet ekzistuese në Jugosllavi dhe përpjekja e tyre do të mbetet vetëm si një orvatje e gënjeshtërt për «rikthim» në të kaluarën dhe si një dëshmi e pamundësisë për të vendosur rregullin në kao-sin ideologjik revizionist.

Edhe revizionistët sovjetikë nuk mund të kthehen kurrë në pozitë dhe në normat e një partie marksiste-leniniste. Sigurisht një ditë, dhe ne kemi bindjen për këtë, do të ndodhë që në krye do të vijë një parti e vërtetë leniniste, por këtë do ta bëjnë revolucionarët e proletarët, pasi të kenë zhdukur klikën revizioniste që sundon sot Bashkimin Sovjetik.

Kësaj përmbysjeje revolucionare i tremben udhë-heqësit revizionistë të Moskës dhe të gjithë ata që u shkojnë pas, prandaj edhe nxitojnë të bëjnë mbledhje e konferenca për ta paraqitur veten si «komunistë» e «leninistë», për të dënuar partitë që i qëndrojnë besnike marksizëm-leninizmit dhe e mbrojnë atë.

Në kundërshtim me atë gjendje të mjeruar që sundon në partitë revizioniste, me atë degjenerim e rënie që ka ndodhur në tërë jetën e vendeve të tyre, një si-tuatë krejt tjetër ekziston në Partinë dhe në vendin tonë. Ky kontrast i madh shërben për të parë e për të kuptuar edhe më mirë atë largim e atë hendek të paka-përçyeshëm që është hapur midis marksizëm-leninizmit e revizionizmit, për të parë sa lart qëndron një parti e vërtetë revolucionare dhe sa poshtë ka rënë një parti që u ka kthyer krahët revolucionit e socializmit.

Rruga e Partisë së Punës të Shqipërisë është një rrugë e drejtë, marksiste-leniniste, revolucionare. Partia jonë i ka zbatuar dhe i zbaton me besnikëri e deri në fund parimet dhe normat leniniste mbi ndërtimin, funk-sionimin dhe tërë veprimtarinë e Partisë, ajo ruan të paprekur dhe forcon rolin udhëheqës të saj në të gjithë jetën e vendit, forcon vazhdimisht diktaturën e proleta-riatit dhe lidhjet me masat, i qëndron besnike deri në

fund **ideologjisë proletare**. Ky zbatim rigoroz i parimeve dhe i normave **leniniste** ka shërbyer për të krijuar këtë situatë të **shëndoshë** dhe këtë frymë të **lartë revolucionare** që sundon sot në Shqipëri, për të arritur fitoret e mëdha në ndërtimin socialist, për ta bërë vendin tonë një kështjellë të **socializmit** dhe një **flamur** të paepur të marksizëm-leninizmit.

Revizionistët sovjetikë përpiqen ta paraqesin veten të fortë e të bashkuar, por ata janë të krimbur e të përçarë, në udhëheqje e deri poshtë. Dhe **s'ka** si të jetë ndryshe: duke **qenë** tradhtarë, ata **nuk** mund të kenë unitet. Ekzistenca e rrymave, e tendencave dhe e **grupeve** të ndryshme, që priten e grihen me **njëri-tjetrin**, është e pashmangshme, ajo është absolute. Kjo përçarje dhe kjo luftë shprehen edhe në **popull**, ashtu siç ndodh edhe në vendet borgjeze. I vetmi ndryshim është se në **Bashkimin Sovjetik** nuk bëhen **ndryshime** të **bujshme**, siç bëhen në vendet **klasike** borgjeze, ku ndërrohen qeveritë njëra pas tjetrës. Ata kanë një atu që e shfrytëzojnë akoma: **gënjejnë** popullin me emrin e **bolshevizmit**. Por sa do të vazhdojnë me **këtë**? Me gënjeshtër e demagogji nuk mund të ecet gjatë dhe nuk do të jetë e **largët** dita kur edhe kjo «armë» do të thyhet.

Tani është bërë e qartë, është provuar se **sulmet** revizioniste kundër Partisë së Punës të Shqipërisë kthehen kundër vetë autorëve dhe bëhen shkas për një demaskim dhe izolim të mëtejshëm të tyre. Praktika e këtyre viteve të kaluara ka treguar se sa më shumë revizionistët sovjetikë e thellojnë fushatën e tyre antishqiptare, aq më tepër zbulohet tradhtia që ata u kanë bërë **marksizëm-leninizmit** e internacionalizmit proletar, aq

më shumë ka dalë në pah karakteri agresiv i **politikës** së tyre **imperialiste**, aq më tepër ata janë demaskuar si **zjarrfikës** të revolucionit e të **luftërave qirimtare** të popujve.

Iniciativa e ndërmarrë tani nga Moska për **mbledhjen** e partive revizioniste është e lidhur drejtpërdrejt edhe **me** të ashtuquajturën **politikë** të re të jashtme të Brezhnjev, **me** nevojën urgjente që kanë kërret moskovitë për të **mobilizuar** **lëvizjen** botërore revizioniste dhe institucionet që varen prej saj në përkrahje të kësaj **politike**, për të aprovuar **platformën** e saj **socialimperialiste**.

Në këtë periudhë të re të shtimit të rivalitetit e të **bashkëpunimit me** Shtetet e Bashkuara të **Amerikës**, në periudhën kur **Bashkimi** Sovjetik po zbaton një strategji globale të ekspansionit politik, ekonomik e ushtarak, kur ai **po** hyn në fazën e një **neokolonializmi** agresiv, e sidomos në fazën e sotme të acarimit të krizës së sistemit **imperialisto-revizionist**, udhëheqësit sovjetikë **kanë** shumë nevojë të vënë **rregull** e **disiplinë** në **partitë** e shthurura revizioniste, të forcojnë hegjemoninë e tyre dhe të sigurojnë përkrahjen maksimale nga të gjitha ato forca e grupe politike që akoma **i** binden dirigjentit nga **Kremlini**. **Politika** aktuale e **jashtme** e Bashkimit Sovjetik ka nevojë të paraqitet përpara opinionit **publik** të brendshëm e të **jashtëm** si një «vijë e koordinuar dhe e aprovuar nga të gjitha partitë **motra** e vendet **vëllezër**» si «një vijë e **përgjithshme** e **komunizmit** **botëror**». Kjo përkrahje do të **shërbente** për t'u dhënë ini-

ciativave të mëparshme dhe të ardhshme të Brezhnjevrit në fushën ndërkombëtare një peshë «të rëndë».

Kështu ndodhi edhe më 1969, kur u mbledhën për herë të fundit partitë revizioniste. Me qëllim që të justifikonin agresionin kundër Çekoslovakisë, që ata kishin bërë një vit më parë. krerëve sovjetikë u nevojitej atëherë, përveç rivendosjes së rregullit në shturjen e përgjithshme që shkaktoi 21 gushti në gjithë miqtë e tyre, edhe një legalizim i aksionit të tyre nga partitë revizioniste, një pranim pak a shumë i hapët i teorisë së «sovrانيتetit të kufizuar», një njohje nga ana e të tjerëve e së drejtës së Moskës për të ndërhyrë kur të donte në lëvizjen revizioniste dhe për të bërë ligjin në të. Për këtë qëllim atëherë ata nuk i kursyen fjalët e «rrepta» kundër «imperialistëve amerikanë», «revanshistëve gjermanë», që ishin «përpjekur» të përmbysnin socializmin në Çekoslovakia, që bënë «intriga», «plane» e «orvatje» për t'u futur edhe në vendet e tjera vëllëzër etj.

Por tani dirigjenti moskovit ka hapur një partiturë të re dhe kori revizionist duhet të këndojë për politikën brezhnjeviane të ashtuquajtur të uljes së tensionit, për afrimin sovjeto-amerikan e sovjeto-gjerman, për sigurimin evropian e aziatik, për «ndihmën» sovjetike në Lindjen e Mesme dhe të ashtuquajturin program të paqes të Kongresit të 24-t të PK të BS. Mbledhjes së re revizioniste do t'i kërkohet jo vetëm t'i japë kartë të bardhë Brezhnjevrit për politikën e superfuqisë që ndjek sot Bashkimi Sovjetik, por t'i vërë kësaj edhe një bazë ideologjike, ta ngjyrosë atë si «komunist», t'i vërë eti-

ketën e një zbatimi krijues të marksizmit në kushtet e reja të zhvillimit botëror.

Sovjetikët do të kërkojnë nga partnerët e tyre revizionistë të duartrokasit marrëveshjet e fundit sovjeto-amerikane dhe të pranojnë politikën e ekuilibrit të ndjekur nga të dyja superfuqitë. Bashkimi Sovjetik kërkoi të legalizojë dhe t'i japë të drejtën e qytetarisë ndërkombëtare nenit të 4-t të Traktatit Sovjeto-Amerikan për armët atomike të nënshkruar nga Brezhnjevi e Niksoni, me anën e të cilit të dyja superfuqitë i njohin vetes të drejtën të ndërhyjnë kurdo e kudo që ato do ta gjykojnë se u preken interesat e tyre hegjemonistë. Ai do të legalizojë atë praktikë që u kolaudua tani, me rastin e ngjarjeve të fundit në Lindjen e Mesme, kur çështjet e mëdha i diskutojnë vetëm për vetëm Bashkimi Sovjetik e Shtetet e Bashkuara dhe kur botën e vënë pas-taj përpara fakteve të kryera.

Në kuadrin e së ashtuquajturës «vijë për uljen e tensionit», Bashkimi Sovjetik ka ndërmarrë një varg aksionesh që synojnë sigurimin e zonave të tij të influencës dhe shtrirjen në hapësira të reja të ekspansionit socialimperialist sovjetik.

Tani revizionistët sovjetikë kanë filluar të zbatojnë një plan të gjerë për depërtim dhe ekspansion në Lindjen e Mesme. Ata punojnë të kapin dhe të zgjerojnë sa më shumë pozita politike, ekonomike e ushtarake në këtë rajon. Përpjekje të mëdha po bëjnë ata për të rikthyer gjendjen «as luftë, as paqe», e cila është baza ku mbështetet hegjemonizmi i të dyja superfuqive. S'ka asnjë dyshim se ata do të kërkojnë nga partitë revizioniste të përkrahin manovrat e tyre diplomatike dhe t'i

shkojnë pas qerres së aventurave sovjetike në Lindjen Mesme, të bashkohen me ta për të sabotuar luftën çlirimtare të popujve arabë dhe për të minuar solidaritetin e përkrahjen ndërkombëtare të popujve të tjerë.

Në mënyrë të veçantë krerët e Kremlinit do të kërkojnë që mbledhja e ardhshme revizioniste të bekojë afrimin sovjeto-gjerman dhe sakrifikimin e interesave kombëtarë që bënë gjermanolindorët, polakët e çekët, t'i quajnë kurbane të merituar për «forcimin e paqes në Evropë». Asaj do t'i kërkohet që me parulla pacifiste të shuajë shqetësimet e mëdha që aleanca e re imperialiste sovjeto-gjermane ka krijuar në popujt e kontinentit tonë, që masat punonjëse evropiane të nanurisen me iluzionin helmues se s'ka më militarizëm gjerman, se nuk ekziston më revanshizëm, se s'ka më kërcënime e rreziqe për luftë agresive nga pasardhësit e Hitlerit.

Me anën e mbledhjes revizioniste Brezhnjevi do të kërkojë të ulë kundërshtimet e masave evropiane ndaj politikës së konservimit e të përjetësimit të zonave të influencës që ndjekin dy superfuqitë, të ulë vigjilencën ndaj forcimit gjithnjë e më të madh të pakteve agresive të NATO-s e të Varshavës, ndaj planeve të përbashkëta sovjeto-amerikane për nënshtrimin dhe sundimin e të gjitha vendeve të Evropës, ndaj projekteve të SALT-it etj. Revizionistët hrushovianë kërkojnë t'i mbajnë popujt nën sundimin e superfuqive, që vendet e mëdha e të vogla t'u nënshtrohen diktatit e arbitraritetit të Moskës e të Uashingtonit.

Qëndrimi ndaj imperializmit amerikan, si edhe ndaj socialimperializmit sovjetik, ndaj këtyre dy armiq-

ve më të mëdhenj të të gjithë popujve, është një çështje nga më themeloret jo vetëm për revolucionarët, por për çdo njeri demokrat, patriot e përparimtar të çdo vendi. Lufta kundër këtyre dy imperializmave është një luftë e shenjtë për lirinë e pavarësinë e të gjitha kombeve, një luftë për arritjen e paqes e të sigurisë ndërkombëtare.

Partia e Punës e Shqipërisë, duke luftuar si kundër imperializmit amerikan, ashtu edhe kundër socialimperializmit sovjetik, është bërë një shembull i madh frymëzues për të gjithë revolucionarët e luftëtarët e lirisë, ka kontribuar për të mbajtur lart flamurin e luftës antiimperialiste, për të rritur vigjilencën e rezistencën ndaj planeve e synimeve agresive të të dyja superfuqive.

Lufta parimore që ka bërë e bën kundër revizionizmit hrushovian dhe vijës socialimperialiste të udhëheqësve të tanishëm sovjetikë Partia e Punës e Shqipërisë dhe partitë e tjera revolucionare e marksiste-leniniste i ka grisur dhe i ka rrëzuar përdhe maskat «komuniste» që krerët e Kremlinit përpiqen t'i vënë vetes. Pozat antiimperialiste që mbanin udhëheqësit sovjetikë janë demaskuar keq, ashtu siç kanë pësuar fiasko përpjekjet e tyre për t'u hequr si përkrahës të luftërave revolucionare e nacionalçlirimtare.

Në mbledhjen që përgatitin, si edhe herë të tjera, revizionistët sovjetikë nuk do të lënë pa theksuar, për konsum të brendshëm e të jashtëm, se Moska mbetet «qendër e komunizmit botëror» dhe se asaj i takon e drejta që të vendosë e të udhëheqë në atë që ajo e quan akoma «lëvizje komuniste botërore», se kërkesave dhe

urdhrave të saj duhet t'u nënshtrohen të gjithë. Ajo do të kërkojë një centralizëm e nënshttrim nga të gjithë ata që i shkojnë pas, jo vetëm në fushën e propagandës e të koordinimit të taktikave, por edhe në anën organizative, për t'i lidhur fort partitë e grupet pas qerres së politikës së saj të jashtme, për t'i kthyer në agjencura të thjeshta të saj.

Synimet, shpresat, dëshirat që kanë vënë revizionistët sovjetikë në iniciativën e tyre për të mbledhur atë që ata e quajnë «forum ndërkombëtar komunist», janë të mëdha, por realiteti për ta nuk është shumë prem-tues. Në frontin revizionist praktikisht nuk ekzistojnë një unitet dhe një bashkëpunim i vërtetë ndërkombëtar midis partive. Kthesat e njëpasnjëshme të udhëheqësve sovjetikë, manovrat e tyre oportuniste me borgjezinë e vendeve të ndryshme, diplomacia e fshehtë me imperializmin amerikan, dhe sidomos shtrirja e politikës së superfuqisë në të gjitha kontinentet, kanë shkaktuar një shthurje e çoroditje të madhe në të gjitha partitë revizioniste. Nga ana tjetër, presioni, ndërhyrjet dhe intrigat e vazhdueshme që zbatojnë krerët sovjetikë ndaj udhëheqjeve të këtyre partive kanë nxitur krijimin e grupazheve, tendencave e fraksioneve të ndryshme revizioniste, që luftojnë midis tyre për të imponuar secili politikën e vet. Por kryesorja është se dekadencia politike e ideologjike e këtyre partive është rezultat i tradhtisë së tyre ndaj marksizëm-leninizmit, heqja dorë nga lufta për idealet socialiste të klasës punëtore dhe të revolucionit, është qëndrimi pasiv dhe nënshttrimi ndaj krerëve sovjetikë.

Një gjendje plot tension ekziston sidomos në ma-

rrëdhëniet midis sundimtarëve të Kremlinit dhe partive të vendeve revizioniste. Agresioni në Çekoslovaki, që u pasua me një rëndim akoma më të madh të sundimit politik, ekonomik e ushtarak edhe në vendet e tjera të Traktatit të Varshavës, i ka forcuar prirjet nacionaliste dhe i ka shtuar forcat centrifugale. Një atmosferë të zymtë kanë krijuar tani së fundi në këto vende marrëveshjet sovjeto-amerikane, të cilat garantojnë reciprokisht zonat përkatëse të influencës dhe u japin mundësi udhëheqësve sovjetikë t'i kenë duart të lira për të mbytur pa shumë ceremonira çdo orvatje të partive e të qeverive të vendeve revizioniste, për ndonjëfarë pavarësie në drejtimin e punëve kryesore të brendshme ose të jashtme.

Integrimi ekonomik e ushtarak i vendeve satelite me Bashkimin Sovjetik, që po zhvillohet në mënyrë galopante, po çon edhe në një integrim politik, ku partitë e qeveritë e tyre po shndërrohen në organe të një lloj administrate lokale sovjetike, ku çdo pavarësi bëhet krejt formale dhe pa asnjë përmbajtje.

Fakt është se vendet revizioniste, në krahasim me Bashkimin Sovjetik, po mbeten një rajon i pazhvilluar, ku zbatohet neokolonializmi sovjetik me të gjitha pasojat e tij monstruoze.

Sot në të gjitha vendet revizioniste ka një mungesë të dukshme stabiliteti si në jetën ekonomike, ashtu dhe në atë politike. Kjo nuk është karakteristike vetëm për Bashkimin Sovjetik, por edhe për Bullgarinë, Poloninë, Çekoslovakinë dhe vendet e tjera, të cilat revizionistët sovjetikë i mbajnë në fre me anën e forcës e të intri-gave, të presioneve e të rublave. Kudo revizionistët so-

vjetikë urdhërojnë e vendosin që të **hiqen e të eliminohen** ata njerëz që nuk u nevojiten më dhe të zëvendësohen me **elementë** më besnikë ndaj Moskës.

Në qoftë se këto vende qëndrojnë akoma të **lidhura** pas Bashkimit Sovjetik, kjo shpjegohet me faktin se ato janë të lidhura me shumë zinxhirë me sistemin **imperialist** sovjetik. Udhëheqësit e vendeve satelite e urrejnë komunizmin, urrejnë edhe **sundimtarët** e Kremlinit. Ata kërkojnë të shkëputen nga revizionistët sovjetikë, jo për të ndjekur rrugën **marksiste-leniniste**, por për **t'u** lidhur me **imperializmin** amerikan.

Tani krerët e Moskës përpiqen me të gjitha mënyrat **t'i** mbajnë vendet satelite fort në zap, ku të mos **lëvizë** e të pipëtijë asgjë, ku të mos hidhet asnjë hap që do të prekte interesat **imperialistë** sovjetikë. Policia sekrete sovjetike, spiunë e agentë të shumtë sovjetikë, të hapur e të fshehur, punojnë si në shtëpinë e vet në këto vende. Përmbi të gjitha, ushtria sovjetike është ulur atje këmbëkryq, e gatshme me tanket e saj të vendosë «**rregullin**» në qoftë se ky do të kërcënohet.

Në këto kushte grupet e ndryshme revizioniste të **Evropës** Lindore nuk duket se po tregojnë ndonjë dëshirë të madhe dhe ndonjë gatishmëri të veçantë për të shkuar në **mbledhjen** ku kërkon **t'i** thërresë Moska. Nga vetë eksperiencia e tyre, ato e dinë se krerët e **Bashkimit** Sovjetik do të kërkojnë një mbështetje të pakondicionuar për **politikën** e tyre të jashtme, pa marrë parasysh se një gjë e **tillë** mund **t'i** vërë ato në pozita shumë të **vështira**, duke u shkaktuar humbje e disfata të reja.

Për partitë revizioniste që janë në fuqi një «**mbledhje**

dhe ndërkombëtare» do të thotë një urdhër i **ri** për të ecur në një radhë e në një hap me Moskën, do të thotë një shtrëngim i ri i vidhave për **t'i** bërë më të bindura dhe më të manovrueshme nga Kremlini.

Ndonjë perspektivë më të mirë nga kjo **mbledhje** nuk kanë edhe partitë revizioniste të vendeve **kapitaliste**. Ato tani janë të angazhuara në një bashkëpunim të ngushtë **me** borgjezitë e veta kombëtare dhe **luftojnë** për të zënë ndonjë vend më shumë në parlament, ose për të marrë ndonjë post në qeveri. Në një kohë kur ato përpiqen të vërtetojnë besnikërinë dhe **sinqeritetin** e tyre **ndaj** borgjezisë, me të **cilën** kanë **shpallur** platforma të përbashkëta dhe kanë përfunduar pakte politike, çdo referim ose lidhje me «komunizmin ndërkombëtar të **Moskës**» nuk u përshtatet **politikës** dhe **luftës** që bëjnë ato për **t'u** kthyer në «parti kombëtare» siç e kërkon borgjezia.

Se kur do të mbahet dhe a do të mbahet mbledhja e partive revizioniste, e ndërmarrë nga udhëheqja sovjetike, akoma nuk dihet. Por, sidoqoftë, një **mbledhje**, që në bazën e saj ka luftën kundër **marksizëm-leninizmit**, **luftën** kundër partive të vërteta revolucionare, një **mbledhje** që ka për qëllim të sigurojë përkrahjen **për politikën** hegjemoniste të socialimperialistëve sovjetikë, është e destinuar të dështojë që në fillim.

Krerët e Moskës duan ta kthejnë prapa rrotën e historisë, por kjo është e pamundur. Ata duan që periudhën në të cilën jeton bota sot, periudhën e **intensifikimit** të luftërave revolucionare e **antiimperialiste**, të përpjekjeve të mëdha të popujve për çlirimin kombëtar e **shoqëror**, ta kthejnë, së bashku edhe me **imperialistët**

amerikanë, në një periudhë të sundimit absolut të superfuqive. **Por** popujt nuk do të **lejojnë** kurrë të merren nëpër këmbë nga **imperialistët** e **socialimperialistët**, ata nuk do të lejojnë kurrë që në botë të sundojnë diktati dhe arbitrariteti i të dyja superfuqive.

Me gjithë përpjekjet që bëjnë sundimtarët e Moskës për të **mbledhur** pasuesit e tyre nga vendet e tjera, **revizionistët** e ndryshëm duket se do të jenë prudentë, sepse nuk u leverdis të ecin verbërisht pas aventurave të udhëheqësve sovjetikë. Në këtë mënyrë në të vërtetë do të **izolohen** revizionistët sovjetikë dhe këtë herë jo më nga popujt e revolucionarët, pasi kjo ka ndodhur prej kohësh, por nga vetë miqtë e tyre. Shenjat po duken. Pengesa e mosmarrëveshje **kanë dalë** hapur në shesh në të gjitha **mbledhjet** revizioniste ndërkombëtare që janë mbajtur këto kohët e fundit.

Para kësaj situate e para disfatës që do të pësojë revizionizmi mund të ndodhin edhe **ndryshime** në udhëheqjen sovjetike. Por kushdo që të **likuidohet** dhe kushdo që të marrë frenat në dorë nga pjesëtarët e **klikës** revizioniste, **prapëseprapë** kjo nuk ndryshon gjë. Një ndryshim i **tillë** do të jetë vetëm një qërim **llogarish** midis revizionistëve. Por ai që do **t'i** qërojë hesapet në **rrugë** të drejtë do të jetë revolucioni, **klasa** punëtore e **Bashkimit** Sovjetik, **marksizëm-leninizmi**, i cili patjetër do të **fitojë**.

Për sa u përket Partisë së Punës të Shqipërisë dhe gjithë partive të tjera marksiste-leniniste, **mbledhja** e tradhtarëve revizionistë do **t'i** ndihmojë ato që të shtojnë e të forcojnë **luftën** revolucionare. Me siguri **lëvizja marksiste-leniniste** do të marrë një hov të ri, më të

madh e të paparë. Mbledhja që do të bëjnë revizionistët, **në** qoftë se do **t'ia** arrijnë, do **t'i** demaskojë edhe një herë tjetër ata si **antimarksistë** e armiq të betuar të komunizmit. Me këtë mbledhje ata do të hedhin një hap të ri drejt **likuidimit** të vetvetes.

Historia ka treguar se kush është ngritur kundër popujve, kush ka tradhtuar **marksizëm-leninizmin** dhe është **bashkuar** me imperializmin dhe armiqtë e **revolucionit**, **ai** e ka çuar veten në **falimentim** e shkatërrim. Kjo i pret edhe revizionistët modernë të të gjitha markave e të të gjitha **llojeve**.

Partia e Punës e Shqipërisë, gjithë marksistë-leninistët e revolucionarët do ta vazhdojnë **luftën** e tyre **revolucionare** dhe do **t'i** demaskojnë me forcë të gjitha **komplotet** e intrigat, midis të **cilave** edhe komplotin që revizionistët sovjetikë kërkojnë të thurin me **mbledhjen** që projektojnë. Ata do të **luftojnë** për **t'i** mobilizuar masat punonjëse dhe gjithë opinionin publik në luftë kundër tradhtisë së revizionistëve modernë, me ata sovjetikë **në** krye, dhe për ta çuar sa më përpara çështjen e socializmit e të çlirimit të popujve.

Botuar për herë të parë në gazetën «Zëri i popullit» nr. 38 (7956), 14 shkurt 1974

Botohet stpas Librit:
Enver Hoxha, *Kundër revizionizmit modern 1971-1975-
(Përmbledhje veprash), f. 502

HEKURUDHA ELBASAN—PËRRENJAS ËSHTË MË E VËSHIRA, ME NDËRTIMIN E SAJ RINIA TREGOI HEROIZËM, VULLNET, PJEKURI IDEOPOLITIKE E AFTËSI TEKNIKE

*Nga biseda me një grup të rinjsh vullnetarë, pjesëmarrës
në ndërtimin e hekurudhës Elbasan—Përrenjas¹*

mars 1974

Shoku Enver Hoxha bëri një takim shumë të ngroh-
të me një grup të rinjsh e të rejash vullnetarë, pjesë-
marrës në ndërtimin e hekurudhës Elbasan—Përrenjas.
Ai i takoi të gjithë, një e nga një, pastaj zhvilloi me
ta një bisedë të përzemërt.

SHOKU ENVER HOXHA: Mirë se na erdhët, shokë
të rinisë sonë heroike! Gëzohem shumë që ju shoh të
gjithë mirë me shëndet, të qeshur e të gëzuar, ashtu
sikurse është rinia jonë. Gëzohem shumë që takohem

1. Në këtë takim merrnin pjesë: anëtar i Byrosë Politike
dhe sekretar i Komitetit Qendror të Partisë, shoku Ramiz Alia
dhe anëtar i Byrosë Politike të Komitetit Qendror të Partisë
dhe zëvendëskryetar i Këshillit të Ministrave, shoku Spiro
Koleka.

me një grup përfaqësues të vullnetarëve të hekurudhës
Elbasan—Përrenjas.

SHOKU JOVAN BARDHI: I dashur shoku Enver,
në emër të të gjithë brezit të ri dhe të Komitetit Qendror
të Bashkimit të Rinisë së Punës të Shqipërisë, më le-
joni t'ju njoftoj se detyrën që Partia dhe ju i besuat
rinisë së vendit tonë pesë vjet më parë¹, ajo e kreu
me nder. Hekurudha Elbasan—Përrenjas tashmë ka
përfunduar dhe po vihet në shfrytëzim. Ditën e diel, më
10 mars, do të bëhet inaugurimi i saj. Atë ditë gjithë
rinia e vullnetarët kudo që janë, do të jenë në festë.

Na lejoni t'ju dorëzojmë me këtë rast letërën që KQ
i BRPSH ju dërgon juve në emër të të rinjve vullne-
tarë.

Pasi u lexua letra, fjalën e mori përsëri shoku
Enver Hoxha:

Në letër, sigurisht janë shprehur ato ndjenja të
zjarrta patriotike e komuniste që ushqen rinia jonë
e lavdishme për Partinë.

Ne, shokë dhe shoqe, anëtarët e Komitetit Qendror
të Partisë dhe të Qeverisë, mbarë Partia dhe populli ynë
ju kemi ndjekur çdo muaj e çdo ditë gjatë gjithë këtyre
viteve në punën tuaj të lavdishme. Ne kemi jetuar me
ju, me fitoret dhe me vështirësitë që keni hasur në
punë, të cilat i keni kapërcyer me sukses, me heroizëm
e vetëmohim të madh. Puna dhe qëndrimi juaj serioz
ndaj detyrës kanë forcuar gjithë popullin, gjithë Par-

1. Hekurudha Elbasan—Përrenjas, 48,5 km e gjatë, vazhdoi
5 vjet së ndërtuari. Në këtë aksion punuan 140 000 të rinj e të
reja.

tinë. Edhe neve ajo na ka shumëfishuar besimin në të ardhmen e mrekullueshme të atdheut, pse Partia shikon që tashmë një popull i tërë ka marrë fuqinë në dorë, ajo ka përgatitur dhe po përgatit një rini të mrekullueshme, që kupton **thellë** e zbaton me guxim, heroizëm e në mënyrë revolucionare vijën e Partisë, që është e ardhmja e tyre, çka do të thotë **begatia** dhe mbrojtja e atdheut tonë të dashur socialist.

Pjesëmarrja e gjerë në Luftën **Nacionalçlirimtare** dhe puna që ka bërë rinia pas **Çlirimit** në të gjitha akcionet e saj, midis të cilave shquhen hekurudhat, si dhe veprat e tjera që ajo do të ndërtojë në të ardhmen në të gjitha degët e rëndësishme të ekonomisë për **zhvillimin** e mëtejshëm të bujqësisë, të industrisë e të të gjithë sektorëve të jetës së vendit, kanë pasur dhe kanë një rëndësi jetike për popullin. Kjo pjesëmarrje e gjerë në luftë dhe në punë, në radhë të parë e rinisë, u frymëzua, u organizua dhe u udhëhoq nga Partia e **lavdishme** Komuniste e Shqipërisë, sot Partia e Punës. Pa udhëheqjen e Partisë, pa vijën e saj të drejtë **marksiste-leniniste**, atdheu nuk mund të çlirohej dhe socializmi nuk mund të ndërtohej në **Shqipëri**, ashtu siç u çlirua dhe siç po ndërtohet.

Partia ka 33 vjet që është **themeluar**. Kjo do të thotë se ata që lindën atë vit kur lindi Partia, sot janë 33 vjeç me moshë, pra njerëz të brumosur e të edukuar me **vijën** e Partisë. Por edhe ata që në kohën kur **lindi** Partia ishin 14-15-vjeçarë dhe morën pushkën e **dolën** në mal, tani janë rreth 50 vjeç. Ata janë, gjithashtu, njerëz të edukuar e të brumosur me vijën e **lavdishme**

marksiste-leniniste të Partisë. Ju e merrni vetë me mend **ç'forcë** e madhe pararojë është vënë sot në lëvizje në Shqipëri. Edhe më të moshuarit, që janë mbi 50 vjeç, sado që të kenë jetuar në regjimet e kaluara, i kanë të **pashlyeshme** në ndërgjegje mësimet e Partisë, janë brumosur me **ideologjinë** e saj.

Lufta që bëri Partia, vija e saj e drejtë dhe puna e saj e palodhur për ndërtimin e **socializmit** kanë **rigjallëruar** deri dhe ata që sot janë prindërit apo gjyshërit tuaj. Gjithë atyre që kishin jetuar vuajtjet e mjerimet e **klasave** shfrytëzuese, Partia u hapi një botë të re e të bukur për të **cilën** ëndërronin. Me këtë dua të them se në këtë kalitje, në këtë edukim marksist-leninist të mbarë popullit, dhe veçanërisht të brezit të ri në rrugën e Partisë, qëndrojnë sukseset e mëdha që kemi arritur dhe ato që do të arrijmë medoemos në të ardhmen. Edukimi i njeriut të ri është fitorja më e madhe që ka realizuar Partia jonë.

Ju, të dashur shokë dhe shoqe, që keni ardhur këtu nga të gjitha anët e Shqipërisë, në numër jeni të paktë, por përfaqësoni rreth 140 mijë të rinj e të reja, që ndër-tuan një rrugë hekurudhore me të vërtetë shumë të vështirë, më të vështirën e ndërtuar gjer më sot në vendin tonë, nëpër male, me vepra arti të shumta, me **tunele** të gjata e me ura të mëdha. Ju treguat atje jo vetëm heroizëm e **vullnet** të **çeliktë**, por edhe pjekuri të madhe ideopolitike e aftësi teknike.

Për të ndërtuar hekurudhën, për të bërë trasenë, për të çarë tunelet, për të ngritur gjithë ato vepra të shumta arti dhe për të shtruar shinat, duhej bërë, dhe në fakt atje është bërë një punë kolosale. Këtë e bëtë

ju dhe **shoqet** e shokët tuaj, të rinj e të reja **vullnetarë**, të **dalë** nga fabrikat, nga kooperativat bujqësore, nga shkollat e mesme dhe të larta, pa pasur ndonjë **përvojë** të madhe e të veçantë për këtë punë.

Ju e ndërtuat këtë vepër tok me shokët tuaj minatorë, punëtorë, teknikë e inxhinierë shqiptarë, që edhe ata, kur ndërtoheshin **hekurudhat Tiranë—Durrës, Durrës—Elbasan** etj., kanë **qenë** dikur si ju të rinj. Kur ata ishin në moshën tuaj, dolën **vullnetarë** si dhe ju, por pastaj shkuan në shkolla, mbaruan universitetin, ashtu siç po e mbarojnë shumë nga ju, u bënë inxhinierë, inxhinierë të popullit dhe të tillë duhet të qëndrojnë kurdoherë, bij të devotshëm të popullit që i **lindi**, i rriti dhe i edukoi, ashtu siç duhet të qëndrojë gjithë **inteligjencia** jonë, e **cila** duhet të shkrihet me **klasën punëtore**, me fshatarësinë kooperativiste, **t'i** vërë gjoksin punës, se vetëm kështu do të kryhen me sukses detyrat e mëdha që kemi përpara.

Ju e përfunduat me nder detyrën që ju ishte ngarkuar, prandaj **në** emër të Komitetit Qendror të Partisë dhe të Qeverisë ju përgëzoj nga zemra për atë **punë** të madhe që bëtë dhe ju uroj me gjithë shpirt suksese të reja akoma më të mëdha në të ardhmen për **lulëzimin** e pandërprerë të atdheut socialist! Partia dhe populli do **t'ju** jenë mirënjohës brez pas brezi juve dhe gjithë brezave të rinisë që kanë derdhur mund e djersë për të ndërtuar vepra të tilla të mëdha, si dhe gjithë atyre që në të ardhmen do të vazhdojnë të ndërtojnë të tjera vepra madhështore për të mirën e popullit, për mirëqenien dhe sigurimin e jetës së tij.

Prandaj le **t'i** ngremë gotat dhe të pimë një shëndet

për Partinë tonë të **lavdishme** dhe për organizatën tuaj të fortë, të çeliktë, ndihmësen besnike dhe rezervën **luftarake** të Partisë, Organizatën e Bashkimit të Rinisë së Punës, për shëndetin e rinisë heroike të Shqipërisë dhe në mënyrë të veçantë për **vullnetarët** që morën pjesë në ndërtimin e hekurudhës **Elbasan—Përrenjas!** Të rrojë Partia! Të rrojë **rinia!**

Pastaj shoku Enver Hoxha, duke përpjekur gotën me radhë një nga një me gjithë të rinjtë e të rejtat e pranishëm në këtë takim, vazhdoi:

Kur të shkoni për të marrë pjesë në **inaugurimin** e hekurudhës, u thoni shokëve e shoqeve vullnetarë se dëshira ime ka qenë e zjarrtë për të ardhur në Përrenjas **më** 10 mars, në këtë ditë kaq gazmore, por gjatë **ditëve** 9 e 10 mars kam disa punë me rëndësi, prandaj nuk do të mund të vij dot. Megjithatë, atje do të vijnë shokë të tjerë të Byrosë Politike të Komitetit Qendror për **t'ju sjellë** me këtë rast përshëndetjet më të zjarrra e të sinqerta dhe **dashurinë** që ushqejnë për ju dhe për gjithë **shoqet** e shokët tuaj Partia dhe Qeveria.

Hekurudhat **aë** ju ndërtuat dhe po ndërtoni janë vepra të përparimit ekonomik dhe kulturor të atdheut. Ato kanë njëkohësisht një rëndësi të madhe edhe nga pikëpamja strategjike, pse ndihmojnë në rritjen e **fuqisë** mbrojtëse të vendit. Në rast rreziku hekurudhat, që ka ndërtuar me gjakun dhe me djersën e saj rinia **janë** **heroike**, do të shërbejnë për transportin, me një manovrim të madh të çdo gjëje të nevojshme në brendësinë e vendit. Prandaj, duke ndërtuar hekurudhat, ju **keni** siguruar **njëkohësisht** disa nga arteriet më të dobishme të mbrojtjes së atdheut.

Me këto dëshiroj të them se **vlera** e kësaj dhurate kaq të madhe që ju po i jepni popullit nuk mund të çmohet dot me **fjalë**, por më vonë do të **shikohen** frytet e mëdha të saj.

Sot është dita e 7 Marsit, Dita e Mësuesit. Duke ardhur pikërisht sot këtu, në Komitetin Qendror të Partisë, ju u **sollët** edhe mësuesve e mësueseve të Shqipërisë një dhuratë nga më të çmueshmet. Nesër është 8 Marsi, Dita e Gruas, dita e mëmave dhe e motrave tona, të cilave u **sollët**, gjithashtu, një nga dhuratat më të bukura. Prandaj gjithë Shqipëria, mbarë populli ynë, më 10 mars do të jetë me ju dhe do **t'ju** brohorasë **me gjithë zemër**: «Rroftë rinia!».

Shokët më **kanë** informuar se dëshira juaj, dëshira e mbarë rinisë së vendit, ashtu si kurdoherë, është që të vazhdohet puna për ndërtimin e hekurudhave. Prandaj përfitoj nga rasti **t'ju** jap i pari sihariqin se Byroja **Politike** dhe Qeveria kanë **vendosur t'ju**a besojnë juve ndërtimin e hekurudhës së re **Fier—Ballsh**.

Ju **faleminderit** për këtë takim, urime dhe suksese të mëtejshme të gjithëve! Të rrojë Partia!

*Botuar për herë të parë
në librin: Enver Hoxha,
«Raporte e fjalime 1974-
-1975», f.*

*Botohet sipas librit:
Enver Hoxha, «Për rininë»
(Përmbledhje veprash),
11, f. 385*

MBI TË GJITHA NË VENDIN TONË FARKËTOHET NJERIU I RI

*Letër drejtuar gjithë vullnetarëve që morën pjesë në
ndërtimin e hekurudhës Elbasan—Përrenjas¹*

8 mars 1974

Të dashur shoqe dhe shokë,

Me shumë kënaqësi mësova **lajmin** e gëzuar të përfundimit me sukses të **aksionit** tuaj të madh, ndërtimit të hekurudhës **Elbasan—Përrenjas**. Kjo është një fitore tjetër e **shkëlqyer** e rinisë **sonë** të **mrekullueshme**, e punëtorëve, e inxhinierëve dhe e teknikëve tanë të ndërtimit, është një tjetër **realizim** i madh i pushtetit tonë **popullor**. Me këtë rast, në emër të Komitetit Qendror të Partisë, Këshillit të Ministrave dhe të mbarë popullit, ju përgëzoj dhe ju dërgoj përshëndetjet më të nxehta dhe revolucionare.

Ndërtimi i hekurudhës **Elbasan—Përrenjas** është një shfaqje e re e patriotizmit të **flaktë** të rinisë sonë,

1. Hekurudha **Elbasan—Përrenjas** u përrua më 10 mars 1974.

e cila ka vënë tërë energjitë e saj, mendore e fizike, në shërbim të atdheut socialist, të popullit tonë heroik. Vepra të tilla në terren të thepisur, në një grykë të ngushtë lumi, ku duhen çarë shkëmbinj e sheshuar gër-xhe, ku duhen zgjidhur probleme të rënda teknike e që janë të rralla edhe në vende të tjera që zotërojnë mjete të shumta teknike e fuqi të mëdha punëtore, u bënë të mundur të ndërtohen edhe te ne, pasi udhëheq një Parti marksiste-leniniste, pasi i tërë populli është ngritur në këmbë dhe, me djersën e ballit, ndërton lum-turinë e vet.

Puna juaj vullnetare, shokë dhe shoqe, është një kontribut i madh në ndërtimin e socializmit, ajo është një punë e nderuar nga shoqëria, është një punë komuniste. Të punosh vullnetarisht do të thotë të fuqizosh socializmin, të ndërtosh të ardhmen komuniste. Dhe kjo e ardhme u përket, në radhë të parë, juve, të rinjve e të rejave, prandaj ndërtojeni atë me mendjen tuaj të kthjellët, me duart tuaja të arta.

Aksionet janë bërë jetë e dytë e rinisë. Në vargun e gjatë të tyre shquhen sidomos hekurudhat, që përbëjnë një element tepër të rëndësishëm të transportit kombëtar, një arter të fuqishëm të tij. Këto hekurudha i keni ndërtuar ju, të dashur të rinj e të reja, ato mbajnë vulën e entuziazmit tuaj, të hovit revolucionar dhe të patriotizmit tuaj të lartë. Dhe ja, tani ju mbaruat edhe hekurudhën Elbasan—Përrenjas, e cila ka jo vetëm një rëndësi të madhe ekonomike, por edhe politike. Ajo do ta sjellë hekur-nikelin në kombinatin gjigant metalurgjik që po ngrihet madhështor në Elbasan. Kjo hekurudhë do të luajë edhe një rol të rëndësishëm

për përparimin e gjithanshëm të krahinave të Librazhdit e të Elbasanit, ku do të ndihmojë në zhvillimin e mëtejshëm të industrisë, bujqësisë, arsimit e kulturës.

Shumë lodhje, shumë mund e sakrifica u deshën për ta ndërtuar këtë hekurudhë. Por rinia jonë trime pranoi me vullnet e ndërgjegje çdo vështirësi dhe luftoi me vetëmohim për kapërcimin e tyre. Lugina e bukur e Shkumbinit dhe fusha e Përrenjasit, që janë dëshmitare të ngjarjeve historike shekullore, që nga rruga Egnatia, beteja legjendare e Domosdovës, ku luftoi kundër turqve Heroi Kombëtar, Skënderbeu, e deri te betejat e lavdishme të Luftës Nacionalçlirimtare, tani u bënë edhe dëshmitare të punës kolosale që u zhvillua në ndërtimin e kësaj hekurudhe, e cila për tunelet, urat dhe veprat e shumta të artit do të mbetet kudoherë një vepër monumentale.

Hekurudha Elbasan—Përrenjas u bë një shkollë e madhe e edukimit revolucionar, e kalitjes së fuqishme politike, ideologjike dhe fizike të 140 000 të rinjve e të rejave punëtorë, kooperativistë, nxënës e studentë që morën pjesë në ndërtimin e saj. Ardhja e tyre nga të katër anët e vendit në këtë aksion u hoqi sektorëve të ekonomisë një forcë të madhe punëtore. Por kjo nuk u ndie sepse kudo puna e vullnetarëve që shkuan në hekurudhë, u zëvendësua nga punonjësit e tjerë, të cilët e ngritën akoma më lart frymën e mobilizimit, të organizimit e të disiplinës në zbatimin e detyrave. Kjo tregoi edhe një herë patriotizmin e lartë, frymën e vetëmohimit dhe gatishmërinë e madhe të klasës punëtore, të fshatarësisë kooperativiste dhe të inteligjencies popullore për t'ua kushtuar gjithçka interesave të lartë të

popullit. Kjo vuri edhe një herë në dukje vetitë e larta të moralit komunist të njeriut tonë të ri, përvetësimin dhe vënien në jetë të mësimëve dhe të vijës së drejtë të Partisë.

Bashkë me ju, vullnetarët e rinisë, punuan në këtë aksion edhe të moshuar, burra, gra, veteranë e pensionistë. Ky ishte një shkëlqim tjetër i unitetit të çeliktë të popullit tonë, që është kalitur në llogoret e Luftës Nacionalçlirimtare dhe vazhdon të kalitet më shumë edhe sot në kudhrën e luftës për ndërtimin socialist të vendit.

Të gjithë ju, shokë dhe shoqe vullnetarë të hekurudhës Elbasan—Përrenjas, përbëni një armatë të tërë aktivistësh shoqërorë. Fryma juaj e lartë patriotike dhe revolucionare ka depërtuar në shkollë, në fabrika, në fshat, në institucione kulturore e kudo. Në luftën e madhe që zhvillon Partia për revolucionarizimin e gjithë jetës së vendit, ju keni dhënë dhe jepni një kontribut të shquar. Rinia jonë stafetën e kuqe të revolucionit, nën udhëheqjen e Partisë, do ta çojë gjithnjë përpara, drejt majave të larta të socializmit.

Puna dhe lufta e rinisë sonë duken jo vetëm në ndërtimin e veprave të mëdha, por në të gjitha fushat e jetës e të veprimtarisë shoqërore, një nga të cilat është edhe ajo e ideologjisë. Në këtë fushë rinia përbën një forcë të madhe sulmuese. E brumosur me ideologjinë e Partisë, ajo lufton vazhdimisht kundër mbeturinave të vjetra, kundër ndikimeve të sotme të ideologjisë borgjezo-revizioniste. Shigjetave plot helm të armiqve rinia jonë u kundërvë ideologjinë revolucionare të nënës së saj, Partisë së Punës.

Ndërsa vendi ynë ndodhet në një situatë të shkëlqyer të hovit revolucionar dhe të punës ndërtimore, ku jeta e punonjësve bëhet më e lumtur dhe më e begatshme, botën kapitaliste e kanë përfshirë kriza të shumta nga më të rëndat, një degjenerim i madh, konflikte klasore të fuqishme dhe një rënie e përgjithshme. Mjafton ky krahasim për të treguar forcën e socializmit, drejtësinë e vijës së Partisë sonë të lavdishme, që e udhëheq popullin në rrugën e sigurt, drejt së ardhmes së ndritur. Shqipëria socialiste, edhe pse jeton e punon në një rrethim të egër imperialisto-revizionist, ecën përpara pa u ndalur, ngre çdo ditë mirëqenien e popullit të vet. Në forcën tonë të çeliktë, në unitetin monolit të popullit rreth Partisë, kanë thyer e do të thyejnë kurdoherë kokën armiqtë tanë, imperialistët amerikanë, socialimperialistët sovjetikë dhe satelitët e tyre kudo që janë.

Ne ndërtojmë hekurudha dhe një sërë veprash të tjera të mëdha e të vogla në industri, bujqësi, shëndetësi, arsim, kulturë etj. Por, mbi të gjitha, në vendin tonë farkëtohet njeriu i ri, me moral e veti komuniste, i aftë të ndërtojë socializmin dhe t'i mbrojë fitoret e tij deri në fund. Në punë, në shkollë, në aksione, në ndërtimin e veprave të pesëvjeçarëve ju, të rinj e të reja, kaliteni si hekuri në zjarr, bëheni më të ndërgjegjshëm që, nën udhëheqjen e klasës punëtore dhe të Partisë, të luftoni pa u lodhur për lulëzimin dhe mbrojtjen e atdheut tonë socialist.

Partia dhe Qeveria po përgatitin tani planin e ri pesëvjeçar për realizimin e të cilit juve do t'ju takojë një rol i madh. Në letrën që më dërguat, ju zotoheni se

do të kaloni **nga** aksioni në aksion. Duke i njohur mirë patriotizmin dhe **gatishmërinë** tuaj të **lartë**, Partia dhe Qeveria mendojnë që për vitin 1974 **t'i besojnë** rinisë së **lavdishme** të Shqipërisë socialiste ndërtimin e hekurdhës së re **Fier—Ballsh**.

Shpreh bindjen e plotë të Partisë dhe të **popullit** se ju, si kurdoherë, do ta kryeni me sukses edhe këtë aksion.

Sot sirena e trenit gjëmon në Përrenjas, nesër le të buçasë në pellgun e Mallakastrës trime!

Rroftë Partia!

Rroftë rinia jonë e lavdishme!

Juaji

Enver **Hoxha**

Botuar për herë të parë në gazetën «Zëri i popullit», nr. 58 (7976), 9 mars 1974

Botohet **sipas librit:**
Enver Hoxha, «Për **rininë**»
(Përmbledhje **veprash**),
f. 391

VETERANËT TANË KANË NGRITUR LART EMRIN DHE LAVDINË E ATDHEUT

*Përshëndetje drejtuar Konferencës së 3-të Kombëtare
të Veteranëve të Luftës së popullit shqiptar¹*

20 mars 1974

Të dashur shokë dhe shoqe veteranë,

Jam shumë i gëzuar dhe ndiej një kënaqësi të veçantë **t'i** dërgoj Konferencës së 3-të Kombëtare të Veteranëve të Luftës së popullit shqiptar, në emër të Komitetit Qendror të PPSH dhe timin, përshëndetjet më të përzemërta e vëllazërore.

Dëshiroj të përfitoj nga rasti për **t'u** uruar gjithë veteranëve të **lëvizjes** demokratike e përparimtare, komunistëve pionierë të **vendit** tonë, trimave dhe **heronjve** të Luftës së lavdishme Nacionalçlirimtare, gjithë atyre që, me Partinë në krye, hodhën themelet e para të pushtetit tonë popullor, që mbrojtën dhe mbrojnë

1. Kjo konferencë i zhvilloi punimet nga data 20-21 mars 1974 në qytetin e Korçës. Përshëndetjen e shokut Enver Hoxha **delegatët** dhe të ftuarit, që përfaqësonin mijëra veteranë nga të katër anët e atdheut, e dëgjuan të **regjistruar** në magnetofon.

atdheun dhe fitoret e **socializmit**, **jetë të gjatë e shëndet të plotë**, që ta gëzojnë Shqipërinë socialiste, ëndërrën dhe **idealin** e tyre të madh, suksese sa më **të mëdha në punë e në jetë!**

Populli ynë ka një respekt të **thellë dhe admirim të madh** për veteranët, pasi ata janë nga bijtë e vet më të mirë, që kanë shkrirë rininë, forcat dhe energjitë, jetën e tyre për këto ditë të lumtura që kemi sot, pasi me luftën dhe me punën e tyre kanë ngritur **lart emrin dhe lavdinë** e atdheut.

Veteranët tanë janë përfaqësimi i gjallë i heroizmit partizan, i devotshmërisë së pafund ndaj çështjes së lirisë e të pavarësisë, të revolucionit tonë popullor. Ata janë bartës të traditave më të mira patriotike, përparimtare e demokratike, të idealeve të larta të Luftës **Nacionalçlirimtare**, janë **luftëtarë** të paepur të vijës së Partisë, të komunizmit.

Ata janë nga kuadrot shumë të çmuar të Partisë e të popullit, të **cilët**, që në thirrjen e parë që u bënë atdheu e Partia, vunë kokën në torbë dhe ngritën **flamurin** e kryengritjes për shpëtimin e Shqipërisë nga fashizmi, për zhdukjen e pushtuesve e të tradhtarëve, për fitoren e socializmit. Gjaku që derdhën në këtë luftë titanike shokët dhe **vëllezërit** tanë dëshmorë është edhe gjaku ynë. Bashkë me plagët e plumbave e të predhave, që kanë lënë shenja të pashlyeshme në trupin e tyre, veteranët mbajnë me vete edhe dhembjen për të rënët, edhe kujtimin për vuajtjet e sakrificat që shokët tanë të luftës bënë në **altarin** e lirisë.

Nën udhëheqjen e Partisë ju, shokë veteranë, u edukuat të ishit në **ballë të luftës** dhe **t'u** vinit gjoksin

detyrave shumë të mëdha e **shumë të rënda** që ajo ju vuri përpara. Dhe ju i **plotësuat** ato me nder, si **komunistë** të vërtetë, me ideale të zjarrta, si patriotë të devotshëm. Në radhët e Ushtrisë Nacionalçlirimtare dhe nën urdhrat e Shtabit të Përgjithshëm të saj, ju i ndezët flakë **malef** e Shqipërisë dhe, me gjëmimin e pushkëve tuaja, i treguat botës se populli shqiptar ishte i vendosur **t'i** fitonte një herë e përgjithmonë lirinë e pavarësinë e tij dhe të ndërtonte një jetë të re, pa ndërhyrje të huaja dhe pa shfrytëzues e të shfrytëzuar.

Partia i edukoi veteranët si **internacionalistë** dhe këtë ata e treguan me vepra se, ashtu si donin lirinë e pavarësinë për vendin e popullin tonë, po aq i dëshironin ato edhe për popujt e tjerë. Në ato kohë të rënda të Luftës së Dytë Botërore zemra e tyre ishte pranë **luftëtarëve** antifashistë të të gjithë **botës**, pranë **popullit** sovjetik të udhëhequr nga **Stalini** i madh, pranë gjithë atyre që vuanin e i rezistonin murtajes naziste, pranë atyre që kishin ngritur **flamurin** e **luftës** për **çlirimin** kombëtar e shoqëror. Ata **dolën** edhe jashtë kufijve të Shqipërisë dhe luftuan **me** trimëri e vetëmohim edhe për çlirimin e popujve të **Jugosllavisë**, për **çlirimin** e vëllezërve shqiptarë të Kosovës, të Maqedonisë e të Malit të Zi, që të jetonin të **lirë** në trojet e tyre të lashta.

Karakteristikë e veteranëve të Shqipërisë, si në kohët më të vjetra, ashtu edhe në kohët më të reja, ka **qenë** patriotizmi i thellë **popullor**, shpirti i pamposhtur **luftarak**, guximi për të bërë të pamundurën, urrejtja për **armiqhtë** e **jashtëm** dhe të brendshëm. Ata kanë pasur një dashuri të pafund për traditat e mira e për kul-

turën **kombëtare**, ashtu siç kanë qenë përkrahës të **flaktë** të arsimit e të përparimit të **popullit**. Ne e kemi për detyrë që këto tipare, traditat heroike të **luf** tëtarëve shqiptarë për **liri** e pavarësi, heroizmin e **lartë** partizan, karakterin e ri socialist që Partia ka krijuar te njerëzit tanë, **t'ua** transmetojmë të pastra e të shëndosha brezave që vijnë, ashtu si të parët tanë na lanë trashëgim karakterin shqiptar, frymën **liridashëse**, trimërinë dhe besimin në të ardhmen e lumtur të popullit. Kujtimi i kohërave heroike, **njohja** dhe mësimi i momenteve kyç të historisë kombëtare, **janë** një armë e fuqishme edukimi e mobilizimi revolucionar për brezat e sotëm dhe të nesërm.

Sivjet mbushen tridhjetë vjet që kur vendi u çlirua nga pushtuesit e huaj dhe u vendos pushteti popullor, diktatura e **proletariatit**. Ky **jubile** historik ka për të gjithë ne një rëndësi të madhe, pasi është i **lidhur** me luftën më të **lavdishme** të popullit tonë, trimërinë e rrallë e **guximin** e pashoq të **partizanëve** tanë heroikë, me vuajtjet e mëdha dhe me sakrificat e pashembullta të njerëzve tanë që **bënë** në ato momente kritike, që Shqipëria të jetojë përgjithmonë e **lirë**, e pavarur dhe **socialiste**.

Vendi ynë ka bërë përparime të **shkëlqyera** dhe ne kemi të drejtë të krenohemi kur shohim se idealet e mëdha të luftës **çlirimtare**, idealet komuniste të Partisë sonë, direktivat e porositë e saj, po mishërohen gjithnjë e **më** mirë në jetën tonë socialiste, në **krijimin** e njeriut tonë të ri, patriot e luftëtar, i vendosur për të mbrojtur fitoret e revolucionit popullor, për ta bërë **jetën** e popullit më të pasur e më të kulturuar.

Transformimet që janë realizuar në vendin tonë nuk maten me vite, por me shekuj. Me mundin e me djersën e vet populli ynë ka krijuar një industri moderne e të fuqishme, e cila e gjallëroi që nga themelet tërë jetën e vendit, u vuri baza të patundura **lirisë** e pavarësisë së atdheut dhe hapi perspektiva të sigurta për të ardhmen socialiste. Ndryshimet e bëra në fshat i kanë tejkaluar shumë edhe parashikimet më të guximshme. Ajo bujqësi primitive dhe e prapambetur, ajo parmendë e thyer e ata që të uritur, ajo tokë, dimrit e mbytur nga uji dhe verës e plasur nga vapa, kanë mbetur vetëm një kujtim i së kaluarës, një pikë referimi për të matur ndryshimet dhe përparimet kolosale që janë bërë në këta vjet të pasçlirimit.

Ne jemi një popull i vogël, por kemi një kulturë të madhe, me përmbajtje të thellë popullore e **socialiste**, kemi një sistem arsimor demokratik e **revolucionar**. Ne mund të mburremi si për talentet e shumta të artit, ashtu edhe për atë krijimtari të gjerë **popullore**, për gjithë atë pasuri të madhe shpirtërore e artistike të krijuar nën udhëheqjen e Partisë. Për të rinjtë tanë janë të hapura të gjitha rrugët për punë e **shkollë**, janë të gjitha mundësitë që të përvetësojnë shkencat dhe artet. Për ata **s'ka** asnjë pengesë që të rriten shpirtërisht të pastër e fizikisht të shëndetshëm dhe të mos i njohin ato deformime e sakatime, nga të cilat vuajnë sot brezat e rinj në vendet borgjeze e revizioniste.

Pozita ndërkombëtare e **Republikës** Popullore të **Shqipërisë** është e fortë, autoriteti i saj ndërkombëtar është **rritur**, prestigji i saj në botë është shtuar. Ne kemi miq e dashamirës në të gjitha kontinentet, kemi

solidaritetin e përkrahjen e forcave revolucionare dhe të njerëzve demokratë e përparimtarë të të gjitha shteteve...

Ne kemi fituar lirinë e pavarësinë, kemi ndërtuar me sukses bazat e socializmit, kemi një Ushtri Popullore të çeliktë dhe jemi të vendosur të ecim gjithnjë përpara në rrugën që na ka çelur Partia. Por ne nuk harrojmë se kemi edhe shumë armiq që nuk na duan të mirën, nuk harrojmë se imperialistët amerikanë, revizionistët sovjetikë dhe reaksionarë të tjerë komplotojnë vazhdimisht kundër nesh për të përmbysur pushtetin tonë popullor, për të asgjësuar fitoret tona të mëdha socialiste. Prandaj Partia na mëson të punojmë pa u lodhur për të shtuar fitoret tona, për të forcuar edhe më shumë mbrojtjen e vendit, për të kundërshtuar fuqimisht ideologjinë e huaj, për të përballuar dhe për të dërrmuar agresionin ideologjik të armikut dhe çdo lloj agresioni tjetër.

Historia e ka mësuar dhe i ka imponuar popullit tonë të vogël të qëndrojë gjithnjë me pushkë në dorë, vigilent dhe i gatshëm që të përballojë çdo rrezik. Dhe pushkën ne nuk do ta lëshojmë kurrë nga dora, ashtu siç nuk do të lëshojmë edhe kazmën, pasi mbrojtja e atdheut siguron ndërtimin me sukses të socializmit, forcimin e ekonomisë, zhvillimin e gjithanshëm të vendit, forcimin e lirisë dhe të pavarësisë.

Bota e sotme është e mbushur me mjaft rreziqe. Kundër popujve, kundër interesave e të drejtave të kombeve, imperialistët e socialimperialistët kanë përgatitur dhe përgatitin shumë plane të errëta e grabitqare, të cilat mundohen t'i mbulojnë me një demago-

gji të stërholluar pacifiste, me një mjegull parullash sloganesh nanuritëse, me manovra e djallëzi nga më të ndryshmet. Në këto kushte është detyra e të gjithëve që të forcojmë vazhdimisht vigjilencën revolucionare, të forcojmë unitetin e popullit rreth Partisë, të ngremë vazhdimisht lart frymën e patriotizmit dhe të urrejtjes për armiqtë.

Motra dhe vëllezër veteranë,

Në punën e madhe që bëhet për lulëzimin e atdheut tonë socialist, një kontribut të rëndësishëm jep edhe organizata e veteranëve, pjesëtare aktive dhe nderuar e Frontit tonë të madh Demokratik. Iniciativat e saj janë të lavdërueshme. Organizata juaj nuk është një shoqatë e çfarëdoshme, por një çelik i fortë, i rrahur e i kalitur, që qëndron në themelet e Shqipërisë socialiste. Dhe ju, shokë veteranë, nuk mund t'ju mposhtë kurrë mosha, as t'ju vërë poshtë lodhja. Partia na ka mësuar se nuk ka gjë më fisnike sesa të punosh për popullin, t'i shërbesh atij. Dhe veteranët tanë këtë e kanë treguar dhe e tregojnë me vepra. Ashtu si dje kënaqësinë e lumturinë ata e gjetën në luftën për çlirimin e atdheut, sot e gjejnë në punën për përparimin, begatinë dhe fuqizimin e tij.

Le të vëmë të gjitha forcat, shokë dhe shoqe, kudo që ndodhemi e kudo që punojmë, për të vënë në jetë, si deri më sot, të gjitha detyrat që na cakton Partia, për lulëzimin e Shqipërisë socialiste!

I uroj organizatës së veteranëve suksese të reja

në gjithë veprimtarinë për zbatimin e detyrave që do të caktojë Konferenca e saj e 3-të Kombëtare!

Rrofshin veteranët e Shqipërisë!

Rroftë **populli** shqiptar!

Rroftë Partia!

Botuar për herë të parë në gazetën «Zëri i popullit», nr. 68 (7986), 21 mars 1974

Botohet sipas librit: Enver Hoxha, «Raportet e viteve 1974-1975», f. 14

NJESITË VULLNETARE TË POPULLIT TË MËSOJNË MIRË TAKTIKËN E LUFTËS PARTIZANE

Diskutim në mbledhjen e Byrosë Politike të KQ të PPSH¹

28 mars 1974

Përpara se të fillonte nga puna Byroja Politike dhe të thirrreshin në sallën e mbledhjeve të ftuarit e caktuar për të marrë pjesë si zakonisht në bazë të rendit të ditës, shoku Enver Hoxha porositi që në fillim të njof-toheshin për të qenë të pranishëm vetëm anëtarët e udhëheqjes, të cilëve, porsa zunë vend, iu drejtua me këto fjalë:

Të dashur shokë,

Sikurse e dini, pas pesë muajsh mungesë në punët e përditshme të Partisë dhe të shtetit, sot jam duke

1. Në këtë mbledhje u shqyrtua edhe raporti «Mbi organizimin, përgatitjen ushtarake dhe drejtimin e forcave vullnetare të vetëmbrojtjes popullore, si dhe mbi zbatimin e detyrave për përgatitjen ushtarako-profesionale të shtabeve të mbrojtjes, organeve të Partisë dhe atyre shtetërore».

rifilluar punën. Natyrisht, aktiviteti im, në bazë të **këshillave** dhe rekomandimeve të mjekëve, edhe për disa muaj do të jetë i kufizuar nga një orë e gjysmë deri në dy orë në ditë, me qëllim që të mos përsëritet edhe një herë në të ardhmen një gjendje si ajo që u vërtetua në muajin tetor të vitit të kaluar e që vazhdoi derisa u bëra më mirë.

Siç e dini unë kalova një sëmundje të zemrës. Por Partia mori të gjitha masat dhe, sikurse më shihni, bëri **ç'ishte** e mundur gjersa u shërova. Prandaj i jam mirënjohës përjetë Partisë për gjithë sa bëri për mua dhe këtë kujdes do të përpiqem **t'ia** shpërblej asaj dhe **popullit** me punë deri në fund.

Gjithashtu, ju falënderoj të gjithë ju, shokë, për interesimin dhe kujdesin e madh që keni treguar vazhdimisht gjatë kësaj kohe për shëndetin tim, gjë që më ka prekur shumë.

Gjatë gjithë periudhës së mungesës sime në punë, unë jam vënë vazhdimisht në dijeni mbi masat dhe vendimet e ndryshme që ka marrë udhëheqja e Partisë dhe e shtetit për drejtimin e veprimtarisë kryesore, sepse në mënyrë të veçantë më kanë folur shoku Hysni dhe shokë të tjerë. Unë jam **plotësisht** dakord me të gjitha këto masa dhe vendime që ka marrë udhëheqja e Partisë dhe e shtetit gjatë kësaj kohe, sepse janë të drejta. Kjo dëshmon për atë pjekuri dhe aftësi të **madhe** të udhëheqjes, si edhe për unitetin e saj të çeliktë në drejtimin kolegjal të punëve të të gjithë sektorëve të vendit, edhe kur ndonjëri nga ne, anëtarët e saj, sëmuret, siç ndodhi në rastin konkret me mua. Megjithatë punët e Partisë dhe të shtetit ecën si **zako-**

nisht mirë dhe kjo është një nga kënaqësitë e mia më të mëdha. Unë isha i bindur dhe i qetë se Partia që në duart e sigurta të udhëheqjes **kolegjiale**, uniteti i çeliktë i së **cilës** ka një rëndësi të dorës së parë për të ardhmen e vendit tonë.

Kaq kisha për të thënë me këtë rast, prandaj le të **fillojmë** tani nga puna. Shokët e ftuar sipas rendit të ditës mund të thirren.

*Pasi u shqyrtua pika e parë e rendit të **ditës**, u kalua në pikën e dytë. Duke marrë **fjalën shoku Enver Hoxha** tha:*

Në pikën e parë të kësaj mbledhjeje **shqyrtuam** një problem **shumë** të rëndësishëm dhe morëm **vendimin** përkatës. **Meqenëse** materiali ishte studivuar dhe parapërgatitur mirë, çështjen e shqyrtuam brenda disa minutave. Byroja Politike tani ka vendosur që në **mbledhje** të ngremë vetëm problemet kryesore, domethënë **secili** të thotë shkurtimisht mendimin e vet, duke **lënë** mënjatë përsëritjet dhe frazat e tepërta. Në qoftë se kërkohet ndonjë shpjegim, përgjigjja të jepet shkurt dhe konkretisht; gjërat që dihen e që janë thënë shumë herë, lypset të mos zihen në gojë, për arsye se na humbet koha.

Meqë keni marrë pjesë në stërvitje², mund të na thoni nëse instruksionet që u jepen forcave vullnetare në stërvitje janë të përshtatshme për detyrat që u ngar-

1. **Relacion** mbi zbatimin e orientimeve të Byrosë **Politike të KQ** të PPSH dhe masat e mëtejshme për përsosjen e **marëdhënieve** të shpërndarjes sipas punës.

2. U drejtohet të ftuarve në këtë **mbledhje**, nga **dikasteret** e nga rrethet.

kohen? A u mësohet atyre taktika e luftës partizane? A përfshihet ajo në programet e stërvitjes së forcave vullnetare, apo programet e stërvitjet e tyre u përngjasin atyre të ushtrisë së rregullt? Domethënë, a u mësohet forcave vullnetare se në ç'mënyrë do të luftojnë, në qoftë se armiku pushton përkohësisht një territor, se ç'mundësi ka e çfarë duhet të krijojnë për të fituar mbi armikun? Me një fjalë, u mësohen atyre këto gjëra, apo u bëhet teoria e lartë e ushtrisë së rregullt? Kjo ka rëndësi, se duhet të parashikohet që luftimet e forcave vullnetare mund të bëhen edhe në zona të pushtuara përkohësisht nga armiku.

Pas përgjigjeve të pyetjeve të bëra dhe pas diskutimeve të të tjerëve, e mori fjalën përsëri shoku Enver Hoxha:

Shtrimi i çështjes që «mundësisht stërvitjet e forcave vullnetare të bëhen vetëm në fshat e jo edhe në qendrën e kooperativës», mua më lë të kuptoj se te disa nuk është plotësisht i qartë koncepti për luftën partizane, me të cilën duhet të mësojnë e të stërviten njësitë vullnetare të popullit. Këto forca duhet të njohin jo vetëm terrenin e fshatit të tyre, të kooperativës së bashkuar, por edhe të të gjithë rrethit, sepse mund të qëllojë rasti që ato të veprojnë edhe jashtë territorit të kooperativës, për të kryer detyra të shumëllojta kundër armikut, si për shembull, të bëjnë atentate, të vendosin mina, të bëjnë sabotime, të zënë prita, të sulmojnë trupat e tij etj. Në qoftë se tani, në kohë paqeje, vihet detyra që këto forca të vijnë në qendrën e kooperativës ose në qendrën e fshatit dhe atje të mësojnë tërë jetën si zbrazet mitralozi e pushka, kjo nuk mjafton, pasi këto

gjëra ata i kanë mësuar edhe pa vajtur në kurse. Por çështja është që atyre t'u mësohet e gjithë taktika e luftës partizane; t'u mësohen mjetet dhe mënyrat se si të luftohet me një disiplinë më të lartë kundër një armiku më të egër e më të armatosur. Prandaj, nuk vihet çështja kështu, që stërvitjen ta bëjmë medoemos në fshat, vetëm në një bazë. Sigurisht, ajo do të bëhet edhe atje, por ama, këto forca, në stërvitje, edhe do të lëvizin në grupe të organizuara, duke i mësuar si të kryejnë detyra të caktuara dhe të dinë të japin llogari nëse i kryen ato në kohë apo jo. Pra, forcat vullnetare stërvitjet nuk mund t'i bëjnë të gjitha në një rreth të mbyllur, si në një vazo. Studiojeni këtë çështje dhe pastaj na e paraqitni për të marrë vendimin përkatës.

Ju, shokë të ushtrisë, morët një seri vërejtjesh këtu, në mbledhjen e Byrosë Politike. Sipas mendimit tim ato janë të drejta dhe duhet t'ju shërbejnë si detyra. Forcat vullnetare duhet të stërviten në bazë të Artit tonë Ushtarak të Luftës Popullore, të Tezave të Këshillit të Mbrojtjes, të cilat duhet të zhvillohen e të zërbërthehen më tej se nuk është punuar në këtë drejtim, bile, është bërë gabim i madh që nuk janë zhvilluar e zërbërthyer këto Teza. Për këtë qëllim, mendoj unë, drejtuesve kryesorë të Ministrisë së Mbrojtjes Popullore t'u caktojmë një afat prej tre muajsh, apo edhe më shumë po qe nevoja, sa ta shikojnë vetë të arsyeshme, për të zërbërthyer Tezat e Këshillit të Mbrojtjes siç kemi vendosur dhe siç u shtrua këtu. Materialet që do të përga-

1. Edhe kjo porosi e shokut Enver Hoxha nuk u zbatua nga drejtuesit kryesorë të Ministrisë së Mbrojtjes Popullore. Ata jo

titen, të na paraqiten për t'u aprovuar dhe pastaj të **dërgohen** në destinacion, pse ato që keni dërguar nuk janë të **mjaftueshme**. Drejtuesit e forcave vullnetare nuk i kanë ato që u duhen. Ata dinë si është bërë lufta partizane, por shumë gjëra edhe i kanë harruar, prandaj gjatë stërvitjeve, u japin **vullnetarëve mësimet** e akademisë.

Mendoj se çështjet e kuadrit për këto forca duhen parë jo ashtu siç i shohin drejtuesit e Ministrisë së Mbrojtjes, por me tjetër sy, me sy partie. Nuk është me vend të na vijë përsëri ky **problem** këtu në **udhëheqje** duke u **ankuar** se nuk ka kuadro. Pa mendoni pak se si e kanë drejtuar gjatë Luftës Ushtrinë **Nacionalçlirimtare** divizionet dhe brigadat tona, djem të rinj nga 18 vjeç?! Kurse sot kemi në çdo kënd e në çdo qoshe, në çdo skaj të qyteteve e të fshatrave tona, njerëz me moshë 40 e 45-vjeçarë, çka do të thotë se këta kanë bërë gjithë ata vjet **luftë**.

Këta kuadro në kohën e **luftës** partizane kanë **qenë** 10-15 vjeç. Sa e sa kuadro të tjerë, 50 e 55-vjeçarë ka, sepse që kurse u formua Partia dhe **filloi** lufta, **kanë kaluar** 33 vjet. Prandaj, të rrimë e të qahemi sot se në

vetëm nuk i zbërthyen Tezat e **Këshillit** të Mbrojtjes, por për **qëllimet** e tyre **komplotiste kundërrevolucionare**, Beqir Balluku i atakoi këto Teza duke përgatitur «materialin e zi», **antitezat**, që ishin në **kundërshtim** flagrant me vijën e Partisë dhe me **Artin** Usharak të Luftës Popullore. Për këtë **veprim** armiqësor asnjëri nga grupi puçist në ushtri, që vepronte në prapaskenë, nuk u ndie. Në atë periudhë Partia dhe shoku **Enver** Hoxha **zbuluan** dhe **shpartalluan** grupin puçist dhe veprimtarinë e tij armiqësore në **ushtri**.

fshatra nuk gjejmë kuadro, **nuk** është me vend. Në fakt, kuadro ka kudo dhe sidomos **politikisht**, të gjithë këta janë shumë të mirë.

Së dyti, të gjithë këta kuadro, që stërvitin kontingjentet e reja të rezervistëve në çeta e në batalione për t'u mësuar mënyrat e luftimit me taktikën partizane, në qoftë se u jepen manuale të vogla të përgatitura, u caktohen detyra dhe vihen në mbikëqyrjen e shtabit të rrethit, mund të bëhen kuadro të mrekullueshëm. Pastaj, këtu është fjala për të komanduar çeta të vogla. Mbani parasysh se ne kemi qenë pa eksperiencë fare dhe kemi komanduar divizione e korparmata dhe jo këta që i stërvitim dhe i caktojmë të bëhen komandantë toge e kompanie. Këtë punë ata do ta bëjnë shumë mirë, jo vetëm sepse janë shumë më të zhvilluar nga ne atëherë, por kanë kryer dhe shërbimin ushtarak, pra diçka dinë. Edhe në qoftë se nuk dinë, do të mësojnë në kurse dhe gjatë stërvitjeve.

Prandaj, të gjitha detyrat që u vunë sot këtu, duhet t'i merrni, t'i kryeni dhe, në një kohë që mund ta caktojmë, të na raportoni rreth tyre, ashtu siç thanë shokët në mënyrë që kjo punë të shkojë përpara.

*Botohet për herë të parë sipas
tekstit të nxjerrë nga proces-
verbali i mbledhjes së Byrosë
Politike të KQ të PPSH,
që gjendet në AQP*

TE PUNOJME E TE LUFTOJME QE JETA E POPULLIT TE BEHET ME E GEZUAR, ME E KULTURUAR

*Nga biseda me përfaqësues të punëtorëve
të uzinës «Traktori»*

13 prill 1974

Shoku Enver Hoxha u prit me duartrokitje të zjarrta nga qindra punëtorë që *kishin* mbushur oborrin e uzinës. Pas vizitës në repartin mekanik, ai shkoi në një nga sallat e uzinës *ku* mes entuziazmit të dhjetëra përfaqësuesve të punëtorëve nga të gjitha repartet, u zhvillua një bisedë e ngrohtë.

Shoku Enver Hoxha në *fillim* interesohet për shëndetin e punëtorëve, *pastaj* pyet për probleme të prodhimit, për masat e marra lidhur me *perspektivën* e uzinës, për *përgatitjen* dhe *sigurimin* e kuadrove të kualifikuar, për punën që *bëhej* për edukimin ideologjik, për *ngritjen* *profesionale* të punëtorëve dhe për rolin e organizatës-bazë të Partisë e të komunistëve në të gjithë veprimtarinë që zhvillohet në uzinë.

SHOKU ENVER HOXHA: Besoj që një pjesë të komunistëve këtu e përbëjnë *shoqet*. Uroj që *numri* i

tyre të shtohet akoma, pse, si punonjëse, ato përbëjnë një pjesë të konsiderueshme të *kolektivit* edhe pse janë nga punëtoret e mira të uzinës. Është kënaqësi e madhe për mua kur dëgjoj që çmohen kaq *lart cilësitë* e vajzave e të grave. Kjo, natyrisht, ndihmon që *shoqet* këtu të vlerësohen edhe në të ardhmen. Të kujdesemi dhe të kemi më shumë respekt për to, sepse janë punëtores të zgjuara, të kujdesshme dhe të afta për të përballuar *problemet* e prodhimit.

Uzina juaj është ndërmarrja kryesore që i jep bujqësisë sonë një ndihmë shumë të konsiderueshme me traktorë. Prandaj, pavarësisht nga organizimi dhe nga puna që kryeni, duke qenë një uzinë mekanike, veten duhet ta konsideroni sikur e keni një këmbë në industri dhe *tjetrën* në bujqësi. Me këtë kam parasysh që me punën tuaj ju duhet të ndihmoni që gjithë *traktorët* e *republikës* të jenë gjithnjë në gjendje të mirë pune. Natyrisht, unë e di se ka pasur dhe ka vështirësi në *planifikimin* dhe në përvetësimin e teknologjisë së prodhimit të pjesëve të këmbimit për traktorë, pasi uzina juaj është akoma e re dhe kërkohet njëfarë kohe për përgatitjen *profesionale* të punonjësve.

Mendoj që *problemin* e kartave *teknologjike* të vazhdoni ta mbani ngritur. Kam përshtypjen sikur nuk vritet mendja, se nuk e zgjeroni horizontin tuaj *për* rritjen e mëtejshme, me *forcat* tona, të prodhimit të pjesëve të këmbimit dhe të pajisjeve apo të makinerive të reja të paparashikuara në projekt. Ju e dini se *gjatë* har-

1. Në atë kohë, 45 për qind e punëtorëve të uzinës ishin gra e vajza.

timit të planit ndodh që ndonjë gjë mbetet e **paparashikuar** në projekt. Jeta ka të papritura e nxjerr gjithnjë **probleme**. Prandaj nuk është e drejtë prirja e **Komisionit** të Planit të Shtetit për të **planifikuar** prodhimin e sasive të mëdha të pjesëve të ndërrimit, në mënyrë të **veçantë** të atyre që kanë konsum të ngadalshëm, jo vetëm për arsye se nuk kemi rezerva të mëdha **çeliku**, por edhe pse ju, duke u qëndruar besnikë këtyre kartave **teknologjike**, kur ju kërkohet nga Ministria e Bujqësisë apo nga çdo dikaster tjetër të prodhoni ndonjë pjesë të paplanifikuar, që është e nevojshme dhe urgjente, hezitoni të pranoni **kërkesën**. Për këtë çështje unë kam dëgjuar shokun **Pilo**¹ që më ka folur duke u arsyetuar me faktin që kjo ose ajo pjesë duhej porositur më përpara, për arsye se kartat teknologjike nuk mund të hartohen në një orë, në një ditë, as edhe në një javë. Në këtë drejtim ju **specialistët** duhet të bëni përpjekje për të parashikuar mundësisht të gjitha nevojat që ka bujqësia dhe të mos pritët vetëm kur bëhen kërkesa nga Ministria e Bujqësisë. Këtë kisha parasysh kur thashë që një sy ta mbani nga industria dhe tjetrin nga bujqësia dhe duhet ta vini në jetë, sepse ju e dini më mirë se kushdo tjetër se cilat pjesë të traktorit konsumohen më shumë dhe më shpejt, ju e dini se sa traktorë kemi dhe në **ç'gjendje** janë. Prandaj është e nevojshme që jo vetëm të parashikoni prodhimin e më shumë pjesëve **këmbimi**, por **t'i** shoqëroni këto edhe me kartat përkatëse teknologjike. Kjo është një detyrë shumë e rëndësishme dhe me leverdi për ekonominë tonë. Ju që

1. **Pilo** Peristeri, në atë kohë drejtor i uzinës «Traktori».

keni krijuar një **kolektiv** kaq të mirë **teknikësh** dhe mjeshtresh të **kualifikuar**, jo vetëm duhet ta **realizoni** planin **në** të gjithë zërat dhe me cilësi të lartë, por të parashikoni edhe krijimin e kartave teknologjike për ato pjesë këmbimi që akoma **nuk** i bëni, por që duhet **t'i** bëni në të ardhmen.

Të mbani kurdoherë parasysh që uzinat ekzistuese mekanike të bëhen mëma që do të nxjerrin kuadrot e nevojshëm për uzinat e reja që do të ndërtohen në të ardhmen në vendin tonë. Ato vërtet kanë planin e vet, por të keni të qartë se nga gjiri i tyre duhet të dalin kuadro të kategorisë së lartë për uzinat më kryesore të vendit dhe këta duhet të përgatiten me kohë, në mënyrë që të mos na vini pastaj të na qaheni për mungesë kuadrosh, duke thënë se po na i marrin të tjerët. Ata do të merren, se e do nevoja e ndërtimeve të reja të industrisë së **rëndë** e të **lehtë**, për fuqizimin dhe lulëzimin e atdheut tonë socialist.

Ju, sigurisht, Partia dhe pushteti ju kanë vënë në dijeni se **zhvillimi** i **uzinave mekanike** në Shqipëri ka një të ardhme shumë të madhe e të ndritur. Përveç atyre që janë **planifikuar** të ndërtohen në këtë pesëvjeçar, në bazë të një studimi që po bëhet, parashikohet të ndërtohen të tjera në pesëvjeçarët e ardhshëm.

Do të jetë një gjë e mirë po të bashkohet uzina juaj me uzinën «Enver», sepse, siç dihet, bashkimi bën **fuqinë**¹. Rëndësia e uzinës suaj për ekonominë tonë po-

1. Më 9 tetor 1978, me vendim të KQ të PPSH, me rastin e 70-vjetorit të **ditëlindjes** së shokut Enver Hoxha **mbi** bazën e bashkimit të uzinës «Traktori», të uzinës «Enver» dhe të **Uzinës** së Re **Mekanike** u krijua Kombinati i Autotraktorëve, të

pullore është e madhe. Në të ardhmen ajo do të zgjerohet akoma më shumë, dhe kur të rritet sa trefishi i ekzistueses, për të mos thënë më shumë, mund të mendojmë që ajo të prodhojë komplet edhe traktorin. Por çështja është se sot na nevojiten më shumë veglat e ndërrimit për traktorë dhe kjo është shumë e rëndësishme.

Partia ka përgatitur tashmë kuadro të aftë e të zotë, që janë shpërndarë në të katër anët e Shqipërisë dhe u janë futur punëve **thellësisht** e gjerësisht në sektorët ku punojnë. Ne gëzohemi shumë për këtë dhe na vjen mirë, prandaj i dëgjojmë me vëmendje të madhe kur flasin, por është e domosdoshme që këta inxhinierë dhe teknikë të lartë ta kenë kurdoherë parasysh **përgatitjen tekniko-profesionale** të punëtorëve e të kuadrove të tjerë. Këtu nuk është **fjala** për të dhënë **leksione** dhe mësimë **shabllone** të vjetruara, por ndryshimet e **zbulimet** e reja që bën shkenca e teknika e kohëve të fundit. Ato duhet të pasqyrohen medoemos në këto leksione dhe **t'u** mësohen vazhdimisht e sistematikisht kuadrove të rinj sipas **shkallëzimit** e aftësisë së tyre, nevojave që kanë dhe vendit ku punojnë dhe kur lypset **t'i** kenë këto njohuri. Kjo, natyrisht, vjen **gradualisht** për të gjithë kuadrot gjatë procesit të punës, se ata rriten, ngrihen e **kualifikohen**.

Përpjekjet tona duhet të jenë të **tilla** që shëndeti i punëtorëve dhe kushtet e punës e të jetesës të sigurohen sa më mirë dhe plotësisht. Ne e dimë se **vështi-**

cilit iu dha emri i udhëheqësit të **lavdishëm** të Partisë e të popullit tonë «Enver Hoxha».

rësitë për sigurimin e apartamenteve të banimit për gjithë punonjësit nuk janë kapërcyer **plotësisht**, megjithëse nga ana e pushtetit janë marrë të gjitha **masat** për ndërtimin e banesave kudo, si në rrugën e ndërtimeve shtetërore, ashtu edhe me ndërtimet me kontribut **vullnetar**. Bile shumë nga ju do të kenë marrë pjesë sigurisht në ndërtimin e tyre. Në të ardhmen, me **hartimin** e **planeve** për **zhvillimin** e mëtejshëm të ekonomisë, perspektiva e ndërtimeve për shtëpi banimi është akoma më e madhe.

Furnizimi i **popullit** me artikuj ushqimorë, sidomos me prodhime bujqësore e **blegtorale**, është i kënaqshëm. Partia dhe Qeveria vazhdimisht kanë qenë të shqetësuar për këtë problem dhe kanë marrë masa serioze për ta përmirësuar gjendjen. Është rritur e forcuar **disiplina** në punë, i janë dhënë fonde të tjera bujqësisë për zhvillimin e mëtejshëm të saj dhe **rezultatet**, këto kohët e fundit, janë të kënaqshme në **furnizimin** e masave me produkte ushqimore, sidomos me artikuj **blegtoralë** e me perime. Ky është vetëm një fillim i mirë, po ne mendojmë se edhe më mirë do të jetë paskëta. Prandaj dëshirojmë që nëpër fabrika e uzina kushtet e punës, që ndikojnë shumë në shëndetin e punëtorëve, të jenë sa më të mira.

Kujdesi i madh i Partisë dhe i drejtuesve të uzinave e të fabrikave tona qëndron në atë që të ruhet në to pastërtia, sidomos ajo e ajrit. Masat e Qeverisë në këtë drejtim janë të shumta dhe kanë për **qëllim t'u** vijnë në ndihmë sa më shpejt punëtorëve. **Është** e domosdoshme të bëhet këtu te ju **kontrolli** i herëpashershëm sidomos i punëtorëve të reparteve të fonderisë e të

kovaçanës, organizmi i të cilëve dobësohet më shpejt, si rezultat i vështirësive që ka vetë natyra e punës. Pranë uzinave të mëdha ose kombinateve, ku ka një përqendrim të madh punëtorësh, çdo ditë është caktuar nga një mjek, ndërsa në disa të tjera me një numër më të vogël punëtorësh mjeku vete tri-katër herë në javë. Edhe ju besoj e keni këtu një mjek të tillë. Mirë është që të krijohen, siç është vepruar në disa ndërmarrje, kartelat shëndetësore të punëtorëve.

Çështja e ruajtjes së shëndetit të punëtorëve ka rëndësi të madhe, si për realizimin e planit të shtetit, ashtu edhe për interesat e tjerë më të mëdhenj të atdheut. Rritjes së klasës punëtore, si klasë në fuqi, Partia i ka kushtuar rëndësi të madhe. Ajo lufton që klasa jonë punëtore të jetë e shëndetshme fizikisht, e edukuar dhe e brumosur fort ideologjikisht. Në përgjithësi, gjendja shëndetësore e popullit tonë ka ardhur gjithnjë duke u përmirësuar. Siç dihet, nën kujdesin e Partisë janë marrë dhe po merren vazhdimisht masa higjienosanitare, kudo ka spitale, ka mjekë dhe po kryhen të gjitha shërbimet më të nevojshme për popullin. Krahas kësaj, ecën me sukses edhe edukimi profesional, politik e ideologjik i punëtorëve tanë. Kjo punë ka marrë një hov të madh dhe ka ndihmuar që ndërtimi i shoqërisë socialiste në Shqipëri të konsolidohet vazhdimisht e më tepër.

Në pragun e festës së 1 Majit, Ditës Ndërkombëtare të Punëtorëve, bashkë me shokun Haki [Toska], menduam të bënim një vizitë këtu, midis jush, punëtorë të uzinës «Traktori», për t'u takuar, për të biseduar dhe për të gëzuar bashkërisht. Para disa ditësh veteranëve

delegatë në konferencën e tyre kombëtare, që bënë në Korçë, u drejtova një përshëndetje nga zyra me anën e televizionit. Ndoshta për arsye teknike të regjistrimit në televizor u duka i dobët, kurse, siç e shikoni, jam shëndoshë e mirë. Puna arriti deri aty sa disa nga ata që më kishin parë në televizor i drejtuan letra Komitetit Qendror ku pyetnin: «Mos është dobësuar gjë shoku Komandant?», ndërsa ne u përgjigjëm se gjendja ime shëndetësore është shumë e mirë. Kjo natyrisht ndodhi se shokët e televizionit, me gjithë rezultatet e mira që kanë në punë, akoma nuk kanë arritur të perfeksionohen në nivelin e kërkuar. Ashtu sikurse e përmendët edhe ju, përveç sukseseve, si kudo edhe në Radiotelevizion, ka edhe të meta, siç kemi të meta edhe në punën tonë, por këto udhëheqja kurrë nuk ia fsheh popullit, përkundrazi, kërkon nga ai t'i bëjë vërejtje dhe kritika të vazhdueshme. Në rast se nuk bëhen përmirësimet e nevojshme, kjo mund të shkarkojë nga detyra cilindo qoftë edhe me çfarëdo përgjegjësie që mban, duke filluar që nga punonjësi ose komunisti më i thjeshtë e deri te sekretarët e Komitetit Qendror të Partisë. Partia kërkon nga të gjithë kuadrot të kryejnë detyrat me ndershmëri dhe me besnikëri ndaj marksizëm-leninizmit.

Siç e dini, arti dhe kultura jonë kanë bërë hapa të mëdhenj përpara. Te ne janë realizuar vepra shumë të bukura, si «Cuca e maleve», që është një balet jashtëzakonisht i bukur, qoftë nga përmbajtja, ashtu edhe nga

1. Në atë çast në sallë shpërthyen duartrokitje dhe brohoritje të zjarra për Partinë dhe për shokun Enver Hoxha.

mënyra e interpretimit. Zoica Haxho kërcen aty në mënyrë të mrekullueshme, me lëvizje të harmonizuara e shumë shprehëse. Muzika i përshtatet dramës. Kjo dramë edhe si film është realizuar mirë.

Partia jonë në të gjithë sektorët e jetës së vendit ka përgatitur kuadro që janë të gatshëm të punojnë dhe të konkurrojnë jo vetëm në kinematografi, por edhe në arte të tjera si në teatër, në muzikë, pa folur pastaj për folklorin tonë që nuk ia gjen bukurinë në asnjë vend. Këtë e them jo i nisur nga pozita lokaliste jo thjesht si mbrojtës i thesareve të popullit tim, por e them me bindje të thellë. Fadil Paçramit e Todi Lubonjës, këtyre dy armiqve të betuar të Partisë dhe të popullit tonë, dhe armiqve të tjerë të këtij kallëpi si ata, nuk u pëlqente folklori, prandaj Partia u tregoi vendin, duke u dhënë dënimin e merituar.

Sigurisht, që edhe ju këtu keni ngritur grupin e korit, të valltarëve e të valltareve nga radhët e punëtorëve dhe kjo është një gjë shumë e mirë.

Në jetë duhet të luftohet në të gjitha drejtimet, të luftohet në të gjitha fushat e jetës, të bëhen përpjekje që të realizohen planet, të bëhen përpjekje për rritjen e mirëqenies së popullit, të përvetësohet ideologjia marksiste, pa të cilën nuk mund të bëhet asgjë e mirë dhe të ecet vazhdimisht e pa u ndalur përpara, në mënyrë që jeta jonë të bëhet më e gëzuar dhe më e kulturuar. Njeriu që punon, ka nevojë edhe për dëfrim dhe dëfrimi më i mirë për të është kur, veç të mirave materiale, gëzon edhe bukuritë e vlerat shpirtërore. Sa rëndësi ka kur vajzat dhe djemtë dalin në skenë, këndojnë e hedhin valle. Kjo është një kënaqësi e madhe për

popullin tonë artdashës dhe për vetë ata që i ekzekutojnë.

U gëzuam shumë që u takuam dhe biseduam me ju dhe që u njohëm me sukseset që ka arritur klasa punëtore e uzinës suaj. Vështirësitë që i kanë dalë përpara kolektivit tuaj, puna këmbëngulëse që është bërë për kapërcimin e tyre dhe arritja e rezultateve të reja, ne na entuziazmojnë pa masë. Urime, urime! Suksese të tilla paçi ngahera!

Shoku Enver Hoxha largohet duke u shtrënguar dorën dhe duke i përqaftuar ngrohtësisht përfaqësuesit e klasës punëtore të kësaj uzine, që morën pjesë në këtë takim të paharruar.

Botohet për herë të parë sipas shënimeve të mbajtura në këtë takim, që gjenden në AQP

LIRI E VERTETE ESHTË AJO QE FITOHET ME LUFTË, ME GJAK E SAKRIFICA

Nga bisecla *me një delegacion të Frontit të Bashkuar Kombëtar e të Qeverisë Mbretërore të Bashkimit Kombëtar të Kamboxhias*

22 prill 1974

Pasi u uroi *mysafirëve mirëseardhjen, shoku Enver Hoxha* vazhdoi:

Para së gjithash dëshiroj t'ju shpreh kënaqësinë që ju, përfaqësuesit e një populli heroik e të mrekullueshëm, i cili lufton me kurajë të jashtëzakonshme për çlirimin e vet, ndodheni midis nesh. Ne vërejmë se lufta, betejat e popullit kamboxhian kundër klikës tradhtarë të Lon Nolit që mbështetet nga imperializmi amerikan, kanë kudo ndikim pozitiv. Lufta e tij ka rëndësi të madhe për shumë popuj në botë, që nuk e kanë fituar akoma lirinë, sepse ajo i inkurajon ata në luftën e tyre kundër pushtuesve. Luftërat si kjo që po bën populli kamboxhian, i frymëzojnë popujt dhe i bëjnë të nxjerrin mësim. Si rezultat i tyre dhe i luftës që zhvillojnë vetë, popujt po kuptojnë gjithmonë e më mirë se vuajtjet u vijnë nga imperializmi, nga socialimperializmi e

nga tradhtarët brenda vendit, që paguhën nga këta armiq.

Mjetet tona të propagandës, shtypi, radioja, televizioni e nxjerrin çdo ditë në pah luftën e popullit kamboxhian për liri dhe pavarësi. Kur transmetohen lajmet e jashtme nga televizioni shqiptar dhe Radio Tirana, gjithmonë flitet për sukseset e luftës së popullit tuaj. Kjo bëhet që populli ynë dhe popujt e tjerë të mos harrojnë se liri e vërtetë është ajo që fitohet me luftë. Liria, e fituar me gjak e me sakrifica, duhet ruajtur, duke luftuar me armë në dorë kundër imperializmit, social-imperializmit dhe reaksionit.

Populli ynë e shikon si luftojnë dhe vriten ata që duan liri, prandaj është vigjilent e i bindur se vetëm me luftë mbrohet liria që ka fituar. Në luftën që ka zhvilluar kundër armiqve të tij populli shqiptar kurrë nuk i ka nënvleftësuar ose mbivlerësuar as forcat e veta, as ato të armikut. Prishja e ekuilibrit në këtë drejtim, domethënë vlerësimi i njëanshëm i raportit të forcave në luftë, mund të shkaktojë çoroditje dhe humbje të lirisë së fituar.

Populli ynë kurdoherë ka qenë dhe do të jetë për-krah popullit tuaj, që lufton për një Kamboxhia të lirë, sovranë, të pavarur, të begatshme e të lulëzuar, të fortë nga pikëpamja ekonomike, industriale e bujqësore, nga pikëpamja ushtarake, nga ana intelektuale e shpirtërore etj. Dita e fitores suaj të sigurt nuk është larg.

Shokët më folën me hollësi për rezultatet e arritura në bisedimet me ju. Ata më vunë në dijeni të strategjisë dhe taktikës së luftës suaj për të arritur

fitore. Ne e njohim forcën e popullit kamboxhian dhe jemi në dijeni të luftës së tij të përditshme që e ka çuar në prag të fitores. Miqtë tuaj ju urojnë sukses të plotë dhe të gjitha përpjekjet e ndihma e tyre duhet t'i shërbejnë arritjes sa më të shpejtë të fitores suaj përfundimtare.

Armiku juaj, i rrethuar nga të katër anët, është shndërruar në një kufomë të gjallë, së cilës duhet t'i jepni goditjen e fundit, vendimtare për ta varrosur. Ku dhe kur duhet bërë kjo goditje, në këto apo ato momente, këtë ju e dini vetë. Eksperienca jonë ka vërtetuar që, për të asgjësuar armikun sa të jetë e mundur më shpejt, ushtria duhet të jetë gjithmonë në sulm, duhet të luftojë me ashpërsi që të mos i japë mundësi manovrimi armikut, i cili përpiket të fitojë sa më shumë kohë për të komplotuar e për të shfrytëzuar më mirë ndihmën dhe këshillat e imperialistëve amerikanë e të socialimperialistëve sovjetikë.

Ne nuk e njohim situatën në Indokinë, si e njihni ju, sepse atje jeni ju që jetoni e luftoni, por mendojmë se ndihma për çlirimin e Kamboxhias është shumë e rëndësishme dhe duhet të vazhdojë edhe pas marrjes së pushtetit në duart e popullit. Lenini ka thënë se është më vështirë të ndërtohet socializmin sesa të përmbysësh borgjezinë. Kjo thënie e Leninit është një e vërtetë e padiskutueshme, por, natyrisht më parë duhet të fitohet lufta e pastaj të bëhet fjalë për ndërtimin e socializmit.

Ne shqiptarët vërejmë se me këtë zhvillim që kanë marrë ngjarjet në Kamboxhia asnjë tërheqje dhe asnjë lëshim ndaj imperialistëve amerikanë apo socialimpe-

rialistëve sovjetikë nuk duhet bërë, ofertave dinake e diplomacisë së tyre të ashtuquajtur elastike nuk mund t'u zihet besë, prandaj kërkohet vigjilencë. Propozimet që ata bëjnë për «zgjidhje politike e paqësore të mosmarrëveshjeve e krizave» nuk janë tjetër vetëm thika në shpinën e popujve. Këto janë mësimet që ne shqiptarët i kemi pasur gjithmonë parasysh në luftën tonë, prandaj as kemi rënë dhe as do të biem në grackat që kanë ngrehur e do të ngrehin imperialistët e socialimperialistët kundër nesh.

Edhe për sa u përket pavarësisë e lirisë së popujve tanë, për të cilat marksizëm-leninizmi na mëson të luftojmë deri në fund, duhet të kemi parasysh parimet, t'i ruajmë ato fort e të mos bëjmë lëshime e tregti me to. Në situatën e sotme botërore, Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe Bashkimi Sovjetik, duke predikuar se janë për paqe, për ulje të tensionit, për çarmatim, për ndihmë ndaj të tjerëve, për dhënie kredish pa interes vendeve në zhvillim etj., kanë për qëllim të mashtrojnë popujt. Ne shqiptarët nuk u besojmë këtyre predikimeve. Ata që u besojnë e paguajnë me humbje të lirisë dhe me fatkeqësi të madhe për popujt e tyre. Prandaj kurtheve të fuqive imperialiste dhe socialimperialiste duhet t'u përgjigemi duke bërë politikë sqaruese e bindëse në gjirin e popullit nëpërmjet organizatave të masave, në mënyrë që ai të kuptojë qartë se është më mirë të bëhet një hap i vogël përpara në liri sesa një hap i madh duke qenë i ekspozuar ndaj shushunjave imperialiste. Ne shqiptarët themi: Më mirë të rrosh i varfër dhe i lirë, sesa të jesh nën thundrën e armiqve. Në qoftë se populli arrin të vlerësojë drejt situatat

politike dhe kupton se duhet të luftojë për lirinë e vet të zhvillojë ekonominë duke qenë vigjilent e duke u mbështetur në radhë të parë në forcat e veta, atëherë mund të thuhet se puna bindëse në masat ka pasur sukses.

Në çastet aktuale të zhvillimit të luftës së popullit kamboxhian kundër imperializmit ka akoma njerëz që e mbivlerësojnë forcën e këtij të fundit dhe nuk besojnë në fitoren tuaj. Edhe kur ne filluam luftën, kishte njerëz që thoshin me mosbesim: Çfarë mund të bëjnë këta fëmijë?! Si mund të luftohet kundër forcës së madhe të Musolinit, që përbëhet nga 8 milionë bajoneta? Si mund të luftohet kundër Gjermanisë së Hitlerit? Por «fëmijët» shqiptarë me Partinë e tyre Komuniste në krye, duke ndjekur një politikë të drejtë, bënë mrekullitë, shkatërruan armiqët e tyre të jashtëm e të brendshëm.

Ne u njohëm me situatën në vendin tuaj edhe gjatë vizitës së princ Sihanukut në Shqipëri. Në bisedat që pata me të, midis të tjerave, i thashë se në këto momente të vështira për popullin kamboxhian, duhen dalluar qartë miqtë dhe armiqët. Sihanukut i kujtova se armiqët më të mëdhenj të interesave të popullit kamboxhian janë imperialistët amerikanë dhe socialimperialistët sovjetikë, me të cilët kurrë nuk duhen bërë pazarllëqe. Po t'ua lypin interesat e tyre, ata do t'ju bëjnë oferta për bisedime dhe në qoftë se do t'i pranoni këto oferta, atëherë ata do ta lënë mënjane Lon Nolin e do të merren me ju, që t'ju futin në dorë. Të tillë mash-

1. Në qershor 1973.

trues dinakë e të pabesë janë imperialistët dhe social-imperialistët.

Ne shqiptarët e konsiderojmë pozitiv qëndrimin e princit Norodom Sihanuk në politikën e jashtme. Ai na tha se ishte kundër bisedimeve me amerikanët dhe me sovjetikët, se kurrë nuk do t'u shtrëngonte dorën dhe nuk do të bënte kompromis me ta.

Ndjekja e një politike realiste ndaj elementëve të shtresave të larta, pra edhe vlerësimi drejt i qëndrimit që mban princi Sihanuk, kanë rëndësi për interesat e luftës suaj. Të njëjtin problem hasëm edhe ne gjatë Luftës Nacionalçlirimtare. Në atë kohë, ne përpunuam me kujdes qëndrimin që duhej të mbanim ndaj përfaqësuesve të shtresave të larta të vendit. Ne u bëmë atyre thirrje për luftë të përbashkët kundër pushtuesit të huaj. «Ju nuk jeni komunistë, u thamë, por, në qoftë se e doni popullin, mund të vini të luftoni për lirinë e tij në një front të përbashkët me ne, komunistët». Thirrjen tonë të sinqertë ata nuk e pranuan, sepse pretendonin se nuk ishte koha, se nuk kishte ardhur momenti për të luftuar. Ne e filluam luftën pa pritur «momentin» që na rekomandohej nga ata, të cilët, në të vërtetë, nuk e dëshironin luftën popullore. Kur të fitohej liria, këta elementë, siç u vërtetua më vonë, do të përpiqeshin të formonin partitë e tyre, por populli nuk do t'i lejonte, sepse ata nuk kishin hedhur asnjë pushkë për lirinë e tij. Ne nuk mund të prananim kurrsesi qënien e partive të tyre në pushtet. Eksperienca historike kishte treguar dhe tregon se grupimet dhe partitë e shtresave të larta vihen shpejt në shërbim të armikut, kundër popullit. Ne u bëmë thirrje për luftë edhe njerëzve të

thjeshtë të popullit dhe ata erdhën, u bashkuan me ne dhe jo me ata që bashkëpunonin me armikun. Përkrah armikut mbetën vetëm shefat e klasave të larta, tradhtarët, që, kur fitoi revolucioni popullor, shkuan për strehim tek Amerika dhe tek Anglia. Politika jonë fitoi sepse ajo ishte e drejtë.

Pasi kryetari i delegacionit kamboxhian shprehu mirënjohjen për mbështetjen e vendosur që Shqipëria i jepte luftës së popullit kamboxhian dhe vendosmërinë për ta vazhduar luftën deri në fitore, fjalën e mori përsëri shoku Enver Hoxha:

Na bëri shumë përshtypje kur shokët tanë, midis të tjerash, na treguan se në bisedimet me ju kishin mësuar se nëntë të dhjetat e territorit kamboxhian janë çliruar dhe se në to janë ngritur këshillat e pushtetit popullor. Kjo është fitore e madhe, sepse në fund të fundit qëllimi i luftës revolucionare është marrja e pushtetit, krijimi i këshillave popullorë ku të marrin pjesë njerëzit e thjeshtë, të cilët janë më të sigurtit e më besnikët ndaj kauzës së demokracisë, të lirisë, të lumturisë dhe të begatisë së vendit. Kjo është rruga e drejtë. Edhe te ne këshillat popullorë u krijuan që në kohën e Luftës Nacionalçlirimtare. Ato ishin organe bashkimi e lufte të popullit shqiptar. Ne futëm në përbërjen e këtyre këshillave kryesisht njerëz të popullit. Kishte nga ata që nuk ishin plotësisht dakord me bindjet tona komuniste, megjithatë ata nuk ishin kundër nesh. Vija e Partisë sonë kërkonte që ne të punonim edhe me nacionalistët. Mbas Çlirimit disa prej tyre u bënë edhe ministra. Ata nacionalistë që, siç u provua, kishin qenë bashkudhëtarë të përkohshëm të revolucionit, u shkë-

putën prej tij dhe përfunduan në agjentë të fshehtë të imperialistëve anglezë dhe amerikanë, në sabotues të ekonomisë popullore, kurse të tjerët, të edukuar nga Partia, iu kushtuan çështjes së popullit dhe të socializmit. Kush e respekton dhe e do popullin, populli e nderon. Ai që nuk e do, nuk i meriton dhe nuk i gëzon dashurinë dhe respektin e tij. Populli nuk kënaqet me teorira boshe e nuk ngopet me lugë të zbrazur. Ai do të shikojë vepra pozitive, konkrete.

Populli shqiptar gjithmonë ka luftuar, por pushteti nuk ka qenë asnjëherë në duart e tij. Për shembull, para 50 e ca vjetësh shqiptarët bënë luftë heroike kundër forcave pushtuese të imperializmit italian dhe në Luftën e Vlorës i hodhën këto forca në det. Mirëpo kur mbaroi lufta, të ashtuquajturit demokratë, nga frika se mos populli që luftoi, merrte pushtetin në dorë, u vunë luftëtarëve nga një qeleshe të bardhë në kokë dhe u thanë: «Tani shkoni në shtëpitë tuaja!». Populli ynë ka kaluar shumë situata të vështira gjersa mori pushtetin në duart e veta. Partia e Punës e Shqipërisë, si në kohën e luftës ashtu edhe në periudhën e pasçlirimit, e ka udhëhequr popullin në fitore, sepse politika që ajo ka ndjekur, ka qenë kurdoherë e drejtë.

Me rastin e këtij takimi, do të donim t'u transmetonim nëpërmjet jush luftëtarëve dhe gjithë popullit kamboxhian simpatinë dhe dashurinë e madhe që populli shqiptar, Partia e Punës e Shqipërisë dhe Qeveria e Republikës Popullore të Shqipërisë ushqejnë për ta. U thoni se ne jemi gjithmonë në anën e tyre dhe kemi besim absolut në fitoren që do t'u vijë në radhë të parë nga vetë lufta që po bëjnë, se janë ata dhe askush tjetër

që do ta çlirojnë Kamboxhian, se pa ata dhe pa luftën e tyre nuk mund të ketë liri. Kush mendon ndryshe, gabon rëndë. Kush pretendon se nuk janë kamboxhianët, por të tjerë që luftojnë në Kamboxhia, ai kërkon të mashtrojë opinionin publik, por askush nuk ka për ta besuar. Janë pikërisht vetë kamboxhianët që luftojnë për çlirimin e atdheut të vet. Ne i mbështetim e i ndihmojmë ata me të gjitha forcat për të dalë fitimtarë.

*Botohet për herë të parë sipas sh.La-nimeve të mbajtura në këtë takim, **që gjenden në AQP***

TE SHTOHET KUJDESI PËR LEHTËSIMIN E PUNËVE TE GRUAS DHE MIRERRITJEN E FEMIJEVE

Shënime

26 prill 1974

Në pushtetin tonë popullor gratë kanë dalë me shumicë **në** punë. Kjo është një nga fitoret më të mëdha. Gruaja te ne është çliruar, është bërë qytetare me të gjitha të drejtat dhe në barazi me burrin. Kushtet e punës si të grave, ashtu edhe të burrave, janë përmirësuar dhe po përmirësohen çdo ditë. Ky është një fakt i pamohueshëm.

Veçanërisht luftohet për ta lehtësuar punën e gruas, si **në** fabrika, ashtu edhe në kooperativa. Janë vendosur dhe po zbatohen ligje për mbrojtjen e nënës dhe të fëmijës, janë ngritur kopshte, çerdhe, mensa, ambulanca, spitale, konsultore. Në gati çdo fshat ka mami, infermier, mjek etj.

Por me gjithë këto dhe me lehtësitë më të dukshme që janë krijuar brendapërbrenda në familje, prapë grua ja është më e rënduar në punë dhe këtë fenomen

nuk e shohin si duhet me sy partie, qoftë vetë organizatat e Partisë, qoftë kuadrot e pushtetit.

Kudo në fshat shikon se gratë vetëm punojnë. Po burrat? Edhe ata jo se lidhin duart, bëjnë punë, por pretendojnë se punojnë «në punë të rënda». Kur u hedh sytë statistikave të ditë-punëve, vëren se ditë-punët e burrave janë më të larta. «Puna më e rëndë» është për burrat, thonë! Të marrim një shembull «pune të rëndë». Të transportosh thasët me qerre nga lëmi në depo «punë e rëndë» është? Ku qëndron këtu puna «e rëndë»? Të hedhësh thasët nga toka mbi qerre (për këtë transportuesi ndihmohet edhe nga punonjës të tjerë që edhe kjo ndihmë hyn në «punë të rëndë»), pastaj t'i hipësh qerres, të ndezësh cigaren dhe të rrish kaluar për një orë derisa të vesh në depo? «Punë e rëndë» është kjo? Kurse puna që bën gruaja, që prashit nga mëngjesi herët dhe derisa perëndon dielli konsiderohet «punë e lehtë». «Kjo është punë për gratë», thonë. Një punë e tillë që grave e sidomos atyre shtatzëna u këput mesin, bën t'u varet fëmija në bark, dhe t'u shkaktohen shumë komplikacione që çojnë deri në abort, ua quajnë punën «më të përshtatshme!» Veç kësaj, pasi lë punën në arë, grua-ja fillon punën tjetër, të shtëpisë, gjithashtu shumë të rëndë! «Një punë e zakonshme», thonë, që duhet ta bëjë vetëm gruaja, paçka se ajo dërrmohet dhe në këto kushte, gruas shtatzënë mund t'i shkaktohet fare lehtë aborti.

Punëtorët e Partisë dhe të organeve shtetërore, si në fshat edhe në fabrikë, në të shumtat e rasteve kënaqen se tani institucione të tilla si çerdhet, kopshtet etj. ekzistojnë, prandaj e rëndësishme për ta është vetëm të shtohet numri i ditëve të punës dhe të ngrihet

rendimenti. Këto janë me rëndësi jetike dhe socializmi i kërkon, se përmirësojnë jetën e njerëzve, por ditët e punës i realizojnë njerëzit dhe këta duhet të gëzojnë shëndet të plotë.

Të gjithë, qoftë në kooperativë, ose në fabrikë, janë në gjendje të thonë se sa janë tejkaluar normat, sa mungesa bëhen, sa viça kanë pjellë lopët, sa rrojnë dhe sa nga këta viça kanë ngordhur. Por, kur i pyet sa gra janë shtatzëna, sa fëmijë kanë lindur ose vdekur në këtë periudhë, ata nuk dinë të përgjigjen, se nuk janë interesuar. Ky jo vetëm është një gabim serioz, por është një qëndrim skandaloz! Të interesohesh për lopën dhe për viçin dhe jo për nënën e për fëmijën, nuk mund të lejohet në vendin tonë socialist.

Ndodh që edhe nëpër raporte, që i vijnë udhëheqjes, të mos na paraqitet gjendja reale e kujdesit për gratë shtatzëna. Organizatat e Partisë duhet të ushtrojnë kontroll, të edukojnë dhe të detyrojnë kur duhet dhe kurdoherë jo vetëm maminë, mjekun, konsultoren etj. por edhe kryesinë e kooperativës, brigadierët e përgjegjës të tjerë dhe t'u vënë detyra që grave shtatzëna t'u bëhen lehtësi, të çohen në punët më të lehta gjatë periudhës së shtatzënisë, të edukohen burrat e tyre që t'ua lehtësojnë punën në shtëpi, të edukojnë vetë gratë shtatzëna që të kujdesen për higjienën personale dhe të foshnjës që do të lindë.

Nga ana tjetër, vetë gratë duhet të shfrytëzojnë në maksimum dhe me këmbëngulje të gjitha mundësitë që u ka krijuar shteti i tyre i diktaturës së proletariatit. Kur dikush shkel ligjet mbi mbrojtjen e nënës e të fëmijës, ato duhet ta dënojnë me forcë.

Drejtuesve të punës në kooperativa e kudo, qoftë për arsye «fushate* ose çfarëdo arsye tjetër, nuk u lejohej të mos marrin parasysh gratë që janë shtatzëna, të cilave duhet t'u bëhet një trajtim i veçantë i favorizuar. Po, i favorizuar dhe për këtë të mos habitet askush, pse favorizimi u bëhet grave dhe motrave tona që edhe punojnë, edhe linden e përtërijnë jetën! Vallë gjë e vogël është kjo?! Sa mendjeshkurtër janë ata që e nënvleftësojnë këtë çështje jetike! Njerëzit që i nënvleftësojnë këto gjëra nuk janë të denjë të drejtojnë punën. Si mund të qëndrojnë ata në udhëheqje të fabrikës, të kooperativës ose të rrethit, kur mortaliteti infantil është i lartë, kur ka aborte jashtë rregullit? Çështje vetëm personale janë këto? Jo, aspak! Çështje e turpshme është të interesohesh që të mos bëhen aborte? Jo, aspak! Këto janë probleme shoqërore, që duhet të merren seriozisht në dorë nga Partia dhe pushteti.

Jo vetëm duhet të mos ketë aborte, por fëmija duhet të lindë dhe të rritet i shëndetshëm, me të gjitha të mirat, pse mundësitë në vendin tonë janë krijuar, prandaj këto duhen shfrytëzuar.

Çerdhet dhe kopshtet në kooperativat bujqësore duhet të shfrytëzohen rregullisht dhe me kapacitet të plotë, sepse disa herë frekuentohen pak. Nuk duhen lejuar që këto institucione aq me vlerë të lihen si haure, të mos vihet dorë, të mos krijohen kushtet e nevojshme të higjienës dhe të komoditetit për foshnjat dhe kalamanët. Nuk duhet lejuar të veprohet si në disa kooperativa që caktojnë një kuotë ditore fare të vogël për ushqimin e kalamanëve në kopshte. Kësaj i thonë të mos kesh ide mbi problemin e madh që shtrihet Partia në këtë fushë

dhe jo vetëm kaq po të luftosh kundër, ta diskreditosh idenë e madhe! Ah, jo, këto në asnjë mënyrë nuk duhen lejuar.

Këto të meta nuk janë kudo, nuk janë të shumta, por atje ku janë, nuk duhen lejuar. Rshtë vallë e drejtë që në një kooperativë bujqësore, kooperativë e pasur, të ngurrojnë për të hapur kopshte apo çerdhe, pse gjoja nuk kanë lokale të përshtatshme për to?! Natyrisht, atje ku ka interesim për këto çështje, si në Pogon të Gjirokastrës, për vite me radhë nuk ka vdekur asnjë kalama. Gjirokastra është rrethi më i mirë në të gjitha këto çështje, më i miri në republikë dhe kjo i detyrohet punës së Partisë në rreth dhe shokut Rrapo Dervishi¹, që është shumë i lidhur me masat dhe s'i lë çështjet të zvarriten në spontaneitetet e në rutinë. Megjithatë të meta të tilla nuk duhen lejuar.

Ka prindër që nisen nga disa koncepte si ky: «S'i çoj kalamanët në çerdhe, pse kam një plakë në shtëpi». E mira është që ai ta lërë nënën plakë një copë herë rehat, të mos kujtojë se ajo nuk ka punë të tjera, të mos kursejë disa lekë për foshnjën dhe kalamanin, pse në çerdhe dhe në kopsht do të rriten dhe do të edukohen më mirë! Ato që mendon se i kursen për shëndetin e kalamanit, i prish gjetkë për ndonjë gjë që s'duhet dhe që kurrë nuk mund të vlejë sa shëndeti dhe jeta e fëmijëve.

Për mirërritjen e fëmijëve rëndësi i duhet kështu edhe edukimit të edukatoreve në këto institucione.

1. Në atë kohë sekretar i parë i Kornitetit të Partisë të Rrethit të Gjirokastrës.

Mjaft herë dërgohen në to gra të paarsimuara dhe pa zotësi pedagogjike, duke u nisur vetëm nga nevoja për të futur gra në punë! Në këto institucione duhet të caktohen gra të popullit që të jenë punëtore, të dashura dhe të kujdesshme, të edukuara posaçërisht, të kenë durim dhe pasion për rritjen dhe edukimin e të vegjëlve. Po të bëhet kështu, dhe kështu duhet të bëjë Partia, atëherë do të zhduken të gjitha paragjykimet dëmprurëse, do të zhduket ngurrimi për të dërguar fëmijët në këto institucione, nuk do të kursehet më për fëmijët dhe këta do të rriten të shëndetshëm dhe të edukuar mirë. Kjo do të bëjë me siguri që besimi dhe kujdesi i nënës shtatzënë, për vete dhe për fëmijën, të jetë më i madh, gjë që do të shkojë pastaj zinxhir: organet e Partisë, të pushtetit, kryetari i kooperativës, brigadieri, mamia, doktori, edukatorja në çerdhe o në kopsht do të bëjnë kujdes shumë më të madh sesa sot, për mirërritjen e fëmijëve.

Botohet për herë të parë sipas origjina/it që gjendet në Arkivin Qendror të Partisë

TA INKURAJOJME MË TEJ ZHVILLIMIN E HOVSHËM TE KULTURES E TË ARTIT POPULLOR

Shënime

7 maj 1974

Me shokët sekretarë bisedova për gjendjen e kënaqshme të zhvillimit të hovshëm që ka marrë kultura dhe arti popullor, veçanërisht kënga popullore dhe vallet. Veprimtaritë e vitit 1973 janë në bazë të këtij zhvillimi të vrullshëm të cilin duhet ta inkurajojmë më tej. Puna ideologjike dhe lufta kundër «rrufjanëve politikë» përforcoi dhe vuri më në dukje madhështinë e artit të shëndetshëm popullor.

Folklori, ky thesar i madh i popullit, aq shumë i nevojshëm, tek i cili synonin të influenconin më tepër rrymat dekadente, po bëhet pronë e masave të gjera të fshatit dhe të qytetit, i të rinjve dhe i të moshuarve. Organizimi ka luajtur një rol të madh në këtë zhvillim; festivalet e ndryshme janë një nga mjetet më të mira të edukimit dhe të nxitjes.

Të vazhdojmë dhe të mos kënaqemi kurrë me sa kemi arritur. Populli kënaqet dhe forcohet, forcohet

puna dhe ndërtimi, forcohet dhe kalitet brezi i ri me këtë frymëzim të zjarhtë patriotik, popullor. Ky frymëzim duhet ta rrethojë kudo rininë: në fabrikë, në arë, në shkollë, në fushë e në mal, në familje e në shoqëri. Brezi i ri të jetë i fuqishëm, i kalitur, i denjë për stafetën që do të çojë më përpara. Dhe ai do ta çojë, pse atë e edukon dhe e udhëheq Partia. Është madhështore dhe emocionante kur shikon fushat, fabrikat, malet, stadiumet, skenat mbushur me të rinj e të reja, sidomos të reja. Ç'mrekullira bëri Partia!

Ka pesimistë ose nga ata që kanë qejf të mburren për veten dhe thonë: «Ç'do të bëhet kur të mos jetë brezi ynë i Luftës Nacionalçlirimtare?». Më mirë do të bëhet, brezi i ri do të jetë më i fortë, më i zoti se brezi ynë. Është e vërtetë se ne bëmë Luftën Nacionalçlirimtare dhe luftuam e do të luftojmë deri në fund për ndërtimin e socializmit, por edhe brezi i ri lufton për ndërtimin e socializmit e për mbrojtjen e tij dhe kjo është një luftë shumë e madhe, e vështirë, e komplikuar. Atëherë, si është e mundur që të mos kihet besim tek të rinjtë e të rejtë?

Natyrisht, në këtë drejtim varet si punon Partia, si punojmë ne. Në rast se i qëndrojmë besnikë marksizëm-leninizmit, çdo gjë do të ecë vazhdimisht përpara. Në rast të kundërt, çdo gjë degjeneron; degjeneron partia, degjeneron klasa, degjeneron rinia, komprometohet socializmi dhe revolucioni proletar. Kjo ngjau në Bashkimin Sovjetik dhe në vendet revizioniste.

Në vendet kapitaliste, proletariati është i çoroditur, i përçarë nga ideologji të ndryshme borgjeze: kapitaliste, reformiste, socialdemokrate, «socialiste», revizioniste etj.

Të gjitha këto ideologji dhe rryma të ndryshme politike kanë të vetmin objektiv, ta largojnë klasën punëtore nga rruga e revolucionit, ta degjenerojnë atë në rrugën e reformizmit.

Në vendin tonë nuk do të ngjasë kurrë kjo, pse Partia është e çeliktë, pse ne jemi kalitur në kudhrën e saj dhe kështu do të kalitemi vazhdimisht.

Botohet për herë të parë tdpas origjinatit që gjendet në Arkivin Qendror të Partisë

PROJEKTPLANI TE JETE SA ME REAL
DIIE SA ME I MUNDSEHM
pER T'U PLOTESUAR

*Diskutim në mbledhjen e Byrosë Politike
të KQ të PPSHI*

8 maj 1974

Shqyrtimi që do t'u bëjmë sot materialeve të paraprojektplanit të pesëvjeçarit të gjashtë nuk do të jetë përfundimtar, për arsye se këto do të rishikohen përsëri jo vetëm për vërejtjet që mund të bëhen sot, por edhe për shkak të çështjeve që mund të dalin më vonë lidhur me marrëveshjet që do të nënshkruhen me Republikën Popullore të Kinës. Pra, ekzistojnë edhe faktorë të tjerë që duhen parë, studivar e mbajtur parasysh për planet tona të zhvillimit ekonomik e kulturor të vendit.

Është hera e parë që këtë problem të madh e marrim në shqyrtim në Byrën Politike. Kryesia e Këshillit të Ministrave e ka parë, megjithëse në Qeveri

I. Në këtë mbledhje u diskutua rreth materialeve të paraprojektplanit të zhvillimit ekonomik dhe kulturor të RPSH për pesëvjeçarin e gjashtë 1976-1980.

nuk është shqyrtuar. Shokët e Byrosë mund të kenë shumë gjëra për të thënë, le të ndalemi në më kryesoret.

Mendoj që, në diskutime, sa të jetë e mundur, të mos hyjmë në hollësi të mëdha, pse, po u futëm në to, nuk do të zgjidhim çështjet kryesore. Në përgjithësi kërkohet që forumet udhëheqëse të mos futen në detaje të të gjitha problemeve dhe këtë e kemi vetë në dorë ta bëjmë. Ne të vendosim këtu për çështjet kryesore, për orientimet bazë mbi të cilat do të mbështetet plani i gjashtë pesëvjeçar, pastaj shokët drejtues të sektorëve dhe ministrat, me vartësit e tyre, t'u futen çështjeve me hollësi, t'i studiojnë, t'i sheshojnë dhe, më në fund, të na i paraqitin përsëri që të vendosim.

Shokët e Qeverisë, në qoftë se kanë ndonjë gjë për të shtruar ose ndonjë korrigjim që mund të jetë bërë më vonë rreth materialeve të paraqitura, mund të na e thonë, në mënyrë që të shmangen pyetjet apo diskutimet për ato gjëra.

Pasi diskutuan shokët e tjerë rreth materialeve të paraqitura, shoku Enver Hoxha tha:

Mua më është dhënë një material më i përmbledhur se ai që kanë shokët e tjerë dhe më duket se ky është i mirë. Prandaj nuk do të ishte keq sikur një të tillë të merrnin gjithë shokët e Byrosë Politike. Sa për t'i hedhur një sy, unë mora edhe materialin më të detajuar, që e kanë shokët, ku shënohen objektet që mendohet të ndërtohen gjatë pesëvjeçarit të ardhshëm. Por, kam mendimin se hollësi si këto të paraprojektplanit i duhen më shumë Qeverisë e, në radhë të parë, Komisionit të Planit të Shtetit, sesa Byrosë Politike.

Pas studimit që është bërë, duke pasur parasysh

vërejtjet, mendoj se ritmi mesatar vjetor i rritjes së prodhimit industrial përgjithësisht është i drejtë. Gjithashtu, të drejta janë edhe përpjesëtimet e parashikuara në paraproyektplan ndërmjet dy nëndarjeve të prodhimit shoqëror, domethënë ndërmjet grupit A dhe grupit B.

Zhvillimit të mëtejshëm të minierave, shtimit të rezervave minerale dhe përpunimit të një sasive më të madhe mineralesh në vend, duhet t'u vëmë rëndësi të madhe. Mund të kihen parasysh edhe vërejtjet që bënë shokët, por më duket se këtyre çështjeve u është vënë kujdes. Gjithçka të shikohet brenda mundësive tona.

Rëndësi t'i kushtohet, gjithashtu, perspektivës së mëtejshme të kursimit të lëndëve të para, në mënyrë që më vonë të mos ketë kokëçarje për importimin e tyre e sidomos të disa nënprodukteve të naftës. Ne do të luftojmë për shtimin e rezervave të naftës, por duhet të luftojmë, gjithashtu, edhe për përdorimin sa më racional të saj. Nuk flas këtu vetëm për kursimet që duhet të bëjnë shoferët, që të mos i lajnë duart me benzinë etj., por e kam fjalën sidomos për mundësitë e mëdha të kursimit të naftës nëpër objekte të tilla, siç janë TEC-et. Unë mendoj që përdorimin e madh të naftës në këto objekte ta zëvendësojmë me qymyr. Natyrisht, energjia elektrike është shumë e nevojshme për ne dhe, në këtë drejtim, jam dakord me çka është thënë.

Jam i një mendimi me shokët dhe me ato që janë shkruar në material për ndërtimin e hidrocentraleve të Komanit dhe të Bushatit. Ne duhet të përpiqemi t'i bëjmë këto objekte, se pa energji elektrike nuk mund të

vihet në lëvizje gjithë kjo industri që kemi ndërtuar e do të ndërtojmë. Kursimet e energjisë elektrike **duhet** të jenë, gjithashtu, në rendin e ditës. Megjithatë, sado që të kursejmë, vetëm me to nuk i plotësojmë dot të gjitha këto kërkesa në rritje që dalin.

Zgjerimi i industrisë mekanike është i nevojshëm, por të shikohet se mos është vallë i shpejtuar mendimi që në uzinat tona të prodhojmë në pesëvjeçarin e ardhshëm pjesë të rënda ndërrimi? Unë nuk kam ndonjë ide konkrete për industrinë e kushinetave, por më duket se nuk është gjë e lehtë ngritja e saj. Nuk e di mirë këtë punë, por të kemi kujdes që të mos e rëndojmë shumë industrinë mekanike, për të cilën kemi kaq nevojë. Shqetësohem se mos e ngarkojmë qysh brenda këtij pesëvjeçari këtë lloj industrie, akoma të re në vendin tonë, me ndërtimin e elementëve të shumtë, të rëndë e që janë jashtë mundësive tona.

Me këtë rast, kisha për të thënë edhe disa gjëra të tjera.

Mendoj, gjithashtu, se përdorimi vetëm për avull i 400 000 tonëve qymyr në TEC-et është i tepruar. Përdorimi i avullit duhet të bëhet shumë më racional dhe në mënyrë të tillë që ai, përveç destinacioneve industriale, të përdoret edhe për ngrohje të banesave në qytet.

Jam dakord me mendimin që, pa ndërtuar akoma Kombinatin Metalurgjik të Elbasanit, nuk duhet të mendojmë për të dyfishuar kapacitetin e tij. Kjo nuk ka mundësi të bëhet, përveç të tjerave, edhe sepse **ngritja e nivelit teknik të kuadrove dhe përvetësimi i proceseve teknike të punës së re, nga ana e tyre dhe e punëtorëve, nuk janë të lehta.**

Në planin tonë duhet të parashikojmë edhe shtimin e prodhimeve ushqimore jo vetëm për konsumin e popullit, por edhe për eksportin. Prandaj, kur të bëjmë rishikimin e shifrave, të mos kënaqemi vetëm me faktin se kemi krijuar shumë linja për industrinë e lehtë, por të shikojmë edhe investimet për industrinë ushqimore. Për shembull, ne mund të parashikojmë shtimin e prodhimeve bujqësore duke ndërtuar më tepër serra nga sa kemi parashikuar. Lufta për përmirësimin e gjendjes ushqimore të popullit duhet të jetë kujdesi ynë kryesor. Këtë çështje ta lidhim edhe me koniunkturën ndërkombëtare me të cilën, duam apo s'duam ne, nëpërmjet tregtisë, jemi të lidhur me botën e jashtme, sepse blejmë dhe shesim.

Në këtë kuadër të shohim me kujdes çështjen shumë të rëndësishme të eksportit. Them ta shikojmë me kujdes, për dy arsye: e para, se, megjithëse kemi bërë përmirësime të theksuara, ne nuk arrijmë të plotësojmë në vend gjithë kërkesat për ushqimin e popullit dhe kemi qenë të detyruar të importojmë jo vetëm drithë, por edhe artikuj të tjerë. Por importi lidhet ngushtë me eksportin. E dyta, se çmimet jashtë, prej nga ne importojmë këta artikuj ushqimorë, janë rritur dhe do të rriten akoma më tepër në të ardhmen, për arsye të krizës së thellë ekonomike dhe financiare që ka kapur këto vende. Në këto kushte ne duhet të udhëhiqemi nga parimi që të importojmë sa më pak prodhime ushqimore. Kjo duhet bërë domosdo, po të kemi parasysh faktin se këto prodhime ushqimore janë me çmime të shtrenjta e që ngrihen çdo ditë. Por, fitimet nga ngritja e çmimeve shkojnë në xhepin e prodhuesve të jashtëm, gjë që

rëndon edhe në shpenzimet tona, pasi ne nuk i ngremë çmimet në dëm të konsumatorëve tanë. Prandaj, mendoj unë, në këtë platformë ta shikojmë importimin e prodhimeve ushqimore, por njëkohësisht edhe shtimin e eksportit.

Vëllimi që realizojmë në eksportimin e mineraleve është një tregues shumë i mirë për ekonominë tonë dhe një mbështetje kryesore për të ardhurat që marrim në vit nga eksporti. Ndër artikujt e tjerë që eksportojmë, një vend të rëndësishëm zë edhe duhani. Këto eksporte ne duhet t'i shtojmë në të ardhmen.

Rendimentet e parashikuara për drithërat, veçanërisht për grurin e për misrin, mendoj se janë të arritshme. Rritja e rendimentit të misrit për pesëvjeçarin që vjen më duket nuk është «e fortë», siç thuhet, sepse, sipas tabelës që kam, në krahasim me rendimentin e arritur në vitin 1973, del që shtesa për vitin 1975 është afro 8 kuintalë më shumë, kurse në paraproyektplanin për vitet 1976-1980 parashikohet një rritje rendimenti vetëm 4 kuintalë. Prandaj, duke marrë parasysh gjithë këto përparime që kemi arritur në bujqësi dhe në degë të tjera të ekonomisë, nuk mund të pohojmë se rritja e rendimentit të misrit është «e fortë». Unë nuk them se rritja është e vogël, por e kam fjalën që ajo është e mundshme për t'u arritur, në qoftë se mobilizohemi më shumë nga ç'jemi mobilizuar.

Duke u nisur nga nevoja e kursimit në përdorimin e bukës e të drithërave dhe nga shtimi i prodhimeve ushqimore, më duket se në vitin 1980 duhet të konsumohen për frymë më pak kilogram bukë nga sa është parashikuar. Këtë e them se ne jemi ata që kemi kaluar

edhe me më pak kilogram bukë për frymë, në një kohë kur mishi dhe perimet kanë qenë shumë më tepër deficitare se tani. Pra, po të llogaritim në plan rritjet që do të kemi në prodhimet e tjera ushqimore, si dhe kursimet që do të bëjmë, parashikimi për konsumin e bukës për frymë, nuk më duket i bazuar. Por, siç thashë, ulja e normës së konsumit të bukës mund të arrihet në rast se japim për konsum sasinë e parashikuar të primeve, të mishit, të vezëve dhe të qumështit.

Masat që parashikohen nga Qeveria për shtimin e mishit janë të mira. Por, sasia e zënies së peshkut, të shënuar në paraprojektplan, më duket se është e pamjaftueshme, prandaj, po të ketë mundësi, të bëhen përpjekje për ta rritur më tepër atë. Jam i mendimit se mund të shikohen më thellë mundësitë e shtimit të zënies së peshkut. Pas kaq vjetësh eksperience në këtë sektor, më duket se kjo sasi që parashikohet, është e paktë. Në qoftë se kërkojmë të marrim disa masa për kursimin e bukës dhe për shtimin e prodhimeve ushqimore, si të mishit e të tjera, atëherë të përpiqemi që ta shtojmë edhe peshkun, i cili nuk lyp as koncentrat, as tokë, as vendstrehim etj. Peshku është një rezervë e mirë ushqimore.

Në përgjithësi, për sa i takon ndërtimit të hekurudhave, jam dakord me formulimet që jep Qeveria. Zgjatja e hekurudhës deri në Shkodër dhe më tutje, deri në kufi me Jugosllavinë, është e nevojshme për lidhjen e vendit tonë me botën e jashtme, por më parë duhet zgjidhur problemi me Jugosllavinë, që edhe ajo të ndërtojë hekurudhën e saj deri në kufirin me ne.

E vetmja zgjidhje «për t'u shfryrë» Porti i Durrësit

nga ngarkesa e madhe, është ndërtimi i portit të Vlorës, vetëm se ndërtimi i këtij na kushton shtrenjtë, prandaj duhet bërë me etapa e për çdo etapë, pjesa që ndërtohet të jetë e përdorshme.

Në përgjithësi, nuk kam ndonjë vërejtje për sa u përket ndërtimeve, por mendoj se Qeveria duhet të parashikojë e të sigurojë një rezervë mjaft të madhe në këtë sektor. Kjo rezervë të krijohet jo vetëm në të holla, por edhe në materialet e ndërtimit. Kryesore në ndërtimet tona janë fabrikat e mëdha edhe shtesat që parashikojmë. Këto shtesa, disa herë, janë fabrika të tëra. «Zgjerimi i fabrikës ekzistuese», themi ne, por në të vërtetë, ajo që zgjerohet është fabrikë më vete.

Kurdoherë të mos harrojmë parimin e shtrirjes së ndërtimeve në gjerësi, por të kemi kujdes edhe përqendrimin e vënien sa më shpejt në prodhim të objekteve që ndërtojmë. Kjo gjë do të bëhet mirë në rast se do të mobilizojmë forcat dhe do të godasim pikërisht aty ku duhet goditur, duke mbajtur, siç thashë, edhe rezerva. Ne shohim që në çdo tremujor, bile në çdo vit, shumë objekte jo vetëm nuk përfundohen në afatet e caktuara por, çka është më keq, ka prej tyre që akoma s'janë filluar. Duke vepruar kështu në këtë drejtim, gënjëjmë vetveten ose bllokojmë shumë rezerva, fonde e materiale. Prandaj, gjatë rishikimit të planit të shtetit, kjo çështje të kihet kujdes dhe të mos rrimë pa rezerva serioze materiale. Këtu nuk e kam fjalën vetëm për çelikun e uzinës «Traktori», po për të gjitha lëndët e tjera të para të ndërtimit, si çimento, tulla etj. Unë nuk them të mos bëhen fabrikat e tullave ose fabrika të tjera, përkundrazi, theksoj që këto të bëhen e të zgje-

rohen. Duhet të ngulim këmbë në realizimin e planit në ndërtimet. Nga një informacion që kam marrë për realizimin e planit të tremujorit të parë të këtij viti në investimet e sektorit të ndërtimit, del se ai është shumë i ulët. Investimet në sektorin e ndërtimeve nuk realizohen, gjë që tregon se ndërmarrjet nuk e bëjnë sforcon e duhur për kapërcimin e vështirësive që kanë.

Unë jam dakord me propozimet për kërkesat e arsyeshme që i duhen bërë Republikës Popullore të Kinës dhe që, sipas mendimit tonë, janë të mundshme për t'u plotësuar nga ana e saj. Në përgjithësi, shikojmë që në Kinë vazhdon një propagandë e madhe për unitetin dhe miqësinë me vendin tonë. Megjithatë, në tratativat e fundit për hidrocentralet tona, ne kemi hasur edhe në disa vështirësi me kinezët, të cilët mendonin se ne nuk duhet të vazhdonim me ritmet që kishim caktuar për ndërtimin e hidrocentralit të Fierzës, të kombinatit metalurgjik etj. Pse e bënin këtë ata? E bënin që në këtë pesëvjeçar ne t'u bënim kërkesa më të vogla. Nga ana tjetër, kinezët nuk merrnin përgjegjësi që diga e hidrocentralit do të rezistonte etj., etj., por specialistët tanë na siguruan se nuk kishte asnjë rrezik për sa i përket rezistencës së digës dhe përgjegjësinë për këtë e morën këta. Kështu situata jo e mirë që u krijua lidhur me ndërtimin e hidrocentralit, u kapërcye. Pasi u ndryshua një nen i marrëveshjes përkatëse, kinezët na premtuan se do të na i jepnin të gjitha ndihmat si dhe më parë.

1. Në Ditarin Politik, shoku Enver Hoxha ka shkruar: «Përse udhëheqja kineze e trajton në mënyrë të gabuar, dhe bile mund të themi armiqësore, çështjen e madhe për ne të Hidro-

Kina po ndjek një politikë të gjerë me shumë shtete, të cilat nuk janë në pozita marksiste-leniniste; përku-ndrazi, ka nga ato që, nga njëra anë i kërkojnë ndihma, nga ana tjetër lëshojnë bateritë kundër saj dhe hanë në grazhdet e kapitalizmit.

Si konkluzion, them se, duke marrë parasysh që kërkesa jonë është e arsyeshme, ne duhet të ngulim këmbë pranë kinezëve për akordimin e kredisë së parashikuar, por të jemi të bindur se ata nuk do të na e japin tërë shumën. Ne të përgatitemi jo për shkurtimin e veprave të mëdha, se ato mund të na i japin (dhe është e arsyeshme të na i japin), por fjala është se janë në plan shumë vepra të tjera që për ne nuk janë të vogla; mund të ndodhë që kinezët të mos respektojnë marrëveshjet, prandaj duhet t'i rishikojmë. Rishikimin duhet ta bëjmë në kuptimin që të ngremë io vetëm fabrikat që shtojnë prodhimin dhe që janë të domosdoshme për ekonominë tonë, por të ngremë me forcat tona edhe linjat e reparatet e reja, sipas kërkesave që janë bërë nga poshtë. Për ngritien e këtyre linjave të mos gjendet rruga më e lehtë që të kërkojnë për t'i prurë nga importi, por edhe për këto të mbështetemi në burimet e foreat tona.

Ne mund të heqim nga plani disa gjëra, ndonjë nga veprat e mëdha. por pa cenuar objektet vendimtare të prodhimit. «Bishta» ka në projektplan dhe, që këto të mos shkaktajnë më pas •cokëearjen» e Qeverisë dhe të

centralit të Fierzës? Ashtu siç e kanë shtruar specialistët kinezë problemin, hantazi po na thonë se duhet hequr dorë nga ndërtimi i këtij hidrocentrali. Po pse? Vallë «çështje mungese studimi gjeologjik»? Nuk është e vërtetë» (Shih: Enver Hoxha, -Shënime për Kinën», vëll, II, f. 87.)

[omisionit të Planit të Shtetit, është me vend që kur apim kuotat, t'i kemi studivar mirë ato e të mos lëvi- et prej tyre. Në qoftë se, për shembull, Ministrisë së ndustrisë i jepet një kuotë e caktuar, jashtë kësaj kuote jo nuk duhet të kërkojë më shumë, prandaj ky dikaster ë vërë në listën e kërkesave ato objekte që janë me të •ërtetë të domosdoshme dhe rentabël për ekonominë onë. Të tjerat, t'i ketë në një platformë të dytë, për t'l ilotësuar në qoftë se do të ketë mundësi. Nuk duhet të Ldodhë që Komisioni i Planit të Shtetit të rishikojë herë here, në hollësi, të gjitha kërkesat, por t'i ketë të iarta ato qysh në fillim.

Unë nuk kisha vërejtje të tjera. Me të gjitha çësh- jet jam dakord. Ne do ta shikojmë prapë projektplanin !ë ai të jetë sa më real dhe sa më i mundshëm për t'u)lotësuar.

*Botohet për herë të parë sipas
tekstit të wrjerrë nga proces-
rerbaai f mbledhjes së Byrosë
Politike të KQ të PPSH,
që gjendet në AQP*

NË KOOPERATIVAT E TIPIT TË LARTË TE ECIM ME STUDIME, ME LLOGARI, TË GJYKOJME ME LOGJIKEN E SPECIALISTIT TE PËRPARUAR

Diskutim në *mbledhjen e Sekretariatit
të KQ të PPSH*¹

10 maj 1974

Kush ka ndonjë pyetje për këto çështje? Ju propo-
zojmë, shokë, të na bëni një pasqyrë shumë të shkurtër
të gjendjes aktuale të disa problemeve në bujqësi, se për
kooperativat e tipit të lartë keni folur në materialet e
paraqitura. Në pasqyrën e përgjithshme të problemeve
të bujqësisë, mos na flisni për shiun që ka rënë dhe për
tokat që janë lagur, as për gatishmërinë e SMT-ve bre-
nda 15 ditëve, se këto i dimë. Por ne duam të njihemi
nga afër me disa probleme të rëndësishme që ka aktua-

1. Në këtë mbledhje u diskutua për rolin udhëheqës të
organizatave të Partisë në kooperativat bujqësore të tipit të
lartë për realizimin e detyrave të planit si dhe për forcimin
ekonomiko-organizativ të tyre. Ishin të ftuar sekretarët e ko-
miteteve të Partisë të rretheve Berat e Fier, që ndiqnin pro-
blemet e bujqësisë.

lisht bujqësia dhe për të cilat në Byronë Politike, janë marrë vendime. Mund të na thoni shkurt, bie fjala, ç'është bërë konkretisht në rrethet tuaja për përhapjen e eksperiencës që doli nga studimi për kooperativën bujqësore të Plasës të Korçës? Ç'po bëhet me studimet e shumta të tokave në përgjithësi, me hartat pedologjike, agrokimike etj.

Na flitnil më konkretisht se ku qëndrojnë zvarritjet për të vënë në zbatim përvojën e Plasës? Çfarë keni bërë dhe ç'duhet të bëni, se në Fier ka një sistem të tërë të punimeve e të qarkullimeve bujqësore. Përnjëherësh nuk mund të bëhen këto punë.

Le të marrim, për shembull, kooperativën bujqësore të Cakranit, që po dallohet tani dhe që ju e merrni si shembull të mirë. Çfarë ka bërë organizata-bazë e Partisë atje për këtë problem? Si e ka drejtuar ajo punën për zbatimin e direktivave, përgjithësisht dhe pjesërisht? Nga këto çështje dua të kuptoj edhe punën tuaj si komitet i Partisë i rrethit. Eksperienca e punës që ju jep Komiteti Qendror i Partisë ka qenë e tillë që për probleme të veçanta ka dërguar punonjësit e aparatit, ta zëmë, në kooperativën e Pojanit, të Zëmlakut etj., etj. dhe ka nxjerrë konkluzione në vend për punën që bëhet. Përvoja e punës së Zëmlakut ose e Plasës etj. është marrë nga ju dhe, natyrisht, i është rekomanduar për zbatim kooperativës bujqësore të Cakranit. Por ne duam të na thoni se çfarë ka bërë konkretisht në këtë drejtim organizata-bazë dhe kryesia e kësaj kooperative?

1. I drejtohet sekretarit të Komitetit të Partisë të Rrethit të Fierit.

Po për rrethin e Beratit pse nuk është folur për këtë problem në raport?

Jo, shokë, nuk duhet të na vini në Sekretariat për të raportuar lidhur me kooperativat bujqësore të tipit të lartë me mendime të pakontrolluara, të përgjithshme e të njohura. Një nga çështjet kryesore në kooperativat e tipit të lartë është bashkërendimi i punëve, se ndryshe ato, si edhe kooperativat e tjera, nuk mund të ecin. Në mënyrë të veçantë kooperativat bujqësore të tipit të lartë nuk mund të përparojnë pa një koordinim të mirë të punëve. Këtë gjë me rëndësi jut nuk e keni parashtruar në raport. Që e keni filluar këtë punë studimore, është një gjë e mirë, por ky fillim nuk na thotë shumë gjëra. Ne duhet të dimë si e keni filluar dhe kur do të mbarojë kjo punë? Studimi i kooperativës së Plasës u fillua dhe u mbarua brenda një kohe të caktuar, aq sa ishte e nevojshme. Ne, kur ngarkuam shokët me studimin që u bë, nuk u vumë atyre detyrën ta studionin çështjen për të gjithë Shqipërinë, por për një kooperativë, prandaj edhe ju duhej ta kishit marrë këtë shembull të Komitetit Qendror të Partisë dhe t'i viheshit studimit jo për të tëra kooperativat e rrethit të Beratit, po vetëm për një kooperativë, të cilën ta bënit shembull që të vinin të tjerët e të mësonin nga përvoja e saj. Ju të gjitha këto i dini, por ashtu siç veproni në mënyrë të përgjithshme, të pakontrollueshme dhe të pareaalizueshme, puna nuk mund t'ju ecë mirë. Në punë të kësai natyre nuk duhet kërkuar të studiohen njëherësh tërë

1. I drejtohet sekretarit të Komitetit të Partisë të Rrethit të Beratit.

kooperativat bujqësore të rrethit, por në fillim të shikohet, bie fjala, kooperativa e Lapardhasë që ajo të bëhet model, e pastaj përvoja e saj shpërndahet në të tjerat.

Nuk dua të na flisni në përgjithësi, por konkretisht: do t'i bashkërendoni këto punë, duke gjykuar: «Kaq e kemi hapin për eksperiencën e Plasës, prandaj do të bëjmë disa spostime nga të cilat do të heqim, për shembull, duhanin, që do të plotësohet me diçka tjetër». E keni bërë këtë kompensim? Nuk e kam fjalën për të tëra, por për ato që u bënë. Ta zëmë, se filan kooperative iu hoq nga plani mbjellja e duhanit. Atëherë a iu dha një kooperative tjetër ky duhan apo nuk iu dha?

Gjithashtu, dua të di konkretisht nëse ka pasur kundërshtime nga kooperativistët për spostimet e pjeshme që iu bënë bimëve në këto kooperativa? Si ka punuar Partia në këtë drejtim?

Pas përgjigjeve për pyetjet e bëra dhe diskutimeve të tjera, shoku Enver Hoxha vazhdoi:

Do të flas shkurtimisht, për arsye se problemet që u diskutuan, thuajse të tëra janë të njohura mirë nga të gjithë shokët. Kur flasim për zbatim shkencor të detyrave në bujqësi, nuk e kemi fjalën për shkencë të pakapshme, por për një shkencë të zbatueshme nga njerëzit tanë të thjeshtë, të ndihmuar nga specialistët. Kështu, në qoftë se bëhet llogari, për shembull, për raportin në mes strukturës së bimëve, punës së njerëzve dhe shfrytëzimit të mekanizmave, kjo çështje duhet të bëhet problem, të llogaritet në mënyrë të tillë që të dalë qartë se në kooperativë kemi këtë vëllim pune për të kryer; se kemi kaq njerëz dhe kaq mekanizma. Pra të dalë raporti ndërmjet tyre dhe pastaj, mbi këtë bazë,

të arrihet në përfundimin e saktë nëse ky raport është apo nuk është i drejtë. Kjo llogari kërkon të analizohen një sërë çështjesh, që duhen parë me vëmendje. Duke vepruar në këtë mënyrë, do të lindë nevoja të shikohet nëse dalin të tërë kooperativistët në punë apo nuk dalin, sa ditë pune bëjnë mesatarisht, sa punime mbulojnë mekanizmat që disponohen nga kooperativa etj.? Atëherë, së këtejmi dilet me një përfundim të drejtë e të saktë, nëse ka fuqi punëtore të tepërt, të mjaftueshme apo mangët. Në rastin e fundit do të mendojmë se me çfarë mekanizmash do t'i zëvendësojmë këto forca që janë mangët. Në qoftë se shteti nuk ka mundësi të sigurojë mekanizmat që nevojiten, atëherë duhet të mendohet që të përgatiten mekanizma të vegjël brendapërbrenda në kooperativë. Të tillë mekanizma duhet të bëhen kur nuk del asnjë mundësi tjetër për zgjidhjen e çështjes. Kështu, kur ecim me hesape të bëra me kujdes, e gjejmë patjetër rrugën e zgjidhjes, e cila në rastin konkret, mund të jetë kryerja e punimeve me mekanizma të thjeshtë. Në këtë mënyrë nuk ka arsye të shikohet jo më në Ministrinë e Bujqësisë, por as në rreth...për të kërkuar mekanizma, sepse zgjidhja do të gjenet brendapërbrenda kooperativës. Në këtë rrugë duhen ngritur dhe duhen zgjidhur disa nga këto probleme.

Ne flasim kurdoherë për fuqinë punëtore e për ditët e punës dhe themi: «Bëmë 230 ose 250 ditë-punë; sikur të bënim 300 do të ishte më mirë» etj., etj. Të gjitha këto kërkesa kanë të bëjnë me dëshirat tona të mira, por, që ato të zbatohen, nevojitet krijimi i mundësive dhe puna e Partisë për kuptimin e direktivës. Direktiva e Partisë nuk është zbërthyer siç duhet në

kuptimin që udhëheqja e kooperativës bujqësore, së bashku me organizatën-bazë të Partisë dhe organet e pushtetit në fshat, të dinë thelbin e çështjes. Për shembull, të dinë se këta mekanizma dhe këto forca pune kemi; deri këtu forcat balancohen, por në një drejtim tjetër ato nuk balancohen. Atëherë, të mendohet se çfarë duhet të bëjnë e pastaj të zhvillohet puna e Partisë në atë drejtim dhe jo vetëm duke bërë propagandë, por duke marrë edhe masa, duke ngarkuar njerëz për vënien e këtyre masave në jetë. Pikërisht këtë metodë pune duhet të futim në bujqësi.

Që kooperativat e tipit të lartë të jenë në nivelin e duhur dhe të realizojnë rendimente të larta, është e domosdoshme që ato të ecin me llogari. Këtë problem të mos e kuptojmë si diçka të thjeshtë e të dorës së dytë, por si problem kryesor. Sikur t'i pyesnim shokët sekretarë që kanë ardhur nga rrethet nëse mbahet llogari apc jo në kooperativat e tipit të lartë, ata do të thoshin: «Po, mbahet, si nuk mbahet?!». Është e vërtetë se kooperativat bujqësore mbajnë llogari, por puna është se si e mbajnë atë dhe si i zgjidhin problemet që dalin prej saj? Në kooperativat bujqësore, ku forcat e punës, për shembull, janë deficitare, shpeshherë problemi zgjidhet duke iu drejtuar rrethit për t'ua plotësuar këto deficite. Është gjetur një metodë e thjeshtë: «Oburra të plotësohen me punë vullnetare deficitet e krijuara për mungesa të tilla ose për mungesa të organizimit të punës!». Për këtë qëllim mbyllen shkollat ose tërhiqen punonjës nga qendrat e tjera të punës e të prodhimit. Unë s'kam kundërshtim që të vazhdojë të organizohet puna vullnetare, por, ama, puna e bërë qoftë edhe nga një koo-

perativë në dobi të një tjetre, duhet të llogaritet dhe të paguhet. Kjo do të thotë që kooperativa bujqësore, e cila merr nga kooperativa të tjera ndihma plotësuese, në fuqi punëtore, duhet të mbajë llogari për to, të regjistrojë sa i kushton kjo punë dhe sa e rëndon koston e prodhimit. Unë jam i bindur se gjer më sot një gjë e tillë, si rregull, as që figuron e regjistruar në kooperativat tona.

Asnjë kooperative nuk i lejohet që të vijë e të punojnë për të, falas, kooperativistët e kooperativave të tjera që marrin më pak lekë për ditë-punë se anëtarët e saj. Është absolutisht e domosdoshme që puna e bërë me forca nga jashtë kooperativës të paguhet prej saj me qëllim që të mos na shkelen parimet, si dhe për arsye që çdo veprim të shkojë me llogari. Atëherë mund të themi se kooperativa e tipit të lartë do të jetë me të vërtetë një ekonomi bujqësore socialiste moderne, do të dijë për çdo gjë ç'bëhet dhe do të jetë në gjendje të nxjerrë realisht koston e prodhimit. Këtu u tha se ky fond mund të futet në investimet.

Po të të lejojnë, edhe mund t'i futësh në investime, por nuk do të ishte e drejtë të futësh në investimet e tua ato të ardhura që u përkasin të tjerëve.

Këto probleme nuk mund të zgjidhen të gjitha në këtë mbledhje, por punonjësit e bujqësisë dhe Partia duhet t'i shikojnë imtësisht, të mendojnë çdo gjë dhe të ngarkohen njerëzit me zbatimin e përpiktë të detyrave që u takojnë. Që të zbërthejmë mirë direktivat e Partisë, duhet të vrasim mendjen.

Sipas mendimit tim, mjaft probleme që ka shtruar Partia për bujqësinë nuk duhen marrë të shkëputura

nga njëri-tjetri, pse, pavarësisht nga koha kur është shqyrtuar dhe kur është vendosur për to, Byroja Politike kurdoherë ka pasur një qëllim dhe ka bërë një renditje për shikimin e tyre.

E kemi thënë edhe herë të tjera se organet e Partisë dhe të pushtetit duhet të shmangin nga metoda e tyre punën me fushata, domethënë, mobilizimin për një problem duke lënë mënjanë të tjerat, duke dobësuar për njëfarë kohe vëmendjen ndaj çështjeve të mëparshme. Ato duhet t'u vënë rëndësi frontalisht të gjitha problemeve, natyrisht, duke vënë në lëvizje organet përkatëse. Përndryshe, bujqësia, ashtu si çdo sektor tjetër, nuk mund të ecë përpara në mënyrë të harmonizuar dhe në rrugën e zhvillimit modern.

Ka kohë që ne kemi marrë vendimin e njohur për organizimin e kooperativave të bashkuara. Ky është një problem i madh, për të cilin Partia dhe pushteti kanë punuar dhe prapë vazhdojnë të punojnë. Ato punojnë, gjithashtu me kujdes për forcimin e pandërprerë ekonomik dhe organizativ të këtyre kooperativave. Rezultatet e arritura janë të kënaqshme, megjithatë puna që është bërë nuk mund të konsiderohet kurrë e mjaftueshme, prandaj nuk duhet dobësuar vëmendja në këtë drejtim. Partia këtë duhet ta ketë kurdoherë parasysh.

Mbi bazën e eksperiencës së kooperativave të bashkuara, siç dihet, më vonë vendosëm organizimin e kooperativave bujqësore të tipit të lartë. Natyrisht, pasi u mor vendimi për këtë, si organizimi ashtu dhe puna për forcimin e tyre, nuk ishin në nivelin që kërkohej. Kështu doli nevoja e marrjes së masave të tjera për ecjen e tyre gjithnjë e më përpara. Për këtë qëllim janë

dhënë udhëzimet përkatëse, nëpërmjet të cilave është bërë e qartë se si duhet të punohet në to.

Është e padiskutueshme se që nga koha e krijimit të këtyre kooperativave janë bërë mjaft përparime. Partia ka sqaruar, ka bindur, por edhe e ka organizuar punën në to në një mënyrë të tillë që t'i jepet një hov i mëtejshëm rritjes së prodhimit bujqësor e blegtoral, duke e intensifikuar atë në një shkallë sa më të madhe. Dhe, e vërteta është se në këto kooperativa prodhimi është rritur. Megjithatë, në këto ekonomi të mëdha kolektive socialiste, çështja nuk mund të quhet e mbaruar. Bile, për të qenë realistë, duhet thënë se jemi akoma në fillim të procesit të organizimit të tyre, prandaj të mos kënaqemi me rezultatet e para që janë arritur dhe që janë premtuese.

Tani kemi në dorë disa studime të rëndësishme që janë kryer dhe që kanë të bëjnë me modernizimin e bujqësisë sonë, pa të cilat asnjë lloj organizimi në këtë degë të ekonomisë nuk do të kishte efektin e duhur. Këto janë studimi pedologjik e agrokimik, ai i përqendrimit të prodhimit e i specializimit të ekonomive bujqësore dhe ai i qarkullimit të bimëve. Këto studime me vlerë duhet të na shërbejnë për t'i vënë në jetë. Por, ato nuk mund të zbatohen njëherësh dhe njëlloj në të gjitha kooperativat bujqësore të rrethit. Në rrethin e Beratit, bie fjala, mund t'i zbërthejmë këto studime në fillim në kooperativën e Lapardhasë, për ta bërë këtë një ekonomi kolektive model. Pastaj punohet që të merren masa në mënyrë që përvoja e mirë e kësaj kooperative të shpërndahet në gjithë kooperativat bujqësore të rrethit.

Vënia në jetë e detyrave që dalin nga këto studime, së bashku me detyrat e tjera që ka përpara bujqësia, përbëjnë kuadrin e përgjithshëm agroteknik dhe ekonomiko-organizativ. Këto probleme të mëdha Partia duhet t'i ketë të tëra vazhdimisht në qendër të vëmendjes së vet dhe t'u kërkojë komiteteve të Partisë që për zgjidhjen e drejtë të tyre, si në bazë ashtu edhe në rreth, t'i bashkërendojnë mirë të gjitha detyrat që u janë vënë.

Dhe, që këto probleme të bashkërendohen mirë, ashtu siç kërkohet, sipas mendimit tim, është e domosdoshme që udhëzimet e Komitetit Qendror të Partisë dhe përvoja e përparuar e një sektori ose e një kooperative shembullore, të kuptohen qartë nga të gjithë punonjësit e bujqësisë të kooperativave të ndryshme. Të kuptohet, para së gjithash, thelbi dhe qëllimi i problemit, qoftë ky problem agroteknik, organizimi i metodës së punës etj.

Kur flasim për zbatimin e një organizimi apo të një përvoje të përparuar duhet pasur parasysh që këto nuk mund të bëhen kudo në mënyrë të njëlojtë. Ne jemi marksistë-leninistë dhe si të tillë (për arsye të ndryshimeve sasiore e cilësore të shumë të dhënave që kanë të bëjnë me problemin në fjalë dhe që duhet të zgjidhen jo vetëm në çdo rreth, por edhe në çdo kooperativë bujqësore) e kemi të qartë se në këtë drejtim ndikojnë shumë faktorë, duke filluar që nga toka e deri te ngritja ideopolitike e njerëzve; që nga mundësitë e dhënies së veglave e të mjeteve bujqësore e deri te mënyra dhe shkalla e përdorimit dhe e shfrytëzimit të tyre (qoftë për arsye të nivelit të ndryshëm të drejtimit organizativo-ekonomik, qoftë për arsye subjektive të

punonjësve që i përdorin). Në të tëra këto procese pune ka dallime të mëdha e të ndjeshme ndërmjet sektorëve, brigadave, skuadrave e individëve, të cilat nuk mund të mos merren parasysh, përndryshe do të binim në shabllonizëm, i cili kudo, por veçanërisht në bujqësi, nuk është aspak i rekornandueshëm.

Direktivat që jep Komiteti Qendror i Partisë për të gjitha problemet, në përgjithësi janë të drejta. Por, praktika e punës gjatë zbatimit të tyre lypset të jetë kurdoherë e gjallë, revolucionare, krijuese, e zhdërvjellët, jostatike. Është e domosdoshme që në këtë drejtim të luftohet sidomos kundër situatave statike, të palëvizshme. Në qoftë se këtë e pranojmë si marksistë, atëherë duhet të pranojmë që edhe gjatë përpjekjeve që bëhen për vënien në jetë të kësaj apo të asaj direktive, mund dhe duhet të bëhen plotësime e përmirësime.

Plotësimet dhe përmirësimet që mund t'i bëhen një direktive të lëshuar nga lart, nuk duan të thonë se direktiva vetë ka qenë e gabuar. Thelbi dhe qëllimi i saj mbeten të drejta, por, siç na mëson marksizëm-leninizmi dhe praktika. në punë e sipër dhe në kushtet që ndryshojnë vazhdimisht, mund të lindë nevoja e përsosjes së mëtejshme të direktivës. Duke vepruar kështu, vjen një situatë e tillë që, në bazë të kushteve që krijohen dhe pasi të kemi reflektuar mbi to, do të detyrohemi të marrim vendime të reja të drejta, më të përparuara nga të mëparshmet, që i sjellin më tepër dobi asaj që synojmë të arrijmë dhe, krahas kësaj, të marrim njëkohësisht edhe masat më të përshtatshme organizative për vënien e tyre në jetë. Kjo do të thotë që, në të gjitha çështjet që ka shtruar dhe shtron vazhdimisht Komiteti Qendror

i Partisë, ne duhet të luftojmë sidomos kundër kuptimit e qëndrimit statik dhe kundër spontaneitetit.

Dihet se kooperativa bujqësore e Cakranit në rrethin e Fierit ka siguruar tashmë rezultate të mira. Këto nuk kanë ardhur as nga qielli, as vetvetiu, por janë arritur për arsye se organizata e Partisë dhe kryesia e kooperativës, si dhe Partia në rreth, kanë punuar në mënyrë të zgjuar dhe kanë ndihmuar fuqimisht që anëtarët e kësaj kooperative, deri në njëfarë shkalle, të marrin masa dhe të punojnë në mënyrë të ndërgjegjshme e me perspektivë për të shfrytëzuar mirë e si duhet të gjitha mundësitë që janë krijuar aty. Këto mundësi, si kudo, edhe atje, janë të mëdha dhe përbëjnë një rezervë të madhe, veçse u desh të bëheshin përpjekje që të zbuloheshin, të qartësoheshin dhe pastaj të merreshin masa për t'i vënë në jetë. Megjithatë, nuk mund të thuhet se ato janë shfrytëzuar deri në fund, sepse, po t'i pyesësh shokët drejtues të kësaj kooperative se cilat lloje foragjeresh u japin rendimente më të larta në njësi e në përmbajtje, duke bërë që t'u kushtojnë më lirë ushqimet e viçave e të gjedheve apo ato të pulave, mendoj se asnjë nuk është në gjendje të përgjigjet me kompetencë. E them këtë se, sidomos në vendet e tjera, është vërtetuar se ekonomikisht mishi më i leverdishëm e me kosto më të ulët është ai i pulave. Vihet pyetja: përse pula gjetkë të jetë më me leverdi, kurse te ne jo? Kjo ndodh, mendoj unë, për arsye të koncepteve të vjetra zooteknike, si për prodhimin, ashtu edhe për përdorimin e ushqimeve. Te ne ka koncepte arkaike në lidhje me ushqimin e kafshëve dhe të shpendëve, ashtu siç ka koncepte statike në zbatimin si duhet në jetë të direktivave

të Komitetit Qendror të Partisë për këto probleme. Ja pra, se si një mundësi që ekziston në ekonomitë tona bujqësore nuk shfrytëzohet dhe kjo nuk do të arrihet pa luftuar më parë kundër koncepteve që përmenda.

Po të flasim, për shembull, për lopën, çështja është e qartë jo vetëm për çdo kooperativist, por edhe për çdo qytetar. Të gjithë i njohin të mirat që siguron, se është një «fabrikë», si «makinë e nga e cila, duke e ushqyer e trajtuar mirë, përfitohet qumështi, mishi, lëkura, brirët, deri edhe thundrat. Për të gjitha këto bëjmë llogari sa përfitime do të kemi, por, njëkohësisht, të mbajmë parasysh se çfarë do t'i japim kësaj kafshe për t'i marrë të gjitha ato prodhime. Kështu duhet të gjykojmë edhe për pulën: të llogaritim jo vetëm të ardhurat që do të kemi nga mishi, nga vezët, nga pendët dhe nga plehu, por, njëkohësisht, t'i biem kalemmit edhe për ushqimet e nevojshme që duhet t'i sigurojmë pulës për të marrë prodhimet që përmenda më lart. Neve nuk na lejohet të kujdesemi vetëm për lopën dhe të lëmë pas dore kafshët e tjera dhe shpendët, por, ashtu si për lopët, të kujdesemi edhe për pulat, për derrat, për delet, për dhitë etj.

Atëherë, si ta realizojmë direktivën e Partisë në këtë çështje? Sigurisht, duke u mbështetur në faktorët që përmenda më lart dhe, konkretisht, në tokën tonë, në strukturën e saj, në anën pedologjike, agrokimike etj. dhe, me të gjitha mjetet që kemi në dispozicion, të bëjmë të tëra përpjekjet që të prodhojmë në maksimum. Por, që të prodhojmë maksimumin e mundshëm, është e dornosdoshme të bëjmë më parë studime në drejtimet që thashë.

Kuptohet se studimet që do të ndërmarrim nuk mund të përfundohen dhe të zbatohen njëherë e mirë, ta zëmë, brenda një viti, bile as në dy vjet, për arsye se prodhimi, siç e konstatojmë, vazhdimisht do të marrë zhvillim; ai shkon çdo vit e më përpara. Këtë e kupton dhe duhet ta kuptojë gjithnjë e më mirë, në radhë të parë Partia. Në qoftë se sot i hedhim tokës një sasi të caktuar plehrash të përshtatshme për një bimë që mbjellim, me qarkullimin që do të bëjmë, duke mbjellë pas së parës një bimë tjetër, mund të kërkohet hedhja e një sasive më të madhe plehu, të cilin sot për sot nuk e disponojmë. Për rrjedhim, po të mos e bëjmë këtë, atëherë prodhimi i ardhshëm do të ishte më i ulët dhe plani do të komprometohet. Mirëpo, që të mos ulet prodhimi, që plani të realizohet (bile përpjekje duhen bërë që të tejkalohet), ne duhet të ndërmarrim më parë studime, bëjmë llogaritje e të marrim masa që plehun që na mungon ta kompensojmë me shërbime, me mënyra e në rrugë të tjera, me qëllim që prodhimi të mos bjerë në asnjë mënyrë nën nivelin e parashikuar. Dhe, në qoftë se në vitin e dytë apo të tretë të qarkullimit, nuk arrihet të merret rendimenti që kemi caktuar nga bimët që pasojnë njëra-tjetrën, nuk do të thotë aspak se fajin për këtë e ka pasur direktiva, se ajo paska qenë e gabuar. Jo, aspak! Fajin në këtë rast mund ta ketë mungesa e organizimit të mirë të punës apo mosmarrja e të gjitha masave plotësuese për zëvendësimin, në rastin konkret, të plehut. Pra, siç vura në dukje edhe më lart, në bazë apo në rreth, lind nevoja e zhvillimit dhe e çuarjes përpara të direktivës, mbështetur në kushtet që krijohen vazhdimisht.

Kur punohet për përgatitjen e planit të prodhimit në një kooperativë, duhen pasur parasysh formacionet e tokave, përbërja e tyre, relievi i tyre; duhen llogaritur lërimet, plehërimet e të gjitha shërbimet agroteknike që nevojiten, bagëtitë që ajo ka në dispozicion etj., etj. Nga llogaritë e mbështetura në të dhëna të sakta, kooperative bujqësore mund të arrijë, ta zëmë, në përfundimin se do të ketë deficit në prodhimin e një bime. Në këtë rast, me kohë, prapë duhet vlarë mendja se me çfarë do ta zëvendësojë ajo këtë bimë që të mbulohet deficiti i parashikuar. 1Vle misër? Llogaria mund të na tregojë që me këtë bimë nuk ka mundësi. Po me se atëherë, me oriz? Gjithashtu mund të rezultojë që as me këtë bimë nuk mund ta zëvendësojë. Atëherë duhet menduar që ajo ta zëvendësojë atë me një prodhim tjetër, që t'i shërbejë si kooperativës, ashtu edhe gjithë ekonomisë së republikës. Llogaritjet mund të na tregojnë, fjala vjen, se mund të bëhet zëvendësimi i kësaj bime me perime apo me shtimin e numrit të pulave e të zogjve për mish etj., etj. Mund të ketë dhe, sigurisht që ka një gamë të tërë prodhimesh me të cilat ajo mund të zëvendësohet.

Me këto që thashë nuk kam aspak ndër mend të rekomandoj që të kthehemi prapë në një ekonomi bujqësore «mozaike», sepse në fuqi është direktiva e drejtë që «mozaikët» nuk duhen lejuar. Por, e kam fjalën që, kur bëjmë llogari, të gjykojmë me logjikën e një specialisti të përparuar. Kështu, fjala vjen, specialisti mund ta bindë kryesinë e një kooperative, se ka leverdi që të mbajë një numër më të madh pulash nga sa mban. Por, ama, është e domosdoshme të sigurohet për

to ushqimi i nevojshëm. Në llogaritjet që do të bëhen dhe në përfundimet që do të nxirren prej tyre, lypset thelluar me kalem në dorë, të veprohet me përgjegjësi dhe jo «duke vënë qerren përpara buajve».

Kooperativat bujqësore të tipit të lartë duhet të bëhen shembull për gjithë kooperativat e tjera bujqësore në çdo drejtim, por, që të bëhen shembull, para së gjithash, është e domosdoshme të kuptohen drejt në thelb dhe të zbatohen mirë në praktikë të gjitha direktivat e Partisë për bujqësinë. Zbatimi i mirë i direktivave nuk mund të arrihet as me një konferencë, as me shtruarjen një herë të kërkesave e të udhëzimeve që janë dhënë. Kjo realizohet kur çështjet ndiqen vazhdimisht. Sidomos orientimet kryesore, për t'u zbatuar, duhet të bazohen në studime, të cilat tashmë kanë marrë njëfarë rruge. Në bazë të të gjitha këtyre studimeve duhet të bëhet pastaj përcaktimi i bimëve që do të mbillen, i vendit ku do të mbillet secila prej tyre dhe i shërbimeve që do t'u bëhen natyrisht, në mënyrë të organizuar e të studivar dhe jo spontanisht.

Nuk mund të pretendohet për punë serioze në bujqësi, në rast se nuk ndiqen vazhdimisht problemet dhe nuk nxirren konkluzionet e duhura prej tyre. Ne duhet t'ua futim në shpirt këtë metodë pune gjithë njerëzve tanë, kudo që punojnë. Kështu, kur ata bëjnë planin e prodhimit dhe marrin parasysh, në përgjithësi, çështjen e formacioneve e të përmbajtjes së tokave të sektorit, të strukturës së bimëve apo të raportit midis tyre dhe mekanizimit e fuqisë punëtore, përse të mos mbli-dhen aktiv i brigadierëve dhe disa kooperativistë të pararojës, të cilëve t'u flitet se situata e sektorit të

tyre ka këto ose ato probleme për të zgjidhur, gjë që lyp të kryhen këto ose ato procese pune? Në qoftë se dikush do të kundërshtojë shtrimin e çështjes, me pretendimin se kjo është bërë një herë para dy vjetësh, t'i thuhet se, megjithëkëtë, jo më ata, por edhe agronomi nuk e njohin si duhet situatën, prandaj duhet rinfreskuar, përveç asaj që, në punë e në prodhim, hyjnë vazhdimisht punonjës të rinj që duhen mësuar pa pushim.

Unë mendoj se kështu duhet vepruar, prandaj çdo vit, kur shtrohet plani, lypset t'u thuhet kooperativistëve të çdo sektori se ju keni për të mbjellë këtë ose atë bimë; se toka juaj është e tillë; se ajo kërkon për sigurimin e rendimentit kaq pleh, mirëpo ne nuk e disponojmë gjithë sasinë e nevojshme, prandaj si të bëjmë që ta kompensojmë atë me shërbime të tjera? T'u thuhet atyre se ju keni kaq fuqi punëtore, por as këto nuk janë të mjaftueshme, në rast se nuk do të bëni që të gjithë nga 300 ditë-punë për ta përballuar këtë mungesë; t'u thoni, gjithashtu, se kjo tokë nuk mund t'ju japë rendimentin e planifikuar, në qoftë se nuk ia bëni mirë këto ose ato shërbime agroteknike etj.

Mund të zotohemi sa të duam që do të marrim, për shembull, 30 kuintalë grurë për hektar. Zotimi nuk mund të kthehet në realitet, po nuk u punua toka si duhet, po nuk u morën në bazë të kushteve konkrete të gjitha masat që përmenda më lart etj. Këto çështje t'ua shpjegojmë qartë dhe hollësisht kooperativistëve atje ku punojnë, me qëllim që të dinë me kohë se si duhet ta lërojnë tokën, si ta plehërojnë, si të kryejnë shërbimet e nevojshme agroteknike. T'ua themi këtë një, dy ose edhe pesë herë, po të jetë nevoja. Me këtë dua

të them që çdo kooperativist të njohë mirë tokën ku do të punojë, bimët që do të mbjellë, shërbimet që lypset të kryejë, rendimentet e planifikuara dhe rrugët e mënyrat e arritjes së tyre, aq mirë dhe aq saktë sa di, ta zëmë, sa lekë ka në portofolin e tij.

Ju, shokë të rretheve, mos prisni që problemin e tokave dhe të gjitha çështjet e tjera që përmenda më sipër, t'juja zgjidhë Ministria e Bujqësisë. Kjo ju ka dhënë udhëzime nga ana e saj për të tëra këto çështje, prandaj është detyra e organizatës së Partisë dhe e drejtuesve të pushtetit në rreth dhe në bazë që këto t'i zbërthejnë dhe t'ua futin mirë në kokë gjithë kooperativistëve, midis të cilëve tashmë kemi shumë njerëz të përparuar. Këtë nuk e them që t'i bëjmë qejfin vetes, por e vërteta është se kuadrot dhe punonjësit tanë, në rrethe e në bazë, veçanërisht ju, shokë, që drejtoni Partinë dhe pushtetin në rrethe, jeni njerëz që keni fituar eksperiencë të madhe dhe dini t'i ushtroni me zotësi kompetencat që ju ka dhënë Partia. Të tërë jemi të ndërgjegjshëm se puna juaj nga çdo pikëpamje është shumë e vështirë, prandaj rezultatet që dëshirojmë nuk mund të arrihen pa ngritjen tuaj të vazhdueshme e të gjithanshme. Edhe ato rezultate që kemi pasur deri më sot, nuk do të ishin arritur pa ngritjen, pjekurinë dhe përpjekjet tuaja.

Të metat e gabimet, natyrisht, ne kurdoherë i kemi kritikuar dhe prapë do t'i kritikojmë. Por të kemi parasysh se në përparimet e arritura bëjnë pjesë edhe përpjekjet dhe zotësia juaj, e cila, mund të themi, po rritet në mënyrë të ndjeshme. Këtë nuk e shohim vetëm në sektorin e bujqësisë, por kudo, në të gjitha fu-

shat e tjera të jetës së vendit: në ekonomi, në industri, në ndërtim, në transport, në arsim, në art dhe në kulturë, në fushën e mbrojtjes etj. Të gjitha sukseset tona tregojnë se puna e Partisë me njerëzit është e gjallë, e efektshme dhe me baza të thella ideologjike. Tani na vihet detyrë që ta zhvillojmë akoma më tej organizimin dhe dinamikën revolucionare të të gjithë jetës sonë; të mos qëndrojmë, siç thashë, në pozita statike, të palëvizshme.

Kaq kisha për të thënë për kooperativat bujqësore të tipit të lartë. Këto, siç theksova në fillim, ju i dini, se i kemi prekur edhe herë të tjera, por i përmenda edhe një herë për të vënë në dukje domosdoshmërinë e zbatimit me këmbëngulje të udhëzimeve që jepen.

Ju, shokë, që punoni në rrethe, qaheni se ju kërkohen shumë studime nga Ministria e Bujqësisë. Ja, ju, shokë të ftuar nga rrethet në këtë mbledhje, jeni sekretarë komitetesh partie dhe merrni pjesë vazhdimisht në mbledhjet e byrove të komiteteve të Partisë të rretheve përkatëse, jeni kështu në dijeni të të gjitha punëve të Partisë dhe të pushtetit në rreth. Është vallë e drejtë ankesa juaj për shumë shkresurina që hyjnë e dalin në pushtet, kur ato fare mirë mund të mënjano-heshin nga vetë ju, pa prishur punë? Në gazetën «Zëri i popullit» lexova, para disa ditësh, një artikulli të gazetarit Astrit Nuri që, në bazë të gjendjes ekzistuese në rrethin e Beratit, kritikonte me të drejtë disa raste shkresurina e raportesh të panevojshme. Të tilla shfaqje nuk ka vetëm në Berat; ato vihen re edhe në

1. -¹³ërsërt mbi korrespondencën e tepruar», 4 maj 1974.

rrethe të tjera. Natyrisht, ne nuk mund të heqim dorë krejtësisht nga të tëra shkresat e raportet; mënjanimi i tyre mund të bëhet deri në njëfarë shkalle, pse ka edhe çështje që duhen zgjidhur nëpërmjet kësaj rruge, por kjo duhet të bëhet me kujdes dhe me masa. Disa probleme, për të cilat një ministrie i nevojiten, fjala vjen, të dhëna nga rrethet, ajo duhet t'i parashikojë dhe t'i planifikojë kur i duhen dhe për këtë të njoftojë me kohë rrethet përkatëse. Në përgjithësi, duke përjashtuar disa raporte që janë me të vërtetë shumë të mira, fakt është se të tjerat janë të dobëta dhe bëhen sa për të shkarkuar kërkesat, për të justifikuar të metat etj. Pikërisht nga të tilla materiale duhet hequr dorë.

Rshtë rekomanduar që njerëzit, atje ku punojnë, atje ku ndihmojnë dhe kontrollojnë, të nxjerrin vazhdimisht konkluzione për punët e tyre. Këto porosi janë dhënë jo që t'i marrë era, por që të ndiqen e të zbatohen, me qëllim që t'i shërbejnë konkretisht ngritjes së cilësisë dhe nivelit të punës. Nuk mjafton të përgatitësh e të mbushësh vazhdimisht skeda e formularë, por kërkohet që këto të shërbejnë për të nxjerrë konkluzione e për të bërë përgjithësime shkencore, personale dhe të përgjithshme. Kjo duhet bërë nga të tërë, duke filluar që nga kuadrot, nga inxhinieri, nga agronomi, nga drejtori i ndërmarrjes, kryetari i kooperativës bujqësore ose sekretari i organizatës-bazë të Partisë dhe deri te punëtori apo kooperativisti më i thjeshtë, në forma të zakonshme dhe më të përparuara, sepse, në bazë të konkluzioneve dhe të përgjithësimeve shkencore që mund të nxirren nga kjo, do të shkohet

për të dhënë ndihmën dhe për të bindur edhe të tjerët me fakte konkrete që të ecin në atë rrugë. Tjetrin duhet ta bindësh. Pasi të jetë bërë një punë e tillë e kujdeshme, mund të dilet përpara udhëheqjes së rrethit ose të kooperativës bujqësore me një raport të shkruar e serioz, qoftë ky edhe vetëm prej një faqeje, ku të ngrihen një ose dy probleme të rëndësishme dhe të parashtrihen edhe propozime konkrete se si të zbatohen detyrat. Të tilla raporte të dobishme mund t'i dërgohen edhe ministrisë.

Pavarësisht nga fakti që disa ministri e teprojnë me shumë kërkesa nga ana e tyre në drejtim të rrethëve, ka disa shokë që nuk e vënë fare ujin në zjarr se e kanë detyrë t'u raportojnë për punët organeve qendrore këtu në Tiranë. Në qoftë se ju nuk e ushqeni herë pas here këtë ose atë ministri për problemet që i takojnë të zgjidhë secila në kuadrin e saj, ato detyrimisht do t'ju kërkojnë me telefon t'u bëni një raport ose informacion. Kështu, për shembull, Ministria e Bujqësisë mund t'ju kërkojë t'i raportoni për gjendjen e ullinjve, jo për ta informuar sa mijë rrënjë kemi nga kjo pemë, se ato i di ajo, por për të dhëna dhe përfundime shkencore. Ta vini në dijeni, fjala vjen, se në ç'raste preken ullinjtë nga sëmundjet, çfarë masash keni marrë që të mos ketë të tilla sëmundje, si keni menduar ta stabilizoni prodhimin e shumë e shumë probleme të tjera të kësaj natyre. Në qoftë se ju vetë do ta bëni këtë dhe do t'ia dërgoni ministrisë, ajo s'ka pse u kërkon shumë raporte shokëve drejtues në rrethe.

Të gjitha këto që thashë përbëjnë atë kompleks çështjesh që ndihmojnë për të shmangur burokratizmin

dhe shkresurinat. Me një punë të tillë të rregullt pasurohet përvoja dhe dituria e njerëzve dhe e vetë institucioneve. Kjo bëhet në bazë, në praktikë, por nga kjo praktikë duhet të mësojë jo vetëm ai që e zbaton, por edhe gjithë të tjerët e kanë për detyrë të përpiqen që të përfitojnë nga eksperiencia e tij.

*Botohet për herë të parë sipas
tekstit të nxjerrë nga proces-
verbali i mbledhjes së Sekre-
tariatit të KQ të PPSH,
cië gjendet në AQP*

TË KEMI BESIM TE PATUNDUR NË BREZIN E ARDHSHËM

*Diskutim në mbledhjen e Sekretariatit
të KQ të PPSI-1¹*

10 maj 1974

Për pranimet në Parti duhet të kihet parasysh se njerëzit e moshuar, përveç provave të mëdha të besnikërisë, kanë edhe një përvojë të madhe pune. Por organizata-bazë e Partisë, ku militojnë punonjës dhe kuadro të moshuar, e ka për detyrë që nëpërmjet këtyre të përgatitë dhe të ngrejë edhe të rinjtë e të rejtat. Kjo duhet bërë jo se të vjetrit fizikisht janë të pamundur e nuk janë më në gjendje të punojnë, por se është detyra e tyre që ata, me gjithë potencialin e përvojës së tyre, të ndihmojnë në aftësimin vazhdimisht të të rinjve, pavarësisht se mund t'u ketë mbetur akoma një kohë relative prej 10 apo 15 vjetësh të tjerë për të punuar. Duke punuar me kujdes në këtë drejtim, më të më-

1. Në këtë mbledhje u diskutua edhe për zbatimin e orientimeve të Kongresit të 6-të të PPSH për forcimin e përbërjes së Partisë.

dhenjtë në moshë do të arrijnë dhe duhet të arrijnë **që** brenda një kohe sa më të shkurtër t'i bëjnë komunistët më të rinj po aq të aftë sa janë edhe vetë.

Partia duhet të punojë pa u lodhur që të vjetrit ta ndiejnë si një detyrë të madhe jetike kalitjen e përgatitjen e brezit të ri që vjen në Parti, me qëllim që kur të rinjtë e të rejtat të bëhen nga 35 apo 40 vjeç, pra, kur të arrijnë në kulmin e aftësive të tyre, të bëhen të zotë që ta çojnë punën përpara, bile edhe ca më mirë se paraardhësit e tyre. Që të arrihet plotësimi me sukses i kësaj detyre, të dyja palët, të rinjtë dhe të vjetrit, duhet të edukohen vazhdimisht në kudhrën e çeliktë të Partisë.

Vihet re se në shumë organizata-bazë partie ka sektarizëm, ka njëfarë ngurrimi në pranimin e të rinjve e sidomos të vajzave në radhët e Partisë. Ka aty-këtu edhe ndonjë të moshuar pesimist dhe që shtron pyetjen: «Ç'do të bëhet kur brezi ynë të zhdukët»? Një pyetje e tillë, shokë, duhet të fshihet nga mendja, të mos zihet më në gojë! Kur brezi ynë nuk do të jetë më, të kemi besim të patundur se brezi i ardhshëm do të punojë edhe më mirë nga ç'kemi punuar ne. Kjo është si një aksiomë matematike, është një e vërtetë marksiste, që s'e lëviz as topi! Brezi që po përgatitet nga Partia për të na zëvendësuar, do të jetë më i zoti nga ne në çdo pikëpamje. Në rast se brezi ynë bëri Luftën Nacionalçlirimtare në sajë të së cilës u çlirua atdheu, u hodhën bazat e socializmit dhe punon e do të vazhdojë të punojë derisa të zëvendësohet, vallë të rejtat dhe të rinjtë tanë nuk do të luftojnë, në rast se lufta do t'i imponohet atdheut nga armiqtë tanë? Ne jemi të bindur se

ata do të luftojnë, qoftë sikur kushtet të jenë shumë herë më të vështira se ato të luftës që bëmë ne dhe me siguri që do të fitojnë.

Në Shqipërinë socialiste pas Çlirimit janë ngritur një radhë fabrikash, kombinate e hidrocentralesh madhështore, rrugë e hekurudha, janë zbukuruar nga të katër anët e Shqipërisë fushat, kodrat dhe malet, është mbushur vendi me shkolla, pallate kulture, spitale, shtëpi banimi etj., etj. Po kush i bëri të gjitha këto? Gjithë populli, por, në radhë të parë, ato i ndërtuan të rinjtë e të rejtat me heroizmin e tyre revolucionar dhe me dashurinë e pakufishme për popullin, Partinë dhe atdheun. Prandaj, në këto kushte, kur brezi i ri është edukuar dhe po kalitet çdo ditë me kujdes nga Partia, pyetja se ç'do të bëhet pasi të vdesim ne, nuk është aspak marksiste, ajo është pesimiste, jorevolucionare.

Por që brezi i ardhshëm të bëjë më shumë nga ç'kemi bërë ne dhe që t'i qëndrojë besnik e të luftojë gjithnjë pa u përkulur për idealet e mëdha marksiste-leniniste të Partisë, me të duhet të punojmë më mirë ne të vjetrit. Kjo, shokë, varet kryesisht nga ne, sepse në rast se ndonjë nga ne ka të tilla pikëpamje si ato që përmenda dhe nuk punon me vullnet që ta mësojë dhe ta përgatitë rininë, siç thashë, në rast se nuk punojmë që të futim ajkën e saj në Parti dhe nuk i japim kompetenca, nuk e inkurajojmë që të marrë iniciativë e të vetëveprojë ose nuk jemi të rreptë në kërkesat për zbatimin e direktivave të Partisë, atëherë pa dyshim, bashkë me pushtetin e Partinë, do të degjenerohet edhe rinia. Shembull për këtë është eksperiencia e hidhur që u vërtetua në Bashkimin Sovjetik, ku mjaft

bolshevikë të Leninit e të Stalinit, siç e dimë, degjeneruan në armiq të socializmit dhe të komunizmit.

Kurse ne nuk do të degjenerojmë kurrë, për arsye të vijës së drejtë të Partisë dhe të mobilizimit në mënyrë të ndërgjegjshme të masave punonjëse për zbatimin e saj në jetë. Prandaj forcimi i përbërjes së Partisë, çështje kjo që ne e marrim në analizë çdo vit ose edhe dy herë në vit, ka një rëndësi të jashtëzakonshme. Përbërjen e Partisë ne duhet ta njohim, ta kemi mirë parasysh vazhdimisht të gjithë, atë duhet ta njohë në detaje jo vetëm sekretari i komitetit të Partisë që merret me çështjet organizative, por ta njohin vazhdimisht të gjithë, pse është një çështje jetike për Partinë, për lirinë dhe pavarësinë e atdheut, për të ardhmen e lumturinë e popullit, për socializmin dhe komunizmin.

Dëshiroj të theksoj edhe një gjë tjetër: e kam fjalën për formalizmin që vihet re në rrahjen e problemeve, sidomos kur dikush ngrihet të flasë sepse nuk ka diskutuar ndonjëherë dhe, që të mos e kritikojnë se s'ka folur, thotë disa gjëra të përgjithshme pa qenë i përgatitur. Mund të diskutohet me përgatitje me shkrim ose jo, kjo formë s'ka shumë rëndësi, puna është te vlera e atyre që thuhet në mbledhje.

Në mbledhje mund t'i ndërhyhet atij që flet kot e t'i thuhet se nuk e ka drejt dhe kjo t'i vërtetohet. Mund të ndodhë edhe ndryshe, që të pritët sa të mbarojë diskutanti e pastaj t'i vihen në dukje ato që mendohet se nuk i shtron drejt. E kam fjalën se mënyrat e format e diskutimeve nuk jepen me receta. Korrigjimi i shokut për diçka që nuk e ka drejt është një gjë shumë e mirë si për atë vetë, ashtu dhe për organizatën. Kjo

është një edukatë e madhe revolucionare, sepse nëpërmjet korrigjimit të shpejtë ndreqen njerëzit. Pse të mbahet i fshehur mendimi për fjalën e shokut? Kur ai e tepron duhet ta korrigjojë Partia. Pra, në këtë drejtim duhet të luftohet kundër formalizmit.

Unë nuk jam kundër që shokët të vijnë në mbledhje edhe të papërgatitur me shkrim, por e kam shqetësimin këtu që shokët të ngrenë në organizatë çështje me vlerë e jo të vijë secili me diskutimin të shkruar dhe ta lexojë në mbledhje pa vënë në bisedim ato që thonë shokët dhe pavarësisht nga rrjedhimi i mbledhjes. Diskutimin e shkruar dikush mund ta përgatitë në shtëpi, por, kur shoh se në mbledhje ndryshon situata, atëherë ai duhet të diskutojë për rrethanat e reja që dalin e jo për ato që ka shkruar. Këto ndodhin. Shoku Hysni, që më raporton ngahera, më tha një ditë për një shok në Sarandë, i cili foli shumë bukur, pa letër dhe, kur mbaroi diskutimin, tha: «E kam përgatitur edhe me shkrim e po të dëshironi mund t'jua lexoj», por shokët me të drejtë i thanë: «Jo, fute në xhep atë që ke shkruar, se i the aq mirë pa letër, sa s'bëhet».

Kisha edhe një këshillë të përgjithshme për Partinë. Kam vënë re se masat dhe vetë punonjësit e aparateve të komiteteve të Partisë në rrethe nuk informohen si duhet për zhvillimin e gjendjes politike ndërkombëtare. Sekretarëve të komiteteve të Partisë ose shokëve të tjerë që, për shkak të detyrës së ngarkuar, merren në mënyrë të veçantë me ndjekjen e problemeve ndërkombëtare, u shkon rrallë në mendje të bëjnë nga një informacion politik me njerëzit.

E gjykoj të domosdoshme ngritjen e këtij problemi

jo pse ky më ka shkuar rastësisht në mendje, por sepse për tri-katër raste më kanë ardhur fjalë në vesh që kooperativistët kanë kërkuar nga shokë të luftës, që i njohin dhe që merren me çështjet e politikës ndërkombëtare, t'u venë në fshat për t'u bërë ndonjë informacion politik. Kjo është e domosdoshme jo vetëm për fshatin, por edhe për qytetin, prandaj nuk na lejohet ta nënvleftësojmë. Populli ynë dhe, në radhë të parë, komunistët, që e udhëheqin, duhet të dinë mirë çfarë bëhet në botë. Nuk është e nevojshme t'u bëhet kooperativistëve apo kolektivave punonjës një pasqyrë e hollësishme për të gjitha problemet e mëdha ndërkombëtare, por është e nevojshme që ata të sqarohen për ato çështje, për të cilat jepen orientime nga shtypi ynë. Është e vërtetë që shtypi i Partisë lexohet nga komunistët dhe nga masat, prej tij nxjerrim konkluzione të gjithë, por vetëm ky lexim për shumë njerëz është i pamjaftueshëm. Ka probleme për të cilat Partia duhet të japë zyrtarisht mendimin e vet. Këtë mendim ajo e shpall në gazetë, por të kemi parasysh se fshatari, sidomos, nuk e kupton dot gazetën në atë nivel që dëshiron Partia.

Ka nevojë fshatari ynë të dijë se çfarë bëhet në Lindjen e Mesme? Sigurisht që ka shumë nevojë, po çfarë mund të dijë ai? Ja, këtu del detyrë që një numër shokësh të përgatitur duhet të dërgohen herë pas here për të bërë të tilla informacione. Nuk mjafton vetëm të thuhet se në Lindjen e Mesme ka krizë si rezultat i intrigave dhe ndërhyrjeve të dy superfuqive etj., por të tregohet diçka edhe për Egjiptin e për Sirinë, për gjendjen e tyre, për popujt e tyre dhe për situatat

brenda në këto vende. Kjo mënyrë komunikimi e bën informacionin politik më të gjallë, më tërheqës dhe më interesant.

Informacioni politik duhet bërë, para së gjithash, me komunistët, sepse janë pikërisht këta që duhet të jenë kurdoherë të qartë vetë politikisht, që të jenë pastaj në gjendje të sqarojnë masat. Kur themi se aktualisht situata ndërkombëtare rreth vendit tonë është e ndërlikuar për arsye se jemi të rrethuar nga armiq, duhet medoemos të shpjegojmë edhe se si po zhvillohet gjendja, fjala vjen, në Itali. Por kjo nuk mund të shpjegohet në përgjithësi, prandaj kuadrot, që për shkak të detyrës së tyre merren posaçërisht me politikën, duhet të dinë të sqarojnë se si degjenerojnë vendet kapitaliste e revizioniste se si në to po gjallërohet dhe po ngrihet në këmbë fashizmi, cilat janë shkaqet e këtij fenomeni etj. Në qoftë se populli e di këtë, atëherë ai do të na kuptojë drejt kur t'i themi që duhet të jemi vigjilentë. Po iu sqarua situata, populli do të kuptojë mirë se ne rrojmë në gjendje rrethimi.

Gjatë kohës së luftës ne kishim një praktikë shumë të mirë për informacionin politik. Në çdo mbledhje të celulës atëherë diskutohej situata politike. Në atë kohë ishte absolutisht e domosdoshme të bëhej paraqitja e situatës politike dhe flitej jo vetëm kundër push-tuesve, por edhe për aleatët anglezë dhe amerikanë, flitej për Bashkimin Sovjetik etj. Në këto biseda ne tregonim çfarë ndodhte në malet e Greqisë, flitnim për EAM¹-in dhe për gjithçka tjetër që ndodhte sidomos

1. Fronti Nacionalçlirimtar **Grek.**

rreth e rrotull vendit tonë, sepse ngjarjet në botë janë të lidhura. Atëherë përse të mos flasim ne edhe tani për situatën ndërkombëtare, kur dihet mirë që nuk rrojmë të veçuar nga bota dhe kur ngjarjet e saj nuk ka se si të mos ndikojnë në një mënyrë ose në një mënyrë tjetër edhe ndaj vendit tonë? Populli ynë interesohet të dijë për politikën dhe Partia e ka për detyrë t'ia plotësojë kërkesën, bile ta nxitë që ai të interesohet vazhdimisht.

Botuar për herë të parë në librin: Enver Hoxha, «Për Partinë», (Përmbledhje veprash), vëll. i 3-të, f. 172

*Botohet sipas librit:
Enver Hoxha, «Për Partinë»,
(Përmbledhje veprash),
3-të, f. 172*

DISA VËREJTJE PER PROJEKTKUSHTETUTEN E RE

Shënime

[Maj] 1974

Kur isha i sëmurë, lexova projektkushtetutën që më dërguan shokët e komisionit të krijuar posaçërisht për këtë problem të rëndësishëm. I dhashë shokut Hysni disa vërejtje të para² që komisioni t'i kishte parasysh derisa të bëhesha më mirë dhe ta studioja më thellë këtë problem. Kur u mor në studim paraprak projekti në Byronë Politike, nuk mora dot pjesë as në mbledhje³.

Pa hyrë në hollësi mbi arsyet që na shtyjnë të hartojmë Kushtetutën e re, pse këto u përmendën në Kongresin e 6-të të Partisë dhe Byroja Politike ka dhënë

1. Ky komision pune ishte krijuar pranë Komitetit Qendror të Partisë me propozimin e shokut Enver Hoxha për të bërë studime për hartimin e projektkushtetutës së re.

2. Këto vërejtje shoku Enver Hoxha ia dha shokut Hysni Kapo më 21 shkurt 1974.

3. Kjo mbledhje e Byrosë Politike të KQ të PPSH u mbajt më 22 shkurt 1974. Në të u diskutua mbi hartimin e projektkushtetutës së re.

direktiva për vënien në jetë të vendimit të Kongresit dhe për këtë çështje, mendimi im është se komisioni që u ngarkua për hartimin e projektit ka punuar mirë, ai na ka dhënë një punim bazë ku mund të mbështetemi, mund të bëjmë vërejtje mbi të dhe ta përmirësojmë, para se të procedohet më tej.

Në përgjithësi, jam dakord me projektin, i cili me të drejtë mban vulën e theksuar të realitetit të ndritur socialist, që krijuan Partia dhe masat punonjëse në vendin tonë; në të janë mishëruar parimet marksiste-leniniste **në të** gjitha aspektet e vijës që ka ndjekur dhe ka zbatuar Partia në jetë për formimin dhe konsolidimin e shtetit të ri shqiptar dhe për ndërtimin e socializmit.

Vërejtjet e mia janë këto:

Kushtetuta duhet të kuptohet dhe të konceptohet **si ligji themeltar juridiko-politik i shtetit tonë, prandaj ajo duhet të jetë e hartuar në mënyrë të qartë, të kuptueshme, precize, pa përsëritje dhe perifriza. Në të duhet të figurojë kryesorja dhe jo derivatet që rrjedhin nga kjo kryesore, ndryshe Kushtetuta do të kthehej në një ligj të zakonshëm dhe, rrjedhimisht, do të zëvendësonte kodet e ndryshme të legjislacionit tonë**, që e kanë burimin pikërisht në Kushtetutë, në interpretimin e drejtë të dispozitave të saj, që bëhet duke marrë kurdoherë parasysh zhvillimin dialektik të ekonomisë dhe të shoqërisë sonë socialiste në zhvillim. Kushtetuta e re, e hartuar në një mënyrë të tillë, që t'i përgjigjet aktualitetit, por t'i prijë edhe zhvillimit të ardhshëm, nuk duhet të hyjë në cikërrima, pse këto ose mund të kthehen në pengesa, për kapërcimin e të cilave duhet të shkelësh Kushtetutën, gjë që nuk lejohet, **ose** do të de-

tyrohesh t'i bësh asaj ndryshime të herëpashershme, gjë që as kjo nuk është e rekomandueshme. Kushtetuta në fuqi, në bazë të parimeve të drejta të së cilës shteti ynë dhe Partia jonë kanë udhëhequr me sukses jetën e vendit, tash është kapërcyer në mjaft drejtime. Në kushtet e reja, kërkohet hartimi dhe shpallja e një kushtetute ta re.

Zhvillimi ynë dialektik në vijat kryesore të tij duhet të përcaktohet në normat juridiko-politike të Kushtetutës së re. Shokët e komisionit i kanë pasur parasysh këto orientime, por unë rekomandoj që ata të vazhdojnë t'i mbajnë parasysh edhe kur të studiojnë vërejtjet që po bëjmë, nga të cilat të marrin kryesoren, kryesisht kryesoren, dhe këtë kryesore ta shprehin në mënyrë shumë koncize atje ku duhet, duke u shmangur sa më shumë nga shtesa e neneve të panevojshme, aty ku mendimi mund të realizohet edhe pa këto shtesa. Kjo mënyrë e ndërtimit të dispozitave kushtetuese ka të bëjë me atë që thashë më lart, me interpretimin e drejtë të tyre, se, nga një fjalë o një frazë e Kushtetutës, Partisë i hapet një fushë e gjerë veprimi, kurse ligjvënësit i hapet një perspektivë e madhe.

Vërejtja tjetër e përgjithshme që i rekomandoj komisionit (i cili e ka pasur parasysh) është që ai jo vetëm t'i formulojë shkurt dispozitat e neneve të Kushtetutës, por (dhe kjo ka rëndësi të dorës së parë) çdo gjë e shprehur në të duhet të jetë përcaktuar mirë e saktë, në bazë të teorisë marksiste-leniniste. Kur them që precizimet në Kushtetutën e re të jenë sa më të sakta nga ana **teorike**, shokët e komisionit duhet të kenë parasysh që Kushtetuta të pasqyrojë realitetin aktual dhe të hapë

perspektivën në të ardhmen, por njëkohësisht të vërtetojë dhe të konfirmojë edhe të kaluarën e luftës së drejtë parimore, revolucionare e proletare të Partisë sonë të Punës në ndërtimin e socializmit, luftë kjo që është zhvilluar duke u bazuar kurdoherë në marksizëm-leninizmin, pra, duke e parë çdo veprim të saj në prizmin e luftës së klasave. Vërtetësia dhe precizioni teorik marksist-leninist i formulimit të çështjeve që sanksionohen në nenet e këtij ligji themeltar të shtetit është një problem që meriton vëmendje të posaçme, për arsye se në Kushtetutën e re të shtetit tonë socialist, duke afirmuar tezat e drejta të Marksit, të Engelsit, të Leninit dhe të Stalinit për problemet që trajtojmë, e kemi për detyrë njëkohësisht që ato t'u kundërvihen teorive revizioniste, oportuniste dhe liberale që deformojnë teorinë marksiste-leniniste.

Ne duhet të mendojmë edhe për disa probleme parimore kushtetuese, që, megjithëse për ne aktualisht s'janë më akute ose janë kapërcyer, përbëjnë objekt vije dhe zgjidhjeje parimore. A duhet t'i trajtojmë ne këto çështje në Kushtetutë në kuptimin që përmenda, edhe pse ato janë zgjidhur më parë, por që duhet të kuptohen e të zhvillohen edhe këtej e tutje në frymën e teorisë marksiste-leniniste? Unë mendoj se po. Probleme të tilla janë «të drejtat e pakicave kombëtare», «shkolla laike» e ndonjë tjetër si këto.

Natyrisht formulimi i çështjes së pakicave kombëtare në Kushtetutë ka rëndësi të bëhet në mënyrë precize, sipas teorisë leniniste mbi çështjen kombëtare dhe sipas zhvillimit të gjendjes në vendin tonë. Kjo dispozitë kushtetuese të shërbejë jo vetëm për ne, por t'u kun-

dërvihet edhe tezave antileniniste, shoviniste, borgjeze e aneksioniste të të huajve. Derisa te ne ekziston një minoritet i vogël grek, mendoj se edhe atij Kushtetuta duhet t'i njohë të drejta dhe detyra të barabarta si gjithë shtetasve të kombësisë shqiptare dhe të sanksionojë se shteti ynë proletar shpall të pavlefshme dhe ndëshkon sipas ligjit çdo masë që shkel të drejtat e pakicave kombëtare.

Edhe unë jam i mendimit që në Kushtetutën e re shteti ynë të quhet **Republikë Popullore Socialiste**. Ta përmendim emërtimin «Socialiste», pse ne jemi në fazën e avancuar të ndërtimit të socializmit dhe çdo ditë po e konsolidojmë këtë fazë. Duke i shtuar Republikës Popullore të Shqipërisë cilësimin «Socialiste», nuk bëjmë tjetër veçse pasqyrojmë realitetin. Ndryshimi i formës së organizimit tonë shtetëror me atë të vendeve revizioniste ose të disa vendeve borgjeze që vetëquhen socialiste nuk qëndron në emrin që vihet, por në përmbajtjen, në thelbin e shtetit tonë dhe në parimet që e udhëheqin atë. Gjithë problemi në çështjen e shtetit qëndron në faktin se i kujt është ky, cilës klasë i shërben, për se i shërben dhe cila është forma e organizimit të tij.

Aktualisht Bashkimi Sovjetik nuk është më një vend socialist, regjimi i tij në fuqi tashmë ka degjeneruar plotësisht në një shtet kapitalist dhe imperialist, megjithatë ai ruan «apelacionin» Bashkimi i Republika-ve Socialiste Sovjetike. Emri i pushtetit sovjetik ka mbetur akoma leninist, por revizionistët atij i kanë ndryshuar përmbajtjen, i kanë bastarduar thelbin dhe frymën revolucionare. I kuptuar vetëm në formë, nga emri

Bashkim i Republikave Socialiste Sovjetike duket sikur shteti atje është i diktaturës së proletariatit, por në realitet, me ardhjen e revizionizmit në fuqi, përmbajtja dhe thelbi i pushtetit aktual sovjetik nuk është më një diktaturë e proletariatit, por një diktaturë e borgjezisë kapitaliste të Bashkimit Sovjetik. Kjo borgjezi, në formën e jashtme, për demagogji, ruan jo vetëm emrin «Socialist», por dhe «Sovjetik» të shtetit.

Për ne nuk shtrohet çështja që shtetin tonë ta quajmë në një mënyrë të atillë që emri i tij të mos jetë njësoj me emrin e shteteve revizioniste. Jo, për ne ka rëndësi që forma e organizimit shtetëror të pasqyrojë sa më mirë përmbajtjen e shtetit tonë, që forma dhe përmbajtja e këtij shteti të jetë diktatura e proletariatit. Për ne nuk mjafton të ekzistojë vetëm forma marksiste-leniniste e këshillave popullorë si organe të pushtetit, por kërkohet që gjithë rruga, gjithë jeta, gjithë lufta jonë në këtë periudhë tranzitore të kalimit të Shqipërisë nga kapitalizmi në socializëm të kryhen në mënyrë konsekuente nga diktatura e proletariatit, të udhëhiqen nga ideologjia marksiste-leniniste e zbatuar në mënyrë krijuese dhe në kushtet reale të një vendi të veçantë, duke i parë ngjarjet dhe fenomenet kurdoherë në prizmin e luftës së klasave, që çon përpara zhvillimin përparimtar dhe materialist të botës. Lufta e klasave në socializëm zhvillohet në interes të klasës punëtore dhe të klasës tjetër, aleates së saj, fshatarësisë punonjëse, të cilat, nën udhëheqjen e klasës punëtore dhe të pararojës së saj partisë komuniste, të ne Partisë së Punës të Shqipërisë, ndërtojnë së bashku socializmin.

Duhet të kuptohet drejt se, kur në Kushtetutën e

vjetër, për të emërtuar shtetin e ri shqiptar, që doli nga një revolucion i madh i armatosur dhe që u udhëhoq nga Partia Komuniste e Shqipërisë, në vumë fjalën «Popullore» përkrah Republikës, në fakt, vendosëm diktaturën e proletariatit, që nuk ishte veçse pushteti i këshillave popullorë i dalë nga revolucionin, pushtet që shkatërroi pushtetin e vjetër mbretëror, parlamentar dhe pushtetin korporativ fashist të pushtuesit dhe të kuislingëve. Partia, që në atë kohë kur ngriti pushtetin e ri, i kishte parasysh mësimet e mëdha të Marksit se me fitoren e revolucionit, shteti proletar

*mund të jetë tjetër veçse diktaturë revolucionare e proletariatit*¹.

Kushtetuta jonë, e quajti formën e shtetit të Shqipërisë së re «Republikë Popullore», por kjo nuk do të thoshte aspak se forma e shtetit tonë ishte një republikë borgjeze, përkundrazi, pa e specifikuar si diktaturë të proletariatit, ajo ishte një formë e diktaturës së proletariatit, «një formë» dhe jo në formë. **Ajo ishte diktatura e proletariatit e vendosur te ne në formë dhe na përmbajtje, që ndërmori me konsekuencë ndërtimin e socializmit.** Janë një problem tjetër pastaj etapat nëpër të cilat kaloi ndërtimi i socializmit të ne.

Partia që gjatë Luftës Nacionalçlirimtare, gjatë zjarrit të revolucionit, krijoi pushtetin e ri të këshillave nacionalçlirimtarë. Ç'ishin këta këshilla (shqiptar)?

1. Marks-Engels, «Vepra të zgjedhura», bot. 1975, vëll. II, f. 24.

Ata ishin organe origjinale të pushtetit të ngritur në vendin tonë, të njëlojtë nga fryma dhe nga përmbajtja me sovjetët, për të cilët Lenini ka thënë se

«Sovjetët janë forma ruse e diktaturës së proletariatit»¹.

Pra, këshillat nacionalçlirimtarë të ne ishin organet e pushtetit të diktaturës së proletariatit. Për ç'arsye u vendosën të ne këshillat nacionalçlirimtarë si organe të diktaturës së proletariatit? Ata u vendosën sipas udhëzimeve të Marksit dhe të Engelsit në «Manifestin e Partisë Komuniste», ku thuhet se klasës punëtore fituese i duhet shteti, i cili do të thotë «proletariat i organizuar si klasë sunduese»².

Partia jonë Komuniste, besnike e marksizëm-leninizmit dhe pararojë luftarake e klasës punëtore, që në kohën e luftës, krijoi këshillat nacionalçlirimtarë në shembullin e sovjetëve të Bashkimit Sovjetik dhe të Komunes së Parisit. Këshillat nacionalçlirimtarë të vendit tonë, ishin ashtu siç thotë Lenini për sovjetët: «...formë e veçantë kombëtare... si një nga format e diktaturës së proletariatit»³.

Edhe Komiteti Antifashist Nacionalçlirimtar që doli nga **Kongresi i Përmetit dhe që shpejt u shndërrua në Qeveri Demokratike të Shqipërisë** nga Mbledhja e Beratit, edhe Republika Popullore e Shqipërisë që u

1. V. I. Lenin. Veprat, vëll. 28, f. 289.

2. Marks-Engels, «Vepra të zgjedhura», vëll. I, f. 42.

3. V. I. Lenin, Veprat, vëll. 28, f. 289.

shpall pas Çlirimit, ishin përfaqësuese të popullit të armatosur, të proletariatit dhe të fshatarësisë. Karakteri politik i tyre është një diktaturë e proletariatit, që do të thotë një pushtet i mbështetur drejtpërdrejt, siç thotë Lenini, në

«.pushtimin revolucionar, në iniciativën e drejtpërdrejtë të masave popullore nga poshtë, dhe jo mbi një ligj të nxjerrë nga pushteti shtetëror i centralizuar».

Pra, Lenini na mëson se përbërja klasore e këtyre është:

«Proletariati dhe fshatarësia (të veshur me uniformën e ushtarit)»²

dhe karakteri politik i tyre është diktatura revolucionare e proletariatit, kuptohet.

Lenini gjithashtu na mëson se

«Një nga tiparet kryesore shkencore-politike dhe praktike të çdo revolucionit të vërtetë është shtimi jashtëzakonisht i shpejtë i menjëhershëm dhe i theksuar i numrit të «mikroborgjezëve» që fillojnë të marrin pjesë aktive më vete në jetën politike, në organizimin e shtetit»³.

1. V. I. Lenin, Veprat, vëll. 24, f. 20.

2. Po aty.

3. Po aty, f. 48.

Po të ndjekim historikisht zhvillimin e vendit tonë, do të vërejmë se Partia jonë nuk është larguar për asnjë çast nga këto parime të rëndësishme të marksizëm-leninizmit, të ligjeve kushtetuese, të karakterit demokratik të regjimit, të ndërtimit të socializmit. Po të thoshim se çdo gjë në Kushtetutën e vjetër është kapërcyer, nuk do të ishte reale. Disa çështje që janë kapërcyer e medoemos do të kapërceheshin nga zhvillimi i mëtejshëm i revolucionit dhe ndërtimi i socializmit, përfaqësonin një realitet objektiv dhe subjektiv dhe nuk errësonin parimet bazë. Fazat ose etapat e ndryshme të këtij ndërtimi do të sillnin me siguri edhe ndryshime objektive e subjektive, siç sollën.

I ritheksoj këto çështje që të kihen kurdoherë parasysh në perfeksionimin e projektit të Kushtetutës.

Realiteti ynë aktual është vepra e Partisë dhe e vijës së saj të drejtë marksiste-leniniste, **prandaj roli i saj udhëheqës duhet të përcaktohet në Kushtetutën e re** jo vetëm në hyrje (për të cilën unë jam dakord të jetë, natyrisht në mënyrë të përmblëdhur, ku të pasqyrohet puna e bërë gjatë periudhës së ndërtimit të socializmit, duke përcaktuar parimet bazë që na kanë udhëhequr dhe që nga zbatimi konsekuent i tyre ka rezultuar realiteti aktual), por edhe në një nga nenet kryesore ku të flitet për karakterin proletar të shtetit tonë.

Parimet bazë kryesore marksiste-leniniste të Partisë dhe të shtetit tonë **duhet të pasqyrohen në një mënyrë ose në një tjetër në Kushtetutën tonë të re.** Nga këto parime bazë mund të përcaktojmë:

— Vazhdimin e revolucionit proletar, që do të tho-

të revolucionarizimi i mëtejshëm dhe i pandërprerë i shoqërisë, i njerëzve, i institucioneve.

— Vazhdimin e luftës së klasave, që është një realitet për sot dhe për të ardhmen.

— Konceptin marksist-leninist të drejtimit hegje-mon të klasës punëtore dhe të aleancës së saj me fshatarësinë, nën udhëheqjen e klasës punëtore.

— Armatimin e përgjithshëm të popullit në vend të një ushtrie të tipit të vjetër. Në këtë ushtri duhet të bëjnë pjesë të gjithë shtetasit pa përjashtim, në të gjitha moshat (të caktuara nga ligje të veçanta).

— Çlirimin e plotë të gruas shqiptare dhe pjesëmarrjen e saj të lirë në jetën politike, ekonomike, administrative dhe në të gjitha detyrat civile dhe ushtarake. Pa këtë, na mëson Lenini,

«...as që mund të bëhet fjaië jo vetëm për cializëm, por edhe për një demokraci të plotë dhe të qëndrueshme»¹.

— Kontrollin punëtor që përmban në vetvete kontrollin e organizuar të masave punonjëse kudo dhe mbi këdo për mbrojtjen e revolucionit dhe të socializmit.

— Tokën që aktualisht mund të cilësohet si e nacionalizuar, gjë që nuk kuptohet dhe nuk duhet konsideruar sikur zhduk formën organizative të kooperativizmit.

— Zhvillimin e mëtejshëm të kooperativave në një

1. V. I. Lenin, Veprat, vëll. 24, f. 58.

stad më të lartë, duke pasur parasysh përcaktimet që janë bërë nga udhëheqja e Partisë.

— Përcaktimin e saktë teorik të **pushtetit të kë-shillave** popullorë.

— **Përcaktimin e të drejtave demokratike në një shtet proletar.**

Këto parime kryesore e të tjera si këto janë pasqyruar pak a shumë në dispozitat e projektkushtetutës së re, por në rishikimin e saj, pas vërejtjeve të bëra, mund të përforcohen më mirë, në qoftë se këto korrigjime nuk janë bërë.

Kushtetuta jonë e re, duke pasqyruar realitetin dhe duke hapur perspektiva të tjera të shkëlqyera për ndërtimin e plotë të socializmit dhe të komunizmit, duhet të vërtetojë jo vetëm origjinalitetin e ndërtimit socialist në vendin tonë, por sidomos të argumentojë se ndërtimi i socializmit te ne u bë dhe përsoset vazhdimisht në sajë të zbatimit me besnikëri dhe në mënyrë krijuese të marksizëm-leninizmit, nga Partia jonë; të vërtetojë se Partia jonë nëpërmjet këtij ndërtimi dhe në luftë të ashpër klasash në planin e brendshëm dhe në atë ndërkombëtar, ka vënë mirë në dukje se shkenca marksiste-leniniste është e pavdekshme, kurdoherë e re dhe revolucionare.

Nëpërmjet dispozitave të neneve të kësaj Kushtetute të re të spikatë lufta jonë e paprerë kundër imperializmit dhe revizionizmit, të spikatë internacionalizmi proletar i Partisë dhe i shtetit tonë të diktaturës së proletariatit, të spikatë mbështetja e të gjitha luftërave të drejta nacionalçlirimtare të popujve të botës nga ana jonë. Këto ide, që përbëjnë objektiva nga më të rëndë-

sishmet të vijës së Partisë për triumfin e revolucionit botëror, mund të theksohen edhe në hyrje të Kushtetutës. Kushtetuta jonë e re, duke përcaktuar këto norma kryesore të Partisë, ka për qëllim t'u mbyllë rrugën armiqve të jashtëm dhe të brendshëm, që përpiqen dhe do të përpiqen të luftojnë dhe të shkatërrojnë sistemin tonë socialist dhe ta kthejnë vendin tonë në kapitalizëm. Mbrojtja e atdheut socialist, e diktaturës së proletariatit, duhet të sanksionohen në Kushtetutën e re.

***Botohet për herë të parë si-
pas origjinalit që gjendet në
Arkivin Qendror të Partisë***

SHOQËRIA JONË LUFTON PER NJE FAMILJE TË PASTER E SOLIDE

Shënime

2 qershor 1974

Disa shokë sekretarë të komiteteve të Partisë të rretheve më kanë ngritur më shumë se një herë problemin se «ekziston prirja që vajza nga fshati duan të martohen me djem nga qyteti dhe ka më pak djem qyteti që martohen me vajza fshati». Për këtë çështje ata nganjëherë alarmohen. I kam qetësuar këta shokë duke u thënë se ky problem shoqëror nuk mund të zgjidhet me dekrete. Çështja e njohjes së dy të rinjve me njëri-tjetrin, dashuria në mes tyre dhe dëshira e lirë për t'u martuar nuk mund të pengohen. Por për këtë problem nuk mund të neglizhohen edhe rrethanat e kushtet që do të shënoj më poshtë dhe që luajnë një rol vendimtar në martesë. Cilat janë këto rrethana?

Qyteti ende është më i zhvilluar nga fshati. Puna në fshat është më e lodhshme se ajo në qytet dhe rrethi i zgjedhjes së të fejuarit është më i ngushtë etj. Derisa këto kushte të përmirësohen dhe do të përmirësohen e po përmirësohen çdo ditë, nuk ka vend për t'u

alarmuar. Fshati ynë po përparon, shumë kooperativa po bashkohen dhe kjo bën që rrethi i njohjes së të rinjve dhe i të rejave në punë e sipër të zgjerohet. Për mundësinë e njohjes në mes të rinjve i ka thyer kufijtë e fshatit dhe paragjykimet sektare. Aksionet kombëtare, shkollat, fabrikat kanë çarë rrugë të gjera për këto probleme dhe aspak nuk duhet të na çuditë, pa le të na alarmojë, çështja që të reja fshatare të dashurohen dhe të martohen me të rinj punëtorë dhe qytetarë. Ky është një proces dialektik, që zhvillohet në rrugë të drejtë. Gjithçka në këtë drejtim, e zhvilluar brenda normave të moralit proletar, është e rregullt dhe bën gabim ai që kërkon t'u vërë atyre pengesa artificiale.

Por ka edhe qytetarë që martohen me vajza fshati dhe ky proces zhvillohet, po ka të tillë që e bëjnë këtë të shtyrë nga pikëpamje patriarkale, konservatore dhe prapanike. Këta të fundit mendojnë se vajza e fshatit është më e mbyllur, më e bindur, se burri mund ta urdhërojë atë si në kohët e vjetra, ta vërë të punojë si kafshë dhe ta mbyllë brenda. Këto tendenca duhen luftuar.

Natyrisht zgjidhja e këtyre problemeve shoqërore ka rrjedhime të mira, por edhe të hidhura. Rrjedhimet janë të mira në qoftë se ato zgjidhen drejt dhe punohet që të zgjidhen drejt. Rrjedhimet janë të këqija në rast se zgjidhja e tyre u lihet spontaneitetit, rutinës ose në rast se mbahen qëndrime sektare dhe oportuniste. Synimi i gjithë punës sonë në këtë drejtim duhet të jetë lumturia në jetë e fëmijëve, gëzimi dhe harmonia e të fejuarve, e të martuarve dhe në familjet e tyre. Sa më

pak grindje, mosmarrëveshje e zënka! Sa më pak divorce pa baza ose me arsye artificiale!

Problemi i divorcit më ka preokupuar dhe jam interesuar për të në përgjithësi dhe veçanërisht në rrethin e Shkodrës. Pse jam ndalur veçanërisht në Shkodër? Këtë e kam bërë për arsye se në këtë rreth statistikisht flasin për shumë divorce, të cilat janë shprehje e luftës së klasave që zhvillohet me forcë, për shkak të besimeve fetare dhe sidomos të fesë katolike që e ndalonte divorcin dhe e mbante në skllavëri gruan, por njëkohësisht edhe për arsye të traditave të mira dhe të këqija të malësisë etj.

Numri i madh i divorceve në këtë rreth duhet të na tërheqë seri.ozisht vëmendjen që të shtojmë kujdesin tonë në këtë drejtim. Organizata e Partisë e Shkodrës duhet të shqetësohet për këtë fenomen dhe të mbajë parasysh se në këtë çështje pleksen shumë faktorë që duhen analizuar seriozisht dhe, mbi bazën e kësaj analize, të hartohet një program i studivuar për një punë të shëndoshë ideologjike me njerëzit. Ja, për shembull, mund të themi se në malësinë e Shkodrës, ku ka më pak divorce se në fushë, ndikimi i fesë katolike, që e ndalon divorcin, duhet të jetë më i madh se në fushë. Ky fakt të na shërbejë si një tregues se ndikimet fetare mbi çdo gjë dhe veçanërisht mbi familjen dhe mbi femrën veprojnë akoma, prandaj duhet t'i luftojmë vazhdimisht e vazhdimisht.

Vëmendje kërkon edhe fakti tjetër që paditë për divorc bëhen më shumë nga gratë. Kjo, nga një anë, është shumë pozitive, se tregon që gruaja ka fituar besim te vetja dhe i përdor të drejtat që i ka dhënë ligji. Nga

ana tjetër, një gjë e tillë është edhe një tregues shumë negativ për burrat, që sillen keq e pa respekt me gratë e tyre. Lypset pra, për burrat veçanërisht, por edhe për gratë, të theksohen vazhdimisht detyrat që kanë bashkëshortët ndaj njëri-tjetrit, respektimi reciprok i të drejtave, i ndjenjave dhe çështja e mirëkuptimit për zgjidhjen me frymën e klasës të mosmarrëveshjeve që lindin në jetë.

Në punën e Partisë duhet të mbahet parasysh edhe një tregues tjetër, ai që numri më i madh i të divorcuarve u takon moshave 20-25 vjeç. Kjo është serioze dhe tregon se bëhen martesë të shpejtuara, pa u njohur mirë më parë.

Në rrethin e Shkodrës shikojmë përparime të mëdha e të vrullshme në shumë drejtime të rëndësishme në zhvillimin e kulturës dhe të arsimit, në zhvillimin e industrisë dhe të kooperativizmit në fushë dhe në malësi. Vetëm në një drejtim s' duket përparimi në rrethin e Shkodrës dhe shkak për këtë, që organet e Partisë e të pushtetit duhet të mos e harrojnë, është ndikimi i fesë në ndërgjegjen e njerëzve. Në Shkodër, në të gjitha fejesat ose martesat që bëhen, gjen vetëm 1 ose 2 raste që të rinjtë janë me ish-fe të ndryshme. Kjo tregon se paragjykimet e këqija fetare jetojnë në mënyrë latente dhe veprojnë jo vetëm te disa prindër, te moshat e vjetra, por edhe te fëmijët e tyre, tek të rinjtë. Në rrethe të tjera një gjë e tillë vihet re më pak sesa në Shkodër. Për këtë arsye kërkohet që në këtë rreth të zhvillohet një punë edukative politiko-ideologjike shumë më e thellë dhe e pandërprerë në luftën kundër fesë.

Si përfundim duhet të themi se Partia duhet t'u bëjë kurdoherë analiza të thella këtyre problemeve shoqërore, të nxjerrë konkluzione, të hartojë programe edukative dhe të marrë edhe masa efektive për të zhdukur barërat e këqija që pengojnë proceset revolucionare në jetën shoqërore.

Botohet për herë të parë sipas origjinalit që gjetet në Arkivin Qendror të Partisë

ZHVILLIMI AKTUAL I SITUATAVE NA BEN TE JEMI KURDOHERE VIGJILENTE DHE NE SULM KUNDËR ARMIQVE

*Nga biseda me një delegacioni
të Partisë Komuniste të Gjermanisë (m-1)²*

5 qershor 1974

Pasi u uroi mirëseardhjen anëtarëve të delegacionit dhe i pyeti ata për shëndetin, shoku Enver Hoxha vazhdoi:

Gëzohem shumë që ju shoh të shëndetshëm e të rinuar. Ju uroj, shoku Aust, të jeni kurdoherë i ri për t'i shërbyer sa më shumë çështjes së revolucionit e të socializmit në vendin tuaj.

SHOKU ERNST AUST : Çështja së cilës i jemi kushtuar kërkon që ne të qëndrojmë gjithmonë të rinj dhe të luftojmë.

SHOKU ENVER HOXHA: Lufta për realizimin e

1. Delegacionin e kryesonte Ernst Aust, në atë kohë kryetar i partisë.

2. Me vendim të tij Komiteti Qendror i PK të Gjermanisë (m-1) ia ndryshoi emrin partisë në Partia Komuniste e Gjermanisë.

idealeve tona na bën të rinj jo vetëm nga ana shpirtërore, por edhe nga gjendja fizike, sepse, që të përballohen me sukses detyrat revolucionare, përveç dëshirave e ndjenjave të revolucionarëve, kusht i domosdoshëm është edhe qëndrueshmëria fizike e tyre.

Ardhja juaj në vendin tonë na gëzon edhe për faktin se ndihmon në forcimin e unitetit tonë marksist-leninist-internacionalist. Për forcimin e këtij uniteti takimet midis nesh janë shumë të nevojshme, prandaj ne dëshirojmë që këto të jenë më të shpeshta.

Natyrisht të dyja palët, si ne edhe ju, jemi të zënë me punë, por, meqenëse për ne është e vështirë të vijmë atje, mbetet që ju, të dashur shokë, të vini te ne. Për Partinë tonë është shumë e rëndësishme mbështetja nga ana e partive motra, nga ana juaj dhe nga gjithë shokët e tjerë revolucionarë. Ne, gjithashtu, do të bëjmë ç'është e mundur që të mbështetim luftën e drejtë të shokëve tanë të një ideali, kudo që të jenë ata. Uniteti midis partive tona dhe të gjitha partive të tjera marksiste-leniniste është një faktor kryesor dhe çështje parimore që i shërben hegjemonisë së tyre në lëvizjen punëtore revolucionare, deri në fitoren e plotë të proletariatit botëror. Çështjen e kontakteve dhe të unitetit të shëndoshë në mes nesh Partia jonë e shikon si një nga parimet bazë të luftës sonë të përbashkët revolucionare.

Shoku Ramiz [Alia] na foli për punën e madhe që bën partia juaj dhe për sukseset që ka arritur ajo. U gëzuam shumë kur mësuam për luftën që bëni dhe për zgjerimin e punës suaj në mbrojtje të parimeve të marksizëm-leninizmit, për qëndrimet tuaja parimore në shtyp dhe në punë dhe për përhapjen e shtypit

jo vetëm në qendër, por edhe në landet, sepse shtypi ka një rëndësi të madhe për informimin dhe për bindjen e lexuesve.

Ne kemi respekt të veçantë për partinë tuaj marksiste-leniniste, e cila lufton në kushte të vështira. Ju, komunistët gjermanë, jetoni në një vend ku ekziston një forcë e rrezikshme kapitaliste, tek e cila mbështeten dhe shpresojnë shumë të dyja superfuqitë. Ju luftoni me vendosmëri kundër këtij kapitalizmi të fortë e me eksperiencë të madhe dhe kundër superfuqive. Pikërisht për të luftuar pa u lëkundur kundër tyre, nevojitet një parti me të vërtetë marksiste-leniniste, e cila në kushte të vështira, në »shi e në furtunë«, të jetë në gjendje të mbrojë parimet, ashtu siç na mëson Marksi.

Ajo me mënyrën e drejtë të organizimit të punës, ka arritur të grumbullojë rreth vetes shumë simpatizantë. Kjo ka shumë rëndësi, sepse forcon lidhjet me masat. Nëpërmjet çdo simpatizanti, i cili ka nën ndikimin e vet një grup tjetër simpatizantësh, që gjithashtu ka simpatizantët e vet, partia zgjeron sferën e ndikimit të saj në masat e gjera të popullit. Mund të ndodhë që direktivat e Partisë të mos venë njësoj dhe në masën e duhur në të gjithë këta simpatizantë, megjithatë diçka, qoftë edhe një grimë, do të vejë te secili, kështu që partia daingadalë e vazhdimisht, do ta luajë rolin e vet, duke rritur ndërgjegjen klasore të njerëzve.

Për të gjykuar forcën dhe vitalitetin e një partie nuk ka rëndësi numri i madh i anëtarëve të saj, por cilësia dhe idetë nga të cilat udhëhiqet ajo. Nuk vlejnë shumë »komunistë«, në ato raste kur janë të përcarë e me pikëpamje të ndryshme, të cilët, kur vjen çështja

për të marrë vendime të rëndësishme, nuk janë në gjendje të merren vesh me njëri-tjetrin. Në një parti të tillë themelet lëkundën që në provën e parë për kapërcimin e pengesave. Ju, ashtu si edhe ne, i njihni mësimet e Marksit, e dini që, kur erdhi çështja e bashkimit, Libknehti me shokët e tij mbrojtën tezat e Marksit e të Engelsit, luftuan teoritë e shtrembra të Lasalit, të Dyringut dhe të pasuesve të tyre, që binin në kundërshtim me marksizmin, duke siguruar hegjemoninë e kësaj të fundit në partinë e bashkuari.

Një çështje tjetër që vlen të mbahet parasysh për punën e partisë suaj është ajo e ndarjes më dysh të Gjermanisë. Në kohën e Bismarkut Gjermania ka qenë e ndarë në shumë pjesë, të cilat u bashkuan më vonë, kurse në kohën e sotme populli gjerman, që përbën një komb të vetëm, është ndarë në dy pjesë. Por një ndarje e tillë nuk mund të ketë jetë të gjatë. Partia juaj, si parti marksiste-leniniste, patjetër do t'i hapë perspektivën klasës punëtore gjermane për bashkimin e atdheut. Lidhur me këtë problem sot shtrohen dy zgjidhje të mundshme:

Së *pari*, bashkimi të bëhet me revolucion; proletariati i bashkuar i të dy Gjermanive të udhëheqë masat për të vendosur demokracinë popullore si formë të dik-

1. Në Kongresin e Gotës (22 maj 1875) u bë bashkimi i dy organizatave të punëtorëve gjermanë — Partisë Socialdemokrate, të udhëhequr nga Libknehti e Bebeli (të ashtuquajturit ajzenahas), dhe i organizatës lasaliane (Bashkimi i përgjithshëm i punëtorëve gjermanë) të kryesuar nga Hazenkleveri, Haselmani dhe Tëlkeja, në një parti të vetme, në Partinë Punëtore Socialiste të Gjermanisë.

taturës së proletariatit dhe për të krijuar kështu një republikë të vetme socialiste pangjermane.

Së dyti, bashkimi të bëhet nëpërmjet bashkëpunimit të junkerëve, çifligarëve, Krupëve dhe kapitalistëve të tjerë me revizionistët e Gjermanisë Lindore.

Nga këto dy variante, juve si marksistë, sigurisht do t'ju bjerë barra të zgjidhni medoemos të parin.

Natyrisht, në vendin tuaj bëhet propagandë që bashkimi i Gjermanisë të arrihet sipas teorive të Lasalit, duke shkelur parimet, nëpërmjet pazarllëqeve. Ju, pavarësisht se në numër jeni pak komunistë, nuk i pranoni këto pazarllëqe. Pikërisht në idetë që keni përqaftuar qëndron forca juaj si parti marksiste-leniniste. Këto ide të drejta tuajat, të frymëzuara nga mësimet e Marksit dhe të Engelsit, ju po i zhvillonin dhe po i mbronin me luftën që po bëni, ashtu siç i mbronin dhe i zhvillonte Bebeli në kongreset e Hanoverit e të Dresdenit, në luftën që bënte për unitetin e klasës punëtore dhe për mbrojtjen e parimeve të marksizmit e të socializmit. Edhe ju, në materialet tuaja, në mitingje që organizoni, në shtypin dhe në parullat revolucionare që lëshoni dhe që bazohen në idetë e Marksit, Engelsit, Leninit dhe Stalinit, mbronin parimet e drejta marksiste-leniniste, dhe, nën udhëheqjen e proletariatit, mobilizoni masat punonjëse në greva e demonstrata. Masat, pavarësisht se akoma nuk e ndjekin të tëra partinë tuaj të vogël, në kërkesat e tyre, dialektikisht, do të vijë dita që të ngrihen në rrugën e revolucionit, dhe të ndjekin mësimet e partisë suaj.

Një rëndësi të madhe ka mbrojtja pa asnjë lëkundje e vijës parimore të partisë. Në historinë e lëvizjes ko-

muniste ndërkombëtare, duke përfshirë edhe lëvizjen komuniste gjermane, ka pasur oportunistë, revizionistë që janë trembur nga situatat revolucionare. Ata, për t'iu shmangur vështirësive e sakrificave të rrugës revolucionare, kanë krijuar teori pseudorevolucionare, duke predikuar se gjoja legaliteti do t'i çonte në revolucion. Por mbivlerësimi i legalitetit ka qenë një shpikje e sëmurë. Marksistët nuk mund dhe kurrë nuk duhet të bien në gabimet e Folmarit; kombinimi drejt i punës legale me atë ilegale është një çështje e rëndësishme. që e kërkon kushtet, sidomos sot, kur fashizmi po gjallërohet kudo dhe, nga praktika që njohim, u kundërvihet forcave revolucionare, të cilat janë në ngritje. Prandaj është detyra jonë të organizohemi dhe t'i përgatitim për luftë masat punonjëse. Vetëm nën udhëheqjen e klasës punëtore me partinë e saj në krye, të kalitura si duhet politikisht dhe ideologjikisht, ato do të arrijnë ta çojnë deri në fund luftën e tyre për clirim nga shtypësit dhe shfrytëzuesit.

Siç e dini, shumë lëvizje revolucionare të klasës punëtore vuajnë pikërisht nga mungesa e organizimit. Hovin revolucionar të klasës punëtore mundohen ta dobësojnë kapitalistët e socialdemokratët, por edhe revizionistët. Në bashkëpunim dhe të lidhur me njëri-tjetrin si me një rrjetë merimange, ata organizojnë për këtë qëllim një propagandë të tmerrshme dhe vënë në dispozicion të saj mjete të shumta propagandistike dhe fonde të mëdha financiare.

Ju, marksistë-leninistët gjermanë, dhe ne, komunistët shqiptarë, luftojmë të bazuar në parimet. Mund të ketë njerëz që ne shqiptarëve të na vënë lloj-lloj epi-

tetesh, duke na cilësuar «mendjemëdhenj», • 'kokëfortë», -të ngurtë», që «nuk kuptojmë situatat» e të tjera si këto. Le të thonë ç'të duan, ne nuk bëhemi merak për shpifjet e armiqve. Ndoshta ndonjë zotësi të madhe nuk kemi, por mendjemëdhenj nuk jemi. Për ne është e rëndësishme që jemi marksistë dhe mbrojmë në mënyrë të patundur parimet e marksizëm-leninizmit. Mbrojtja nga ana jonë e këtyre parimeve nuk u pëlqen as kapitalistëve, as revizionistëve sovjetikë, bullgarë, hungarezë e të tjerëve si këta. Pikërisht për këtë arsye ata na vënë epitete të tilla, sepse në rrugën e degjenerimit që ndjekin, nuk duan të gjejnë përpara forca që t'u çjerrin maskat dhe t'u dalin kështu në shesh fytyrat e tyre të vërteta prej antimarksistësh dhe shovinistësh. Shtetet e Bashkuara të Amerikës, Bashkimi Sovjetik e ndonjë vend tjetër, duke qenë shtete të mëdha nga pikëpamja e sipërfaqes dhe e popullatës, pra, duke qenë super-shtete, bile edhe shoviniste, kur ne «të vegjlit» nuk u bindemi diktateve të tyre, na cilësojnë «mendjemëdhenj!».

Armiqtë tanë nuk ngurrojnë të na cilësojnë dhe -të izoluar» nga bota, për arsye se nuk pranojmë futjen në vendin tonë të ideve të tyre të mbrapshta për t'u përzier me idetë tona të pastra marksiste-leniniste. Po, ashtu është, nga imperialistët, nga kapitalistët dhe nga revizionistët, të cilëve as bojën nuk duam t'ua shohim, ne të izoluar jemi, ndërsa kurrë nuk jemi të izoluar nga popujt, nga njerëzit përparimtarë dhe nga revolucionarët e vërtetë kudo në botë.

Për problemet e mëdha e të rëndësishme ndërkombëtare ne, komunistët shqiptarë, kemi qëndrimet to-

na parimore që ju i njihni, dhe gëzohemi që, në diskutim me shokët tanë, ju i keni çmuar të drejta këto qëndrime. Për fitoren e revolucionit në botë, duke përfshirë këtu edhe luftërat nacionalçlirimtare për çlirimin dhe pavarësinë e vendeve të ndryshme të globit, sikurse thashë, duhen luftuar në të njëjtën kohë të dy armiqtë kryesorë të popujve: imperializmi ndërkombëtar, me atë amerikan në krye, dhe revizionizmi modern, me atë sovjetik në krye.

Për të korrur fitoren në luftë kundër të dyja superfuqive, forcat revolucionare në botë duhet të kenë, në radhë të parë, një unitet të çeliktë, një rrugë të përbashkët. Në këtë luftë të drejtë ne marksistëve nuk na lejohet në asnjë mënyrë të bëjmë lëshime në parimet. Ne dhe ju e kemi për nder që në unitet pikëpamjesh bëjmë një luftë të drejtë në mbrojtjen e parimeve marksiste-leniniste dhe, kur është nevoja, jemi gati të bëjmë edhe sakrifica për të dhënë një ndihmë sado të vogël në luftën e madhe revolucionare botërore.

Duke i hedhur një shikim historisë dhe duke pasur parasysh strategjinë dhe taktikat në dobi të revolucionit proletar, natyrisht mund të ketë disa dallime në taktikat, por kjo nuk do të thotë që të shkelim parimet. Le ta ilustrojmë këtë ide me një shembull lidhur qëndrimin tonë ndaj Tregut të Përbashkët Evropian. Partia jonë nuk mund ta mbrojë Tregun e Përbashkët, duke u nisur vetëm nga premisa që «kjo organizatë është një mbështetje kundër imperialistëve të tjerë ose kundër atij sovjetik». Ne dëshirojmë që kontradiktat në gjirin e imperialistëve dhe të revizionistëve të thellohen, por këto duhet t'i shikojmë nën prizmin e interesave të

revolucionit proletar. Klasa punëtore e vendeve që bëjnë pjesë në Tregun e Përbashkët, si klasa punëtore gjermane, angleze e të tjera, shtypet dhe shfrytëzohet nga ky treg, i cili nxjerr fitime në kurriz të saj, prandaj ne nuk mund ta përkrahim.

Është detyrë e gjithë marksistëve të botës që t'i përcaktojnë drejt, t'i gjykojnë me pjekuri dhe në përputhje me parimet qëndrimet që duhet të mbajnë ndaj çdo problemi. Partia jonë kurdoherë është përpjekur dhe përpiket ta shikojë çdo çështje nën prizmin e marksizmit, pra synon që çdo hap i saj të shkojë në dobi të klasës punëtore, të luftës që bën kjo, duke u bazuar në mësimet e Marksit, Engelsit, Leninit dhe Stalinit. Në qoftë se një grupim shtetesh kapitaliste, si në rastin e shteteve evropiane, organizohet kundër Bashkimit Sovjetik, apo kundër imperialistëve amerikanë, sigurisht që kjo bëhet për të mbrojtur interesat e vet. Atëherë ku është këtu fitorja e klasës punëtore? Sikur të supozojnë se Evropa duhet bashkuar (parullën e bashkimit të shteteve kapitaliste të Evropës Lenini e ka dënuar me kohë), ky bashkim do të ishte i drejtë po të bëhej vetëm nga ana e proletariatit dhe për interes të vet e jo në interes të armiqve të tij. Sikur brenda vendeve të Tregut të Përbashkët të bëhej luftë në të dy krahët, kundër imperializmit dhe njëkohësisht kundër revizionizmit, kjo, natyrisht, do të ishte diçka interesante dhe ne do ta kishim përkrahur, sepse do të ishte në favorin e çështjes sonë. Unitet midis vendeve revizioniste nga njëra anë dhe atyre kapitaliste nga ana tjetër, që kanë formuar grupimet përkatëse rreth Bashkimit Sovjetik apo Shteteve të Bashkuara të Amerikës nuk ka dhe nuk

mund të ketë, por edhe sikur të kishte, partive marksiste-leniniste dhe klasës punëtore të këtyre vendeve u bie detyra e rëndësishme të luftojnë për shkatërrimin e këtyre bashkimeve të rrezikshme. Kjo është një detyrë që nuk duhet harruar.

Në mbledhjet që organizojnë shtetet kapitaliste dhe revizioniste të botës dhe, në mënyrë të veçantë, ato të Evropës, ne shqiptarët nuk marrim pjesë, sepse atje nuk janë shokët tanë marksistë-leninistë të partive të tjera, me të cilët ne kemi një solidaritet të pathyeshëm, por janë revizionistët dhe kapitalistët, që mbledhen për të kurditur plane në dëm të klasës punëtore dhe të çështjes sonë të përbashkët. Prandaj, me gjithë ftesat që na bëjnë, nuk marrim pjesë në të tilla konferenca, por çfarë kemi për të thënë, e themi jashtë këtyre mbledhjeve. Ne i kritikojmë ata që kërkojnë të na futin në ingranazhet e «demokracisë» borgjeze, duke na thënë se «jeni të lirë të shfaqni në mbledhjet ndërkombëtare çdo mendim që keni për probleme të ndryshme». Në të vërtetë, pavarësisht nga mendimet që shprehen, në fund të fundit, atje janë të mëdhenjtë që vendosin. Për këtë arsye dhe për faktin se atje nuk marrin pjesë luftëtarët e revolucionarët e vërtetë, popujt dhe partitë e tyre të vërteta marksiste-leniniste, ne nuk marrim pjesë në këto mbledhje dhe jo se jemi mendjemëdhenj, as me

1. Ky qëndrim parimor për të mos asistuar në mbledhjet e konferencat që organizojnë imperialistët dhe revizionistët për qëllimet e tyre hegemoniste e për të mashtruar popujt, u shpreh më se qartë në këtë kohë edhe në refuzimin nga ana e vendit tonë, e ftesës për të marrë pjesë në Konferencën e Sigurimit Evropian, që filloi punimet në Helsinki më 30 korrik 1973.

qëllim që të jemi «originalë». Mospjesëmarrja jonë në këto konferenca nuk do të thotë se ne jemi të dobët. Përkundrazi, kjo tregon se jemi të fortë dhe nuk duam të dimë ç'llomotitin armiqtë.

Përpjekjet tona duhet të synojnë që të dështojnë planet e imperialistëve dhe të revizionistëve. Është qes.harake të mendohet se planet e armiqve dështojnë nga mungesa e pjesëmarrjes së Shqipërisë në konferencat që organizojnë shtetet kapitaliste dhe ato revizioniste. Jo, dështimi i këtyre planeve ngjet sepse, nga njëra anë, kontradiktat në gjirin e armiqve janë kolosale dhe, nga ana tjetër, sepse lufta dhe hovi revolucionar i masave popullore janë në rritje.

Partia jonë e Punës ndjek një politikë të jashtme të drejtë e parimore dhe marrëdhëniet shtetërore, tregtare etj., që ka vendi ynë me vendet borgjeze, nuk zhvillohen në kundërshtim me parimet. Tregtinë e zhvillojmë për nevoja ekonomike, duke u nisur nga parimi që përfitimet të jenë të drejta, mbi bazën e parimit të barazisë e të leverdisë së dyanshme, kurse nëpërmjet shkëmbimeve kulturore që kemi me këto vende mudo-hemi të bëjmë të njohur jashtë kulturën dhe jetën socialiste të vendit tonë. Qëllimi ynë pra është të futemi në këto vende për të popullarizuar Shqipërinë socialiste.

Propaganda borgjezo-revizioniste flet sikur më parë ne kemi qenë të ngurtë në drejtim të marrëdhënieve me botën e jashtme, kurse tani e çamë murin, «u liberallzuam». Kjo nuk është e vërtetë, ne nuk jemi liberallizuar. Ne kemi qëndruar e do të qëndrojmë kurdoherë konsekuentë e të palëkundur në parimet marksiste-leniniste, që janë të vetmet parime të drejta. Imperialistët

dhe revizionistët modernë, duke parë se në botë është krijuar një opinion i mirë në drejtim të Shqipërisë, për arsye të realitetit e të vetë jetës që zhvillohet këtu, mundohen ta errësojnë të vërtetën për vendin tonë me anë të propagandës së tyre armiqësore. Prandaj ne, pa shkelur parimet dhe nëpërmjet përhapjes së librave, materialeve të tjera të kësaj natyre, të shfaqjes së filmave etj., duhet të bëjmë të njohur në vendet e ndryshme të botës realitetin shqiptar. Gjithashtu dëshirojmë që në Shqipëri të vijnë studiues seriozë, jo vetëm nga shokët e miqtë, por edhe nga radhët e dijetarëve borgjezë, objektivë, për të marrë pjesë në konferencat tona me tematikë shkencore e shoqërore.

Ja, së shpejti do të zhvillohet në vendin tonë një konferencë kombëtare e studimeve për Luftën Antifashiste Nacionalçlirimtare të popullit shqiptari. Në këtë konferencë ne do të pritnim me kënaqësi jo vetëm shokë studiues nga partia juaj, por dëshirojmë që partia juaj marksiste-leniniste të interesohet që të na vijë edhe ndonjë historian qoftë edhe borgjez, por objektiv e përparimtar, për të marrë pjesë në punimet e kësaj konference. Këtë kërkesë jua bëjmë, se e dimë që populli i talentuar gjerman ka tradita të mira në fushën e kulturës dhe ka nxjerrë nga gjiri i vet kapacitete që njihen në shkallë botërore. Nuk e kam këtu fjalën për «Kulturkampfin» e Bismarkut, i cili është shprehur se nuk interesonin disa kasolle të Shqipërisë dhe mohoi botërisht ekzistencën e vendit tonë duke e konsideruar një shprehje gjeografike, gjë që ndikoi shumë në copëtimin

1. Kjo konferencë u zhvillua në Tiranë në nëntor 1974.

dhe në cungimin e rëndë të tij, duke u dhënë një pjesë serbëve, një pjesë grekëve dhe një pjesë tjetër donte t'ua jepte italianëve, por pJër ata historianë borgjezë që janë përfaqësues të shquar të kulturës.

Lidhjet tona rne shtetet borgjeze janë të kufizuara dhe nuk bëhen për çdo çështje të jetës sonë, që zhvillohet në bazë të ideve marksiste-leniniste dhe mban vulën e tyre. Nuk ka te ne ide, kiëngë, libër, vepër arti e të tjera që të mos mishërojnë në vetvete idetë e mëdha të Marksit dhe të Leninit. Të gjitha këto ne i bëjmë për interesin tonë. Por taktikat tona ne i ndërtojmë edhe duke pasur parasysh interesat e përgjithshëm të revolucionit botëror, duke pasur parasysh ndihmën që u duhet dhënë proletarietit dhe partive të tij pararojë marksiste-leniniste në vendet e ndryshme të botës.

Armiqtë mund të na akuzojnë se ne «ndërhyjmë» në punët e brendshme të të tjerëve, se puna jonë është «subversive» e tlë tjera si këto, por e kemi plotësisht të qartë se tërë këto janë shpifje që kanë për synim të gënjëjnë të tjerët, janë zhurmë që bëhet për arritjen e qëllimeve propagandistike. Arma për tlë siguruar fitoren tonë është revolucioni, atëherë çfarë nevojë tjetër keni ju përveç asaj të solidaritetit me ne? Marksi mëson që revolucionin ne duhet ta bëjmë duke qëndruar krah për krah e me radhë të shtilënguara fort me njëri-tjetrin, pra «Proletarë të të gjitha vendeve, bashkohuni!». Kjo gjë, natyrisht, nuk u intereson armiqve, prandaj ata thurin akuza të llojeve të ndryshme për të na përçarë. Por, duhet t'i sakrifikojmë ne parimet e Marksit vetëm për t'iu shmangur shpifjeve të armiqve? Jo, në asnjë mënyrë,

përkundrazi, ato duhen zbatuar me këmbëngulje nga ana jonë.

Duke vazhduar luftën në rrugën marksiste, partia jo vetëm nuk humbet asgjë, por, përkundrazi, fiton, sepse rritet, kalitet e forcohet akoma më shumë në rrugën e revolucionit. Në qoftë se shtetet kapitaliste do të na bëjnë presion ne shqiptarëve, duke prerë deri edhe marrëdhëniet tregtare për shkak të qëndrimit që mbajmë përkrah jush, le ta bëjnë edhe këtë, ne nuk na trembin dot. Këtë e kemi provuar edhe atëherë kur Nikita Hrushovi preu të gjitha marrëdhëniet me vendin tonë. Nuk na u prish shumë puna që Bashkimi Sovjetik revizionist i preu këto marrëdhënie, ne nuk vdiqëm dhe as që u frikësuam prej tij, përkundrazi dolëm njëqind herë më të fortë dhe Shqipëria u bë edhe më e bukur e rënë e lulëzuar pa bashkëpunimin e revizionistëve sovjetikë. Pse ndodhi kështu? Ndodhi vetëm për arsye të qëndrimit besnik të Partisë sonë ndaj parimeve të marksizëm-leninizmit.

Ne e vlerësojmë ndihmën e Republikës Popullore Kinës ndaj vendit tonë, por në themel të sukseseve të mëdha që kemi arritur, të ecjes sonë përpara në ndërtimin e socializmit, qëndron, në radhë të parë, lufta e madhe e popullit tonë të vogël e të guximshëm për të kapiërcyer vështirësitë që i dalin përpara.

Gjatë muajve të pranverës, në të gjithë vendin tonë u zhvillua fushata e madhe e zgjedhjeve në Parti. Këto ditë bile sapo kanë përfunduar konferencat e Partisë në rrethe, ku u dha llogari dhe u bënë zgjedhjet e reja. Bisedova me shokun Ramiz se do të ishte një nder i madh për ne që të paktën në një nga këto konferenca

të merrnit pjesë edhe ju, si shokë, si vëllezër, si marksistë, për të parë të mirat dhe të metat e punës së Partisë sonë. Por ju erdhët këtu një çiklë më vonë.

Sigurisht në punë ne kemi suksese, por kemi edhe të meta, të cilat, sapo i konstatojmë, i luftojmë kurdoherë me këmbëngulje, në mënyrë që të mos i kemi pengesë në ardhmen. Dobësi vërehen akoma si në punën tonë organizative, ashtu edhe në atë ideologjike. Megjithëse Partia jonë është e pastër në pikëpamjet e saj, gjatë ndërtimit të socializmit, mbeturinat e së kaluarës, ku më shumë e ku më pak, ndikojnë në popull, bile edhe në komunistët. Lufta e klasave, e cila zhvillohet në gjirin e popullit dhe brendapërbrenda radhëve të Partisë, do të vazhdojë edhe për shumë e shumë vjet akoma, për sa kohë do të ekzistojnë në botë kapitalizmi e revizionizmi dhe ideologjia e tyre.

Jua shpjegova këto për arsye se ju nuk patët mundësi që, nëpërmjet pjesëmarrjes në ndonjë nga këto konferenca të Partisë, të viheshit drejtpërdrejt në dijeni pkr sukseset dhe të metat e punës sonë.

SHOKU RAMIZ ALIA: Shokët gjermanë morën pjesë në një mbledhje punëtorësh në rrethin e Shkodrës.

SHOKU ENVER HOXHA: Shumë mirë! Besoj se do të ketë rast që, kur të vini herë të tjera, të merrni pjesë edhe konferenca partie. Unë dhe shoku Ramiz mund të flasim shumë me ju, por ato që do të shikonit e do të dëgjoni drejtpërdrejt nga anëtarët e Partisë sonë, janë më të bukura, më të frytshme, sepse në bazë zien jeta e gjallm, atje është fronti themelor ku zhvillohet lufta e Partisë sonë. Ne luftojmë që organizata-

-bazë e Partisë dhe udhëheqja e saj të jenë kurdoherë të forta, të jenë besnike të marksizmit, luftojmë që në Parti rolin kryesor ta luajnë elementët e klasës punëtore, të cilët, ashtu siç na kanë mësuar Marksi dhe Lenini për kontrollin e klasës dhe të masës mbi veprimtarinë tonë, të jenë burim i udhëheqjes së lartë të Partisë.

Udhëheqësit, në përgjithësi, janë në pozita të shëndosha, por nuk përjashtohet që edhe në udhëheqje të lindin sëmundje. Ndonjërit nga udhëheqësit mund t'i rritet mendja dhe për këtë shkak e kujton veten shumë të ditur, të mësuar, saqë arrin të mos i dëgjojë të tjerët, t'i nënvleftësojë ata. DaIngadalë një udhëheqës i tillë fillon të krijojë ide që bien në kundërshtim me interesat e klasës. Prandaj është e domosdoshme që klasa punëtore, duke qenë në udhëheqje, t'u thotë «Ndal!» ideve, mendimeve, direktivave dhe qëndrimeve të gabuara, të kujtdo qofshin ato, t'i kalojë në shoshën e vet këto ide e mendime për çfarëdo problemesh që të jenë, të bujqësisë, të industrisë, të kulturës apo për diçka tjetër, dhe t'i çmojë në tërësinë e tyre anët pozitive dhe negative të këtij ose të atij udhëheqësi, natyrisht, duke mos e hedhur poshtë menjëherë, sepse edhe udhëheqësi, kur gabon, duhet të ndihmohet sa më parë që të korrigjohet dhe të vihet në rrugë të drejtë. Me këto që përmenda dua të them se në bazë zhvillohet gjithë jeta jonë, të cilën kemi dëshirë që ju ta shikoni.

Partia jonë, të dashur shokë të Partisë Komuniste të Gjermanisë (marksiste-leniniste), pavarësisht nga ndonjë e metë që duket aty-këtu në punë, qëndron fort mbi parimet marksiste-leniniste. Nga vija marksiste-leniniste Partia jonë nuk ka lëvizur; ajo nuk ka lejuar

kurrë në gjirin e saj elementë devijues, as në grupe, as të veçantë. Një sukses të tillë ne e kemi arritur, sepse klasën punëtore e kemi vënë të drejtojë kudo realisht e jo formalisht, i kemi dhënë të drejtë të merret me diskutimin e problemeve e të direktivave të Komitetit Qendror e të vendimeve të Qeverisë. Për këto probleme e direktiva punëtorët mund të shprehen hapur dhe pa frikë, pa krijuar përshtypjen se mendimi i ndonjërit që kritikon ndonjë direktivë do të kuptohet keq dhe se ai që flet do të konsiderohet si armik. Jo, Partia i kupton mirë njerëzit e saj. Edhe kur ndonjë punëtor jep një mendim të gabuar lidhur me një direktivë, Partia është e bindur se ai nuk flet nga pozita armiqësore, por në dobi të çështjes, se ashtu e kupton atë. Në këto raste, Partia secilit ia sqaron me durim paqartësitë që mund të ketë, duke forcuar në këtë mënyrë demokracinë proletare, lidhjen dhe unitetin e saj me masat, që janë nga parimet bazë të Partisë.

Megjithatë nuk dua të them se armiqtë në vendin tonë janë zhdukur. Ka akoma të tillë edhe në Parti, bile edhe në udhëheqje të saj. Para pak kohe Plenumi i 4-t i Komitetit Qendror të Partisë përjashtoi nga radhët e tij dhe nga Partia dy deviatorël të vijës së Partisë në lëmin e ideologjisë, të artit dhe të kulturës. Qëllimi i tyre ishte që të luftonin kulturën proletare revolucionare dhe në radhët e Partisë e të popullit tonë të futnin me të gjitha mënyrat kulturën dekadente borgjeze. Për vënien në jetë të pikëpamjeve të tyre ata shfrytëzonin pozitën që mbanin në Parti, sepse njëri ishte sekretar

1. F.shtë fjala për armiqtë Fadil Paçrami dhe Todi Lubonja.

i Komitetit të Partisë të Rrethit të Tiranës që merrej me edukimin, kurse tjetri, më parë sekretar partie në rrethin e Korçës po për edukimin e pastaj drejtor i Radiotelevizionit. Pra, megjithëse ishin në këto poste me përgjegjësi, të dy kishin degjeneruar. Natyrisht, kjo çështje nuk u zbulua dhe nuk u trajtua menjëherë. Kishte disa vjet që në mbledhje të Komitetit Qendror dhe në mbledhjet e komiteteve të Partisë të rretheve përkatëse, këtyre dy deviatorëve u hiqej veshi, u tregohej ku i kishin gabirr et, por ata gjithnjë bënin nga një autokritikë: sa për të kaluar radhën dhe prapë vazhdonin punën e tyre armiqësore, prandaj edhe u përjashtuan nga Partia. Me gjithë orvatjet e tyre të mëdha vijës së Partisë ata nuk mundën t'i bënin dëm.

SHOKU ERNST AUST: Sa herë që vijmë në Shqipërinë socialiste mësojmë diçka të re dhe këtë ne e mësojmë jo vetëm nëpërmjet bisedimeve që bëjmë me shokët e Komitetit Qendror të Partisë suaj, por edhe nga takimet që marrim me njerëzit e thjeshtë, nga të cilat entuziazmohemi.

SHOKU ENVER HOXHA: Ju faleminderit shumë, për fjalët e mira që thoni në adresën tonë. Si kaluat në: Shkodër?

SHOKU ERNST AUST: Kaluam shumë bukur.

SHOKU ENVER HOXHA: Shkodra është një nga qytetet e mëdha të Shqipërisë, me një popull revolucionar, ku njerëzit punojnë shumë mirë. Ky rreth qendron në një radhë me rrethet që janë në krye të realizimeve socialiste. Nga pikëpamja politike, me rrethin e Shkodrës kemi pasur më tepër vështirësi se kudo, për arsye se atje ka zhvilluar veprimtarinë e tij reaksiona-

re kleri katolik roman, agjent i Vatikanit. Kleri katolik; që pas shkatërrimit të perandorisë austriake, u lidh me Italinë fashiste, gjatë Luftës Nacionalçlirimtare u bashkua me pushtuesit, prandaj edhe lufta atje ka qenë shumë e ashpër. Edhe pas Çlirimit të Shqipërisë është bërë një luftë shumë e madhe kundër reaksionit katolik, e cila vazhdoi deri në shpartallimin e tij të plotë. Tani atje, nën udhëheqjen e klasës punëtore, në masat punonjëse është krijuar një situatë e shëndoshë revolucionare. Në këtë mënyrë, me një punë këmbëngulëse e me durim, ne arritëm të edukojmë jo vetëm rininë shkodrane me shpirt revolucionar, por edhe të moshuarit, të cilët i shpëtuam nga ndikimet e fesë. Megjithatë, pavarësisht nga puna e madhe që është bërë dhe nga rezultatet që janë arritur, nuk mund të themi se besimi fetar në popull nuk ekziston më. Në këtë drejtim duhet bërë akoma një luftë shumë e gjatë, shekullore.

SHOKU ERNST AUST: Dy gjëra të rëndësishme kemi mësuar nga shokët shqiptarë, që do t'i kemi parasysh në punën tonë: e para, qëndrimin e patundur ndaj principeve të marksizëm-leninizmit, mbrojtjen me këmbëngulje të ideologjisë së proletariatit; e dyta, shpirtin revolucionar. Nga këto dy mësimet ne nxjerrim përfundimin se një parti mund të jetë në pozita të shëndosha vetëm në qoftë se lufton e punon në këtë mënyrë.

SHOKU ENVER HOXHA: Ashtu është. Ne luftojmë në rrugë të drejtë, duke u mbështetur gjithmonë me besnikëri në mësimet e mëdha të marksizëm-leninizmit dhe mundohemi ta meritojmë besimin që keni ju ndaj Partisë sonë. Ne japim kontributin tonë të vogël

e modest, por që është i domosdoshëm për lëvizjen revolucionare botërore. Ne, të gjitha partitë marksiste-leniniste, e kemi detyrë të japim ndihmën tonë modeste dhe të luftojmë së bashku për çështjen e madhe të çlirimit të popujve të botës nga shfrytëzimi.

Në situatën që po kalojmë, në Evropë dhe kudo në botë, luftën ne duhet ta zhvillojmë në dy fronte: Nga njëra anë, kundër imperializmit botëror, duke përfshirë këtu edhe atë të Gjermanisë Perëndimore, me imperializmin amerikan në krye, nga ana tjetër, kundër revizionizmit modern, me atë sovjetik në krye, sepse pikërisht këta të dy, imperializmi dhe revizionizmi, janë armiqtë më të rrezikshëm të proletariatit dhe të revolucionit.

Natyrisht, zhvillimi aktual i situatave na bën të jemi kurdoherë vigjilentë dhe të armatosur me ideologjinë tonë, na detyron të jemi gjithmonë në sulm kundër armiqve, që ata të mos na gjejnë asnjëherë në befasi. Ne, revolucionarët, duhet të luftojmë për të shkatërruar kapitalizmin, sepse duarlidhur nuk realizohen qëllimet tona të larta. Për revolucionarët, që janë nga njerëzit më të zgjedhur, të gatuar me një brumë të veçantë, frika është e huaj. Ata me forcat e tyre mund të përballojnë çfarëdo armë të kapitalizmit, sepse nga ideologjia ku mbështeten dinë të gjejnë forma, mjete dhe taktika të përshtatshme për të çarë përpara, pavarësisht se armiqtë e tyre kanë në dorë armët moderne, policinë dhe ushtrinë. Kjo nuk do të thotë aspak që revolucionarët dhe marksistët nuk i llogaritin mirë rolin që luajnë armët si mjete vdekjeprurëse dhe nuk armatosen. Jo, ata, qoftë kur janë në fuqi, qoftë kur nuk e ka-

në akoma pushtetin në dorë, siç është, për shembull, rasti juaj, nuk janë pa armë. Por arma jonë më e fuqishme është marksizëm-leninizmi, të cilin duhet ta përdorim për të kthjelluar mendjet e atyre që kanë në dorë armët e borgjezisë, me qëllim që t'i bëjmë të ndërgegjishme për të mos i përdorur ato kundër nesh, por kundër borgjezisë, në shërbim të revolucionit. Detyra jonë është që t'i sabotojmë planet e borgjezisë, të izolojmë elementët fashistë që janë në radhët e saj. Në luftën e masave të popullit kundër kapitalit dhe borgjezisë ideologjia jonë marksiste-leniniste hap horizontet të mëdha. Para disa vjetësh, nën ndikimin e laburistëve dhe të tredunioneve, minatorët e qymyrit në Angli tronditën borgjezinë, duke u bërë tmerri i madh i saj. Kur me këtë nxitje klasa punëtore angleze tundi vendin, mund të merret me mend se çfarë do të bënte ajo sikur të kishte në krye partinë e vet marksiste-leniniste. Duhet të kemi besim të madh në forcën dhe në fitoren e klasës punëtore!

Ne, shoku Aust, ju falënderojmë për ardhjen tuaj në vendin tonë dhe na vjen keq që do të ikni kaq shpejt, për arsye të punëve tuaja të rëndësishme. Me këtë rast, ju lutemi, t'u çoni të gjithë shokëve të Komitetit Qendror të Partisë suaj përshëndetjet e zjarra të Partisë sonë, të Komitetit të saj Qendror dhe të popullit shqiptar për luftën tuaj të vështirë, por të sigurt për fitore. E siguron partinë tuaj për solidaritetin internacionalist të Partisë sonë dhe për përpjekjet tona akoma më të mëdha për të qenë kurdoherë një repart pararojë i lëvizjes revolucionare ndërkombëtare, ashtu siç jeni ju. Ne dë-

shirojmë t'ju kemi sa më shpesh midis nesh, prandaj sa herë të gjeni rast, ejani në Shqipëri.

Edhe një herë ju uroj shëndet të mirë, rrugë të mbarë dhe suksese akoma më të mëdha në luftën tuaj të lavdishme revolucionare!

Të fala të gjithë shokëve!

Botuar për herë të parë në /ibrin: Enver Hoxha, «Kundër revizionizmit modern 1971-1975» (Përmbledhje veprash), f. 520

Botohet sipas librit: Enver Hoxha, «Kundër revizionizmit modern 1971-1975» (Përmbledhje veprash), f. 520

MINORITARET E NE GEZOJNE TE GJITHA TE DREJTAT NJELLOJ SI VELLEZERIT SHQIPTARE

Nga biseda me shokun Nedin Hoxhat

19 qershor 1974

Në fillim shoku Enver Hoxha e pyeti Nedin Hoxhën për të njohurit në Gjirokastrë, për të afërmit dhe miqtë, pastaj ai u interesua për mbarëvajtjen e punëve në rrethin e Gjirokastrës dhe tha:

Nga sa më kanë informuar shokët, gjendja në rrethin e Gjirokastrës është e mirë, ju po punoni dhe po e zbukuroni çdo vit qytetin. Sa kohë kalon, aq më e bukur po bëhet Gjirokastra. Mua më ka marrë malli shumë për të dhe kam dëshirë të madhe të bëj një vizitë, po, meqenëse kam qenë i sëmurë, shokët nuk më kanë lënë të udhëtoj as me avion. Megjithatë unë do ta gjej patjetër kohën dhe rastin për të ardhur.

Po me punë si po shkoni?

SHOKU NEDIN HOXHA: Na duket se mirë shkoj-

1. Kjo bisedë u bë në selinë e Komitetit Qendror të PPSH me kërkesën e shokut Nedin Hoxha, në atë kohë kryetar i Komitetit Ekzekutiv të Këshillit Popullor të Rrethit të Gjirokastrës.

më, shoku Enver. Këtë vit jemi më mirë se vitin e kaluar. Edhe detyrat e bujqësisë mendojmë se do t'i realizojmë, bile kemi shpresë se në drithëra do t'i mbyllim të gjitha deficitet e krijuara në tre vjetët e kaluar të këtij pesëvjeçari. •

SHOKU ENVER HOXHA: Shumë mirë. Ndërmarrja bujqësore «Muzo Asqeri» duhet të bëjë përpjekje që të mos krijojë më deficite, për arsye se i janë krijuar kushtet për të pasur fitime; atë nuk duhet ta subvencionojë më shteti, se edhe ujin tani e ka me bollëk.

SHOKU NEDIN HOXHA: Sivjet, sidomos fusha e Valaresë do të mbulohet më mirë me ujitje. Shenjat gjer më sot janë të mira, kemi shpresë të madhe që edhe në këtë ndërmarrje gjatë këtij viti do të bëhet një përmbysje e gjendjes jo të mirë që është krijuar.

Gruri në rrethin tonë, në përgjithësi, paraqitet i mirë. Edhe misër parashikojmë të mbjellim disa *qindra* hektarë më shumë se plani, përveç sipërfaqes me hamullorë.

SHOKU ENVER HOXHA: Domethënë do ta realizoni planin?

SHOKU NEDIN HOXHA: Po, sidomos atë të grurit.

Edhe me ujitjen po ecim mirë. Këtë vit e kemi zgjeruar shumë, si nëpërmjet rezervuarit të Doftisë, të cilin sivjet do ta shfrytëzojmë me kapacitet të plotë, ashtu edhe me rezervuarë të tjerë. Kemi bërë gati, gjithashtu, dhe do të vëmë në shfrytëzim rezervuarin e Zagorisë, që është ndërtuar në të hyrë të Sheperit. Në Çatistrë kemi mbaruar rezervuarin e parë, bile së shpejti do të vëmë në shfrytëzim edhe të dytin.

SHOKU ENVER HOXHA: Domethënë, fusha e

vendlindjes së Haxhiut do të ujitet e tëra. Punojnë mirë libohovitët, se në të kaluarën kishte prej tyre që merrshin me avokaturë dhe jo sa duhet me bujqësi.

SHOKU NEDIN HOXHA: Në Libohovë kemi bërë diçka nga porositë që na keni lënë ju, shoku Enver, vetëm se duhet të ecim edhe më shpejt në realizimin e tyre. Tani jemi duke ndërtuar atje edhe një hotel, konviktin e shkollës së mesme, si dhe sheshin kryesor të qytetit.

SHOKU ENVER HOXHA: Pse nuk e ndërtuat këtë konvikt më mirë në Dervician ose në ndonjë fshat tjetër të Dropullit?

SHOKU NEDIN HOXHA: Edhe në Dervician e në Bularat kemi teknikume bujqësore me konvikte, bile të tillë kemi hapur edhe në disa fshatra të tjera të rrethit, si në Nivan të Zagorisë.

SHOKU ENVER HOXHA: Në shkollat bujqësore të Dropullit do të ishte mirë të dërgoheshin djem e vajza edhe nga rrethe e krahina të tjera.

Po blegtorinë si e keni, si jeni këtë vit me shtesat e bagëtive të imëta? Për gjithë atë rreth të madh, siç është rrethi juaj, si pak më duket numri i të leshtave që mbani. Krahina e Kardhiqit sidomos, me traditë të madhe për blegtorinë, mendoj se mund të mbajë shumë dele.

Si e shpjegoni ju nivelin pothuaj të barabartë të ardhurave për ditë-punë midis kooperativave bujqësore të fushës që kanë kushte më të favorshme dhe atyre të zonave malore në rrethin tuaj?

1. Është fjala për shokun Haxhi Kroj, sekretar i shokut Enver, i pranishëm në këtë bisedë.

SHOKU NEDIN HOXHA: E shpjegojmë kështu se Zagoria ka edhe disa burime të tjera të ardhurash, shoku Enver, siç është, fjala vjen, fasulja kokërrmadhe, që atje zhvillohet shumë mirë. Nga kjo bimë parvjet, sidomos kooperativa e Zagorisë, realizoi rendimente të larta. Edhe sivjet fasulja kokërrmadhe paraqitet mjaft mirë. Kështu ndodh edhe në Pogon me pemëtarinë, sidomos me arrën, e cila vjet u bë shumë, u prodhuan e u grumbulluan aq shumë arra, sa nuk mbahet mend, megjithëse nuk ka një organizim të fortë për ruajtjen e prodhimit.

SHOKU ENVER HOXHA: Sigurisht, këta janë nga ata drurë që pogonitëve ua kanë lënë gjyshërit, se më vonë pastaj nuk janë mbjellë më drurë të tjerë frutorë. Kini parasysh se arra është një pemë që kërkon shumë kohë derisa të rritet e të prodhojë fruta, ndërsa ju tani do të filloni të krijoni blloqe me këtë pemë në Pogon. Kjo do të thotë se ju •ka ardhur mendja vonë». Megjithatë, siç thotë populli: «Më mirë vonë se kurrë». Zonat malore të vendit, si e Pogonit, janë shumë të përshtatshme për të tilla kultura, kurse nga krahu tjetër, siç më kanë thënë, ju keni zhvilluar mirë pemëtarinë. E kam fjalën për andej nga Odrija dhe nga fshatrat e Lunxhërisë.

SHOKU NEDIN HOXHA: Në Odrije sidomos kemi krijuar një bllok të madh me pemë frutore, që tani ka filluar nga prodhimi. Edhe kodrat e Valaresë, që dikur kanë qenë të mbuluara me vreshta, janë mbushur të gjitha plot me pemë.

SHOKU ENVER HOXHA: Kur ne ishim të rinj, venim shpesh nga kodrat e Valaresë, po atëherë vetëm

gorrica kishte atje. Ato tani me siguri janë shartuar e kthyer të gjitha në dardhë.

SHOKU NEDIN HOXHA: Po, shoku Enver, ato kodra janë mbushur me dardhë, po veç atyre kemi mbjellë edhe fiq.

SHOKU ENVER HOXHA: Përpara se të vesh nga qyteti për në fshatrat e Lunxhërisë, ka ujë për ujitje?

SHOKU NEDIN HOXHA: Po, ka, në drejtimin që të çon në Dhoksat.

SHOKU ENVER HOXHA: Këtu e gjysmë shekulli më parë kemi shkuar një herë me plakun në Dhoksat. Mbaj mend se fshatarët mbillnin atëherë perime për të shitur, ashtu siç mbillte babai yt, që nxirrte ndonjë pakicë në pazar. Fshatarët e Dhoksatit në atë kohë ishin shumë të varfër. Megjithatë, në të hyrë të fshatit, kishin ndërtuar vetë disa hauze të vogla për të grumbulluar nga pak ujë. Ata i hapnin çdo gjysmë ore hauzet dhe vraponin poshtë me shata për të hapur kanalet që të mos pengojë e të shkonte dëm uji, me qëllim që ta kthenin këtë nga drejtimi që donin. Po tani, a keni bërë ju ndonjë rezervuar në këtë vend për të cilin po flas, që të ujitet fusha e Dhoksatit?

SHOKU NEDIN HOXHA: Po, kemi bërë dhe këtë vit do ta rritim akoma më shumë kapacitetin e tij.

SHOKU ENVER HOXHA: Po fshatrat e tjera të Lunxhërisë kanë ndërtuar rezervuarë?

SHOKU NEDIN HOXHA: Po, kanë ndërtuar. Një është ndërtuar në Gjat dhe një tjetër në Erind.

SHOKU ENVER HOXHA: Sa për të përbulluar nevojat e kopshteve të fshatarëve e kanë kapacitetin këta

rezervuarë, apo janë më të mëdhenj, dua të them, a janë në gjendje që të ujitin edhe fushën poshtë?

SHOKU NEDIN HOXHA: Ato nuk shfrytëzohen vetëm për kopshtet, po janë ndërtuar më të mëdha, për të ujitur kryesisht fushën. Kooperativa bujqësore «Misto Mame» ka mbjellë atje edhe drurë pyjorë.

SHOKU ENVER HOXHA: Kooperativa «Misto Mame», siç kemi dëgjuar është bërë tani një ekonomi nga më të dalluarat në rrethin e Gjirokastrës. Po fshatrat e tjera më tej ku bëjnë pjesë, në ndërmarrjen bujqësore?

SHOKU NEDIN HOXHA: Po, kurse Stegopuli bën pjesë në kooperativën bujqësore «Asim Zeneli», që përfshin Krinën, Suhën, dy Labovat dhe Lazaratin.

SHOKU ENVER HOXHA: Si punohet atje?

SHOKU NEDIN HOXHA: Mirë. Kryetar të kooperativës kemi Enver Haxhiun.

SHOKU ENVER HOXHA: Punon mirë Enveri, se më duket që është ca i vjetër në moshë?

SHOKU NEDIN HOXHA: Është ca i kaluar nga vjetërt, po si njeri dhe si punëtor është i papërtuar.

SHOKU ENVER HOXHA: Shokët e udhëheqjes që kanë ardhur në rreth më kanë informuar me hollësi se si shkojnë punët në Gjirokastrë. Me këtë dua të them se keni pasur vazhdimisht ndihmën e shokëve. Kjo është një nga karakteristikat më të mira të udhëheqjes së Partisë sonë, që është e lidhur vazhdimisht me bazën. Natyrisht, shokët e udhëheqjes, kur venë në bazë, mësojnë shumë nga baza dhe nga masat, me të cilat marrin kontakt, por edhe ju, organet e Partisë në rrethe edhe masat përfitojnë mjaft nga përgjithësimi i

punës së Partisë që bëjnë ata. Kur janë kthyer, ata më kanë informuar se punët në Gjirokastrë ecin mirë. Kjo do të thotë se ju jeni një nga rrethet ku problemet shikohen drejt dhe detyrat realizohen, për arsye se organizata e Partisë është në pozita të shëndosha, në krye të detyrave, se qëndrimet e saj në përgjithësi janë të drejta dhe parimore. Natyrisht, kjo u detyrohet gjithë shokëve, po veçanërisht shokut Rrapo [Dervishi], që është një shok parimor dhe i papërtuar. Ai nuk mban shumë referate, por, kur i del para një pune, i qepet deri në fund sa ta realizojë dhe nuk bën lëshime.

Ai është një nga shokët tanë më të mirë. Natyrisht ecja përpara e punëve në Gjirokastrë i dedikohet mbi të gjitha organizatës së Partisë në rreth dhe komitetit të Partisë. Edhe për ty, shoku Nedin, kam dëgjuar fjalë të mira nga shokët dhe kjo më gëzon.

Për sa i përket gjendjes politike më kanë raportuar se në Gjirokastrë kjo është shumë e shëndoshë dhe e tillë duhet të jetë, sepse Gjirokastra është një rreth kufitar ku propaganda e huaj përpiket të ushtrojë presionin e saj. Detyra e Partisë atje është që të jetë vigjilente dhe kurdoherë revolucionare. Çdo gjë, si kudo, edhe në rrethin tuaj, të shihet me gjakftohtësi, në prizmin e marksizëm-leninizmit dhe të luftës së klasave. Kështu ndonjë situatë që mund të krijohet, të gjykohej kurdoherë me sens politik marksist-leninist dhe pa u ngutur.

E kam fjalën sidomos në drejtim të minoritetit. Minoriteti është një pjesë e rëndësishme e rrethit të Gjirokastrës. Në minoritet jetojnë fshatarë të thjeshtë, dikur të shtypur, të shfrytëzuar, të varfër e të këputur,

po veç punëtorë të mëdhenj dhe njerëz me mendime të përparuara. Sot, ata janë nënshtetas të lirë me të drejta të plota në Republikën tonë Popullore, të brumosur si të gjithë me një patriotizëm të vërtetë revolucionar.

Masat e popullit të minoritetit janë patriotë dhe të lidhur ngushtë me Partinë e me pushtetin tonë. Në sajë të punës së madhe të Partisë, që gjatë Luftës Nacional-çlirimtare minoriteti grek në Shqipëri zgjodhi rrugën e revolucionit, atë rrugë që do t'i jepte popullit të kësaj krahine të gjitha liritë demokratike dhe të drejtat nacionale. Këto liri dhe të drejta sot ua siguron plotësisht minoritarëve diktatura e proletariatit, ai regjim i popullit që i pastron njerëzit nga pikëpamjet e qëndrimet shoviniste dhe borgjeze, që në të kaluarën mbanin të ndrydhur minoritetin. Sot, i bashkuar në rrugën e revolucionit proletar, populli i kësaj krahine ka ecur dhe ecën vazhdimisht i vendosur drejt socializmit. Megjithatë duhet të pranojmë se edhe në minoritet ka njerëz të lëkundshëm. E kemi për detyrë që këta t'i bindim, ndërsa elementët borgjezë dhe shovinistë t'i demaskojmë dhe t'i izolojmë. Kjo në praktikë arrihet nëpërmjet punës politike dhe ideologjike me njerëzit, me masat e popullit, duke i bindur këto që të mbështetin vijën e drejtë të Partisë, pikëpamjet tona filozofike. Ne ua mësojmë edhe minoritarëve filozofinë tonë, sidomos pikëpamjet marksiste-leniniste për çështjen nacionale, po këto pikëpamje e kemi për detyrë t'i mësojmë, në radhë të parë, ne, komunistët. Partia jonë e ka zgjidhur drejt çështjen nacionale në Shqipëri, por fjalën e kam që juve, shokëve të organizatës së Partisë në Gjirokastër, që punoni në një rreth ku ka minoritet, ju bie

detyrë të studioni vazhdimisht veprat e Leninit dhe të Stalinit për problemin nacional, për ta pasur këtë sa më të qartë.

Në Shqipëri ekziston një minoritet, i cili, siç na mëson Partia, duhet të ruajë fytyrën e vet, po banorët e tij janë njëkohësisht qytetarë të Republikës Popullore të Shqipërisë, të lidhur ngushtë me popullin shqiptar. Të gjithë së bashku jetojmë në vëllazërim të plotë në një republikë, ku është vendosur diktatura e proletariatit, regjimi më i përparuar në botë. Mbarë fshatarësia në vendin tonë, duke përfshirë atë të minoritetit, në sajë të vijës së drejtë të Partisë sonë, është lidhur e tëra në aleancë të ngushtë me klasën punëtore, zbaton teorinë e saj revolucionare, ajo ka përmirësuar shumë edhe gjendjen e saj ekonomike dhe ecën përpara me sukses në rrugën e socializmit. Për këtë arsye minoriteti grek është me popullin shqiptar. Sot, në Shqipëri minoritarët kanë gjetur regjimin që u ka siguruar të gjitha të mirat e të drejtat, pa as më të voglin diskriminim, njëlloj me gjithë vëllezërit shqiptarë. Pra, kombësia greke e minoritarëve nuk do të thotë aspak se ata janë me Greqinë. Këtë duhet ta kemi të qartë nga ana marksiste.

Masat e gjera të minoritetit nuk mund të mos i shikojnë këto fitore, të cilat i gëzojnë vetë dita-ditës, vetëm se, me qëllim që bindjet e tyre në rrugën e Partisë të bëhen sa më të qëndrueshme, është e domosdoshme që këto çështje të shpjegohen edhe teorikisht. Por ne mund të themi se, në përvetësimin e doktrinės marksiste për çështjen nacionale, disa shokë kanë boshllëqe, prandaj ndodh që në praktikë bëhen edhe gabi-

me, ashtu sikurse mund të gabojnë edhe disa minoritarë. Rëndësi ka çështja që të gjitha të drejtat që u takojnë nënshtetasve me kombësi greke të kësaj krahine, në bazë të parimeve tona marksiste-leniniste, në asnjë çast të mos u mohohen.

Të marrim çështjen e gjuhës. Në këtë drejtim në asnjë rast të mos bëhet gabim, duke menduar me mendjelehtësi «E mo, se nuk ka gjë, tani tërë minoritarët e kanë mësuar shqipen, prandaj le të flasin në gjuhën tonë, se janë lidhur ngushtë me ne». Të kuptohet mirë nga të gjithë se gjuhën e tyre ata duhet ta ruajnë dhe ta përdorin.

Zgjidhjen e problemit të gjuhës dhe të kulturës në minoritetet ne nuk e shtrojmë në frymën reaksionare e antimarksiste të së ashtuquajturës autonomi kulturore kombëtare. Ne zbatojmë teorinë e Marksit dhe të Leninit, që lufton me ashpërsinë më të madhe tendencat shoviniste nacionale të autonomisë së gjuhës, të Bundit, të ukrainasve nacionalistë dhe të republikave të tjera të Azisë Qendrore. Prandaj jo vetëm shkollat, por edhe institucionet e kulturës në zonat e minoritetit duhet të punojnë me seriozitetin më të madh për zhvillimin e gjuhës greke. Ideja e ruajtjes dhe e zhvillimit të gjuhës në minoritetet është marksiste, pse kjo nuk është gjuha e Caldarisit dhe e reaksionit, po gjuha e masave punonjëse të Greqisë, prandaj minoritarët kanë të drejtë ta flasin dhe ta mësojnë gjuhën e tyre amtare.

Pushteti ynë duhet të kujdeset vazhdimisht që të ketë shkrime në gjuhën greke edhe nga shkrimtarë minoritarë, natyrisht, të shkruara në frymën marksiste-leniniste. Në to të flitet për jetën e re dhe për përpa-

rimet e mëdha që janë bërë e po bëhen në fshatin minoritar, për lirinë dhe të mirat që gëzojnë sot pa përjashtim gjithë nënshtetasit e vendit tonë dhe lexuesit minoritarë ta dinë se ky ose ai libër është shkruar nga «Jorgoja», që ka lindur, fjala vjen, në Bularat. Për nevojat e minoritetit ne përkthejmë greqisht literaturë edhe nga autorë shqiptarë, pavarësisht se shumica dërrmuese e banorëve të kësaj krahine e dinë shqipen. Kështu, shkrime nga më të mirat dhe me frymë të lartë luftarake, revolucionare, marksiste-leniniste, të poetëve dhe të shkrimtarëve shqiptarë e kemi për detyrë t'i përkthejmë në greqisht për t'ua dhënë minoritarëve që t'i lexojnë drejtpërdrejt në gjuhën e tyre amtare. Por njëkohësisht ata duhet të jenë edhe për kulturën internacionaliste. T'ua bëjmë minoritarëve të kuptueshme, në frymën internacionaliste, se gjuha dhe kultura greke që mësojnë sot lirisht në shkollat e tyre dhe për të cilat Partia i nxit, janë një mjet që i lidh ngushtë edhe me kulturën socialiste të vendit ku bëjnë pjesë, ku ata jetojnë dhe punojnë, pra, me kulturën e popullit shqiptar, që i lidh gjithashtu edhe me kulturën revolucionare botërore për të cilat luftojmë bashkërisht.

T'u shpjegojmë minoritarëve se është detyrë e rëndësishme që çdonjëri prej tyre të mësojë edhe shqipen, ndryshe nuk mund të luftohet si duhet për forcimin e diktaturës së proletariatit në Shqipërinë socialiste, ku **ata** bëjnë pjesë dhe gëzojnë pa asnjë dallim, si tërë qytetarët e republikës, të gjitha të drejtat. Gjuha shqipe **nuk** është gjuhë e imponuar për ta, por ajo është gjuha e shtetit të tyre. T'u bëhet, gjithashtu, e qartë se minoriteti grek në Shqipëri është një entitet i vogël nga

pikëpamja numerike, prandaj greqishtja nuk mund të jetë gjuhë e dytë zyrtare në shtetin tonë. Gjuha zyrtare është shqipja, si gjuhë e shumicës së popullit të vendit, të cilën minoritarët patriotë e kanë për detyrë ta mësojnë, ta ndiejnë e ta gëzojnë kur e flasin dhe ta përdorin si një armë të fuqishme për zhvillimin e tyre, për zhvillimin dhe lulëzimin e atdheut të përbashkët socialist.

Të gjithë ndiejmë një kënaqësi të madhe dhe gëzohemi kur mësojmë ndonjë gjuhë të huaj, pse kjo na jep mundësi të përfitojmë nga të mirat e kulturës botërore. Lenini mëson se proletariati duhet të luftojë për një kulturë internacionaliste. Dhe kur jemi marksistë, dimë më mirë të zgjedhim, dimë çfarë të marrim dhe çfarë të hedhim në përrua nga kultura e vendeve të tjera. Për ata që nuk dinë gjuhë të huaja, Partia e realizon këtë duke bërë përkthime, që njerëzit tanë të mësojnë dhe të zgjerojnë vazhdimisht horizontin e tyre kulturor nga thesari i kulturës botërore përparimtare. Prandaj gjuhën shqipe minoritarët duhet ta mësojnë me zell, se kjo i ndihmon në drejtimet që thashë, por natyrisht pa harruar aspak gjuhën e mëmës dhe zhvillimin e mëtejshëm të të gjitha manifestimeve të tjera kulturore të tyre.

Eksperienca e jetës ka treguar se ka pasur elementë patriotë, por që nuk kanë qenë fort të qartë për këto çështje, sidomos në Gjirokastrë, ndaj së cilës shovinistët grekë kanë ushqyer kurdoherë pretendime. Me parullën e tyre bajate për të ashtuquajturin «Vorio-Epir» ata kanë synuar kurdoherë ta okuponin Shqipërinë e Jugut dhe pastaj mundësisht të gllabëronin gjithë Shqipërinë.

Këto pretendime me plot të drejtë i egërsonin njerëzit tanë, prandaj, siç dihet, në të kaluarën janë shkaktuar edhe konflikte me armë.

Është e qartë se gjirokastritët, sidomos të vjetrit, nuk mund ta kuptonin, siç e kuptojmë ne sot, çështjen e minoritetit. Ata e shikonin këtë vetëm nga njëra anë dhe shpreheshin: «Shikoni, kini mendjen djema, se greku kërkon të na copëtojë!». Dhe nga kjo anë ata ishin shumë të vendosur dhe kanë luftuar me vendosmëri për ruajtjen e truallit kombëtar, gjë që ne na ka frymëzuar kurdoherë. Sot zbatimi i pikëpamjeve marksiste për pakicat kombëtare e bën shumë më të fortë situatën në kufijtë tanë.

Njëherë, në vitet e para pas Çlirimit, ndodhesha në Gjirokastrë. Kur isha kthyer në Shtëpinë e Partisë pas disa vizitave që bëra në qytet, më thanë se disa patriotë, xha Nexhmoja, Abaz Gjeberoja dhe disa pleq të tjerë, dëshironin të takoheshin me mua. I pritja e u folja me këtë rast për ato që ishin bërë gjër në atë kohë dhe për ato që Partia kishte në programin e saj të realizonte në perspektivë.

«Mirë e keni, — më tha Nexhmoja, — po kemi ardhur të të themi një gjë». «Ju dëgjoj», u thashë. «Kushedi, bëjmë edhe gabim, megjithatë do të ta themi: këtu në Gjirokastrë na piu greku», përfundoi ai.

E kuptova ku ishte halli dhe po mendoja si t'u përgjigjesha, në mënyrë që çështjen ta kuptonin si duhet dhe në rrugën e Partisë.

«Pse, — u thashë, — mos ka sulmuar gjë greku në kufi?».

«Jo, xhanëm, — tha xha Nexhmoja, — po këtu në Gjirokastër kanë ardhur shumë minoritarë grekë dhe kudo në rrugë, nëpër zyra, nëpër kafene... flasin greqisht».

Çfarë t'u thosha këtyre pleqve për diçka që s'qenë në gjendje ta kuptonin, po që ata i shqetësonte aq shumë? Atëherë u thashë:

«Keni hak për këto qedere. Nëpër zyra ku vete tërë populli, shokët minoritarë nuk bëjnë mirë që flasin greqisht, aty ata duhet të flasin shqip, se kjo është gjuha zyrtare e shtetit tonë popullor, po kudo gjetkë pastaj minoritarët kanë të drejtë të flasin greqisht, se është gjuha e tyre, gjuha e nënës së tyre. Por, njëkohësisht, ne bëjmë përpjekje, — vazhdova unë, — që t'u mësojmë të flasin mirë edhe shqipen. Gjer tani, — u shpjegova atyre, — ka pasur mjaft vështirësi në këtë drejtim, pse minoritarët kanë vuajtur në regjimin e Zogut, ata janë shtypur e shfrytëzuar dyfish në atë kohë, asnjëri nuk kujdesej për ta, ashtu siç nuk kujdesej edhe për tërë popullin tonë. Mirëpo tani i gjithë populli është i lirë, prandaj minoritarët kanë të drejtë të flasin greqisht, se ajo është gjuha e tyre amtare. Po ne përse flasim shqip? — vazhdova t'u them atyre. — Se shqipen e kemi gjuhën e nënës. Kështu e kanë edhe ata greqishten, gjuhën e nënës së tyre. Një kërkesë të tillë e lejon regjimi ynë popullor, kjo është një e drejtë e pamohueshme për çdo popull, prandaj si regjim i popullit dhe i drejtësisë që është, ky yni ua njeh **që ta** gëzojnë plotësisht edhe ata. Pastaj, — vazhdova, —

mos kujtoni se minoritarët janë si spiuni i fëlliqur **dhe** kapitalisti Vasil Shahini».

«Jo» thanë ata.

«Kush na ka mbajtur ne gjirokastritët me **bukë** në kohën e Zogut dhe gjatë Luftës Italo-Greke? — shtova unë. — Ku e gjenim ne misrin me të cilin **mbanim** frymën?».

«Minoritarët e Dropullit na e sillnin», pohuan **ata** vetë.

«E shikoni, — theksova, — ata edhe me bukë na kanë mbajtur, se janë vëllezërit tanë. Ata janë popull, nuk janë si krerët shovinistë dhe agentë të grekut».

Me këtë bisedë i sqarova pleqtë, të cilët më së fundi u larguan të qetësuar dhe të bindur për vijën dhe politikën e drejtë të Partisë sonë.

Çështjen e kam tek ajo që këta njerëz luftonin të mbronin vendin nga kërcënimi i shovinistëve grekë **dhe** kjo ishte shumë e drejtë, po parimet dhe nuancat që neve sot na i kanë bërë të qarta Partia dhe marksizëm-leninizmi, si ata, ashtu dhe shumë të tjerë, bile edhe më të rinj në moshë, nuk ishin në gjendje t'i kuptonin si duhet në ato kohët e para pas Çlirimit.

Prandaj, në këtë drejtim ju duhet të bëni shumë kujdes, çdo gjë ta zgjidhni në prizmin e direktivave Partisë. Për ta realizuar këtë, është e domosdoshme **që**, në radhë të parë, vetë komunistët të jenë të qartë. Prandaj luftoni me këmbëngulje në atë drejtim që thashë, që çështjet teorike që kanë të bëjnë me problemin **national**, ku shovinizmi grek synon të na dëmtojë, të **kuptohen** sa më drejt që minoritarët ta ndiejnë thellësisht se Shqipëria është atdheu i tyre socialist **dhe se ata**

duhet të luftojnë për mbrojtjen e saj, krah për krah dhe në unitet të pandarë me klasën punëtore dhe me mbarë popullin shqiptar. Për minoritarët nuk ka tjetër rrugë shpëtimi, ndryshe do të ktheheshin në të kaluarën e zezë, por ne me Partinë në krye, nuk do ta lejojmë kurrë këtë.

Ata duhet ta kuptojnë, gjithashtu, se Shqipëria sot nuk sulmohet dot lehtë. Por, edhe sikur të sulmohet, ne do t'u përgjigjemi flakë për flakë agresorëve dhe, ashtu siç jemi të bindur në patriotizmin e gjithë popullit, jemi të bindur edhe në patriotizmin e minoritetit, që do të luftojë, ashtu siç luftoi në vitet e Luftës Nacionalçlirimtare, në vijën e parë të frontit dhe në llogore të përbashkëta me gjithë popullin shqiptar.

Duhet punuar vazhdimisht që minoritarët ta kuptojnë mirë se cilët janë armiq të tyre. Për ne, për ju dhe për minoritetin duhet të ketë qartësi në çështjen e marrëdhënieve normale diplomatike që kemi lidhur para tre vjetësh me Greqinë dhe asnjëherë e askush të mos krijojë iluzione për shovinistët dhe për reaksionarët grekë, pse ata në asgjë nuk kanë ndryshuar. Këtë kurrë të mos e harrojmë. Ne jemi për miqësinë dhe për marrëdhënie sa më të afërta me proletariatin dhe me popullin grek, po jo me krerët reaksionarë, sepse ata kanë qenë dhe janë armiq të tanë dhe të minoritetit. Vetëm rrethanat që u krijuan në qeverinë greke e detyruan të tërhiqej nga pozitat e mëparshme, të linte në heshtje pretendimet territoriale dhe të na propozonte për lidhjen e marrëdhënieve diplomatike. Kjo, natyrisht, ka krijuar relativisht edhe për ne një situatë të qetë në kufirin me Greqinë dhe mundësitë që vendi ynë të një-

het më lehtë nga opinioni i brendshëm i këtij vendi. Elementët përparimtarë në Greqi sot flasin më lirisht për miqësinë me popullin tonë. Këto situata ndihmojnë gjithashtu edhe për zhvillimin e marrëdhënieve tregtare ndërmjet dy vendeve. Pra, nga kjo anë, me lidhjen e marrëdhënieve diplomatike, ne kemi disa përfitime dhe duam ta forcojmë miqësinë me popullin grek.

Por ne e kemi të qartë, siç thashë, se asnjë të mirë nuk presim nga krerët reaksionarë, përkundrazi e dimë se ata bëjnë e do të bëjnë të gjitha përpjekjet për të mbështetur në Greqi rrymat shoviniste të megaliidhesë dhe për të marrë lidhje me elementë të lëkundshëm ose me ndonjë armik të fshehtë që ka mbetur akoma pa u zbuluar. Prandaj të jemi vigjilentë në këtë drejtim. Ndaj elementit armik kurrë nuk duhet t'i mbyllim sytë. Ka shumë rëndësi që këto çështje t'i kuptojnë mirë, sidomos fshatarët minoritarë, në mënyrë që, kur del nevoja, të merret edhe masë ndëshkimore kundër ndonjërit, që shkel parimet tona të drejta ose kur dënojmë ndonjë armik njerëzit të jenë të qartë dhe të solidarizohen me masën që merr pushteti, me qëllim që goditjen që i bëjmë, armiku të mos e kthejë në favor të tij. Përkundrazi, mungesa e një zhvillimi teorik dhe politik të komunistëve dhe të popullit të minoritetit mund të shkaktojë që ata të mos e kuptojnë një masë të drejtë të pushtetit popullor ndaj një elementi armik. Prandaj në këtë drejtim duhet punuar, duhen sqaruar punonjësit. se kjo masë nuk e ka burimin në koncepte dhe pikëpamje shoviniste shqiptare, që kanë për objektiv të mbajnë të nënshtruar ose të godasin minoritarët. Pra, çështjen ta shohin nën prizmin e mësimave të Partisë,

nën prizmin e teorisë marksiste-leniniste, pse vetëm kështu do të kuptojnë se një element armik duhet dënuar për arsye se ka dëmtuar socializmin, diktaturën e proletariatit, pra, edhe interesat e vetë atyre. Të tillë ka edhe shqiptarë dhe kundrejt tyre janë marrë masa. Asnjë diskriminim nuk lejohet te ne. Bëni kujdes që masat që merrni kundër ndonjë elementi, kur lind nevoja, të mos kuptohen sikur drejtohen kundër minoritetit, sikur synojnë të dëmtojnë minoritarët, siç përpiqet t'i shpjegojë reaksioni.

Të marrim çështjen e pakove. Qëndrimi i mbajtur në këtë drejtim nga pushteti është i njëllotë për të gjithë nënshtetasit e republikës. Këtë t'ua bëjmë të njohur mirë minoritarëve. Ju e dënuat me të drejtë S.B. sepse merrte pako me ilaçe nga armiq, njerëz të arratisur në Shtetet e Bashkuara të Amerikës. Mirëpo të tilla sot shteti ynë importon, kudo gjen ilaçe nëpër farmacitë e vendit tonë, bile të lira, që njerëzit tanë të plotësojnë nevojat.

Nga ana tjetër të bëhet kujdes që njerëzit të mos futen të gjithë në një kategori. Një që ka ikur në Shtetet e Bashkuara të Amerikës ose në një shtet tjetër 40 vjet me radhë dhe në shtëpi ka lënë gruan e re me një foshnjë në krah ose akoma në bark, ndërsa sot, pas një jete të tërë, të dërgonte një pako dhuratë, vallë nuk duhet pranuar? Disa mund të thonë, po përse nuk kanë dërguar plaçka edhe më përpara këta kurbetçinj? Sigurisht kujdes duhet të kemi, të hapim sytë se në këto dërgesa mund të mos jenë vetëm babai, motra apo vëllai që i dërgon diçka familjes, pse në këtë punë ka raste që plekset edhe reaksioni, futet deri edhe Silogu i «Vo-

rio-Epirit». Pikërisht raste të tilla duhen zbuluar e demaskuar. Por veç të kemi parasysh se në minoritet, sidomos, ka shumë njerëz që kanë marrë rrugën e kurbetit për të siguruar kafshatën e gojës. Tani këta që janë robtuar e shfrytëzuar tërë jetën në vende të huaja janë plakur e bërë 65-70-vjeçarë, ndërsa fëmijët e tyre në Shqipëri janë martuar, janë bërë vetë me fëmijë. Shumë nga këta njerëz të shtyrë nga malli për familjen dërgojnë herë pas here nga një pako, prandaj nuk mund t'i futim të tërë në një thes, sepse nuk janë të gjithë armiq. Njerëzve që mbajnë qëndrime të mira jashtë, sipas kriterëve të caktuara e mundësive, mund t'u jepet bile edhe leje të vijnë në atdhe për të vizituar të afërmit e tyre.

Njerëzve, që kanë të afërmit në kurbet, Partia t'u shpjegojë vazhdimisht se dërgimi i pakove nuk është diçka e ndaluar, por t'i bindë që t'u shkruajnë atyre se gjendja në Shqipëri nuk është ajo e kohës kur ata morën rrugën e mërgimit. Sot këtu nuk ka nevojë njeri për to, ne nuk jemi pa bukë e pa veshmbathje. Duke vepruar kështu, gradualisht shqetësimet që kanë ata jashtë për familjarët këtu, do të zhduken, prandaj edhe numri i atyre që dërgojnë pako do të vijë duke u pakësuar. «Jo, — mund të thonë ata, — është e vërtetë që ne nuk kemi nevojë për to, po sikur na vjen mirë të marrim diçka prej tyre. Pastaj, në rast se ai atje në kurbet ngul këmbë dhe dërgon, çfarë t'i bëjmë ne?». Këto shqetësime dhe ndjenja të njerëzve ne duhet t'i kuptojmë, prandaj është e këshillueshme të bëhet diferencim me njerëzit. Me ata që janë tanët duhet mbajtur

tjetër qëndrim ndaj kësaj çështjeje, krejt ndryshe duhet vepruar me armiqtë, për këta — asnjë mëshirë.

Këto probleme duhen shpjeguar mirë dhe qartë jo vetëm nga ju, shokët e udhëheqjes në rreth po sidomos nga vetë shokët e minoritetit, se fjala e tyre bën shumë efekt te populli i kësaj krahine. Çështja e pakove t'u shpjegohet atyre në mënyrë bindëse, teorisht dhe politikisht. Në minoritet vijnë dhe përsëri kanë për të ardhur pako, prandaj, në rast se nga Partia bëhet e qartë mirë kjo çështje, tek ata që adresohen ato, nuk do të krijohet një psikozë e rëndë se po merren me sy të keq.

Këto që thashë janë, më duket, probleme, për zgjidhjen e të cilave duhet punuar në rrugën e drejtë të Partisë, por njëkohësisht duhet me qenë edhe vigjilentë. Ju e njihni gjendjen e rrethit më mirë nga ne, se ne nga ju, shokët e bazës, informohemi. Realiteti është se situata në minoritet paraqitet e shëndoshë, organet e pushtetit dhe të Partisë në rreth vazhdimisht kanë marrë masa për ta përmirësuar jetën e popullit dhe, nga sa dimë, si kudo, edhe në fshatrat e minoritetit, njerëzit gjejnë të gjitha gjërat që u nevojiten.

SHOKU NEDIN HOXHA: Jo vetëm kjo, po edhe në kuptimin e gjuhës, në trajtimin e kuadrit, në zgjedhjen e minoritarëve në forumet e Partisë dhe të pushtetit nuk bëhen dallime. Ja, për shembull, në Komitetin Ekzekutiv të Këshillit Popullor të Rrethit kemi nga minoriteti, në aparatin e Komitetit Ekzekutiv dhe kudo nëpër ndërmarrje e institucione të rrethit kemi gjithashtu shumë kuadro minoritarë. Këto gjëra bëhen pa bujë, po populli i sheh.

SHOKU ENVER HOXHA: Sidomos ju, shokët e Partisë në përgjithësi dhe veçanërisht ata që janë në udhëheqje, jo vetëm në Komitetin e Partisë të Rrethit e në Komitetin Ekzekutiv të Këshillit Popullor, po edhe kuadrot e kryesive të kooperativave bujqësore, problemet e minoritetit duhet t'i kuptoni nën prizmin marksist-leninist dhe jo oportunist, duke menduar: «Të themi kështu, si na thonë, se mos na i marrin shtrembër». Jo, në asnjë mënyrë nuk duhet të ndodhë një gjë e tillë. Për mendimet dhe veprimet që këshillon Partia, çdo njeri duhet të jetë i bindur, i ndërgjegjshëm në drejtësinë e vijës së Partisë, për të mirën e vendit dhe të socializmit. Kini parasysh se si kudo edhe atje ka elementë oportunistë që duan t'u përshtaten kohëve. Të përpiqemi që edhe njerëz të tillë t'i bëjmë revolucionarë. Kur është e nevojshme dhe duhet folur me ton të fortë, nuk duhet tërhequr. Çdo mendim që ka secili ta thotë hapur, si revolucionar.

Pra, është e domosdoshme që me minoritetin të zhvillohet një politikë e urtë dhe e drejtë, marksiste-leniniste. Për shtetin tonë ka rëndësi të madhe që në këtë zonë të kemi kurdoherë një gjendje të shëndoshë-politike dhe ideologjike. Njerëzit atje duhet të shikojnë qartë, politikisht dhe ideologjikisht se pushteti në Shqipëri është i tyre.

Për të gjitha çështjet më ka ardhur mirë, po sidomos për çështjen e shkollave që janë hapur në rrethin e Gjirokastrës dhe ndiqen me zell të madh, për kujdesin e vazhdueshëm të organizatës së Partisë dhe të pushtetit në rreth në lidhje me rritjen e shëndetshme të fëmijëve dhe për pakësimin e mortalitetit in--

fantil në shifra nën mesataren e republikës. Bile, siç lexova në një informacion, vitin e kaluar në Pogon nuk paskësh fare vdekje të fëmijëve latantë.

Kur isha unë i vogël, këtu e 50 e ca vjet përpara, mjekët më të mirë në Gjirokastrë ishin dy: njëri nga fisi i Budajve, kirurg, i cili rrinte më shumë në Stamboll dhe vetëm nganjëherë vinte nga Turqia për të bërë ndonjë operacion, mjeku tjetër i mirë quhej «doktor Seloja», mbasi ishte nga fshati me të njëjtin emër. Atëherë ai ishte plak i vjetër, po e mbaj mend si tani fytyrën e tij simpatike (se ngjarjet e vegjëlisë ngulen fort në kujtesë), ishte një plak pak i trashë nga trupi, mbante gjyzykë dhe në dorë bastun. Ai vinte edhe në shtëpinë tonë, kur kishim ndonjë të sëmurë.

SHOKU NEDIN HOXHA: Pjesëmarrësit e konferencës kombëtare për problemet komunale të fshatit, që u bë kohët e fundit në Gjirokastrë, bënë vizita nëpër shtëpitë e fshatarëve të Selosë dhe mbetën të mahnitur nga rregulli, nga pastërtia dhe nga çdo gjë që panë në familjet e fshatarëve. Jetesa në Selo është si në qytet.

SHOKU ENVER HOXHA: Organizatat e Partisë duhet të punojnë vazhdimisht që fshatarëve t'u futet sa më thellë në gjak dashuria për rregullin e pastërtinë, por kjo natyrisht, lidhet edhe me zhvillimin e ekonomisë kooperativiste, pra me rritjen e të ardhurave për ditë-punë. Tani nga ana e shtetit kemi mundësi të bëjmë diçka më shumë, sidomos për furnizimin e dyqaneve, ku duhet të përpiqemi të ketë më shumë mallra e që kooperativistët minoritarë të gjejnë ç'të dëshirojnë.

Por ajo që ka rëndësi më shumë është t'i mësojmë fshatarët të punojnë me rendimente të larta, pse kjo është rruga kryesore për të rritur të ardhurat dhe për të përmirësuar mirëqenien e tyre, kështu ata do të kenë mundësi të blejnë më shumë. Nga ana e vet shteti duhet të marrë masa që të prodhohen mallra industriale në sasi më të mëdha për t'ua shitur fshatarëve, sidomos artikuj të fabrikuar ushqimorë. E tërë kjo varet mbi të gjitha nga puna e njerëzve, nga rritja e prodhimit, në qytet dhe në fshat.

Në këtë drejtim, ju, në Gjirokastrë, në krahasim me gjithë republikën, jeni mirë. Megjithatë mos u kënaqni. Ne do të përpiqemi që çdo vit e më mirë t'i plotësojmë dhe t'i tejkalojmë planet në bujqësi, të cilën e kemi akoma pikën më të dobët. Megjithatë, po të krahasojmë gjendjen e furnizimit me vendet e tjera, del se në Shqipëri kemi një situatë jashtëzakonisht të mirë, bile çmimet e mallrave i kemi të stabilizuara. Në vendin tonë nuk bëhet fjalë për papunësi, për kriza etj., ne nuk kemi vështirësi të tilla si gjetkë për arsye të politikës së drejtë ekonomike që ndjek Partia. Kjo vjen edhe për shkak të shtesës së prodhimit, por edhe nga faktorë të tjerë që e lejojnë shtetin të subvencionojë mjaft për artikujt ushqimorë që i shiten popullit.

Lufta jonë tani duhet drejtuar në rritjen e rendimentit të prodhimeve, në forcimin e disiplinës dhe të kursimeve, në mënyrë që asgjë të mos na vejë dëm. Ne e dimë se ato që përfitohen nga realizimi i tejkallimi i planeve dhe i detyrave, i shkojnë popullit drejtpërdrejt ose në mënyrë të tërthortë.

Këto çështje duhet t'i shpjegohen qartë popullit,

që të jetë realist dhe të mobilizohet të prodhojë sa më shumë, sa më mirë dhe më lirë, pasi të gjitha përpjekjet që bën nuk i shfrytëzon tjetërkush, ato shkojnë drejt-përdrejt dhe vetëm në interesin e tij. Por për të prodhuar duhet që njerëzit tanë ta kuptojnë këtë çështje politikisht dhe ideologjikisht dhe të luftojnë për zbatimin e normave që thashë, mbasi pa to nuk sigurohet jo vetëm mirëqenia e secilit, po as liria, pavarësia e atdheut dhe socializmi. Këtu duhet të rrahë çekani i Partisë çdo ditë me punëtorët, me fshatarët, me mbarë popullin tonë. Dhe në këtë drejtim çekanit Partia i ka rënë vazhdimisht, prandaj ngritja politike e popullit është e madhe, prandaj edhe kur kemi pasur vështirësi për disa prodhime, si për lloje mishi, populli asnjëherë nuk e ka bërë problem këtë mungesë, pikërisht se e ka kuptuar drejt politikisht dhe ideologjikisht çështjen.

Për disa mungesa në furnizim nuk ankohet populli ynë asnjëherë, askush nuk thotë përse nuk na sjellin më shumë prodhime bujqësore e blegtorale kooperativat, se e shoh që fshatari ynë po bën përpjekje dhe, në fakt, përparime ka nga viti në vit, veçse nevojat në rritje kërkojnë të prodhohet gjithnjë më shumë. Por edhe klasa punëtore nga ana e vet duhet të bëjë përpjekje më të mëdha për shtimin e rendimentit në të gjithë sektorët e ekonomisë.

Si në çdo drejtim, në bujqësi kemi bërë përparime të mëdha. Në këtë sektor, gati në të gjitha rrethet, kemi arritur tani të stabilizojmë prodhimin e grurit. Por për grurin duhet të tregojmë shumë kujdes se kemi të bëjmë me farna të zgjedhura hibride, të cilat me kalimin e kohës bien, prandaj ato duhen zëvendësuar duke pro-

dhuar hibride të reja, që janë më rezistente për kushtet tona. Në këtë drejtim luftohet dhe kemi arritur rezultate të mira, sidomos në misër.

Rëndësi ka që çdo kooperativist të bëhet i ndërgegjeshëm në punë. Në këtë drejtim ka kontribuar dhe kontribuon vazhdimisht edhe ngritja më e madhe ideopolitike, rritja e dijenive agroteknike dhe e eksperiencës të të gjithë fshatarësisë. Kjo ka tani një kuptim më të thellë për rëndësinë e farnave, për ujitjen, për kullimin për të gjitha shërbimet. Këto çështje fshatarësia jonë i kupton në një shkallë më të lartë, gjë që ka bërë që të tërë këta faktorë në unitet të na krijojnë një situatë shumë optimiste në kooperativat bujqësore. Kjo nuk duhet të na bëjë të dehemi, se në bujqësi ka shumë rezerva që duhen njohur e shfrytëzuar, kemi akoma, në radhë të parë, shumë të meta në punë që duhet t'i ndreqim. Prandaj çështjet duhen parë me kujdesin më të madh.

Pikërisht për të metat e konstatuara ne u bëjmë kritika si punonjësve, ashtu edhe shokëve komunistë e drejtues. Për shembull përse të më ankohen mua disa fshatarë nga Kukësi? Nga një fshat më shkruajnë se gjer tani në oborrin kooperativist u qe lejuar të kishin nga tre dynymë tokë. Me t'u bërë thirrje Partia, qenë dakord që sipërfaqja e oborrit t'u zbriste në dy dynymë dhe bile më vonë në një e gjysmë, ndërsa tani u thonë të mbajnë vetëm nga gjysmë dynym, dhe ku se? Në malësinë e rrethit të Kukësit. Përse shokët atje krijojnë shqetësime në popull? Përse kërkojnë të grumbullojnë disa dynymë tokë, në vend që të bëjnë përpjekje për të zhvilluar blegtorinë e imët që është një nga

pasuritë më të mëdha të këtij rrethi? Ata kanë sipërfaqe të konsiderueshme toke në male e në kodra, atëherë përse nuk bëjnë përpjekje për të rritur kullotat për shtimin e bagëtive të imëta, dhitë e delet dhe të krijojnë me to një pasuri të madhe për fshatarësinë kooperativiste, po shkelin direktivën e Partisë lidhur me ekzistencën e kopshtit personal dhe madhësinë e tij? Nuk e kanë të qartë ata përse ua ka lënë Partia këtë oborr anëtarëve të kooperativave bujqësore? Dihet se fshatari, në kushtet e sotme të zhvillimit të ekonomisë kooperativiste, ka nevojë për të, ndryshe nuk i lihej oborri, prandaj aktualisht nuk është koha të bëhet as shkurtimi, pa lëre likuidimi i tij. Kur të krijohen kushtet edhe sikur shteti të mos ua heqë, vetë fshatarët do të kërkojnë t'u hiqet. Kanë rëndësi të madhe këto çështje që, nganjëherë, mund të duken të vogla, por po të mos zgjidhen drejt, i krijojnë probleme Partisë.

2shtë e qartë se këto kopshte të vogla janë të nevojshme, sidomos në zonat malore, ku kooperativat bujqësore i kemi akoma të dobëta. Përse t'ua ngushtojmë ato kooperativistëve? Përse të mos lihen ata që ta marrin prej tyre këtë ndihmë? Mirëpo ja se si dalin në Kukës disa komunistë, që nuk e kuptojnë drejt vijën e Partisë. Ndonjë sekretar, për t'u dukur se është «revolucionar», propozon që anëtarëve të kooperativave të zonave malore t'u shkurtohet oborri nga një dynym e gjysmë në gjysmë dynymi, duke spekuluar sikur gjoja kështu paskësh thënë Partia. Mirëpo me të tilla spekulime krijohen keqkuptime, vështirësi etj. Në parim të gjithë jemi dakord që të shkurtohen, bile edhe të likuidohet fare prona e oborrit, por ama, kur të vijë

koha, kur të krijohen kushtet, kur kooperativa t'u sigurojë anëtarëve në dyqanet e saj çdo gjë për të cilën ata kanë nevojë.

Qytetin e Gjirokastrës, megjithëse kam pesë vjet pa e parë, jam në dijeni se jeni duke e mbajtur mirë. Nëpërmjet filmave e dokumentarëve, si dhe nëpërmjet televizorit unë e ndjek vazhdimisht zhvillimin e kastrës. Mendoj se bëni shumë mirë që i ruani me kujdes karakteristikat e këtij qyteti-muze. Partia kështu duhet të veprojë atje, të bëjë përpjekje që arkitektura e trashëguar të ruhet, pse po u prishën një herë objektet e vjetra me vlerë arkitekturore, ato nuk vihen lehtë në vend.

Çfarë ndërtimesh jeni duke bërë këtë vit në Gjirokastrë?

SHOKU NEDIN HOXHA: Te kodrat e teqesë jemi duke ndërtuar Institutin e Lartë Pedagogjik. Kemi filluar, gjithashtu, të ndërtojmë poshtë poliklinikën qendrore dhe bibliotekën e qytetit. Poliklinika është menduar të ndërtohet në afërsi të spitalit.

SHOKU ENVER HOXHA: Po pse aq larg dhe fare në fund të qytetit? Unë mendoj se ajo duhet të jetë sa më afër popullit.

SHOKU NEDIN HOXHA: Vërejtja juaj është shumë e drejtë, po kjo është bërë me qëllim që të mos cungohet ndonjë objekt lart, në qendër, se nuk ka vend ku të ndërtohet.

SHOKU ENVER HOXHA: Nuk gjendet dot për të ndonjë vend te Teqeja e Sheh Duros, nën kala?

SHOKU NEDIN HOXHA: Te teqeja është ndërtuar fusha sportive e lojërave me dorë. Mund të bëhej

te shtëpia e Burhan Beut, po kjo atëherë duhej prishur. Mirëpo është caktuar si monument që ruhet nga ana e Institutit të Monumenteve të Kulturës. Ku të lë Gani Strazimiril ta prishësh, ndërsa vend tjetër nuk ka.

SHOKU ENVER HOXHA: Shtëpi si kjo ka plot në Gjirokastër, prandaj mos kini frikë se humbasin karakteristikat e qytetit duke prishur një shtëpi të tillë. Po të bëhej poliklinika aty, mendoj se është më e përshtatshme, se arrihet lehtë nga populli, kurse atje ku është menduar, më duket larg. Si të shkojë i sëmuri nga Manalati e deri afër bregut të lumit? Kjo më duket nuk vete, apo jo?

Kinemaja e vjetër te shtëpia e kulturës është? Nuk keni bërë gjë tjetër atje?

SHOKU NEDIN HOXHA: Jo, nuk kemi bërë, ajo që ishte ka mbetur.

SHOKU ENVER HOXHA: Edhe kësaj «i jepni dudat» andej dhe me rast shtojeni shtëpinë e kulturës. Shoku Rita Marko, që u kthye ditët e fundit nga Gjirokastra, më informoi se e kishte parë Viroin dhe ishte mahnitur me ndërtimet që ishin bërë atje. Mirë keni bërë, duke ndërtuar këto objekte për çlodhjen e punonjësve.

SHOKU NEDIN HOXHA: Gjithashtu në Kueullë kemi bërë diçka. Atje kemi çuar tani edhe rrugën automobilistike.

SHOKU ENVER HOXHA: Shumë mirë keni ve-

1. Në atë kohë drejtor i Institutit të Monumenteve të Kulturës.

pruar. Po rruga nga shkon për të vajtur deri në Kucullë?

SHOKU NEDIN HOXHA: Fillimisht rrugën e hapëm nga shtëpitë e Zekate.

SHOKU ENVER HOXHA: Po sigurisht në Gjirokastër ka edhe të rinj që ngjiten atje drejtpërdrejt nga shtëpitë e Kokalarëve.

Mirë, shoku Nedin, u gëzova shumë që erdhe më vizitove. Ju uroj nga zemra për punën që keni bërë. Kështu të vazhdoni kurdoherë, bile akoma më mirë. Rëndësi ka që në udhëheqje, dua të them në mes tuaj, të ekzistojë uniteti marksist-leninist, të punohet për drejtimin kolegjal të problemeve. Rrapon e keni një shok shumë të mirë. I bëj shumë të fala nga ana ime, se ka kohë që nuk e kam parë. U bëni, gjithashtu, shumë të fala shokëve të byrosë së komitetit të Partisë, familjes sate, Muços, Kekesë, Resulit, Fetahut dhe gjithë të tjerëve me radhë. Fetahun e takova edhe ca kohë më parë në shtëpinë e Bones.

Mirupafshim!

Botohet për herë të parë sipas shënimeve të mbajtura në këtë takim, që gjenden në AQP

PERPARIMIN E ZONAVE KODRINORE-MALORE TA BAZOJME NE ZHVILLIMIN E FORCAVE PRODHUESE

*Diskutim në mbledhjen e Byrosë Politike
të KQ të PPSH¹*

25 qershor 1974

Raporti që është përgatitur lidhur me zhvillimin e zonave kodrinore-malore është i mirë, interesant dhe shumë i frytshëm për ne. Nga Ministria e Bujqësisë dhe nga Qeveria, sigurisht, duhen pasur parasysh ndihmat që u duhen dhënë këtyre zonave lidhur me planifikimet e ardhshme etj. Në qoftë se shokët kanë ndonjë rekomandim të veçantë ose ndonjë këshillim për organet tona të tregtisë, si dhe për punën e Partisë, mund ta thonë. Mua më duket se në çështjet që trajton raporti paraqiten drejt detyrat se ku duhet të përqendrohen puna dhe kujdesi për këto zona.

Unë kisha një vërejtje. Ne kemi vepruar mirë që

1. Në këtë mbledhje u diskutua edhe rreth raportit «Si po punohet për të vënë në jetë detyrat që shtroi Kongresi i 6-të i Partisë për zhvillimin më të shpejtë të zonave kodrinore-malore»

deri tani i kemi bërë shumë favore fshatarësisë, pse një gjë e tillë ka ndihmuar në zhvillimin ekonomik e kulturor të saj. Por të kemi parasysh që kjo të mos i bëjë njerëzit të kënaqen me pak, me rezultatet e arritura, përkundrazi, ndihma e shtetit duhet t'i shtyjë shokët tanë që ta mobilizojnë fshatarësinë në një luftë të gjithanshme dhe përpjekje serioze për të realizuar rendimente më të larta në punë. Prandaj, fshatarësinë e zonave kodrinore e malore ta favorizojmë, por njëkohësisht të marrim masa dhe ta edukojmë në rrugën e rritjes së përpjekjeve për të zhvilluar forcat prodhuese dhe pikërisht këtu të bazohet përmirësimi i jetës së saj.

Investime për zhvillimin e forcave prodhuese në këto zona ne do të vazhdojmë të bëjmë, por kjo t'i shërbejë zhvillimit të prodhimit, se kështu rritet edhe niveli material e kulturor i fshatarësisë. Çështja është që përparimin e zonave kodrinore-malore ta bazojmë në zhvillimin e forcave prodhuese ekonomike dhe jo vetëm në stimulim. Stimuli të bëhet i përgjithshëm, siç kemi bërë edhe herë të tjera. Pra, të mos i përdorim këto ndihma për të ulur stimulim në rendimentet e prodhimeve. Në qoftë se i bëjmë favore fshatarësisë për shembull në shërbimet shëndetësore, kjo është çështje parimore, sepse e veçojmë nga punonjësit e tjerë. Kurse, me fondet që propozohen, të mendohet që ne të investojmë për ujitje ose për qëllime të tjera që ndikojnë drejtpërsëdrejti në rritjen e prodhimit dhe të mirëqenies së fshatarësisë.

Problemi i patates është për gjithë Shqipërinë. **Atë ne duhet ta zhvillojmë** në shkallë të gjerë, sepse jemi

prapa. Do menduar nëse kjo bimë duhet stimuluar vetërn në zonat malore apo edhe gjetkë?

Kisha edhe një çështje tjetër lidhur me projektvendimin që është përgatitur. Këtu janë shkruar gjëra që i kemi thënë dhe që janë të njohura. Detyrat që vihen aty ne t'i kemi parasysh, por në qoftë se nuk ka ndonjë gjë të re, të mos i mbushim kot rrethet e bazën me karta.

Këto mendime kisha unë për këtë çështje.

*Botohet për herë të parë sipas
tekstit të nxjerrë nga proces-
verbali i mbledhjes së Byrosil
Politike të KQ të PPSH,
që gjendet ue AQP*

NE SHKOLLEN E PARTISE TË PERMIRESOHET MESIMDHËNIA DHE TE MOS ZGJATET KOHA E STUDIMEVE

*Diskutim në mbledhjen e Byrosë Politike
të KQ të PPSH¹*

25 qershor 1974

Lidhur me studimin për përgatitjen e kuadrove në Shkollën e Partisë, unë kisha disa vërejtje.

Mua më duket se shokët që e kanë bërë këtë studim nuk kanë vepruar keq. Studimi është i mirë, se niset nga dëshira që studentët të dalin nga Shkolla e Partisë me dije sa më të plota. Sigurisht, në këtë studim kanë ndikuar edhe kërkesat nga rrethet dhe kjo është një gjë e mirë. Por, po të pranojmë propozimin që bën Shkolla e Partisë, do të duhej që afati i studimeve të zgjatej akoma edhe një vit, domethënë nga dy të bëhet tre vjet. Unë jam i mendimit që kjo zgjatje e afatit të studimit në Shkollën e Partisë nuk duhet bërë. Lëndët

1. Në këtë mbledhje u diskutua edhe rreth studimit «Mbi përmirësimin e mëtejshëm të punës për përgatitjen e kuadrove të Partisë, të pushtetit dhe të organizatave të masave në Shkollën e Partisë «V. I. Lenin».

që propozohen të shtohen janë aq të shumta sa, po të pranohet shtimi i tyre dhe i kohës prej një viti, ato do të zhvillohen në mënyrë të përciptë dhe shumë skematike. Kështu, efekti i përfitimit prej tyre nuk do të jetë i madh. Po të kërkonim një zhvillim të plotë të lëndëve që propozohen për t'u shtuar, atëherë, për përvetësimin e tyre do të duhej një zgjatje e afatit të studimit jo prej një viti, por për më shumë kohë. Po pse ta ndjekim ne këtë rrugë? Në Shkollën e Partisë, siç dihet, venë shokë që janë me arsim të mesëm të përgjithshëm dhe me një stazh relativisht të gjatë në punë partie dhe shtetërore. Në kurset njëvjeçare të kësaj shkolle ka dhe kuadro me arsim të lartë. Atje, pra, venë shokë që kanë dijeni mbi parimet marksiste-leniniste të Partisë, sepse, në njëfarë mase, i kanë mësuar ato më përpara dhe janë udhëhequr prej tyre në punë. Ne i dërgojmë këta kuadro në Shkollën e Partisë për t'i sistemuar, për t'i përforcuar dhe për t'i zgjeruar më tej këto dijeni.

Në këto kushte mendoj që programi aktual i Shkollës së Lartë të Partisë «V. I. Lenin» është i mirë. Disa lëndë mund të shtrydhen për t'i pastruar e lehtësuar nga disa gjëra të tepërta, ndërsa për disa lëndë të tjera të përmirësohet dhënia e tyre e të pasurohen me njohuri më të mira shkencore, pa shtuar kohën e studimeve.

Në Shkollën e Lartë të Partisë «V. I. Lenin» nuk duhet të mendohet se, meqenëse disa shkolla të tjera e kanë tre-katër vjet afatin e studimeve, atëherë të zgjatet edhe atje ky afat. Këtë shkollë e kemi quajtur Shkolla e Lartë e Partisë për ta dalluar nga shkollat e tjera të ulëta dhe nga kurset tremujore të Partisë. Byroja

Politike ka gjykuar të krijojë Shkollën e Lartë të Partisë «V. I. Lenin» që kuadrot që e ndjekin atë t'i përvetësojnë më mirë bazat e marksizëm-leninizmit, të cilët nuk i kanë të panjohura parimet e Partisë, sipas të cilave po punojnë e po luftojnë në jetë. Dy vjet studimi për këta kuadro është një kohë e mjaftueshme, duke marrë parasysh faktin që ne kemi edhe kurse speciale për thellimin e dijenive dhe, po qe nevoja, mund të krijojmë edhe të tjera.

Të gjitha propozimet për lëndët dhe për dijenitë që kërkohet të shtohen, janë të drejta dhe mirë është që kuadrot studentë të shkollës t'i marrin këto njohuri. Por, në një vit që kërkohet të shtohet afati, të tëra këto lëndë nuk është e mundur të mësohen. Kuadrove studentë, vërtet që u duhen ato dijeni, por nuk mund të mësohen të gjitha në Shkollën e Partisë. Aty do të merren vetëm bazat e njohurive që përmban programi aktual. A ka të tjera dije të marksizëm-leninizmit për të mësuar përveç atyre që jepen nga kjo shkollë? Po, ka! Por, në këtë drejtim, ne udhëhiqemi nga parimi që në shkollë të merren njohuritë bazë dhe këto pastaj të ndihmojnë që ish-studenti t'i mësojë dhe t'i plotësojë në punë, në jetë, në kurse të shumta të veçanta dhe me studim individual.

Argumentimi që bëhet në material, se «kuadrot duhet të zotërojnë njohuritë e Historisë së Përgjithshme» është i drejtë. Por, po të pretendojmë që këto të mësohen në Shkollën e Lartë të Partisë, atëherë ose do të bëhen në mënyrë të thatë e skematike, për pak kohë, ose duhet të zhvillohen thellë, në mënyrë marksiste, për një kohë të gjatë që nuk e disponojmë. Koha e studimit në

Shkollën e Partisë nuk e lejon ta zhvillosh më gjerë këtë lëndë nga Historia e Përgjithshme që jepet në shkollën e mesme, në të cilën, të mos harrojmë, ajo është zhvilluar në prizmin materialist marksist-leninist. Specialistët për këtë lëndë ne nuk mund t'i nxjerrim nga Shkolla e Partisë, mendoj unë. Por, këtu, studentët do të mësojnë çështjet themelore të marksizëm-leninizmit, në bazë të atij programi që është aprovuar.

Në qoftë se do të na paraqitet nevoja që disa njerëzve që punojnë në fushat e letërsisë, të artit e të kulturës t'u japim njohuri të veçanta teorike për estetikën etj., përveç atyre që jepen në kursin njëvjeçar, mund të krijojmë edhe kurs të veçantë. Por, mendoj se nuk është e thënë që afati i kursit të jetë medoemos një vit. Në këto kurse venë për të mësuar ata kuadro që punojnë në këta sektorë, por që nuk i zotërojnë mirë problemet e fushës së tyre ose nuk i kanë akoma të qarta këto çështje. Pra, në këto kurse të mos dërgohen ata që janë të përgatitur dhe që i kanë marrë këto njohuri, sepse kështu humbasin kohën. Pra, të mos shkojë atje, për shembull, një ministër për të «mësuar» çështje që i di mirë, sepse janë të sektorit që ai drejton me kompetencë.

Këto propozime që bëhen, në përgjithësi, unë nuk i kundërshtoj, se janë të drejta. Por, e kisha çështjen vetëm te mungesa e arsyeve bindëse për të shtuar një vit kohën e studimit në Shkollën e Lartë të Partisë «V. I. Ky problem nuk duhet parë si në shkollën e mesme, ku mësojnë nxënësit që bëjnë katër vjet mësim, sepse studentët e Shkollës së Lartë të Partisë janë familjarë, janë kuadro që kanë kaluar një jetë pak

a shumë të gjatë në punë partie dhe shtetërore. Për Partinë dhe për pushtetin zgjatja edhe një vit e kohës së kuadrove për studim, nuk është pak. Unë i këtij mendimi jam.

*Botohet për herë të parë sipas
tekstit të nxjerrë nga proces-
verban f mbiedhjes së Bgrosil
Politike të KQ të PPSH,
që gjendet në AQP*

TE SHTOJME KUJDESIN PER TE PARANDALUAR PAAFTESINE E PERKOHSHME NE PUNE

*Diskutim në mbledhjen e Sekretariatit
të KQ të PPSHI*

27 qershor 1974

Ne në këto mbledhje kemi bërë mirë që kemi vendosur disa rregulla. Kur marrim në studim probleme të ndryshme, zakonisht nuk zgjatemi shumë. Kjo nuk do të thotë që nuk shprehim mendimet, por përqendrohemi mirë në atë që diskutojmë, prandaj secili, kur merr fjalën, nuk zgjatet më tepër se dhjetë minuta, ashtu si sot.

Unë mendoj se për sa i përket uljes së paaftësisë së përkohshme në punë dhe masave që duhen marrë lidhur me këtë çështje, punët duhen përmirësuar.

Ju, shokë të Ministrisë së Financave, bashkë me Bashkimet Profesionale, duhet ta rishikoni më thellë problemin, si dhe organizmat që keni krijuar. E them

1. Në ëtë mbledhje u diskutua lidhur me gjendjen dhe masat që duhen marrë për uljen e paaftësisë së përkohshme në punë nëpërmjet përmirësimit të kushteve të punës dhe të shërbimit shëndetësor.

këtë pasi kam frikë se mos aparati që merret me sigurimet shoqërore shtetërore është ndërtuar sipas një sistemi burokratik, i aftë vetëm për të llogaritur sasine e pensionit, pa hyrë në studime, analiza e kontrole, se përse duhet t'i japim këto ndihma nga sigurimet shoqërore, përse nuk duhet t'i japim këto të tjerat dhe kur duhet t'i japim.

Mua më duket se ndihmat për paaftësi të përkohshme në punë lihen vetëm në dorën e ndërmarrjes apo të qendrës së punës ku punon punëtori apo nëpunësi që përfiton ndihmën, pa u mbikëqyrur zbatimi i rregullave të caktuara me ligj. Njerëzit që punojnë në organet e sigurimeve shoqërore-shtetërore duhet të jenë shumë të kujdesshëm jo vetëm për të parë çfarë duhet paguar, po edhe përse duhet dhënë? Ata duhet të shqetësohen përse janë shkaktuar këto sëmundje, nga të cilat është shtuar paaftësia e përkohshme në punë, që na detyron të shtojmë fondet e sigurimeve shoqërore-shtetërore.

Unë nuk e di sa mbledhje të përbashkëta apo konsultime bëni ju shokët e Ministrisë së Financave me shokët e Ministrisë së Shëndetësisë, po kam përshtypjen se, në qoftë se i keni kuptuar detyrat në mënyrë burokratike, ju s'bëni aspak mbledhje së bashku me ta. Edhe nëse bëni, këto mbledhje, siç thoni vetë, i bëni një herë e dy herë në vit, ku mbahen disa fjalime stereotipe, siç na paraqiten disa herë edhe neve këtu dhe jo mbledhje të përgatitura me kujdes për të gjitha problemet që konstaton shëndetësia dhe që sjellin pasoja të dëmshme, po që se nuk merren masat e nevojshme.

Fjala vjen, kur unë pyeta nëse keni bërë mbledhje që të diskutoni drejtpërdrejt se si është gjendja e abor-

teve në fshat dhe ç'masa duhen marrë për uljen e tyre, na thatë se «Për fshatin nuk kemi bërë, sepse nuk e ndjekim ne atë».

Pra, nga kjo del se ju nuk merreni me këtë problem, sepse ndihmat për paaftësi të përkohshme, në raste të tilla, nuk paguhen nga buxheti i shtetit. Kjo nuk është e drejtë. Partia, shteti dhe institucionet shëndetësore janë shumë të interesuara për këto probleme, se në fshat jeton një popull i tërë. Si në fshat edhe në qytet, nga pakujdesia kanë ndodhur aborte që mund të shmangeshin.

Ne kemi ligje që i sigurojnë punonjësit ndihmë në rast paaftësie të përkohshme për punël. Por, pavarësisht se kush paguan në raste të tilla, shteti apo kooperativa bujqësore, ndihmat dalin prapë nga djersa e popullit, ndaj s'ka se si të mos interesohemi për përdorimin e drejtë të tyre.

Çdo aksident që ndodh duhet të na shqetësojë shumë. Është i dënueshëm indiferentizmi ndaj marrjes së masave për ruajtjen e jetës dhe të shëndetit të njeriut. Ne nuk mund të kënaqemi vetëm duke regjistruar aksidentet, pa vrarë mendjen për parandalimin e shkaqeve që i sjellin ato, kudo që të ndodhin, në prodhim, në transport etj.

1. Për këtë çështje është diskutuar edhe në mbledhjen e Byrosë Politike të KQ të PPSH të datës 25 qershor 1974, në të cilën u shqyritua relacioni: «Mbi disa ndryshime në Ligjin e Sigurimeve Shoqërore Shtetërore për punëtorë e nëpunës». Në këtë mbledhje shoku Enver Hoxha bëri disa sugjerime se si të veprohet për t'u ardhur në ndihmë punonjësve dhe invalidëve kur shtrihen në spital.

Prandaj, si Ministria e Shëndetësisë, ashtu edhe Partia dhe organizatat e bashkimeve profesionale duhet të marrin të gjitha masat që rekomandohen për të ruajtur shëndetin dhe aftësinë e punonjësve për punë. Pra, dua të them që të mos jemi në krye të detyrës vetëm për të paguar ndihmat e për të konstatuar paaftësitë në punë, por edhe për t'i parandaluar këto paaftësi.

Natyrisht unë nuk mohoj përmirësimet e arritura në këto drejtime. Por duhet të bëjmë akoma më shumë, se këtu është fjala për ruajtjen e shëndetit të popullit.

*Botohet për herë të parë sipas
tekstit të nxjerrë nga proces-
verbali i mbledhjes së Sekre-
tariatit të KQ të PPSH,
cië gfindet në AQP*

PER PERMIRËSIMIN E EMISIONEVE TE TELEVISIONIT

*Diskutim në mbledhjen e Sekretariatit
të KQ të PPSII¹*

27 qershor 1974

Televizioni ynë, si institucion i ri që është, ka edhe vështirësi. Disa të meta edhe ia falim, por duhet të marrim masa që ai të zhvillohet i shëndetshëm.

Në qoftë se ka ndonjë gjë tjetër për të ngritur, përveç këtyre që janë thënë në materialin e paraqitur, mund të na thuhet shkurtimisht, por jo të na fliten gjëra sa për të thënë.

Për sa u përket pajisjeve teknike, sidomos ato për regjistrim dhe për montazh, që u thanë këtu, duhet t'i blejmë.

Për çështjen e kuadrit unë mendoj se keni të drejtë. Televizioni është një institucion aq i nevojshëm, sa ne duhet t'i japim kuadro, të cilët mund t'i marrim

1. Në këtë mbledhje u diskutua edhe mbi gjendjen dhe problemet që i dalin televizionit për përmirësimin e mëtejshëm të programeve të tij.

nga sektorët e tjerë të propagandës e të shtypit. Kam bindjen se sektorët e tjerë të propagandës kanë më shumë kuadro se ç'duhën. Sektorët që përmenda kanë shokë të zgjedhur, që kanë fituar eksperiencë; janë më të vjetër, prandaj le të ngrenë të tjerë të rinj në vend të atyre që do t'u merren. Unë nuk them që të shkurtohen organikat e tyre, por disa nga kuadrot me eksperiencë që kanë, t'i jepen radiotelevizionit. Nevojat e domosdoshme duhen plotësuar pa humbur kohë. Nuk duhet të zgjaten këto punë.

Kujdes i duhet kushtuar edhe ngritjes tekniko-profesionale të kuadrove, natyrisht duhen organizuar kurse.

Përpikuni të përmirësoni sidomos cilësinë e emisioneve të televizionit, si nga ana e përmbajtjes, ashtu edhe nga ana teknike, se shpesh figurat nuk dalin qartë. Shkoni kurdoherë nga parimi - ' shumë edhe mirë' ose, në pamundësi, atëherë «pak edhe mirë», por jo «shumë e për lumë».

Unë kisha një vërejtje për çështjen e filmave të huaj. Mos u shtyni nga arsyeja që, meqenëse s'kemi me se të mbushim programin e televizionit dhe atëherë t'i japim publikut të hajë «kashτέρα». Kam mendimin se zgjedhja e filmave që do të blihen, duhet t'i nënshtrohet një diskutimi të rreptë ideologjik nga ana e organizatës së Partisë në televizion. Ata që do të shkojnë për të blerë filma t'i kenë të qarta kërkesat e televizionit tonë për temat dhe përmbajtjen, pra drejtimet për zgjedhjen e tyre, dhe jo të blejnë çfarë filma gjejnë. Ata që dërgohen për këtë punë atje duhet t'i zgjedhin filmat me seriozitetin dhe përgjegjësinë më të madhe.

Nuk mund të themi se jashtë nuk ka filma të përshtatshëm për televizionin tonë, se e vërteta është që atje ka dhe filma me përmbajtje pozitive, me ide përparimtare, por duhen zgjedhur. Nuk është mirë dhe nuk duhet lejuar të blihen filma të dobët e pa vlera dhe të na servirin neve përmes televizorit.

Atëherë, pra, të merren masat që thamë.

*Botohet për herë të parë sipas
tekstit të n.xjerrë nga proces-
verbali t mbledhjes së Sekre-
tariatit të KQ të PPSH,
që gjendet në AQP*

BREZAT E RINJ DO TË FRYMEZOHEN NGA IDEALET E MEDHA TË LUFTES SE TE PAREVE TANE Pnt ÇLIRIM KOMBETAR E SHOQEROR

*Nga biseda me nipin e vëllezërve Frashëri,
Emin Ererit*

28 qershor 1974

Jemi shumë të gëzuar që erdhët në atdheun tonë e tuajin. Them edhe në atdheun tuaj, se ju jeni nipi i Samiut, i Naimit e i Abdylit, i këtyre patriotëve dhe mendimtarëve nga më të mëdhenjtë e më të dashurit për popullin tonë, që kanë luftuar me penë e me mençuri të jashtëzakonshme për lirinë e popullit shqiptar. Për këtë qëllim fisnik ata kanë sakrifikuar edhe shëndetin. Populli, që i lindi e i rriti dhe liria e tij ishin ëndrrat e tyre të vetme. Zemrat e këtyre tre patriotëve të mëdhenj u dogjën e u zhuritën nga dashuria e **ma-**dhe për atdheun.

1. Në këtë takim, që u zhvillua në selinë e Komitetit Qendror të PPSH, merrnin pjesë edhe shokët Kahreman Ylli, në atë kohë anëtar i Komitetit Qendror të PPSH, dhe prof. Stefanaq Pollo, drejtor i Institutit të Historisë pranë Akademisë së Shkencave të RPSH.

Si njerëz të shquar të popullit tonë, të udhëhequr nga idetë iluministe, ata shihnin perspektiva të ndritura, shumë të gjera e realiste për Shqipërinë. Të tre mundën të parashikonin se do të vinte një kohë kur Shqipëria do të bëhej «zonjë» dhe për këtë ata ishin të bindur. Populli shqiptar i dëgjoi këshillat e tyre, i bëri ato të tijat e i ktheu në realitet. Idetë iluministe të vëllezërve Frashëri, ndikimi i veprimtarisë së tyre të madhe patriotike u futën në gjak dhe në eshtra të masave të gjera popullore.

Ne, që kur ishim të rinj, jemi ushqyer me idetë e tyre, kemi mësuar përmendsh dhe i kemi recituar me pasion vjershat e Naimit. Kur u rritëm dhe dolëm malit për liri, jemi thelluar në kuptimin më të plotë të ideve të Samiut e të Naimit. Vazhdimisht, gjatë Luftës Nacionalçlirimtare, jemi frymëzuar nga vjershat e Naimit. Të njëjtën gjë kemi bërë edhe në periudhën e rindërtimit të Shqipërisë.

Shqipëria ka jetuar e është frymëzuar nga vepra dhe nga filozofia e Samiut e pasqyruar në librin e tij «Shqipëria ç'ka qenë, ç'është dhe ç'do të bëhetë». Ne, bijtë e Shqipërisë së sotme, jemi frymëzuar kurdoherë nga mendimtarët e filozofët shqiptarë dhe jemi përpjekur t'i zhvillojmë më tej idetë e tyre të drejta. Sikur të ngjalleshin për një çast këta dijetarë, ne do t'u thoshim me kënaqësi: «Ja, u siguruan liria, pavarësia dhe lumturia e popullit, për të cilat kaq shumë ëndërruat dhe u dogjët ju!». Edhe sot rinia e vendit tonë edukohet me ndjenjën e respektit të madh për veprat e shquara të patriotëve të tillë si vëllezërit Frashëri.

Partia jonë marksiste-leniniste na ka nlësuar që,

megjithëse njerëzit vdesin, populli është i pavdekshëm. Edhe brezi që rron sot, me kohë do të shuhet. Ky është një ligj objektiv, nga i cili askush nuk mund të shmanget, por njerëz të tjerë të rinj, do të vijnë pas nesh. Kryesore për trashëgiminë patriotike dhe revolucionare është që brezat e ardhshëm të frymëzohen nga idealet e mëdha të luftës së të parëve tanë për çlirimin kombëtar dhe shoqëror. Dhe Partia jonë e Punës e Shqipërisë kurdoherë e ka pasur dhe e ka si objektiv të punës së saj edukative mbujtjen e popullit punëtor me ndjenjën e krenarisë kombëtare, që ai të mos përulet kurrë përpara armiqve.

Kanë kaluar dekada të tëra që nga ajo kohë kur jetuan dhe punuan vëllezërit Frashëri, por ata nuk janë harruar e nuk do të harrohen në shekuj. Figurat kombëtare nuk harrohen, kujtimi i tyre kalon nga një brez tek tjetri dhe ata mbeten vazhdimisht të rinj, të fortë e të gjallë në zemrën dhe në mendjen e popullit tonë. Kështu është sot, kështu do të jetë nesër dhe në të ardhmen për njerëz të tillë të shquar. Po pse ndodh kështu? Sepse ata kanë qenë në anën e popullit, të bashkuar me popullin, jetonin me hallet e popullit dhe për të mirën e për lumturinë e popullit.

Dashuria dhe respekti ynë për vëllezërit Frashëri janë shumë të mëdhenj. Mund të mendojë dikush: «Si është e mundur që komunistët t'i duan Naimin, Samiun e Abdylin, për sa kohë që ata ishin nacionalistë?». Kjo është plotësisht e mundur. Komunistët i respektojnë dhe i duan të gjithë ata që kanë luftuar për të drejtat e kombit të tyre, pa i përbuzur të drejtat e kombeve të tjera. Komunistët shqiptarë i respektojnë dhe i duan

vëllezërit Frashëri, se ata, si bij të popullit që ishin, e donin Shqipërinë të lirë, të pavarur, dëshironin që populli shqiptar të përqafoje idetë e vëllazërimit me popujt e tjerë. Ata ishin për mbrojtjen e lirisë dhe të barazisë së gjithë kombeve, kundër shovinizmit. Duke e parë edhe në këtë kuptim, ata ishin edhe internacionalistë.

Shikojeni Shqipërinë me rastin e kësaj vizite që po bëni, po të keni mundësi, ejani përsëri sa herë të dëshironi! Konsiderojeni Shqipërinë si familjen tuaj!

Mund t'ju them se shumë ndryshime janë bërë në vendin tonë në krahasim me kohën para Çlirimit. Sot Shqipëria është bërë me të vërtetë «zonjë», siç parashikuan vëllezërit Frashëri. Ne nuk themi se vendi ynë ka arritur gjithçka në rrugën e përparimit e s'ka ku shkon më tutje, por theksojmë se ajo që kemi bërë, duke marrë parasysh kohën, është e madhe. Shqipëria e sotme nuk u krijua nga «truri i Zeusit». Partia jonë, e udhëhequr nga ideologjia marksiste-leniniste, që qëndron në themel të tërë punës së saj, i priu popullit përpara për ta bërë Shqipërinë «zonjë». Dhe e bëri. Te masat e popullit Partia gjeti fuqinë gjeti forcën e madhe të intelektit, të vullnetit e të heroizmit. Partia i shfrytëzoi këto virtyte të popullit për të siguruar, me forcat e veta, lumturinë e shqiptarëve dhe i zhvillon ato më tej.

Me shpirt të zjarrtë e me penë të shkathët i ka kënduar Naim Frashëri bukurisë së natyrës shqiptare. Duke i kënduar natyrës së mrekullueshme të vendit tonë, ai i këndoi Shqipërisë së tij të dashur. Me «Manushacien», me mjeshtëri artistike, ai ka simbolizuar Shqipërinë. Kjo poezi kaq e bukur e tij përshkohet nga

ndjenja e virtyte të larta, siç është edhe thjeshtësia shqiptare.

Populli ynë ka luftuar gjithë jetën e vet kundër armiqve. Ju e dini shumë mirë se, gjatë gjithë historisë së tij, populli shqiptar ka pasur qytetërimin e vet të lulëzuar, të cilin e ka mbrojtur me gjak e me sakrifica. Shqiptarët e kanë çarë rrugën kurdoherë me shpatë në dorë, ata kanë qenë të rrënjësuar në truallin e tyre dhe luftonin me vendosmëri të rrallë për të mbrojtur tokën dhe zakonet e të parëve. Nga ky popull i vogël kanë dalë njerëz të shquar si Skënderbeu, për të cilin poeti frëng Ronsari shkruante: «Shqiptarët, nën udhëheqjen e Skënderbeut, kanë luftuar për Shqipërinë pa u thyer. Ata kanë korrur kundër armiqve 22 fitore». Duke iu përgjigjur një autori të vjetër grek, që kishte shkruar se Epiri ishte i famshëm për kuajt e tij, ai thoshte: «Epiri nuk është i famshëm vetëm për kuajt e tij, por edhe për burrat e tij luftëtarë».

Partia jonë përfaqëson atë forcë vullneti krijues, që me mundësitë dhe me mjetet e veta, udhëheq popullin në ndërtimin e lumturisë së tij. Qëllimi ynë kryesor është të ndërtojmë vendin, të rritim vazhdimisht mirëqenien e popullit dhe të mbrojmë lirinë e tij. Ne shqiptarët nuk kemi bërë, nuk i bëjmë keq dhe kurrë nuk i kemi rënë në qafë askujt, përkundrazi janë të tjerët që na kanë bërë keq dhe sot na bien në qafë. Ne nuk kemi pretendime ndaj të tjerëve, por luftojmë dhe punojmë që shqiptarët të vendosin vetë për ato çështje që

1. Pier dë Ronsar (1524-1585) — është fjala për sonetin e tij kushtuar Skënderbeut.

u takojnë, duam që shqiptarët të jetojnë të lumtur në atdheun e tyre të pavarur, të lirë e sovran, prandaj edhe jemi vigjilentë e punojmë për të organizuar mbrojtjen tonë.

Me ju flasim hapur, në konfidentë, se jeni yni, jeni bir i kësaj toke, pasardhësi i një familjeje të dëgjuar. Mbrojtja jonë dhe shpenzimet që nevojiten për ta përballuar atë nuk na kanë penguar që të ecim përpara dhe nuk i kanë shkaktuar popullit vuajtje, përkundrazi, i kanë siguruar atij lirinë dhe jetën pa shqetësime. Për mbrojtjen te ne gjithë populli është i armatosur. Shqipëria nuk është më si qëmoti, kur i mungonin jatagani dhe koburja për t'u mbrojtur nga armiqtë. Koncepti ynë i mbrojtjes është ky: kush na prek, ne do t'i përgjigjemi zjarr për zjarr. Në rast se sulmohemi nga armiku, do të bëjmë luftë popullore në linjë të gjerë. Eksperiencë e fituar na ka shërbyer për organizimin më mirë të mbrojtjes sonë, të një mbrojtjeje moderne. Nga e kaluara ne kemi eksperiencë shumë të madhe për mbrojtjen, por sot kushtet kanë ndryshuar, armiqtë çdo ditë i zhvillojnë dhe i përsosin armët e tyre për t'i përdorur kundër popujve, prandaj edhe ne punojmë që ta përsosim gjithnjë e më shumë mbrojtjen tonë.

Populli ynë ka një proverb që thotë: «Mate shumë herë e preje një herë». Prandaj çdo armik, që synon të na sulmojë, të mendohet thellë. Në qoftë se nxitohet, ai nuk do të dalë i gjallë nga trualli ynë. Armiqtë e dinë këtë, prandaj kanë frikë të futen në një aventurë ndaj Shqipërisë.

Për lirinë dhe për pavarësinë e atdheut ne kemi luftuar vetë, pa ardhur këtu, në vendin tonë, asnjë ush-

tar i huaj. Ne e kemi respektuar Ushtrinë Sovjetike të kohës së Stalinit, kemi respektuar e vlerësuar lart luftën që bëri Bashkimi Sovjetik kundër nazistëve gjermanë, por sot mbi Stalinit udhëheqësit tradhtarë që janë atje në fuqi, kanë hedhur baltë.

Stalini kishte një respekt të madh për Ismail Qemalin. Për këtë më ka folur Vishinski, që ishte ministër i Jashtëm. Kur jam takuar për herë të parë me të, ai më hodhi duart në qafë dhe më tha: «Hajde, Enver Pashal». Unë i thashë «nuk jam Enver Pasha», por ai vazhdoi: «E di që ti vërtet nuk je pasha, por bëj shaka». I tregova Vishinskit se unë kam lindur në vitin 1908, në periudhën kur ka pasur komitete revolucionare të xhonturqve në Stamboll e gjetkë, kur ka pasur komitete revolucionare edhe në Shqipëri. «Po», — tha ai dhe më foli për rëndësinë e shpalljes së pavarësisë shqiptare dhe për figurën patriotike të Ismail Qemalit.

Dashuria për punën dhe patriotizmi i flaktë janë karakteristika të shquara të popullit tonë. Mbi këtë bazë ne ndërmarrim herë pas here aksione të mëdha të lidhura me njëri-tjetrin si hallka të një zinxhiri të tërë. Ne punojmë që ta modernizojmë bujqësinë tonë, se nuk duam të jemi të varfër. Në qoftë se përpara merrnim 7 kuintalë drithëra për hektar, sot kemi arritur të marrim mesatarisht në parcela të veçanta nga 38 deri në 45 kuintalë për hektar², kurse në të ardhmen synojmë

1. Gjeneral turk (1881-1922).

2. Në NB të Korçës më 1983, në parcela të veçanta, u morën 118 kuintalë grurë për hektar, kurse në shkallë republike u arrit një rendiment prej 30,8 kuintalë për hektar.

të arrijmë që të marrim mesatarisht 38-39 kuintalë për hektar në gjithë sipërfaqen e mbjellë. Ky është një objektiv i madh, të cilin populli ka besim se do t'ia arrijë në sajë të politikës së drejtë të Partisë në fushën e bujqësisë. Ne duam që populli ynë jo vetëm të ketë të hajë, të vishet e të mbathet, por edhe të jetojë i lumtur.

Sot kemi arritur që mosha mesatare e jetës së njeriut në Shqipëri nga 38 vjet që ishte para Çlirimit, të ngrihet në 68¹. Ky është një sukses i madh. Me gjithë këto suksese që kemi arritur, ne nuk jemi të kënaqur se jemi të ndërgjegjshërii që kemi akoma shumë për të bërë.

Përpara, siç dihet botërisht, nuk kishim asgjë, në krahasim me ato që kemi tani, por i jemi përveshur punës që çdo ditë të ndërtojmë më shumë e më mirë se ato që kemi bërë deri sot.

Të parët tanë ëndërronin për një Shqipëri të lirë, ku populli të mësonte të shkruante gjuhën e tij, të kishte shkollat e veta etj. Tani kjo ëndërr e tyre është bërë realitet. Shkolla ka deri në skajet më të largëta të vendit, asnjë i ri ose e re sot nuk mbetet pa mësuar dhe jo vetëm kaq, por te ne mësojnë edhe të rriturit, pa u shkëputur nga puna. Ne kemi ngritur edhe universitetin dhe plot shkolla të larta, për të cilat kishte ëndërruar me aq zjarr Sami Frashëri. Me mijëra studentë studiojnë pa paguar asnjë lloj shpenzimi apo takse për mësimin që u jepet. Më parë nuk kishim kuadro: inxhinierë, agronomë, ekonomistë, mjekë e të tjerë, kurse tani çdo vit janë me mijëra studentë që mbarojnë fakultetet e

1. Në vitin 1986 jeta mesatare e njeriut në Shqipëri arriti në rreth 71 vjeç.

ndryshme për t'i shërbyer popullit kudo ku të jetë nevoja. Po cilët janë këta studentë? Janë djemtë dhe vajzat e popullit, të gatshëm të punojnë në të gjitha frontet e ndërtimit tonë, të bindur se buka fitohet me djersën e ballit, se e ardhmja e tyre e ndritur sigurohet me punë. Burim i të ardhurave të ne është puna.

Komunistët dhe populli luftojnë në vijën e parë të frontit të ndërtimit socialist. Të gjithë punojnë dhe luftojnë për ta bërë jetën e popullit sa më të mirë. Në qoftë se im bir nuk punon, edhe pse është djali i Enver Hoxhës, ai nuk ka me se të jetojë. Po nuk punon për popullin, në Shqipëri ke mbështetjen e popullit. Populli nuk duhet të jetë oportunist ndaj asnjërit, që kërkon të jetojë si parazit. Kuadrot drejtues Partia i mëson të jenë njerëz modestë dhe ata, në përgjithësi, të tillë janë, të lidhur ngushtë me punëtorët dhe me fshatarët. Kështu i edukojmë ne popullin dhe kuadrot e tij.

Ne kemi ligje që nuk lejojnë shpërpjesëtime të mëdha midis pagës së punëtorit dhe asaj të një udhëheqësi. Drejtori i një ndërmarrjeje ose institucioni, për shembull, e ka pagën deri dy herë më të madhe se ajo e një punëtori dhe unë diçka fare pak më shumë se kjo e këtij të fundit. Kjo pagë është shpërblimi që më jepet mua sipas sasisë dhe cilësisë së punës që kryej dhe aspak si një privilegj që rrjedh nga pozita. Paga që marr unë nuk mund të më shërbejë si burim për pasurimin privat. Në qoftë se ka shokë që përpiqen të sigurojnë të ardhura e privilegie të paligjshme për të grumbulluar pasuri, Partia ata i hedh jashtë radhëve të saj. Ne kemi luftuar për lumturinë e popullit, prandaj nuk mund të kuptojmë lumturinë vetjake jashtë lumturisë së tij. Në

qoftë se populli nuk jeton mirë, as ne nuk e ndiejmë veten të lumtur. Kjo që po them është një qëndrim logjik ndaj një çështjeje që është e drejtë. Kështu mendonin dhe këtë ëndërronin edhe vëllezërit Frashëri dhe patriotët e tjerë të mëdhenj të popullit tonë, lumturinë dhe mirëqenien e mbarë popullit.

E tillë është Shqipëria sot! Ja një djalë që ka lindur në krahinën tuaji, kur doli partizan ishte ende i ri, por tash është bërë një historian i njohur në vendin tonë. Nën drejtimin e tij është shkruar «Historia e Shqipërisë», me një nivel të mirë shkencor. Kurrë populli ynë nuk i ka njohur si sot pasuritë e tij me vlera të mëdha, jo vetëm materiale, por edhe ideore, kulturore e shpirtërore të së kaluarës.

Më falni, se po flas shumë gjatë.

SHOKU EMIN ERERI: Po ju dëgjoj me vëmendje, nuk mërzitem aspak.

SHOKU ENVER HOXHA: Miqtë e Shqipërisë e çmojnë këtë punë me frymë përparimtare dhe këtë qytetërim që po zhvillohet dita-ditës në vendin tonë, ata respektojnë qëndrimin e Qeverisë së Republikës Popullore të Shqipërisë dhe vijën e Partisë së Punës të Shqipërisë në lëmin e politikës së jashtme. Kurdoherë, edhe në kohët më të errëta të historisë së saj, Shqipëria ka pasur miq të urtë, të pastër dhe zemërzjarrtë, që e kanë dashur shumë. Më kujtohet një anëtar i Partisë Radikale Franceze, i quajtur Justin Godard, që erdhi atëherë këtu, në Shqipëri, por Zogu nuk e donte. Ai, gjatë qëndrimit në vendin tonë, mbeti i kënaqur

dhe shkroi një libër për Shqipërinë. Në këtë libër ka një parathënie të shkruar nga D'Etunel de Konstan, një diplomat, i cili përfaqësonte jashtë Francën në vitin 1913. Ky ka qenë kryetar i një komisioni ndërkombëtar, kur malazeztë donin të merrnin Shkodrën. Në këtë parathënie ai shkruante se i detyrohej shumë Shqipërisë, se ajo kishte kontribuar për të sqaruar ndërgjegjen e tij, ajo kishte zgjuar prirjet e tij. Në Shqipëri, për herë të parë — nënvizonte ai — kishte ndier se kishte jo vetëm qenie, por njerëz që nuk mund të braktiseshin. Në këtë parathënie ai dënonte politikën e fuqive të mëdha dhe synimet grabitqare të shteteve fqinje mbi tokat shqiptare dhe deklaronte se këto toka janë shqiptare, prandaj sipas së drejtës duhet t'i kenë shqiptarët.

Pra, edhe në kohën kur imperialistët rusë, francezë e gjermanë kishin synimet e tyre grabitqare ndaj Shqipërisë, edhe tani që revizionistët sovjetikë kanë të njëjtat synime gllabëruese ndaj vendit tonë, ne kemi pasur dhe kemi shumë miq demokratë e përparimtarë që, megjithëse nuk janë komunistë, janë njerëz objektivë. Këta shkruajnë e flasin mirë, respektojnë popullin shqiptar dhe politikën e shtetit të tij. Po përse e respektojnë miqtë tanë këtë politikë? Sepse kjo është e drejtë, e hapët dhe e guximshme. Edhe të parët tanë kështu kanë luftuar, edhe kur ishin në gjendje të vështirë ata nuk e kanë njohur frikën.

Ne, siç thashë, punojmë dhe luftojmë për ta bërë jetën e popullit tonë sa më të lumtur, por dëshirojmë

1. Është fjala për Stefanaq Pollon.

1. Godard, J. «Shqipëria më 1921» Paris, 1922.

që për këtë qëllim të përfitojmë edhe nga progresi i madh botëror, të cilin e respektojmë, por nuk pranojmë kurrë metodat e gangsterëve për ndërhyrje në punët e brendshme dhe për sundimin e popujve, që luftojnë për të drejtat e tyre.

Ndërsa armiq të shikojnë se ne kemi marrë vendim të mbrohem me çdo kusht, ata nuk duan të shohin dhe nuk pajtohen me politikën e drejtë të Qeverisë Shqiptare për problemet ndërkombëtare. Politika jonë zhvillohet në interes të paqes botërore, të lumturisë së popujve dhe të pavarësisë së shteteve, ajo është kundër ndërhyrjes së të huajve në këto shtete. Megjithatë kjo politikë përkrah interesat e popujve në arenën ndërkombëtare, ne shikojmë se diplomatët e disa vendeve, edhe pse nuk janë dakord me ideologjinë tonë, e miratojnë politikën e shtetit tonë në pjesën më të madhe të saj. Diplomatat e ndryshëm, me përjashtim të revizionistëve sovjetikë dhe të imperialistëve amerikanë, në takimet me diplomatët tanë, thonë shpesh se ne shqiptarët kemi të drejtë.

Kur shtrohen në Organizatën e Kombeve të Bashkuara probleme që kanë të bëjnë me Turqinë dhe me interesat e saj, ne i mbrojmë kërkesat e drejta të Turqisë. Regjimi turk nuk është socialist, si yni, por megjithatë, kur shtrohet çështja për të drejtat dhe liritë e turqve të Qipros, kur kërkohet që ata të jetojnë në ishull të barabartë me grekët, ne ngrihem në mbrojtje të tyre, sepse, duke mbrojtur popujt, ne mbrojmë njëkohësisht edhe parimet e drejta të politikës sonë. Po të vepronim ndryshe, atëherë do të mohonim politikën tonë.

Këtë qëndrim tonin qeveria turke e ka vlerësuar

drejt në shumë raste. Ne duam t'i zgjerojmë marrëdhëniet me Turqinë, se në zhvillimin e tyre shikojmë interesat e përbashkët. Turqit kërcënohen nga sovjetikët dhe nga amerikanët, të cilët duan ta kthejnë vendin e tyre në një fushë lufte për të sunduar mbi të dhe mbi ngushticat e saj. Ata duan, gjithashtu, që Turqia të bëhet han me dy porta, ku të hyjë e të dalë kush të dojë e kur të dojë. Ne, përkundrazi, duam që Turqia t'i përkasë popullit të saj, që marrëdhëniet dhe kontaktet midis dy vendeve tona, qoftë edhe në rrugë diplomatike etj., të zhvillohen më tej, pa u përzier aspak në punët e brendshme të njëri-tjetrit, sepse ne jemi dhe dëshirojmë kurdoherë të jemi të ndershëm. Ne i kemi hedhur poshtë me neveri ato metoda të paligjshme që praktikojnë ambasadat e vendeve kapitaliste e revizioniste, të cilat kërkojnë të vëzhgojnë e të futin hundët në punët e brendshme të të tjerëve për të realizuar qëllimet e tyre të ulëta.

Këto ditë ndodhet në Turqi ansambli ynë folklorik «Dajti». Ai ka lënë atje përshtypje të mira kudo ku ka dhënë shfaqje. Kur takoi artistët tanë, Eçeviti¹ u kishte shprehur konsideratat e tij më të mira për popullin tonë duke e quajtur atë një popull të fortë, kurajoz e heroik, dhe kishte vlerësuar lart artin tonë si një art të mrekullueshëm, si edhe nivelin artistik të shfaqjes. Artistët tanë janë njerëz të thjeshtë të popullit dhe, si të tillë, ata japin shfaqje po aq mirë në rrugë, si edhe në skenë. Në Izmir, për shembull, ansambli ynë, duke kaluar rru-

1. Bulent Eçevit, në atë kohë Kryeministër i Republikës së Turqisë.

gës, kishte hedhur valle dhe kishte kënduar. Kalimtarët anash tyre dhe populli që i priste, u hidhnin lule. Shkëmbimet në fushën e kulturës e të artit dhe dërgimi i delegacioneve në vendet e njëri-tjetrit shërbejnë për të forcuar miqësinë. Mendoj se edhe nga pala turke ka një mirëkuptim dhe dëshirë të tillë.

Ne, duke plotësuar dëshirën e popullit tonë, kemi kërkuar nga qeveria turke të lejohej që të sjellim këtu, në tokën shqiptare, eshtrat e Samiut, por zyrtarët e atjeshëm na u përgjigjën se nuk mund të na kënaqnin, për arsye se Samiu i përket edhe Turqisë. Fakti që Sami Frashëri është shqiptar dhe që nderohet shumë në Turqi, përbën një shtyllë sigurie për forcimin e miqësisë shqiptaro-turke. Populli shqiptar do të jetë shumë i lumtur, në qoftë se eshtrat e Samiut e të Abdylit¹ do të vinin në atdhe, sepse kështu do të kemi një mauzoleum të madh me varret e patriotëve më të shquar, ku nuk do të mungojnë as varret e vëllezërve Frashëri. Ne, me gjithë refuzimin e gjertanishëm që na është bërë, nuk e humbim shpresën për realizimin më në fund të kësaj kërkeje të drejtë.

Menduar të ngrinim një shtëpi-muze për të përjetësuar kujtimin e asaj shtëpie ku kanë jetuar vëllezërit Frashëri dhe deshëm të ishim sa më të saktë në rindërtimin që do të bënim, por na thanë se kjo punë paraqiste vështirësi, sepse nuk kishte shumë dokumente për ndër-

1. Në prag të 100-vjetorit të Lidhjes Shqiptare të Prizrenit u sollën në Shqipëri eshtrat e këtij patrioti të madh dhe më 12 qershor 1978 u zhvillua ceremonia e varrimit të eshtrave të Abdyl e Naim Frashërit në varret përmendore të ngritura për nder të vëllezërve Frashëri, në Tiranë.

timin e saj. Me këtë rast, unë i porosita njerëzit kompetentë që të kërkojnë ndër «arkivat», domethënë të pyesin më pleqtë e asaj krahine. Pastaj u thashë se, edhe po të mos kenë mbetur në këmbë muret e shtëpisë, themelet dhe trualli aty do të jenë, prandaj mbi ato themele të ngrihet shtëpia e re. Dhe kështu u veprua. Rekomandova që edhe po të mos gjenin dot si ka qenë ambienti i ndërtesës së atëhershme, specialistët të merrnin të gjitha karakteristikat e shtëpive të krahinës së Dangëllisë dhe sipas tyre të projektonin shtëpinë e Frashërve. Kështu u ngrit shtëpia-muze, ku punonjësit tanë po njihen me vendin ku kanë lindur dhe jetuar Abdyl e Samiu. Në kohën kur jetoi në Shqipëri, Naimi nuk e kishte akoma atë pamjen e gjerë të vëllezërve të tij për atdheun, por kjo nuk pengoi që atë ta digjte më vonë malli për atdheun. Ai u këndonte bujkut të këtyre anëve, bariat, bagëtisë, fushave të gjera me lule, që s'i hiqeshin nga mendja, maleve e gërxheve të Shqipërisë etj., për të cilat i copëtohej zemra.

Më falni, se u zgjata shumë, por po flas se dua të shpreh gëzimin e madh që ndiej për takimin tonë këtu, në Shqipëri. Unë kisha dëshirë t'jua shprehja këto ndjenja, që nuk janë vetëm të miat, por të të gjithë popullit shqiptar dhe të rinisë sonë.

SHOKU EMIN ERERI: Ne jemi pasardhësit e të parëve tanë, të cilët i përkasin popullit. Kur vajta në Frashër, pashë se atje ishte bërë një punë e madhe për ngritjen e shtëpisë. Unë mendoj se s'ka shumë rëndësi nëse forma e saj ishte kështu sikurse paraqitet sot, apo ndryshe. Thelbësor është fakti se këta njerëz, që kanë jetuar në këtë copë tokë, nderohen në vendin e vet.

Ne, shqiptarët, në mërgim, ju jemi mirënjohës personalisht juve për nderimet e mëdha ndaj atyre njerëzve që kanë bërë çmos për t'i shërbyer popullit të tyre. Mund t'ju them se në Turqi jetojnë përafërsisht katër milionë shqiptarë. Prej tyre të moshuarit kanë një dashuri të madhe për vendin e tyre të lindjes dhe dëshirojnë ta shohin atë. Shumica e tyre jetojnë duke u marrë me tregtinë e zarzavateve, me shitjen e mishit etj. Kur të kthehem në Turqi, ata që mezi presin të mësojnë për të, do të më pyesin: «Si është bërë vilajeti ynë?» dhe ju siguroj se nuk do të ngopen së degjuari kur t'u flas mbi përparimet që janë bërë. Këtu vendi ndryshon çdo vit. Që kur erdha vitin e kaluar dhe deri më sot, shikoj se janë bërë ndryshime të reja.

SHOKU ENVER HOXHA: Të vini sa herë të dëshironi, si në shtëpinë tuaj.

Ne po përpiqemi tani të krijojmë një koleksion me objekte që janë përdorur nga vëllezërit Frashëri.

SHOKU EMIN ERERI: Ne kemi disa objekte nga veshja e Samiut, të cilat duhet t'ia japim popullit tonë. Ne do të vdesim, por ato duhet t'i ketë e t'i ruajë populli si pasuri të vetën. Kam sjellë një letër shumë interesante, e cila ishte e depozituar në arkivin tonë. Atë e kanë nënshkruar tre vëllezërit. Në të bëhet fjalë që Naimi të ruajë shëndetin.

SHOKU ENVER HOXHA: Ka pasur këtu te ne njerëz që kishin ruajtur gjëra të vjetra me vlerë, por që nuk i jepnin për muzetë, i mbanin si diçka personale, sepse donin t'i kishin vetë si kujtim. Edhe një kallamar me bojë e familjes Frashëri, që dorëzuar ju, është diçka me vlerë, që duhet ta ketë populli. Kallamari ka qenë

një gjë e vogël e familjes Frashëri, por me kalimin e kohës, ai është bërë i rëndësishëm, ka marrë një kup-tim shumë të madh, si një objekt i përdorur prej patriotëve të mëdhenj.

SHOKU EMIN ERERI: Populli është ai që e bën atdheun dhe e lag atë me gjakun e vet.

SHOKU ENVER HOXHA: Kur isha i ri, kisha takuar në Tiranë Mithat Frashërin. Atëherë unë luftoja në mënyrë modeste për vënien në jetë të ideve të vëllezërve Frashëri. Mithati kishte një librari në Tiranë dhe unë kisha respekt për të, sepse ishte djali i Abdylit. Kur retë e zeza po dukeshin mbi qiellin e vendit tonë, i vajta një ditë në librari dhe i thashë: «Një rrezik i madh po i afrohet vendit tonë, zoti Mithat, ne duhet të organizohemi, të luftojmë». Ai m'u përgjigj: «Është e vërtetë që gjendja është shumë e rëndë, por ti nuk mund të ndihmosh, se je komunist». «Po, — i thashë, — është e vërtetë që jam komunist». Atëherë ai ma ndërpreu bisedën, duke më thënë: «Komunistët janë të huaj për popullin tonë». Unë, përsëri plot respekt për të, vazh-dova: «Ju nuk keni arsye kur flisni kështu, se edhe komunistët janë bijtë e popullit». Pastaj ai më tha: «Ju nuk i ngjani xhaxhait tuaj, Hysen Hoxhës (po shtoj që ky ka qenë në mbledhjen e Vlorës për Shpalljen e Pa-varësisë)». «Përse nuk i ngjas? — shtova unë. Edhe unë iam patriot». «Jo, — tha ai, — ju jeni komunist dhe, në qoftë se jeni njeri i mësuar, duhet të ktheheni kundër komunistëve». «Jam komunist, i tillë do të mbetem e do të luftoj për këtë tokë e për këtë popull, — i thashë Mithatit. — Unë nuk erdha këtu që të diskutojmë bashkë nëse duhet apo nuk duhet të jem komunist, se kjo është

puna ime, po erdha të bisedojmë për mbrojtjen e atdheut» dhe me kaq u mbyll biseda jonë.

Unë vajta të merrem vesh me Mithatin sepse ne komunistët e ndienim si detyrë t'u bënim thirrje për luftë kundër armikut gjithë patriotëve. Kur erdhi çasti që Italia fashiste pushtoi vendin tonë, iu drejtova përsëri Mithatit: «Duhet të luftojmë, zoti Mithat, siç na kanë mësuar baballarët tanë». «Po, — tha ai, — por më parë të shikojmë se ç'bëhet, pastaj të luftojmë». «Po çfarë të shikojmë, — ndërhyra unë i çuditur, — kur duket qartë se qeveria ka tradhtuar? Dhe kush është në pushtet? Quajeni veten si të doni, por ju duhet të jeni në shërbim të popullit!». Mithati nuk pranoi të hidhej në luftë dhe, më vonë, u lidh e bashkëpunoi me armikun. Partia jonë, parti e klasës punëtore, bëri përpjekje deri në fund që t'i largonte shqiptarët e mashtruar nga armiku, duke menduar se, sido që kishin kryer gabime, populli ka zemër të gjerë e do t'ua falte këto gabime. Pati mjaft nga nacionalistët e ndershëm që u bashkuan me popullin dhe luftuan përkrah tij, por ata që ishin të vendosur në rrugën e tradhtisë, nuk u tërhoqën dhe përfunduan si tradhtarë.

Për ata që vijnë dhe shikojnë me sytë e tyre Shqipërinë dhe realitetin e saj, bien poshtë të gjitha gënjeshttrat që thurin armiqtë dhe tradhtarët e vendit tonë që janë arratisur. Ndoshta këto gënjeshttra disi mund të zinin vend më parë, por që kur filluan të vijnë shqiptarët e mërguar dhe të shikojnë me sytë e tyre si është bërë Shqipëria, ç'përparime të mëdha ka bërë ajo në ekonomi e në kulturë, se si studiojnë djemtë, vajzat, nipërit e mbesat e tyre, që bëhen mjekë, inxhinierë, filo-

zofë etj., propaganda e këtyre armiqve është bërë bajate. Këta armiq kërkonin ta përmbysnin me çdo mënyrë regjimin e pushtetit popullor të vendosur në Shqipëri, por vitet kaluan dhe ata nuk bënë dot gjë, se ky regjim ishte i popullit, prandaj mbrohej me të gjitha forcat nga populli.

Këto ishin disa gjëra që desha t'ju them. Ju lutem i transmetoni familjes suaj dhe gjithë shqiptarëve në Turqi përsëritet tona. U thoni se Shqipëria e pret me kënaqësi ditën kur të shohë të prehen në truallin e saj eshtrat e djemve, që s'u kursyen për mëmëdhenë.

Shumë të fala të gjithëve!

Botohet për her/I të parë sipas shënimeve të mbajtura në Utë taktm, cilë ojenden në AQP

TREGUESIT

TREGUESI I LENDRS

Aleanca, bashkëpunimi dhe rivaliteti sovjeta-amerikan — 12, 25-26, 165-166. 295.

Aparati i Komitetit Qendror të PPSH - 123-124, 132-133.

*Armirytë; lufta kundër vep-
rmtarisë armirësore* - 192-
-193, 324, 350, 427, 433, 437-
-438, 492, 498, 504-505.

*Arsimi në RPSH — zhviilimi
dhe masivizimt i tij; sistemi
arsimor* - 139-140, 266, 494-
-495;

- mësuesit, pedagogët, in-
spektorët; kualifikimi i
tyre - 136-137, 138-140,
212, 258-260, 265, 268;
- nxënësit, studentët; kri-
teret e pranimit në shko-
llat e larta; edukimi ko-
munist i tyre - 136-137,
139-143, 237, 241-242, 266-
-269, 494-495.

*Artet, arti popullor, artet e
aplikuara; artistët* - 187-190,
194-195, 196-197, 198, 216-
-217, 234, 341-342, 499-500.

*Bashkimi Sovjetik, revizioniz-
mi sovjetik - degjenerimi i
Partisë, i pushtetit dhe i jetës
ekonomiko-shoqërore. Restau-
rimi i kapitalizmit. Depërtimi
i kapitaleve të huaja* - 14-15,
25, 26, 147, 159, 250, 251, 287-
-289, 293, 294, 304, 360, 397-
-398, 407-408;

- shndërrimi i BS në një
shtet socialimperialist.
Strategjia dhe taktikat e
tij; sabotimi dhe minimi
prej tij i lëvizjes mark-
siste-leniniste dhe i luf-
tërave çlirimtare të po-
pujve - 25-26, 148, 156-
-163, 165-167, 226, 227,
250-251, 252, 273-274, 277-
-278, 285-287, 289-290,
297-298, 303-304;

- politika e kompleteve, e
ekspansionit dhe e he-
gjemonizmit në Lindjen
e Mesme, në Azi dhe në
Evropë; përpjekjet për të
forcuar hegjemoninë mbi
partitë dhe vendet revii-

- zioniste — 12, 19, 147-148, 226, 227, 245-246, 274, 275-276, 278, 292, 293, 295-298, 299-303;
- qëndrimi armiqësor ndaj RP të Shqipërisë - 31, 294-295, 427, 434.
- Blegtoria - lopa, bagëtitë e tmta, pulat; rritja e rendimenteve dhe e produkteve blegtorale* - 55, 58-60, 209-210, 384, 385, 467-468;
- baza ushqimore - 58-59, 384, 468.
- Britania *e Madhe; gjendja e brendshme, politika e jashtme. Qëndrimi ndaj Shqipërisë* — 30-31, 150, 180-181, 441.
- Bujqësia në RPSH - agroteknika dhe shërbimet në bujqësi. Studimet në fushën e bujqësisë; rritja e rendimenteve dhe e prodhimit; përqëndrimi, specializimi, qarku/li-mi* — 11, 39-40, 206, 207-208, 367, 375-378, 381-383, 385-386, 387-388, 389-390, 493-494;
- toka, trajtimi dhe rritja e pjellorisë së saj; mekanizimi; ujitja, veprat ujitëse - 55-56, 146, 207, 376-377, 385, 387, 388-389, 390, 447-448;
 - drithërat, perimet, patatja, bimët industriale dhe pemëtaria - 54, 56-57,
- 106-107, 207, 208-209, 222, 367-368, 446-447, 466-467, 473-474.
- Burokratizmi - rrezikshmëria dhe lufta kundër shfaqjeve të tij* - 41, 391-392, 393-394.
- Çështja nacionale. Të drejtat e kombeve; kritikë pikëpamjeve borgjezo-revizioniste për çështjen nacionale* - 147-148, 406-407, 450-453, 457-458, 489-490.
- Çmimet për produktet bujqësore dhe blegtorale* - 55, 59, 105-109.

D

- Dëshmorët, heronjtë* - 2, 223-224, 265.
- Diktatura e proletarietit në RP të Shqipërisë* — 409-411, 450, 451, 453.
- Diplomacia borgjezo-revizioniste* - 270-275, 277, 280-281, 283-284.

Edukimi komunist - edukimi fdeopolitik i komunistëve, i

- masave dhe i kuadrove* — 68-73, 84-87, 177-180, 202, 220, 224, 229-230, 308-309, 399-402, 450-451, 459-460, 4135-466, 489;
- kurset e Partisë, format e edukimit në Parti - 68-69, 476-477, 478.
- Ekonomia popullore; zhvillimi përpjesëtimor dhe i harmonizuar i degëve të saj* - 80-81, 205-206, 465-466.
- Engels, Frederik* - 406, 409, 410, 425.
- Enver Hoxha - të dhëna autobiografike* - 47-52, 197, 222, 223, 232-233, 255-256, 261, 268, 327-329, 340-341, 443, 446-447, 455-456, 464, 488, 493, 495, 501, 503-504.
- Evropa, «*Evropa e bashkuay*» • 13-14, 26-27, 149-150, 183-184, 239, 273, 281-282, 291, 298, 428-430.

Familja - *dashuria, martesat, divorci. Krijimi i familjes së re socialiste* - 416-420.

Feja - karakteri dhe roli saj reaksionar dhe antikombëtar; lufta kundër paragjyktmeve dhe bestytnive fetare — 29, 66-68, 82-84, 127-128, 260, 418, 419, 438-439.

- Festivali* Foiklorik Kombëtar - *Gjirokastër (6-12 tetor 1973)* — 47, 187, 193-194, 195-196, 211, 215, 221, 222, 232, 233-234, 242.
- Folklori — 126, 187-189, 190, 194-198, 215-216, 233, 242, 259, 342, 359.
- Fshatarësia, fshatarësia kooperativiste. Politika dhe kujdesi i Partisë për fshatarësinë; edukimi ideopolitik dhe lufta kundër shfaqjeve të huaja* — 81-87, 202, 205, 389-390, 451, 464-465, 467, 472-473.

G

- Greqia* - 148, 454-455, 458-459.
- Gruaja *dhe vajza shqiptare* — po/itika e Partisë për emancipimin e gruas; *vendi dhe roli i saj në shoqëri* - 230-235, 353-358, 418-419;
- virtytet moralo-politike, traditat patriotike, **kulturore e** përparimtare të saj - 46-47, 216, 231, 232, 233-234, 259-260, 334-335.

GJ

Gjermania; problemet e ribashkimit të Gjermanisë - 149, 424-425.

Gjuha shqipe - 126, 242, 258, 453-454.

III

Historia e Shqipërisë

- Rilindja Kombëtare Shqiptare; rilindësit - 258-259, 261-262, 487-491, 501;
- Shpallja e Pavarësisë dhe lufta për arritjen e saj. Lufta e Vlorës kundër imperializmit italian (1920) - 261-262, 351, 493;
- regjimi feudalo-borgjez Zogut - 257, 264-265, 456, 457;
- historianë dhe dijetarë të huaj për historinë e Shqipërisë - 185, 432-433, 491, 496-497.

I

Imperia/izmi - *strategjia dhe taktikat; armik i revolucionit dhe i luftërave çlirimtare të popujve* - 18, 36, 163-165, 227, 426-427, 428-429.

Industria; industrializimi socialist i vendit - 11, 206, 366.

- industria e naftës dhe e gazit; industria elektrike, hidrocentralet; elektrifi-

kimi i vendit - 38-39, 54, 118-120, 238-239, 364-365, 370-371;

- industria minerale, kërkimet gjeologjike; industria metalurgjike dhe ajo mekanike - 39, 53-54, 110-116, 118-120, 145, 240-241, 335-338, 364, 365.

Inteligjencia - cilësitë dhe virtytet moralo-politike; roli i saj në ndërtimin socialist dhe në edukimin e masave - 211-214, 218, 310.

Investimet - 370, 379, 473.

Jugosllavia, revizionizmi jugosllav - degjenerimi kapitalist; politika e jashtme - 146, 148, 246-247, 292, 368.

Kamboxhia - lufta e popullit kamboxhian për liri e pavarësi - 167, 344-349, 350, 351-352.

Kapitalizmi - ashpërsimi i krizës në gjirin e tij - 13, 24, 25, 40-41, 146, 154, 156-158, 160, 178-179, 183-184, 239, 317, 366.

Këshillat nacionalçlirimtare - rëndësia, mësimet dhe përvoja e tyre - 350, 409-411.

Këshillat popullorë, komitetet ekzekutive; kompetencat dhe detyrat - njohja dhe zbatimi i tyre - 99-100, 101-104, 106-108, 350-351, 411.

Këshilli i Ministrave (Qeveria) - 101-102, 108-109, 119, 312, 317, 318, 339, 351, 362-363, 368, 369, 371, 472.

Kili - ngjarjet kundërrevolucionare të shtatorit 1973 dhe lufta e popullit kilian kundër reaksionit - 151-160, 164-168, 182, 274-275.

Kina - gjendja e brendshme dhe politika e jashtme; qifndrimi ndaj RP të Shqipërisë - 11, 16-17, 31, 62, 149, 245, 370-371, 434.

Klasa punëtore në vendet kapitaliste e revizioniste; roli udhëheqës dhe përgatitja e saj për revolucion - 171-172, 181, 360-361, 429, 441.

Klasa punëtore në Shqipëri - roli tëzdhëheqës dhe kujdesi Partisë ndaj saj; pjesëmarrja në ndërtimin socialist; edukimi i saj komunist - 111-112, 113-114, 170-171, 172-173, 178-179, 200-201, 202, 205, 338-340, 436-437.

Komunikacionet, transporti - 61, 62, 107-108, 311, 314-315.

Komunisti; roli militant, cilësitë dhe virtytet moralo-po/i-

tike; edukimi dhe lufta kundër të metave, gabitineve e shfaqjeve të huaja - 41, 76-77, 82, 92-93, 94-95, 96, 135, 220, 223, 401.

Komunizmi - 83, 229-230.

Kontradiktat në shoqërinë tonë socialiste - 83, 193.

Kontratrat, kontraktimet; respektimi dhe zbatimi i tyre - 106-109.

Kontroni i Partisë, i pushtetit dhe i klasës punëtore - 57-58, 173, 436-437.

Kooperativat bujqësore - politika e Partisë për transformimin socialist të fshatit dhe për forcimin e gjithanshëm e konsolidimin e rendit kooperativist. Kuadrot dhe specialistët - 65-66, 71-72, 81-82, 206, 356, 376-379, 380-383, 387-390;

- bashkimi i kooperativave bujqësore. Kooperativat bujqësore të tipit të lartë - 375-376, 378-379, 380-391;

- pjesëmarrja e kooperativistëve në punë; rritja e numrit të ditëve të punës. Të ardhurat, fondet dhe shpërblymimi i punës - 89, 354-355, 376-379, 445.

Kosova - traditat e saj pa-

triotike, *kulturore e përparimtare* - 198-199, 321.

Kritika dhe autokritika - 91-93, 94.

Kuadrot — roli dhe detyrat e tyre në ndërtimin socialist dhe në edukimin e masave — 70-71, 219-220, 335-337, 390, 392-393;

- zgjedhja, përgatitja, vendosja dhe kualifikimi i tyre — 101-103, 117-118, 221, 240, 310, 337, 338, 342, 484-485, 494-495.

Kultura dhe arti botëror; qëndrimi *ndaj tyre* - 189-190, 196, 216-217, 243, 454.

Kultura në RP të Shqipërisë - masivizimi; *vlerat edukative dhe shoqërore të saj. Lufta kundër ndikimeve të huaja në kulturë* - 190, 195, 196-198, 199, 213, 215-216, 233, 323, 341, 342-343, 359, 437-438, 499-500;

- kultura kombëtare populllore; traditat dhe trashëgimia kulturore 188-189, 190, 215-216, 233, 263-264, 268.

Kushtetuta - Projektkushtetuta e re e RPS të Shqipërisë - 403-415.

Kuvendi Popullor - Presidiumi i Kuvendit Popullor - 100-101, 103.

Lenin, Vladimir Iliç - 14, 161-162, 163, 170, 180, 184, 251, 271, 272, 273, 288-289, 346, 398, 406, 410, 411, 413, 425, 454.

Letërsia - zhvillimi dhe funksioni i saj edukativ e shogëror; shkrimtarët - 215, 217-218, 242, 452-453.

Letrat, kërkesat dhe ankesat e punonjësve - 77, 132-133, 467.

Lëvizja marksiste-leniniste ndërkombëtare - tiparet revolucionare të partive marksiste-leniniste; roli i tyre udhëheqës në revolucion 252, 423-424, 441;

- strategjia dhe taktikat e partive marksiste-leniniste; puna me masat; veprimtaria legale dhe ilegale e Partisë - 24-25, 26-27, 32-38, 44, 183, 230-231, 423-426, 428-430, 433-434, 440-441;

- takimet, shkëmbimi i mendimeve dhe i përvojës ndërmjet partive marksiste-leniniste. Forcimi i unitetit të tyre - 33-38, 43-45, 181, 183, 184-185, 422-428;

- lufta e partive marksiste-leniniste kundër impe-

rializmit, revizionizmit dhe reaksionit - 22, 23-26, 167-168, 298-299, 304-305, 423, 440.

Lëvizjet dhe luftërat çlirimtare dhe revolucionare të popujve - 24-25, 154-155, 167-168, 251, 281, 283-284, 314-345.

Libercaizmi, oportunizmi; rrezikshrënia dhe lufta kundër shfaqjeve të tyre - 41, 76-77, 463.

Ligjet në RPSH - njohja, zbatimi dhe mbrojtja e tyre - 76, 87, 97, 99, 103-104, 174, 404, 481, 482.

Lindja e Mesme; lufta e popujve të kësaj zone kundër agresorëve izraelitë dhe komplotëve e ndërhyrjeve të superfuqive - 28-30, 208, 214, 225-227, 245-247, 275-277, 280-281, 297-298.

Lufta Antifashiste Nacionalklirimtare e popullit shqiptar - karakteri, qëflimet, përvoja dhe rëndësia e saj - 1-2, 3, 321, 322, 346, 348, 349-350, 401-402, 432, 492-493, 503-504.

Lufta e klasave në shoqërinë socialiste - 408, 435.

M

Marksizëm-leninizmi - armë dhe busull për udhëheqje e ve-

prim; *përvetësimi dhe lufta për zbatimin dhe mbrojtjen e tij* - 11-12, 28, 71, 73, 177, 178-179, 180, 201, 219-250, 360, 405-400, 414, **440-441, 450-451**, 477, 478.

Marks, Karl - 66-67, 178-179, 406, 410, 425.

Mbrojtja e atdheut - përgatitja e popullit, e ushtrisë dhe e ekonomisë për mbrojtje - 1, 4-5, 8-9, 10, 42-43, 208-209, 215, 224-225, 241, 242, 311, 324, 347-348, 415, 455, 458, 491-493.

Mendjemadhësia dhe lufta kundër saj - 93-94, 142-143, 202.

Metoda dhe stili në punë - 68-73, 78-79, 85-86, 87, 90, 133-134, 219-220, 380, 388-389, 392-393.

Mërgimi, shqiptarët e mërguar - 460-462, 504-505.

Ministritë - metoda dhe li i tyre në punë - 101-102, 219-220, 221, 391, 393:

- Ministria e Mbrojtjes Popullore - 331-332;
- Komisioni i Planit të Shtetit - 363, 372;
- Ministria e Financave 480, 481;
- Ministria e Bujqësisë - 58, 59, 336, 390, 391, 393, 472;
- Ministria e Arsimit dhe

- e Kulturës - 138-139, 140, 141, 143-144;
- Ministria e Shëndetësisë - 244, 481, 483.
- Minoriteti grek në Shqipëri* - 198, 406-407, 449-463.
- Mirëqenia në shoqërinë tonë socialiste* - 252, 338-340, 465, 493-494.
- Monumentet e kulturës, muzetë; mirëmbajtja dhe pasurimi i tyre* - 268, 469, 500-501, 502-503.
- Muzika, koreografia (këngët dhe vallet popullore)* - 189-190, 194-195, 196-198, 215-216, 233-234, 242-243, 259.
- N
- Ndërtimet në RPSH; ndërtimi i veprave industriale, i hekurudhave dhe i porteve detare* - 60-61, 98-99, 239-240, 306-308, 309-310, 313-316, 317-318, 339, 368-371.
- 1Vdërtimi i socializmit në Shqipëri - *politika e Partisë* për ndërtimin *socialist të vendit* - 169-170, 192, 224, 229-230, 315-316, 322-323, 408, 411-414;
- periudha e kalimit nga kapitalizmi në socializëm; kalimi në etapën e ndërtimit të plotë të shoqërisë socialiste - 229-230, 324, 407, 408, 411-412.
- Ndëshkimi (dënimi) penal - 175-177, 459-460.
- Organizata-bazë e *Partisë* - puna e saj për njohjen dhe zbatimin e vijës, vendimeve, direktivave dhe detyrave të *Partisë* - 70, 75-77, 92-94, 133-134;
- mbledhja e organizatës-bazë dhe gjallërimi e revolucionarizimi i saj. Uniteti dhe kërkesa e llogarisë - 77-78, 81-82, 92-93, 129-131, 395-396, 398-399, 435-436;
 - roli udhëheqës dhe detyrat e saj në ndërmarrjet ekonomike, në miniera, në kooperativa bujqësore dhe në shkollë - 89, 112-113, 132, 137, 355, 378, 390, 464.
- Pagat - politika e Partisë për ngushtimin e dallimit ndërmjet pagave* - 172, 495-496.
- Paqja, pacifizmi borgjez. Demagogjia e superfugive* për

- paqe - 24, 270-271, 298, 324-325, 347.
- Partia e Pëznës e Shqipërisë - organet udhëheqëse gendrore e lokale të saj*
- Kongresi VI i PPSH (1-7 nëntor 1971) - 5, 21, 40, 169, 403-404;
 - Komiteti Qendror, Byroja Politike dhe Sekretariati i KQ - 21, 24, 58, 74, 76, 87-88, 111, 119, 121-125, 130-131, 174, 245, 246, 307, 311, 312, 329, 331, 362-363, 374, 375, 380, 383, 403-404, 438, 448-449, 476-477, 480;
 - Plenumi i 4-t i KQ (26-28 qershor 1973) - 7, 16, 20, 48, 62-63, 64-65, 144, 437;
 - organizatat dhe Komitetet e Partisë të rretheve të Beratit, të Fierit, të Gjirokastrës e të Korçës - 121-128, 135, 373-374, 375-376, 449, 450-451, 463-464, 471;
 - organizatat dhe Komitetet e Partisë të rretheve të Tiranës, të Shkodrës, të Dibrës e të Mirditës - 74-82, 85-90, 112-113, 124-125, 130-131, 418.
- Partia e Punës e Shqipërisë* - politika e *jashme internacionaliste*. Solidariteti dhe për-krahja për partitë *marksiste-leniniste dhe lëvizjen* punëtorë *botërore* - 42-43, 182-183, 184-185, 253, 429, 433-435, 439-440, 441-442;
- takimet, bisedimet, shkëmbimi i mendimeve dhe i përvojës me partitë marksiste-leniniste - 21-22, 32-33, 36-38, 43-45, 169, 184;
 - lufta kundër revizionizmit modern dhe atij sovjetik - 22, 253, 299, 304-305.
- Partia e Punës e Shqipërisë - vija, vendimet e direktivat, organizimi dhe jeta e saj e brendshme.*
- roli udhëheqës, vija, parimet, normat, vendimet e direktivat e Partisë; njohja, zbatimi dhe mbrojtja e tyre - 20-21, 42-43, 75-79, 94, 170-171, 172-174, 199, 204-206, 214, 220, 308, 377-378, 379-381, 382-384, 385-386, 388, 412, 436-437, 474, 490, 491-492;
 - karakteristikat marksiste-leniniste revolucionare. Lidhjet me masat - 20, 89-90, 94, 170-175, 177, 202-203, 204-205, 249, 252-253, 293-294, 427, 434, 436-437, 439-440, 448-449, 489-490, 495;
 - puna e Partisë, puna e

- Partisë me njerëzit dhe përmbajtja e tyre. Kapja pas halikës kryesore - 64-66, 72, 85-86, 89, 404, 405, 459-462;
- pranimet në Parti, shtimi i radhëve të Partisë - 395-398;
 - studimet, raportet dhe materialet për organet udhëheqëse të Partisë - 121-126, 392-393, 472, 475-476;
 - përvoja dhe masat për të çuar përpara revolucionin e ndërtimin e socializmit dhe për t'i prerë rrugën revizionizmit në Shqipëri - 7, 220, 224-225, 229-230, 359-361, 397-398, 414-415;
 - qëndrimi ndaj të metave e gabimeve dhe ndaj elementëve që gabojnë e bëjnë faje - 20-21, 76-78, 85-86, 89-90, 91-96, 175-177, 341, 435-437.
- Partia Komuniste e Australisë (marksiste-leniniste) - 22, 34, 44, 169.
- Partia Komuniste e Brazilit - 37.
- Partia Komuniste e Britanisë së Madhe (marksiste-leniniste) - 169, 181.
- Partia Komuniste e Gjermanisë (marksiste-leniniste) - 422-426, 434-435, 441-442.
- Peshkimi* - 368.
- Planet*, planifikimi në RPSH: *plotësimi i planeve* ritmikisht, *në sasi e cilësi* - 5, 11, 39-40, 53-54, 62-63, 112, 114, 387-389;
- projektplan i 6-të pesëvjeçar - 362-372.
- Politika e jashtme e RPSH*
- politika e jashtme parimore marksiste-leniniste; solidariteti dhe përkrahja internacionaliste e RPSH për lëvizjet dhe luftërat çlirimtare të Vietnamit, të vendeve arabe dhe të popujve të tjerë të botës - 13-14, 26-28, 30-32, 149, 150, 181-184, 227-221, 246-249, 345-349, 351-352, 427-429, 430-432, 433-434, 497-499;
 - rritja e prestigjit dhe e autoritetit të RPSH në botë; solidariteti dhe përkrahja e klasës punëtore dhe e popujve për RPSH - 5, 13-14, 27, 185-186, 228, 323-324, 414-415, 432-433, 496-497, 498-499;
 - lufta për demaskimin e imperializmit, revizionizmit dhe reaksionit - 12-13, 30, 31, 181-184, 245-246, 250-251, 252, 253, 284,

- 298-299, 414, 427-428, 430-431, 440;
- marrëdhëniet me Kinën - 10, 11-12, 15, 16-17, 32, 145, 370-371;
 - marrëdhëniet me vendet fqinjë (Jugosllavinë, Greqinë, Turqinë) - 43, 458-459, 498-500.
- PoUtika në plan të parë; *kupimi po/itik dhe ideologjik i problemeve* - 64-6d, 71-72, 449, 466.
- Populli shqiptar - virtytet moralo politike; *traditat patriotike, kulturore e përparimtare dhe luftërat e tij për liri* - 185, 187-188, 191-192, 194-199, 215-216, 224, 256-263, 264-265, 266-267, 268, 321-322, 323, 347-348, 351, 491, 493, 494.
- Prona - qëndrimi socialist dhe lufta kundër shfaqjeve të hucja ndaj pronës socialiste - 67, 81-82, 83-87;
- oborri kooperativist. Prona private - 67, 72, 82, 83, 86-87, 467-469.
- Propaganda, propaganda për botën e jashtme* - 37, 71, 84-85, 345, 426, 432, 485.
- Puna - qëndrimi socialist dhe lufta kundër shfaqjeve të huaja ndaj saj. Puna vullnetare* - 99, 314, 354, 378-379, 495;
- paaftësia e përkohshme në punë dhe masat për parandalimin dhe uljen e saj - 480-483.
- Radiotelevizioni Shqiptar* 341, 345, 484-486.
- Revizionizmi modern - roli i tij sabotues, përçarës dhe minues në lëvizjen marksiste-leniniste dhe në luftërat çlirimtare e revolucionare të popujve* - 23, 36, 157-159, 182, 280, 426-427;
- strategjia dhe taktikat; agjenturë e borgjezisë; kontradiktat në gjirin e tij; shkrimja me socialdemokracinë - 24, 25, 36, 41, 147, 155-163, 274, 289-292, 300-302, 303, 304, 305;
 - revizionistët francezë, italianë, anglezë dhe kilianë - 155, 156-157, 165, 180, 290-292.
- Revolucioni proletar, teoria dhe praktika e tij. Çështja e pushtetit - çështje themelore e revolucionit* - 151, 152-163, 167-168, 345, 350-351, 409-411, 424-426, 433-434.
- Rinia dhe BRPSH - cilësitë, virtytet moralo-politike; edu-*

kimi *ideopolitik*; rinia *bartëse e stafetës së•revolucionit* - 48, 95-96, 137, 211, 220, 236, 237-238, 240-242, 307-309, 310-311, 316, 317, 322, 323, 359-360, 395-397, 416-417;
- pjesëmarrja dhe roli i saj në ndërtimin socialist të vendit. Aksionet e rinisë - 236, 238, 239-241, 306-308, 309-310, 311-312, 313-316, 317-318, 397.

RR

Rrethimi, bllokada e presioni imperialisto-revizionist dhe lufta për përballimin dhe çarjen e tyre = 4, 6-7, 15-16, 41-42, 129, 225-226, 317, 324, 401.

Sekreti, /ufta për ruajtjen e tij - 79, 128-135.

Stalin, Josif Visarionoviç - 14, 251, 288, 321, 398, 406, 425.
Strehimi, ndërtimi i baneve - 97-99, 102-104, 339.

Superfuqitë - komplotet, rivaliteti dhe ndërhyrjet e tyre në Lindjen e Mesme, në Azi dhe në Evropë - 6, 12, 26, 30, 183, 214, 225-226, 245-246,

251, 270-272, 273-274, 278-283, 303-304, 324-325, 347, 348-349, 499.

SH

Shëndetësia - politika dhe kujdesi i Partisë për shëndetin e punonjësve. *Mjekët, kualifikimi i tyre* - 117-118, 339-340, 464, 482-483;

- kujdesi për nënën dhe fëmijën; çerdhet, kopshet - 244, 353-358, 463-464, 481-482.

Shfaqjet e huaja dhe lufta kundër qëndrimeve liberale ndaj tyre - 7, 70-71, 81, 179-180, 202.

Shkenca dhe teknika e përpunuar. Mekanizimi - 21-22, 111, 113, 114-118, 242.

Shkollg e Lartë e Partisë

I. Lenin» - 68-69, 475-479

Shtetet e Bashkuara të Amerikës - politika e luftës dhe e ekspansionit. *Kriza e tyrë* - 12, 17-18, 25, 26, 149-150, 227, 245-246, 251, 276-277, . 282-283;

- armik dhe shtypës i revolucioneve dhe i luftërave çlirimtare të popujve; qëndrimi ndaj Shqipërisë. *Lufta e popujve të botës kundër imperializ-*

mit amerikan - 18, 30, 31, 163-165, 274-275, 427.

Shteti socialist. Shteti borgjezo-revizionist - 407-411, 412-414.

Shtypi dhe propaganda borgjezo-revizioniste - 155, 270-271, 273, 292, 425, 431-432, 433, 504-505.

T

Teori e pikëpamje borgjezo-revizioniste - kritikë teorive revizioniste mbi rrugën paqësore, bashkekzistencën paqësore dhe për partinë e klasës punëtore - 155-163, 165, 166, 171-172, 182, 290-291, 425-426.

Tregtia e brendshme - furnizimi i popullsisë - 40, 339, 464-465.

Tregtia e jashtme - eksporti, importi - 115-116, 366-367, 370-371, 431.

U

Uniteti i popullit; uniteti Partipopull - 41, 177, 192-193, 202-203, 236-237, 253, 315-316.

Universiteti i Tiranës dhe filialet - 140, 248, 494-495.

Ushtria Popullore - roli udhë-

heqës dhe vija ushtarake e Partisë; revolucionarizimi dhe modernizimi i saj - 2, 3-4, 7-8, 129-131, 224-225, 331-332; karakteri popullor, cilësitë revolucionare; roli dhe detyrat e saj për mbrojtjen, dhe forcimin e atdheut - 1, 2-3, 4-5, 7-8, 224-225;

- ushtarët, kuadrot politike dhe ushtarakë - 8-9, 241, 332-333;
- Forcat vullnetare të vetëmbrojtjes popullore - 329-333.

V

Vendet revizioniste - gjendja e brendshme dhe përpjekjet për të shpëtuar nga hegjemonizmi sovjetik - 146-147, 301-302.

Veteranët; organizata e veteraiteve - 228, 316, 319-322, 325-326.

Vietnami - lufta e popullit vietnamez kundër agresorëve amerikanë; dështimi i demagogjisë sovjetike - 18-19, 249, 251-252, 254, 274-275.

Vigjilenca revolucionare - 42-43, 44-45, 192, 214-215, 224-225, 268, 324-325, 345, 459, 462.

TREGUESI I EMRAVE

A

Alia, Ramiz — 191, 193, 197, 228, 306, 422, 434, 435. Agolli, Dritëro — 265. Alende, Salvador — 152-153, 154, 156, 164, 165, 182. Allmeta, Zeliha — 46-47. Asqeriu, Myzafer — 265. Aust, Ernst — 421, 438, 439, 441.	Brand, Vili — 25, 26. Brezhnjev, Leonid — 14, 25, 274, 280, 281, 282, 295, 296, 297, 298. Buda, Aleks — 211, 218.
<p>Caldaris, Konstandin — 452.</p> <p>Cedenbal, Jumzhagin — 19.</p> <p>Ciu, Qibrie — 265.</p> |
|--|---|

Babameto, Hy,sni — 259. Baboçi, Kadri- — 265. Bajron, Xhorxh Gordon — 185. Bakiri, Nebahet — 259. Balluku, Beqir — 332. Bardhi, Jovan — 48, 307. Bebel, August — 424, 425. Berlinguer, Enriko — 291. Berlioz, Hektor — 189. Bilali, Kamber — 283. Bilali, Xhemile — 259. Bismark, Oto — 424, 432-433. Bize, Zhorzh — 189, 217. Bocaj, Sadik — 265. Bolivar, Simon — 185.	Çarçani, Adil — 114, 117, 265. Çami, Foto — 265. Çabej, Arshi — 258, 262-263. Çan Kai Shi — 18. Çani, Elmaz — 259. Çelo, Sadik — 258. Çembërlen, Nevil — 273. Çipi, Asaf — 258. Çu En Lai — 149.
<p style="text-align: center;">D</p> <p>Daladie, Eduard — 273.</p> <p>Demi, Ali — 265.</p> <p>Dervishi, Rrapo — 357, 449, 471.</p> |
|---|--|

Dë Gol, Sharl — 149.
Dyring, Eugjen — 424.

H

Hoxha, Nexhmije — 49, 52, 191.
Haselman, Vilhelm — 424.
Hashorva, Hasibe — 259.
Haxhiu, Enver — 448.
Haxho, Zoica — 342.
Hazenklever, Vilhelm — 424.
Hido, Pano — 259.
Hitler, Adolf — 273, 298, 348.
Hith, Eduard — 25.
Ho Shi Min — 254.
Hoxha, Fetah — 471.
Hoxha, Hysen — 503.
Hoxha, Iljaz — 258.
Hoxha, Keke — 471.
Hoxha, Muço — 471.
Hoxha, Naxhije — 259.
Hoxha, Nedin — 443-448, 449, 462, 464, 469-471.
Hoxha, Nexhmo — 455-456.
Hoxha, Resul — 471.
Hoxhi, Koto — 257-258.
Hrushov, Nikita — 19, 23, 148, 434.

G

Gierek, Eduard — 26.
Gardard, Justin — 496-497.
Grabocka, Myftar — 222.
Gradeci, Sulo — 49, 51.

GJ

Gjebero, Abaz — 455.
Gjebero, Veiz — 221, 265.

J

Jakini, Zek — 190.

Kapo, Hysni — 79, 191, 193, 228, 328, 399, 403.

Koleka, Spiro — 61-62, 306.
Kondi, Pirro — 265.
Kadare, Ismail — 265.
Karriljo, Santiago — 32.
Kautski, Karl — 162.
Kisinger, .11enri — 26, 276, 277, 281.
Kofina_t, Samuel — 263.
Konomi, Andrea — 258,
Konstan, D'Eturmel dë — 497.
Kosigin, Aleksei — 14, 147, 275, 276.
Kroi, Haxhi — 47, 445.
Irup (familja) — 425.
Kutan, Viktor — 259.
Kuznjecov, Vasili — 276.

L

Lasal, Ferdinand — 424, 425.
Libkneht, Karl — 424.
List, Franc — 196, 217.
Lon Nol — 167, 344, 348.
Lubonja, Todi — 342, 437-438.
Luçi, Nuri — 265.

LL

Lleshi, Haxhi — 79.

M

Marko, Rita — 470.
Mak Artur, Duglas — 18.
Mezini, Banush — 267.
Mikelanxhelo Buonaroti — 216.
Minga, Jani — 258.

Muçi, Rexho — 258, 260.
Musolini, Benito — 348.

N

Neli, Ymer — 197.
Nguyen Van Thieu — 18.
Nikson, Riçard — 25, 246, 275, 277, 280, 281, 282, 297.
Nishova, Mane — 221.
Nuri, Astrit — 391.

Paçrami, Fadil — 342, 437-438.
Papapano, Thoma — 258, 259.
Pasha, Enver — 493.
Peçi, Shefqet — 100.
Peristeri, Pilo — 336.
Peza, Myslim (Baba) — 96.
Pisli, Lezan — 210.
Poll, Herri — 180.
Pollo, Stefanaq — 487, 496.
Pompidu, Zhorzh — 25, 26, 149, 150.
Poshi, Xhafo — 258, 261, 262.

Qadhimi, Dine — 263.
Qemali, Ismail — 493.
Qorri, Selman — 197.
Qorri, Vehip — 197, 257.

Rash, Kenith — 30.
Ronsar, Pier dë — 491.

Rumbo, Urani — 259.
Rustemi, Avni — 257-258.

Skënderbeu, Gjergj Kastrioti
— 190, 217, 315, 491.

Sako, Zihni — 265.

Sartër, Zhan Pol — 44.

Selfo, Aqif — 265.

Sihanuk, Norodom — 348, 349.

Sotiri, Pandeli — 257-258.

SH

Shahini, Vasil — 457.

Shaplo, Siri — 265.

Shehu, Agim — 265.

Shehu, Mehmet — 109.

Sheperi, Ilia Dilo — 259.

Shiler, Frederik — 217.

Shopen, Frederik — 189, 217.

Shu Y — 14, 16, 17.

Shyti, Ndue — 197.

Topulli, Bajo — 258, 260.

Topulli, Çerçiz — 50, 256, 261-
-262.

Toto, Embro — 261.

Tuçepi, Gani — 206-207, 210.

Tusha, Bido — 267.

V

Vagner, Rikard — 189, 190,
217.

Vasi, Themo — 265.

Vata, Sali — 238.

Vishinski, Andrei — 493.

XH

Xhioto di Bondone — 216.

Xhonson, Lindon — 275.

. Y

Ylli, Kahreman — 487.

Zeneli, Asim — 266.

Zogu, Ahmet — 257, 260, 264,
456, 457, 496.

ZH

Zhukov, Georgi — 19.

TREGUESI GJEOGRAFIK DHE I EMPATIMEVE TE TJERA

A

Adriatik (rajoni) — 278.

Afrika e Jugut (Republika
— 163.

Afrikë — 208, 271.

Algjeri — 167.

Alpet e Shqipërisë — 39.

Amerika Latine — 152, 164,
167.

Andaluzi (Spanjë) — 189.

Ansambli folklorik -Dajti». 489-500.

Ardenicë (Lushnjë) — 118.

Argjentinë — 167.

Australi — 22. 34.

Azi — 208, 271, 452.

Beteja e Domosdovës (1445)
— 315.

Bosfor (ngushtica) — 148.

Bukuresht — 267.

Bulqizë (Dibër) — 118.

Bullgari — 146, 147-148, 278,
301.

Bundi (Organizata e punëto-
rëve çifutë) — 452.

CIA — 31, 153, 164, 274.

-Cuca e maleve» (baleti
— 341-342.

-Çajld Harold (poema
Xhorxh G. Bajron) — 185.

Çajup (mali) — 50, 263.

Çamëri — 185.

Çekosllovaki — 148, 278, 296,
298, 301.

D

Dajt (mali) — 49.

Dangëlli (Përmet) — 501.

Toska, Haki — 265, 340.

Tarifa, Sevo — 46, 47, 48, 49,
50, 51, 52.

Tel, Vilhelm — 217.

Tepelena, Ali pashë — 185.

Tëlke, Karl Vilhelm — 424.

Tito, Josip Broz — 43, 147,
246.

Dardanelet (ngushtica — Francë — 15, 149-150.
148. Fusha e Krujës — 207.

Delvinë — 118.

Dervician (Gjirokastrë) — 445.

Deti i Zi — 148.

GJ

Devoll (Korçë) — 222.

Dibër = 55, 79-82, 85-90, 210, 233. Gjirokastrë — 47, 49-50, 51, 185, 198, 222, 233, 240, 255-

Drenovë (Korçë) — 126, 127.

«Drita (Shkolla dhe shoqë-
ria — 268.

Dropull (Gjirokastrë) — 50, 198, 457.

Dumre (Elbasan) — 56.

DH

Dhoksat (Gjirokastrë) — 447.

E

Egnatia (rruga — 315.

Ëgjypt — 214, 275.

Elbaskn — 61; 315.

Epir — 491.

Erind (Gjirokastrë) — 264

Etiopi [Abisini] — 273.

Hekurudha Durrës—Elbasan — 310.

Hekurudha Elbasan—Përrenjas — 60, 239-240, 306-308, 309-310, 311-312, 313-316.

Hekurudha Fier—Ballsh — 60, 312, 318.

Hekurudha Laç—Shkodër — 368.

Hekurudha Tiranë—Durrës 310.

Hidrocentrali i Bushatit 364-365.

Hidrocentrali i Fierzës (Hidrocentrali «Drita e Partisë») = 201, 239, 370-371.

Hidrocentrali i Komanit (Hidrocentrali «Enver Hoxha») — 364-365.

Fabrika e uresë (Uzina e prodhimeve të azotuar «Gogo Nushi») — Fier 62.

Fashizmi — 163-164, 168, 426, 441.

Fier — 198, 373-374.

«Historia e Shqipërisë- (tek-
sti — 496.

«Humanite» (gazeta — 292.

I

Indokinë — 275, 346.

Indonezi — 164, 166.

Internacionalja e Dytë — 161-162, 289.

Iran — 164, 166.

Itali — 15, 40, 146, 273.

Izmir (Turqi) — 499-500.

Izrael — 28, 164, 226, 245, 246, 277.

J

Japoni — 15, 163, 273.

Kamenicë (Korçë) — 126.

«Kapitali» (vepra K.
Marks) — 178-179.

Kardhiq (Gjirokastrë) 445.

«Karmen» (opera Zh. Bi-
ze) — 189, 217.

«Karta e re e Atlantikut» — 282.

KGB — 31, 302.

KNER — 183.

Kombinati i metalurgjisë së
zezë (Kombinati i metalurgjik

«Çeliku i Partisë») — Elba-
san — 39, 145, 201, 240-241,
365, 370.

Kombinati i tekstileve — Be-
rat — 240.

Kombinati i tekstileve «Stalin»
— Tiranë — 240.

Romiteti Antifashist Nacional-
çlirimtar, Qeveria iDemokra-
tike — 410-411. ■

Komiteti Ekzekutiv i Këshil-
lit Popullor të Rrethit të Ti-
rarlës — 101-102, 103.

Komuna e Parisit (1871) —
410.

Konferenca kombëtare e stu-
dimeve për Luftën Antifa-
shiste Nacionalçlirimtare të
popullit shqiptar (nëntor 1974)
— 432.

Konferenca për «sigurimin
evropian- në Helsinki (1973)
— 13-14, 26, 27-28, 430-431.

Kongresi i 20-të i PK (revi-
zioniste) të BS (1956) — 292.
Kongresi i 24-t i PK (revizio-
niste) të BS (1971) — 296.
Kongresi i Përmetit (24 Maj
1944) — 410-411.

Konispol (Sarandë) — 198.

Koopeativa bujqësore e Ca-
kranlt (Fier) — 374, 384.

Kooperativa bujqësore e La-
pardhasë (Berat) — 376, 381.

Kooperativa bujqësore e Pla-
sës (Korçë) — 374, 375.

Kooperativa bujqësore «Mis-to Mame- (Gjirokastër) — 448.
 Korçë — 125-128, 222, 240.
 Koreja e Jugut — 164.
 Koreja e Veriut (RDP e Koresë) — 18.
 Krujë — 82.
 Kucullë (Gjirokastër) — 49, 50-51, 471.
 Kukës — 467-468.

L

Labovë e Madhe (Gjirokastër) — 258.
 Laburistët (partia laburiste) — 180, 181.
 Libohovë (Gjirokastër) — 50, 185, 258, 445.
 Librazhd — 315.
 Lidhja e punëtorëve- (Shoqëria — 264.
 -Lohengrin- (vepra R. Vagner) — 190.
 Londër — 181.
 Lufta e Parë Botërore (1914-1918) — 272-273.
 Lufta e Dytë Botërore (1939-1945) — 273, 321.
 Lunxhëri (Gjirokastër) — 50, 263, 446, 447-448.

M

Malësia e Shkodrës — 418.
 Mali i Zi — 321, 497.

-Manifesti i Partisë Komuniste- (vepra K. Marks, F. Engels) — 410.
 «Manushaqja» (poezia Frashëri) — 490-491.
 Maqedoni — 321.
 Marmara (deti — 148.
 Mashkullorë (Gjirokastër) — 50, 262.
 Mat — 197, 210.
 Mbledhja (Deklarata) e krerëve të BS dhe Çekosllovakisë në Bratislavë (gusht 1968) — 274.
 Mbledhja e Dytë e Këshillit Antifashist Nacionalçlirimtar në Berat (20-23 tetor 1944) — 410-411.
 Mbledhja e partive komuniste e punëtorë në Bukuresht (qershor 1960) — 286.
 Mbledhja e 81 partive komuniste e punëtorë në Moskë (10 nëntor-1 dhjetor 1960) — 286.
 Mbledhja e udhëheqësve të vendeve revizioniste të Evropës Lindore në Drezden (mars 1968) — 274.
 Mbledhja e vendeve të „pa-angazhuara” në Algjer (1973) — 278.
 Meksikë — 167.
 Mesdhe (pellgu, deti — 148, 226, 278, 282.
 Mesolongji (Greqi) — 185.

Miniera e kromit -Todo Manço- (Bulqi2t) — 54, 110-111.
 Mirditë — 233.
 Mongoli — 19.
 Moskë — 281.

N

NATO — 12, 13, 15, 183, 277.
 Ndërmarrja bujqësore -Muzo Asqeri- (Gjirokastër) — 444.
 Ndërmarrjet bujqësore — 59, 107.
 Nibelungët, Kënga e Nibelungëve — 189-190. 217.

O

Odrije (Gjirokastër) — 446.
 Oqeani Paqësor — 148.
 Organizata e Kombeve të Bashkuara — 182, 245, 274, 280, 498.

P

Partia demokristiane italiane — 291.
 Partia Punëtorë Socialiste e Gjermanisë — 424.
 Partia Tudeh — 166.
 Peru — 167.
 Peshkopi — 198.
 Përrenjas, fusha e Përrenjasit (Librazhd) — 311, 315.
 Picar (Gjirokastër) — 50.
 Pogon (Gjirokastër) — 50, 357, 446.
 Pogradec — 240.
 Poloni — 148, 298, 301.

Porti i Durrësit (Porti detar i Durrësit -Enver Hoxha-) — 368-369.
 Pçrtugali — 163.
 Pragë — 274.

Qestorat (Gjirokastër) — 263.
 Qipro — 498.

Revolucioni i Madh Socialist i Tetorit — 287.
 Rodezi — 163.

SALT — 282.
 San Klemente (ShBA) — 281.
 Sarandë — 399.
 Serbi — 148.
 Siberi — 15, 288.
 Sigurimet shoqërore në RP të Shqipërisë — 481.
 Sinai (shkretëtira Egjipt) — 227.
 Siri — 214.
 Socialdemokracia (partitë socialdemokrate) — 171, 289, 426.
 Spanjë — 163. 273.
 Stamboll — 267. 493.
 «Studenti- (shoqëria — 264.

SH

Shkodër — 234, 240, 418-419, 438-439, 497.

Shkolla e Mesme «Asim Zeneli» (Gjirokastrë) — 255-257, 258-269.

Shkolla e parë shqipe «Liria» (Gjirokastrë) — 258.

Shkollat bujqësore të Dropullit — 445. •

Shkumbin (lumi, lugina — 46, 315.

-Shqipëria ç'ka qenë, ç'është e ç'do të bëhetë» (libri S. Frashëri) — 267, 488.

«Shqipëria më 1921» (libri J. Godard) — 497.

Shtëpia-muze e Frashërve 501.

Tajvan — 31.

Tepelenë — 185.

Tiranë — 49, 97-98, 100, 101, 103, 393, 503.

Tomoricë (krahina 118,

Traktati amerikan-sovjetik mbi armët atomike — 281.

Trakhati i fshehtë i Londrës (26 prill 1915) — 272.

iTraktati i Varshavës — 12, 13, 15, 183, 277, 301.

Traktati (marrëveshja) i Munnihut (shtato'r 1938) — 273.

Traktati sovjetiko-amerikan për armët atomike — 297.

Tregu i Përbashkët Evropian — 183, 499-500,

Turqi — 148, 221, 498-500, 505.

U

Uashington — 281.

Ukrainë — 452.

Uzina «Dinamo» (Tiranë) — 113.

Uzina «Enver» (Tiranë) — 337.

Uzina e Përpunimit të Thellë të Naftës — Ballsh — 60.

Uzina «Traktori» (Kombinati i autotraktorëve «Enver Hoxha») — Tiranë — 334-340, 342-343, 369.

V

Valare (kodrat Gjirokastrë) — 446-447.

Vatikan — 439.

Viroi (Gjirokastrë) — 470.

Vjenë 26.

Vlorë, porti i Vlorës — 118, 369.

Vllehtë — 126-127.

XH

Khakartë — 166.

Zagori (Gjirokastrë) — 50.

«Zek Jakini» (kënga — 190. •

«Zëri i popullit» (gazeta — 182, 391.

LENDA

PARATHENIE PËR VËLLIMIN E 52-TE V—IX

1973

MBANI KURDOHERË LART FLAMUJT LUFTARAKE, QËNDRONI VIGJILENTË, TË GATSHËM, TE VENDOSUR E TE BASHKUAR — Përsëritet ushtarëve dhe oficerëve me rastin" e 30-vjetorit të themelimit të Ushtrisë Popullore (9 korrik 1973) 1-9

PROBLEMET POLITIKE QARTËSOHEN EDHE NE-PERMJET SHKËMBIMIT TE MENDIMEVE ME MIQTE — Nga biseda me një delQacion ushtarbë të RP të Kinës (13 korrik 1973) 10-19

NE KEMI QENË DHE JEMI PER TË NDIHMUAR PARTITE E REJA DHE PER. KONTAKTE MIDIS PARTIVE MOTRA — Nga biseda me një përfagësues të PK të Australisë (m-1) (13 gusht 1973) 20-45

NATYRA E BUKUR E ÇLODH NJERIUN — Nga biseda me shokun Sevo Tarifa (17 gusht 1973) 46-52

TË ORGANIZOJMË MË MIRE KONTROLLIN ZBATIMIT TË DETYRAVE — Diskutim në mbledhjen e Byrosë Politike të KQ të PPSH (5 shtator 1973) 53-63

KUPTIMI IDEOLOGJIK I PROBLEMEVE ËSHTË ME RENDESI NË VEPRIMTARINE TONË — Nga biseda me sekretarët e KQ të Partisë (7 shtator 1973) 64-73

TE ZBATOJMË ME DREJTËSI, ME RREPTESI DHE PA LEKUNDJE VIJËN E PARTISE — Diskutim në mbledhjen e Sekretariatit të KQ të PPSH (8 shtator 1973)	74-90
T'I MBAJMË AFER SHOKËT Q2' GABOJNE DHE T'I BINDIM PER GABIMET QË BEJN2 — Diskutim në mbledhjen e Presidiumit të Kuvendit Popullor të RPSH (10 shtator 1973)	91-96
ASNJE LESHIM NE ZBATIMIN E LIGJEVE DHE TE KOMPETENCAVE TE CAKTUARA NE BAZË TE TYRE — Diskutim në mbledhjen e Presidiumit të Kuvendit Popullor të RPSH (10 shtator 1973)	97-104
DETYRIMET QË RRJEDHIN NGA KONTRATAT DUHET TE RESPEKTOHEN NGA TE DYJA PALËT — Diskutim në mbledhjen e Byrosë Politike të KQ të PPSH (21 shtator 1973)	105-109
PER MINIERAT TË MBAJME PARASYSH KERKE-SAT E SOTME DHE TE PERSPEKTIVES — Diskutim në mbledhjen e Byrosë Politike të KQ të PPSH (21 shtator 1973)	110-120
PUNA E HAPET E PARTISË TE MOS KUPTOHET SI DOBËSIM I KUJDESIT PËR TË RUAJTUR SEKRETET E PARTISË E TË SHTETIT — Diskutim në mbledhjen e Sekretariatit të KQ të PPSH (22 shtator 1973)	121-135
TE PERSOSIM ME TEJ SISTEMIN TONË ARSIMOR — Diskutim në mbledhjen e Sekretariatit të KQ të PPSH (22 shtator 1973)	136-144
REVIZIONIZMI E KA NE BRENDINE E TIJ NXITJEN E SHOVINIZMIT — Nga biseda me ambasadorin e RP të Kinës (29 shtator 1973)	145-150

NGJARJET TRAGJIKE TE KILIT — MESIM PER REVOLUCIONARËT E GJITHE BOTES — Artikull i botuar në gazetën «Zëri I popullit» (2 tetor 1973) 151-168

KRYESORE PER MARKSISTE-LENINISTET JAN2 INTERESAT E REVOLUCIONIT E TË SOCIALIZMIT — Nga biseda me një përfaqësues të PK të Britanisë (m-1) (2 tetor 1973) **169-186**

ARTI I MADH I POPULLIT TONE — BURIM FRYMEZIMI PËR FORCAT KRIJUESE — Shënime (10 tetor 1973) **187-190**

FESTIVALI FOLKLORIK — NJE MREKULLI E GJENISE SE POPULLIT TONE — Nga biseda me përfaqësues të grupeve të Festivalit Folklorik të Gjirokastrës (16 tetor 1973) **191-199**

KLASA PUNËTORE ËSHTË HEKURBETONI I SHOQERISË SONE — Nga biseda me një grup punëtorësh (16 tetor 1973)
 200-203 |

T2 FORCOJME KOOPERATIVAT BUJQLSORE, DUTORALE — Nga biseda me një grup kooperativistësh (16 tetor 1973) **204-210**

INTELIGJENCIA — NJE NGA SHTRESAT E TALENTUARA TE POPULLIT TON2 — Nga biseda me një grup të inteligjencies (16 tetor 1973)
 211-218 |

TE REVOLUCIONARIZOJME ÇDO DITE E ME TEPPER PUNEN E APARATEVE DIKASTEREVE QENDRORE — Nga biseda me një grup punollësish të dlkastereve qendrore (16 tetor 1973)
 219-222 |

PA,RTIA NA MESON T2 PUNOJME, TE KRIJOJME, T2 VIGJILLOJME DHE MBROJME — Nga biseda me një grup ushtarakësh (16 tetor 1973)
 223-228 |

PA GRA REVOLUCIONARE NUK MUND TË KETË
SOCIALIZËM — Nga biseda me një grup grash (16
tetor 1973) **229-235**

RINIA E VENDIT TONË PSHTË E LUFTËS DHE E
PUNËS, E PUSHKËS DHE E KËNGËS — Nga bi-
seda me një grup të rinjsh (16 tetor 1973) **236-243**

NË KËTË SITUATE POPUJT ARABË DO TË KUP-
TOJNË CILËT JANË MIQTË E TYRE TË V2RTE-
TË — Nga biseda me ambasadorin e RP të Kinës
(16 tetor 1973) **244-247**

POPUJT E KUPTOJNË SE KUSH LUFTON PËR TA
DHE KUSH I KA TRADHTUAR — Nga biseda me
një delegacion të Partisë së Punonjësve dhe të Qe-
verisë së Republikës Demokratike të Vietnamit të
kryesuar nga Fam Van Dong (31 tetor 1973) **248-254**

POPULLI YNË NUK E KA NDARË KURRË «DY-
FEKUN ME GJALMË» NGA LIBRI, SHPATËN NGA
PENA, TRIMËRINË NGA DITURIA, LUFTEN NGA
PUNA — Përshëndetje me rastin e 50-vjetorit të
shkollës së mesme «Asim (9 nëntor 1973) **255-269**

DIPLOMACIA E FSHEHTË E DY SUPERFUQIVE
— RREZIK I MADH PËR LIRINË DHE PAVARË-
SINE E POPUJVE — Artikull i botuar në gazetën
«Zëri i popullit». (16 dhjetor 1973) **270-284**

19741

MBLEDHJA E PARTIVE REVIZIONISTE — NJË
MBLEDHJE KUNDËR REVOLUCIONIT DHE KO-
MUNIZMIT — Artikull i botuar në gazetën «Zëri i
popullit». (14 shkurt 1974) **285-305**

HEKURUDHA ELBASAN—PËRRENJAS ËSHTË M2
E VESHTIRA, ME NDËRTIMIN E SAJ R1NIA TRE-
GOI HEROIZËM, VULLNET, PJEKURI IDEOPOLI-
TIKE E AFTPSI TEKNIKE = Nga biseda me një
grup të rinjsh vullnetarë, pjesëmarrës në ndërtimin e
hekurudhës Elbasan—Përrenjas (7 mars 1974) **306-312**

MBI TË GJITHA N8 VENDIN TONË FARKËTOHET
NJERIU I RI — Letër drejtuar gjithë vullnetarëve
që morën pjesë në ndërtimin e hekurudhës Elbasan-
Përrenjas (8 mars 1974) **312-318**

VETERAN2T TANË KANË NGRITUR LART EM-
RIN DHE LAVDINË E ATDHEUT — Përshëndetje
drejtuar Konferencës së 3-të Kombëtare të Vetera-
nëve të Luftës së popullit shqiptar (20 mars 1974) **319-326**

NJËSITË VULLNETARE TË POPULLIT T2 111P,-
SOJNË M1RË TAKTIKËN E LUFTES PARTIZANE
— Diskutim në mbledhjen e Byrosë Politike të KQ të
PPSH (28 mars 1974) **327-333**

TË PUNOJMR E T2 LUFTOJME QË JETA E POPU-
LLIT TR BËHET ME E GËZUAR, MË E KULTU-
RUAR — Nga biseda me përfaqësues të punëtorëve
të uzinës «Traktori» (13 prill 1974) **334-343**

LIRI E VËRTETË /SHT2 AJO QR FITOHET ME LUF-
TE, ME GJAK E SAKRIFICA — Nga biseda me një
delegacion të Frontit të Bashkuar Kombëtar e të Qe-
verisë Pibretërore të Bashkimit Kombëtar të Kam-
boxhias (22 prill 1974) **344-352**

TE SHTOHET KUJDESI PËR LEHTESIMIN E PU-
NEVE TE GRUAS DHE MIRËRRITJEN E FEMIJEVE
— Shënime (26 prill 1974) **353-358**

TA INKURAJOJM2 MË TEJ ZHVILLIMIN E HOV-SHEM TË KULTURES E TË ARTIT POPULLOR — Shënime (7 maj 1974) 359-361

PROJEKTPLANI TE JETE SA ME REAL DHE SA ME I MUND SHEM PËR T'U PLOTESUAR — Diskutim në mbledhjen e Byrosë Politike të KQ të PPSH (8 maj 1974) 362-372

NE KOOPERATIVAT E TIPIT TË LARTË TË EC1M ME STUDIME, ME LLOGARI, TË GJYKOJME ME LOGJIKEN E SPECIALISTIT TË PËRPARUAR — Diskutim në mbledhjen e Sekretariatit të KQ të PPSH (10 maj 1974) • 373-394

TE KEMI BESIM TË PATUNDUR NË BREZIN E ARDHSHEM — Diskutim në mbledhjen e Sekretariatit të KQ të PPSH (18 maj 1974) 395-402

DISA VEREJTJE PER PROJEKTKUSHTETUTEN E RE — Shënime (maj 1974) 403-418

SHOQRRIA JONR LUFTON PËR NJE FAMILJE TE PASTER E SOLIDE — Shënime (2 qershor 1974) 416-420

ZHVILLIMI AKTUAL I SITUATAVE NA BËN TE JEMI KURDOHERE VJGJILENTE DHE NE SULM KUNDER ARMIQVE — Nga biseda me një delegacion të Partisë Komuniste të Gjermanisë (m-1) (5 qershor 1974) 421-442

MINORITARET TE NE GËZOJNË TE GJITHA TE DREJTAT NJËLLOJ SI VELLEZERIT SHQIPTARE — Nga biseda me shokun Nedin Hoxha (19 qershor 1974) 443-471

PRRPARIMIN E ZONAVE KODRINORE-MALORE TA BAZOJM2 NE ZHVILLIMIN E FORCAVE PRODHUFSE — Diskutim në mbledhjen e Byrosë Politike të KQ të PPSH (25 qershor 1974) 472-474

NE SHKOLLEN E PARTISE TË PERMIRESOHET MESIMDHENIA DHE TE MOS ZGJATET KOHA E STUDIMEVE — Diskutim në mbledhjen e Byrosë Politike të KQ të PPSH (25 qershor 1974) 475-479

TE SHTOJME KUJDESEN PER TE PARANDALUAR PAAFTESINË E PERKOHSHME NË PUNË — Diskutim në mbledhjen e Sekretariatit të KQ të PPSH (27 qershor 1974) 480-483

PER PERMIRESIMIN E EMISIONEVE TE TELEVISIONIT — Diskutim në mbledhjen e Sekretariatit të KQ të PPSH (27 qershor 1974) 484-486

BREZAT E RINJ DO TE FRYMËZOHEN NGA IDEALLET E MEDHA TË Lurris SE TË PAREVE TANE PER ÇLIRIM KOMBËTAR E SHOQËROR — Nga biseda me nipin e vëllezërve Frashëri, Emin Ereri (28 qershor 1974) 487-505

Treguesi i lëndës 506

Treguesi i emrave 523

Treguesi gjeografik dhe i emërtimeve të tjera 527